

Kuva 1970-l. Kari Hakli

HELSINGIN KAUPUNGINTEATTERI

RAKENNUSHISTORIAN SELVITYS JA INVENTOINTI

10.2.2013

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

Kartta © Helsingin kaupunkimittaus

KOHDETIEDOT JA SIJAINTI

Rakennus	Helsingin kaupunginteatteri
Valmistunut	31.12.1967
Arkkitehti	Timo Penttilä
Laajuusarvio	Tilavuus 134000 m3
	Kokonaisala 23590 m2
	Kerrosala 23590 m2
	Kerroksia 4
	Asuinhuoneistoala (kolme asuntoa)160 m2
Ratu-numero	2298
Osoite	Ensi linja 2, 00530 Helsinki
Kiinteistötunnus	091-011-0330-0003
Pinta-ala	25890 m2
P-koordinaatti	19725
I-koordinaatti	49639
P-koordinaatti (kkj)	6674827
I-koordinaatti (kkj)	2552499
Kaupunginosa	11 (Kallio)
Palstoja	0
Rekisteröity	13.7.1987

ASEMAKAAVATILANNE

Tunnus	9203
Vahvistuminen	16.12.1986
Voimaantulo	31.12.1986
Olotila	Voimassa
Laji	Asemakaavan muutos
Nimi	11/330 sekä katu-, pysäköinti-, puisto- ja leikkikenttäalueita

SISÄLLYSLUETTELO

Kohdetiedot ja sijainti	2
Kaupunginteatterin yleisistä suojelutavoitteista	4
Johdanto	5
Alueen vaiheet 1960-luvulle saakka	6
SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN	
Kaupunginteatterin suunnittelun taustaa	8
Arkkitehtuurikilpailu 1960	9
Voittanut ehdotus	12
Suunnittelun ja rakentamisen osapuolet	15
Timo Penttilä (1931 – 2011)	16
Penttilän näkemyksiä teatterista ja arkkitehtuurista	
Suunnitteluratkaisut	17
Arkkitehti-, rakenne-, LVI-, akustiikka- ja valaistussuunnittelu	
Teatteritekniikka ja tekniikka näyttämöllä	27
Rakentaminen	31
Ali- ja sivu-urakoitsijat, hankkijat	
Vastaavan mestarin kokemuksia	32
Ympäristön suunnittelu ja toteutus	34
VALMIS TEATTERIRAKENNUS YMPÄRISTÖINEEN	40
Pohjapiirroksot ja leikkaukset 1967	42
Teatteri ympäristössään	46
Saapuminen	48
Yleisölämpiöt	50
Suuri näyttämö ja katsomo	54
Pieni näyttämö	58
Tuotantoa ja teatteritekniikkaa palvelevat tilat ja laitteet	62
Työtilat ja käytävät	64
Rakenne ja materiaalit	66
Lämpöön lasiseinä	70
Muotoilun ominaispiirteitä	76
Sisäpinnat ja pintakäsittelyt	78
Seinäpäällysteet (ote rakennusselostuksesta 1965)	80
Materiaalit ja tekniset varusteet	82
Sisustus, kiinto- ja irtokalusteet	84
SÄILYNEISYYS	87
Lähiympäristön säilyneisyys	88
Rakennuksen säilyneisyys	102
Säilyneisyyskaaviot 1.-5.kerros	104
Nykytilanne toiminnallinen kaavio 1.-5.kerros	106
Muutokset ja laajennus 1987-1989	108
Laajennusosan julkisivut: nykytilanne	114
Julkisivut vuodelta 1967: nykytilanne	116
Sisätilat Lämpö, katsomot, näyttämöt, työtilat, pukuhuoneet, käytävät	124
Pohjapiirroksot 1.—5. kerros (1997)	140
HUONEINVENTOINTI	145
YHTEENVETO	250
LÄÄTEET	252

Kiinteistörajat. © Helsingin kaupunkimittaus

KAUPUNGINTEATTERIN YLEISISTÄ SUOJELUTAVOITTEISTA

RKY 2009

Kaupunginteatteri sisältyy Museoviraston RKY 2009 kohdeluetteloon osana kokonaisuutta Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo. Lisäksi teatteri rajautuu kohdealueeseen Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset.

RKY 2009- Kohdekuvausten ote:

Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo ovat saleineen, näyttämöineen ja lämpioineen kokoonumis- ja kulttuurirakennuksia, jotka kuuluvat kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan.

(...)

Helsingin kaupunginteatteri on modernin teatterisuunnittelun edustava esimerkki. Teatterin julkiset yleisötilat avautuvat ympäröivään puistoon ja Eläintarhanlahden vesimaisemaan suurten lasiseinien kautta. Vaaleilla muutoklinkkereillä verhoituista julkisivuista näyttämö erottuu tornimaisena muuten horisontaalisesta, maisemaan sopeutusta rakennusmassasta.

(RKY 2009 http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4664)

Docomomo

Kaupunginteatteri on Suomen Docomomon merkittävien arkkitehtuuri- ja ympäristökohteiden luettelossa.

DOCOMOMO (International Working Party for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement) on 1989 perustettu kansainvälinen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö. Suomen DOCOMOMO-työryhmä toimii modernismin arkkitehtuurin asiantuntijaorganisaationa. (<http://www.docomomo-fi.com/index.php?k=218358>)

JOHDANTO

Kari Hakli 2012

Helsingin kaupunginteatterin rakennushistorian selvitys on laadittu Helsingin kaupungin tilakeskuksen tilaamana konsulttityönä vuoden 2012 aikana. Selvityksen kohde, Eläintarhanlahden rannan puistomaisessa ympäristössä sijaitseva arkkitehti Timo Penttilän suunnittelema teatterirakennus on valmistunut vuonna 1967 ja laajennusosa 1989. Rakennus on alkuperäisessä käytössään ja on varsin hyvin säilyttänyt alkuperäiset ominaispiirteensä.

Tämä selvitys palvelee kaupunginteatterin ominaispiirteiden tunnistamista ja toimii tietolähteenä kiinteistöön kohdistuvissa toimenpiteissä sekä päätöksenteossa. Selvityksen yhteydessä on koottu tietoja rakennuksen alkuperäisistä suunnitteluperiaatteista, ratkaisuista ja myöhemmistä muutoksista. Selvitykseen sisältyy säilyneisyystarkastelu, lähiympäristön kuvaus sekä nykytilanteen dokumentointi huone- ja tilaryhmäkortteineen. Selvitystyöhön on kuulunut lähde- ja arkist selvitys, valokuvaus ja inventointityö kohteessa sekä hankittujen tietojen ja aineistojen analyysi, raportin toimitustyö ja taitto. Selvityksen lähteet on luetteloitu selvityksen loppusivuilla.

Selvitystyön konsulttityöstä vastaa Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. Työryhmään ovat osallistuneet arkkitehdit Mona Schalin, Varvara Protassova ja Marica Schalin. Vastuuhenkilö on Mona Schalin. Tilaajan edustajana on ollut insinööri Pekka Talonpoika. Tekijät ovat työn aikana keskustelleet selvityksestä Arkkitehtitoimisto A-konsultit Oy:n arkkitehtien Jyrki Iso-Ahon ja Teemu Taskisen kanssa. Kaupunginteatterin puolesta tekninen isännöitsijä Seppo Lundgren on antanut arvokasta apua selvityksen tekijöille.

Reportissa julkaistaan suunnitteluvaiheen piirustuksia ja valokuvia, Helsingin kaupungin eri virastojen ja arkistojen hallussa olevia piirustuksia ja valokuvia sekä valokuvia Suomen Arkkitehtuurimuseon ja valokuvaaja Kari Haklin kokoelmista.

Helsinki 10.2.2013
Mona Schalin

ALUEEN VAIHEET 1960-LUVULLE SAAKKA

Kallion kaupunginosassa sijaitsevan Kaupunginteatterin tonttialue on ennen kuulunut Eläintarhan huvila-alueeseen.

Helsingin 11. kaupunginosa muodostettiin ottamalla se asemakaavaan vuonna 1901. Tuolloin kaupunginosa käsitti kolmiomaisen maa-alueen, jota rajoittivat lounaassa Töölön- ja Eläintarhanlahti, kaakossa nykyinen Hämeentie ja pohjoisessa Helsinginkatu. Vuonna 1959 kaupunginosaan liitettiin 10. kaupunginosaan kuulunut alue. Tässä yhteydessä koko kaupunginosa myös nimettiin Linjojen seudulla sijainneen vuokra-palstan mukaan Kallioksi (Berghäll). Historiallisesti Kallio liittyy Pitkäsillan pohjoispuoliseen teollisuus- ja työväenyhdyskuntaan.

Kallion kaavoitushistoriaa ja Eläintarhan huvila-alueen osana on käsitelty perusteellisesti selvityksessä *Helsingin kantakaupungin rakennuskulttuuriinventointi 11. Kallio* (Brantberg - Lindh - Lunikka 1994). Tässä esitetään em. selvitykseen perustuva yhteenveto.

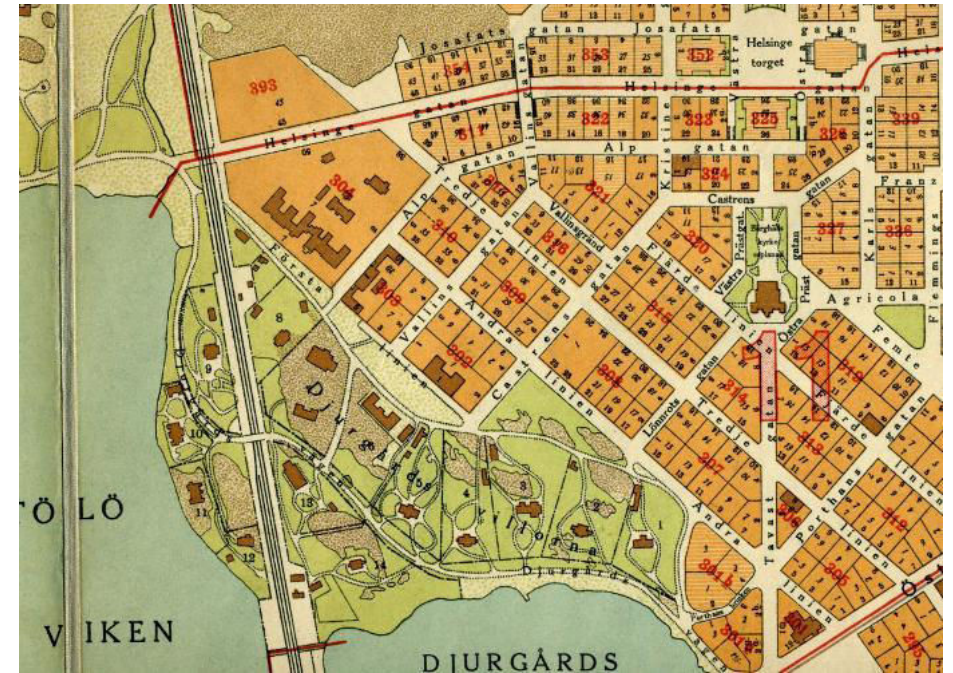
Ennen nykyisen Kallion kaupunginosan rakentamista alue oli pääasiassa avokalliota, jonka notkemia peitti siellä täällä matala pensasmainen kasvusto, vehmaampia olivat vain Töölönlahden rantamat. Alueen maisemalle ominaista avokalliota on säilynyt erityisesti Eläintarhan puistoalueella.

1800-luvun alkupuolelle vanhan ja uuden Helsingin väliset maat olivat lähes kokonaan kaupungin hallinnassa ja pääosin laidunmaina. Pitkäsillan pohjoispuoliset, Töölönlahden ja Vanhankaupungin väliset kaupungin maat jaettiin 1830- ja 1840-luvuilla maanviljelys- ja huvilapalstoiksi, joita vuokrattiin yksityisille. Asuinhuviloiden lisäksi palstoille nousi myös "tehdashuviloita", varhaisia tuotantolaitoksia sekä niihin liittyviä työväenasuntoja. Vaikka voimakkaasti kasvava teollisuusyöväestä tarvitsi asuntoja, laajemman rakennustoiminnan esteenä olivat huviloiden pitkäaikaiset vuokrasopimukset sekä vanhanaikaisiksi

käyneet kaupungin suunnittelunäkemykset. Vanhojen vuokra-alueiden sopimuksia jatkettiin vielä 1870-luvulla.

Eläintarhan huvila-alueen synty liittyy läheisesti Töölönlahden pohjoispuolisen puistoalueen syntyyn ja kauppaneuvos Henrik Borgströmin toimintaan Töölön puistoyhtiön (per. 1851) johdossa. Vaikka Töölönlahden koillisranta oli jo jaettu huvilatiloiksi eikä kuulunut puistoyhtiölle, yhtiön palkkaama puutarhasuunnittelija, ruotsalainen Knut Forsberg, otti alueet mukaan Töölön puistosuunnitelmaan jo 1853. Kun kaupungin päättäjät vakuuttivat, että tilat jaettaisiin uudelleen huvilapalstoiksi, teetti puistoyhtiö Forsbergillä alueelle yksityiskohtaisemman jako-, rakennus- ja istutussuunnitelman, joka valmistui vuonna 1865. Forsbergin ehdotuksessa koko alue, joitain avonaisia ranta- ja kallioalueita lukuun ottamatta, jaettiin 14 huvilapalstaksi. Suunnitelmaan kuului myös uusi tie sekä siihen liittyvä rautatien ylittävä silta.

Vanhojen huvilatilojen vuokra-ajan päättyessä vuoden 1874 lopussa jatkettiin vuokrasopimuksia vain vuodeksi kerrallaan. Vuonna 1876 kauppaneuvos Borgström tarjosi Forsbergin suunnitelmaa kaupunginvaltuustolle ja seuraavana vuonna valtuusto päätti hy-

Eläintarhan huvilat, Helsingin kartta v. 1907 (osa). Yksityiskokoelma

väksyä suunnitelman sellaisenaan huvila-alueen uudelleenpalstoittamisen ja toteuttamisen pohjaksi. Huvila-alue rakennettiin pääasiassa 1880- ja 1890-luvuilla. (Knut Forsberg ks. Suneson 2000, 125).

Kaupungin rakennuskonttori sai vuonna 1887 valmiiksi Kallion jakosuunnitelman, jossa suorakulmainen kortteliverkko - Linjat ja niiden poikkikadut vedettiin koko alueen yli. Linjat noudattavat Töölönlahden - Kluuvilahden laakson itäpuoliseen kalliokehokohutuminen muodostamien luoteis-kaakkoisuuntaisten harjanteiden pääsuuntaa.

Rakennuskonttori luonnosteli 1890-luvun lopulta lähtien 10.-12. kaupunginosien asemakaavaa, joka vahvistettiin vuonna 1901. Kaavan pohjana olivat aiemat jakosuunnitelmat.

Vuonna 1954 valmistunut keskustasuunnitelma, jonka laativat arkkitehdit Yrjö Lindegren ja Erik Kråkström, liitti Etu-Kallion osaksi Töölön- ja Eläintarhanlahden ympäristön kokonaisuunnittelua. Suunnitelma perus-

tui avointa rakennustapaa muuntelemaan sommitte- luun. Sisälähtien rannat oli varattu kulttuurielämän ja julkisen toiminnan alueeksi, joka muodosti suurten julkisten rakennusten täyttämän kulttuuripuiston. Selostuksessa mainittiin mahdollisina rakennuksina kongressi- tai kansalaistaloa, taidemuseo- ja näyttelytiloja, keskuskirjastoa ja teatteria. Kulttuuripuiston taustaksi oli ryhmitelty lähes kokonaan uudelleen rakennettava linjojen asuinalue.

Vuoden 1954 keskustasuunnitelman mukaiset, koko kaupungin kulttuuri- ja hallintokeskukseen liittyvät rakennukset toteutettiin Eläintarhanlahden rannalle 1960- ja 1970-luvulla. Sekä kaupunginteatterin (Timo Penttillä 1967) että Sosiaalivirastotalon (nyk. Kallion virastotalo, Heikki ja Kaija Siren 1965) suunnittelusta järjestettiin yleinen arkkitehtuurikilpailu, Ympyrätalo (Heikki ja Kaija Siren 1968) puolestaan toteutettiin kutsukilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta. (Brantberg - Lindh - Lunikka 1994)

SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN

1930-luvulla kaupungit ryhtyivät tukemaan teattereita – minkä seurauksena oli kunnallisen teatteritoiminnan vähittäinen vakiintuminen. Valtio halusi määrätietoisesti yhdistää kaupungeissa toimineita teatteriryhmiä. Sotien jälkeen voimistui pyrkimys suurempiin organisaatioihin. Seurauksena oli kaupunginteatteriverkoston syntyminen, mikä merkitsi samalla työväenteattereiden sulautumista kunnallisiin teatterilaitoksiin.

KAUPUNGINTEATTERIN SUUNNITTELUN TAUSTAA

1950-luvun Suomessa teatterirakentaminen oli vielä hyvin passiivista, sillä pääpaino oli vanhojen teatteri-huoneistojen näyttämötekniikan parantamisessa. Teatteritoiminnan kansainvälistyminen 1950-luvulla merkitsi henkilökontaktien ja järjestötoiminnan lisääntymistä, ulkomaisen draamakirjallisuuden uutuuksien omaksumista sekä ulkomaisten teatterivierailujen aloittamista. Samalla syntyi kiinnostus uusiin, intiimeihin teatteritiloihin. 1950-luvulla syntyi kotimaisia vastineita ulkomaisille studioteattereille, kuten Intimteatteri, Teatteri Jurkka ja Lilla Teatern.

Valtio alkoi vuodesta 1960 tukea teatteritalojen rakentamista myöntämällä kaupungeille rakennusavustuksia. Tutkija Timo Koho on todennut, että 1960-luvulla keskityttiin arkkitehtonisiin uudistuksiin. (Koho 1991, 14-15)

PUOLI VUOSISATAA TEATTERITALON PUOLESTA

Ajatus Kansan Näyttämön omasta teatteritalosta oli noussut esiin jo 1900-luvun alussa. Myöhemmin suunniteltiin teatterin rakentamista Unioninkadun varrelle. 1930-luvun alussa P. E. Blomstedtiltä tilattiin teatteritalon piirustukset ja kaupunginvaltuusto ilmoitti lahjoittavansa tarkoitusta varten tontin Hakaniemestä.

Kansan Näyttämö ja Koiton Näyttämö yhdistyivät vuonna 1934 Helsingin Kansanteatteriksi. Uudella teatterilla oli käytössään kaksi näyttämöä, Koitto ja Ylioppilastalo. Teatteritalohanke oli edelleen voimakkaasti esillä, vaikka Blomstedtin kansainvälistäkin mielenkiintoa herättänyt, Gropiuksen ns. totaalteatteriin perustuva suunnitelma, ei toteutunut. Viimeistään talvisodan syttymisen takia koko teatteritalohanke jäi kesken.

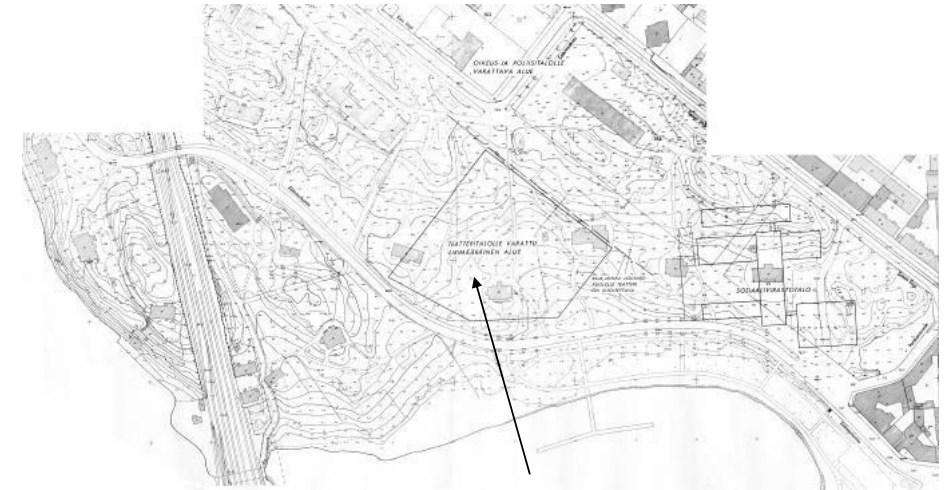
Sotien jälkeen Kansanteatterin johtaja Arvi Kivimaa

jatkoj ponnisteluja oman teatterirakennuksen saamiseksi. Teatterin tarpeellisuutta perusteltiin muun muassa lähestyvillä olympialaisilla sekä sillä, ettei Helsingissä ollut ainuttakaan sopivaa konserttitilaa. Vuonna 1948 Helsingin Kansanteatteri ja Helsingin Työväenteatteri solmivat yhteistyösopimuksen. Koiton salista luopunut Kansanteatteri sai tilalle Työväenteatterin näyttämön Vallilasta.

Ajatus Helsingissä toimivien Kansanteatterin ja Työväenteatterin yhdistämisestä kaupunginteatteriksi oli herännyt 1930-luvulla. Janne Hakulisen v. 1948 tekemän aloitteen pohjalta Helsingin kaupunginhallitus asetti komitean pohtimaan kaupunginteatterin perustamista ja uuden teatterikomitean vuonna 1951. Lokakuussa 1956 asetettiin teatteritalokomitea selvittämään tulevan teatterirakennuksen sijaintikysymystä. Rakennuspaikaksi oli ehdotettu Hakaniemen torin itäosaa, mutta kiinteistölautakunta oli suhtautunut asiaan kielteisesti. Teatteritalokomitea tarkasteli neljää mahdollista sijaintipaikkaa, mm. Töölönlahden pohjoispuolen puistoaluetta sekä Eläintarhanlahden ja Ensi linjan välistä aluetta. Erityisen edustavana pidettiin Eläintarhanlahden aluetta, joka sijaitsi veden äärellä ja oli suureksi osin puistomainen. Alue oli komitean mukaan myös riittävästi tilaa sekä teatterirakennukselle että pysäköinnille.

Maaliskuussa 1958 ratkennut sosiaalivirastotalon suunnittelukilpailu vahvisti ajatusta tulevan teatterin paikasta, sillä tässä kilpailussa arkkitehteilta oli pyydetty kokonaisedotuksia koko rautatien itäpuolella olevan Eläintarhan puistoalueen asemakaavallisesta käytöstä. Ehdotukset osoittivat, että alueelle mahtui tarvittaessa virastotalon lisäksi sekä oikeus- ja poliisitalo että teatteri. Erityisesti ensimmäisen palkinnon voittaneen Heikki Sirenin ehdotus sai teatteritalokomitean kannattamaan juuri lähellä rantaa olevaa sijoituspaikkaa. (Korsberg – Lylykangas 2007)

ARKKITEHTUURIKILPAILU 1960

Kilpailualueen kartta. Ohjeellisella rakennuspaikalla on kolme huvilaa. Itäpuolella on sosiaalivirastotalon rakennuspaikka. Kilpailuohjelma 1960. SRM

Helsingin kaupunginhallitus järjesti yleisen arkkitehtuurikilpailun Helsingin Kaupunginteatterin suunnitteluun. Kilpailu alkoi 15.3.1960.

KILPAILUALUE

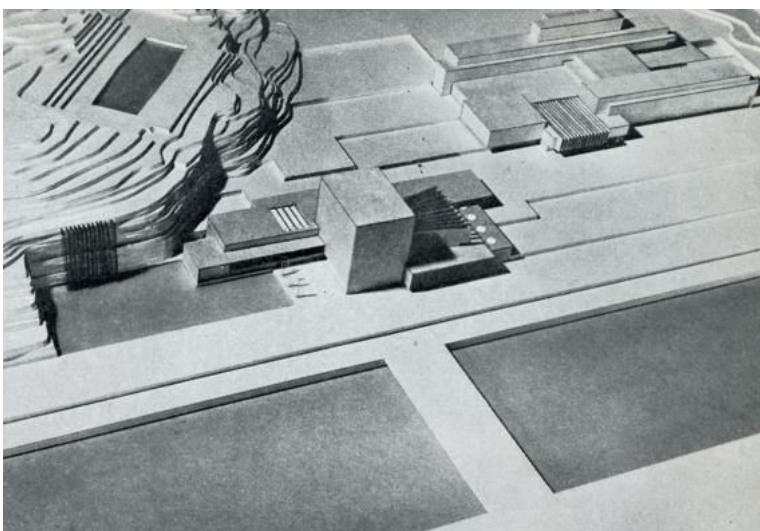
Uudelle teatterirakennukselle oli varattu n. 1,5 hehtaarin kokoinen alue Kallion kaupunginosasta Eläintarhanlahden pohjoispuolelta. Rantaa myötäilevän Eläintarhantien ja Toisen linjan välissä sijaitsi useita 1800-luvun loppupuolella syntyneen Eläintarhan huvilaluueeseen kuuluvia huiloita puutarhoineen. Kilpailuohjelmassa todettiin, että "nykyisin olevia rakennuksia ei tarvitse ottaa huomioon".

Teatteritalolle varatun alueen rajat olivat ohjeelliset ja niistä oli lupa poiketa. Teatteritalon länsi- ja luoteispuolella oleva alue rautatiealueeseen saakka oli suunniteltu säilytettäväksi puistona, lukuun ottamatta rautatien alueen mahdollista laajentamista.

Tuleva teatteritalon itäpuolelle oli suunnitella kaupungin sosiaalivirastotalo. Teatteritalon ja virastotalon pohjoispuolelle varauduttiin lisäksi sijoittamaan oikeustalo (n. 53 000 m³) ja poliisitalo (n. 120 000 m³).

Liikennetarkaisuista todettiin kilpailuohjelmassa, että Sörnäisten rantatieeltä Töölöön ja suunnitellulle keskusväylälle suuntautuva liikenne oli ajateltu johdettavaksi Eläintarhanlahden pohjoispuolelta muusta liikenteestä eristettynä ja vietäväksi sillalla Siltasaarenkadun ylitse. Kaupunginteatteriin ja sosiaalivirastotaloon johtavana paikalliskatuna toimisi Eläintarhantie, jota voitiin tarvittaessa levittää ja oikoa. Osa teatteritalon pysäköintipaikoista suunniteltiin sijoitettavaksi sosiaalivirastotalon yhteyteen.

(Helsingin Kaupunginteatterin suunnittelukilpailun ohjelma 1960, SRM)

Turun teatteritalon arkkitehtikilpailun (1955) kilpailumalli, voittanut ehdotus "Teatterilaiva", tekijöinä Arkkitehtuuritoimisto A. Hytönen ja R.-V. Luukkonen sekä arkkitehti Helmer Stenros, avustajana Matti Hakala. Teatterin viereen rakennettiin Helmer Stenrosin suunnittelema virastotalo. (Arkkitehti-Arkitekten 12/1955)

PALKINTOLAUTAKUNNAN JÄSENET

kaupunginjohtaja Lauri Aho, pj.
apulaiskaupunginjohtaja Eino Uski, vpj.
v.t.kaupunginarkkitehti Erkki Koiso-Kanttila
virastopäällikkö Alpo Lippa
asemakaavapäällikkö Väinö Tuukkanen

Suomen Arkkitehtiliittoa edustivat:
arkkitehti Veijo Martikainen
arkkitehti Helmer Stenros

Asiantuntijoina olivat professori Arvi Kivimaa, teatterinjohtaja Sakari Puurunen ja insinööri Risto Mäenpää.

Arkkitehti Helmer Stenros oli itse voittanut vuonna 1955 järjestetyn kilpailun Turun Kaupunginteatterin suunnittelusta arkkitehtien Aarne Hytösen ja Risto-Veikko Luukkosen kanssa. Turun Kaupunginteatterin rakennustyöt viivästyivät ja teatteri vihittiin käyttöön vasta 1962, Helsingin kaupunginteatterin kilpailun jälkeen.
(Helsingin Kaupunginteatterin suunnittelukilpailun ohjelma 1960)

KILPAILUN TULOS

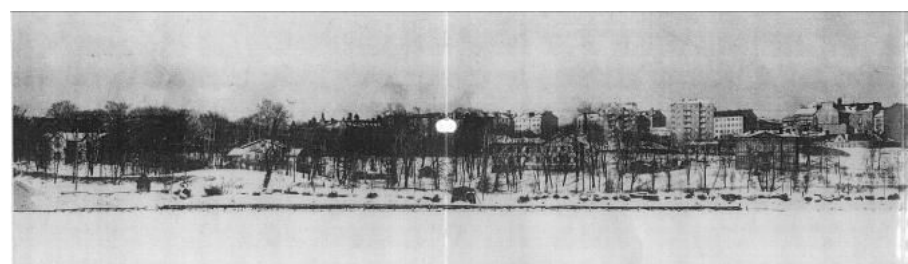
Kilpailu päättyi 15.10.1960, kilpailuehdotuksia oli saapunut 26 ja palkintoratkaisu syntyi vuoden 1961 alussa. Ensimmäisen palkinnon voittivat arkkitehdit Timo Penttilä ja Kari Virta ehdotuksellaan Arlecchino.

ARVOSTELUPERUSTEET

Kilpailuehdotusten joukossa oli palkintolautakunnan mukaan esimerkkejä varsin erilaisista teatteriratkaisuista.

Arvostelussaan palkintolautakunta kiinnitti huomiota kunkin ehdotuksen kelpoisuuteen teatterina, mutta samalla myös sen arkkitehtonisiin ansioihin, kuten rakennuksen sopeutuvuuteen maastoon sekä sen liittymiseen kaupunkikuvaan. Arvosteluun vaikutti myös ehdotuksen sovittaminen yhteen lähiympäristöön suunnitteilla oleviin muihin rakennuksiin.

Palkintolautakunnan mukaan kilpailualue oli osoittautunut teatterirakennukselle edulliseksi. Väljä maasto tarjosi mahdollisuudet sekä liikenteen ja pysäköimistöjen joustavaan järjestelyyn että vapaaseen arkkitehtoniseen ratkaisuun. Oli mahdollista sijoittaa näyttämön ja työhuoneiden toiminnat pääasiassa yhteen tasoon. Tämä merkitsi vähemmän siirtolaitteistoa ja

Helsingin Kaupunginteatterin suunnittelukilpailun kilpailualueen valokuva etelästä. Ohjeellisella rakennuspaikalla oli kolme huvilaa. Kilpailuohjelma 1960. SRM

suurempaa joustavuutta verrattuna useampikerroksiin ratkaisuihin.

Parhaimmillaan näyttämötilojen sisäinen järjestely oli suunniteltu siten, että myöhemmät muutokset olivat mahdollisia. Palkintolautakunta piti kilpailun perusteella hyvänä, että pienen näyttämön järjestelyt sallisivat vapaita, totunnaisesta näyttämömuodosta poikkeavia ratkaisuja. Kilpailuehdotuksia, joissa oli käytetty kääntyvää katsomoa tai rengasnäyttämöä, pidettiin kiinnostavina, mutta rakenteellisesti hankalina eikä erityisen perusteltavina teatterin toiminnan näkökulmasta.

Joissakin ehdotuksissa teatterisalin mitoitus oli johtanut liian suureen etäisyyteen näyttämöltä katsomon takaosaan ja joissakin ehdotuksissa etunäyttämöä pidettiin liian suurena. Leveän katsomon käyttö saattoi aiheuttaa näkyvyysongelmia sivuilla olevien paikkojen osalta.

Katsomon lattiaa pidettiin monissa ehdotuksissa liian loivana. Suuren katsomoon liittyvää yhtä parvekettä pidettiin yleensä kahta parempana ratkaisuna.

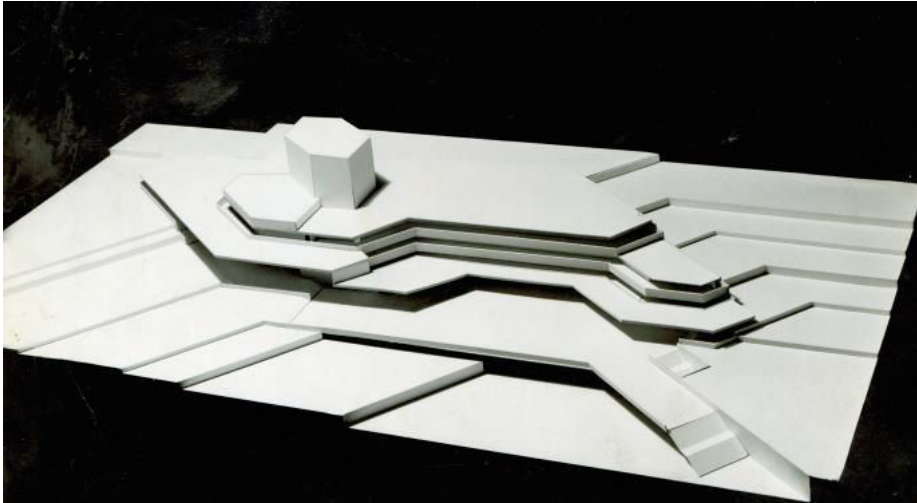
Useissa ehdotuksissa oli ansiokkaasti ratkaistu yleisön lämpiö- ja vaateiloja. Lautakunta ei suosittanut pinta-

alan ja kustannusten säästöä tavoittelevia ratkaisuja, joissa molempien katsomoiden lämpiö- ja vaateilat oli yhdistetty.

Näyttämöpuolen ja henkilökunnan liikenteen järjestelyjä palkintolautakunta piti ansiokkaana, jos sisäinen liikenne oli järjestetty yksikertaiseksi ja selväksi. Suotavana pidettiin henkilökunnan sisäntulon keskittämistä yhteen paikkaan. Joissakin ehdotuksissa puutyöpajan ym. työhuoneiden sijoitus saattoi aiheuttaa ääneneristysongelmia, samoin suuren ja pienen näyttämön sijoittaminen liian lähelle toisiaan.

(Arkkitehti / Kilpailuliite No I /1961)

VOITTANUT EHDOTUS

Kilpailumalli v. 1960. Nimim. Arlecchino, tekijät: Timo Penttilä ja Kari Virta. Valokuva Pietinen. Timo Penttilän arkisto SRM

Ensimmäinen palkinto annettiin arkkitehtien Timo Penttilän ja Kari Virran ehdotukselle Arlecchino. Avustajana oli Pekka Ilveskoski. Näin palkintolautakunta muotoili arvostelulausuntansa:

”Omaperäinen ja kaunis ehdotus, jossa rakennus oivallisesti sopeutuu ympäristöönsä. Ratkaisu on vapaa, erittäin hallittu ja selkeä.

Halli- ja lämpiötilat ansiokkaasti ja miellyttävästi suunniteltu. Yleisön liikenne johdettu erikoisen luontevasti ja kauniisti.

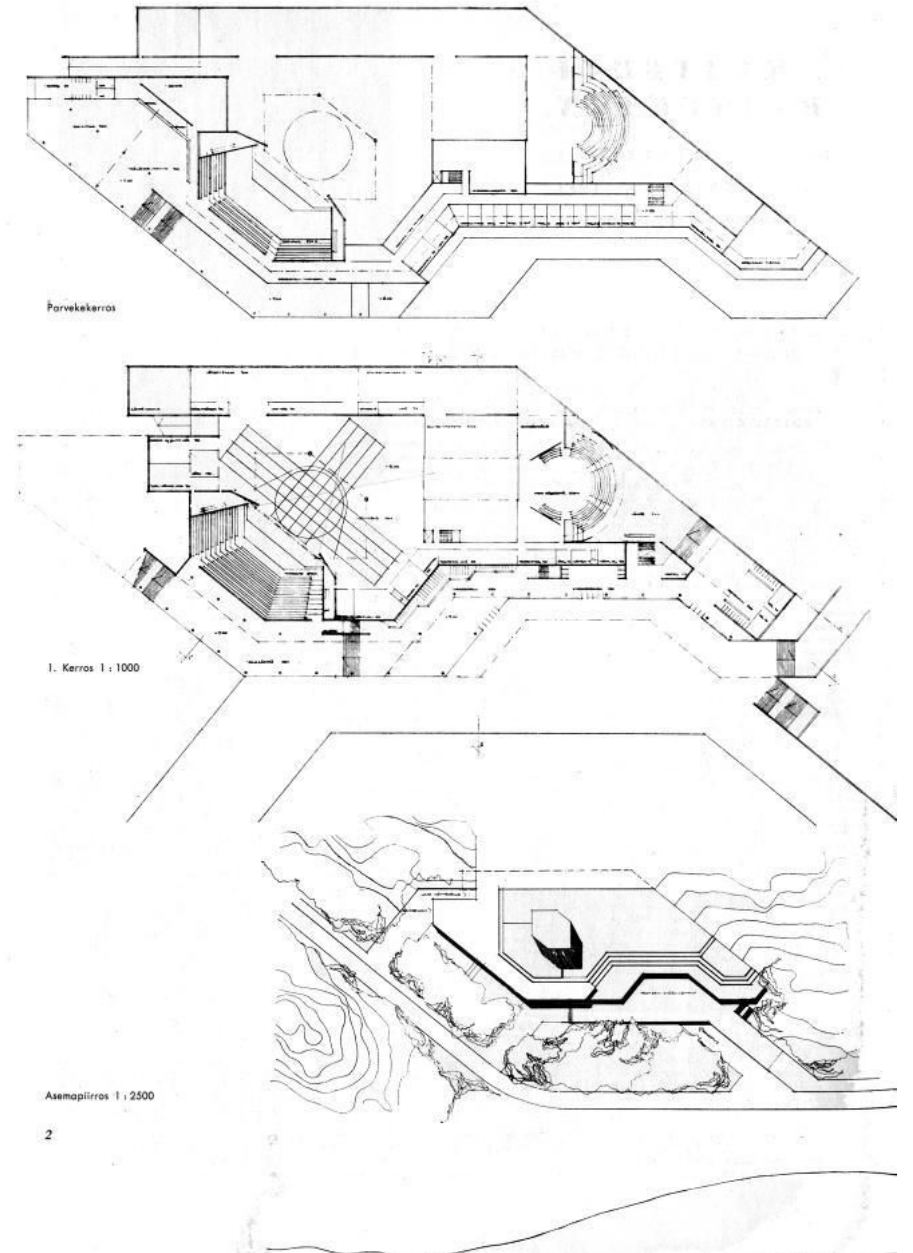
Pääkatsomon muodossa päästy varsin tehokkaaseen ja kauniiseen ratkaisuun. Toisen sivustan katsojapaikkojen järjestyssä samoin kuin permannon kaltevuudessa näkyvyyden parantamiseksi toivomisen varaa. Etunäyttämön järjestely sekä varauloskäytävät puutteellisesti selvitetty.

Pieni näyttämö omaperäisesti ja herkästi suunniteltu tarjoten useita variaatiomahdollisuuksia. Esitetyssä muodossaan, ilman tornia, ratkaisu edellyttäisi kuitenkin kattaaltaan jonkin verran suurempaa huonekorkeutta.

Pääasiassa yhteen tasoon suunniteltu näyttämöpuoli on perusratkaisultaan oikea, joskin tilojen yksityiskohtaisessa jaottelussa on eräitä puutteellisuuksia. Puutyöpajan äänenerritys tutkimatta. Eräiden sivutilojen käyttömahdollisuudet täsmentämättä.

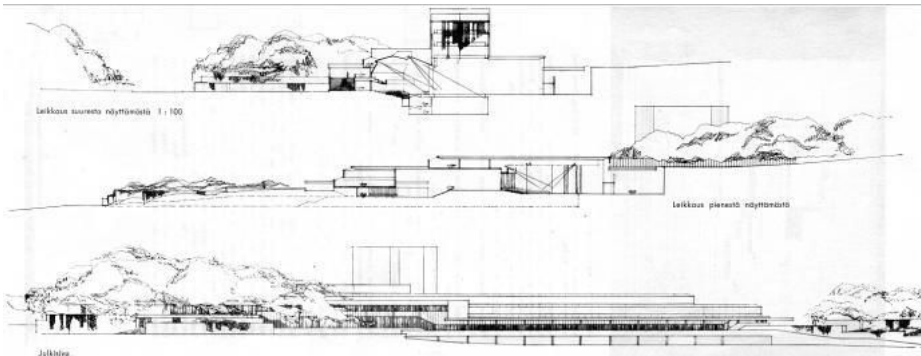
Henkilökunnan tilat onnistuneesti sijoitettu ja yhteydet niistä näyttämöille sujuvat. Ulkopuolisen liikenteen johtaminen teatterin eteen puutteellisesti esitetty. Paikoitustilat onnistuneesti järjestetty.”

(Arkkitehti / Kilpailuliite No I /1961)

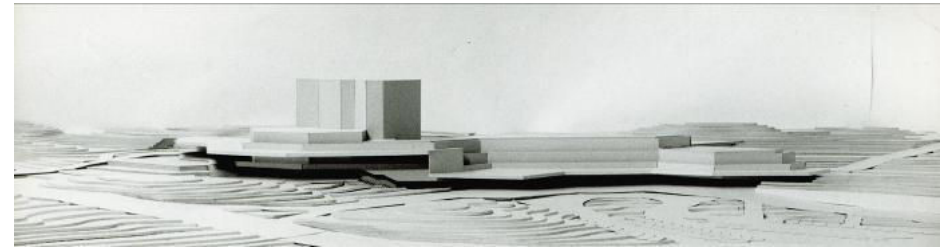

Asemapiirros, 1. ja parvekekerros. Kilpailuehdotus 1961. Timo Penttilä ja Kari Virta. Kilpailuliite No I /1961.

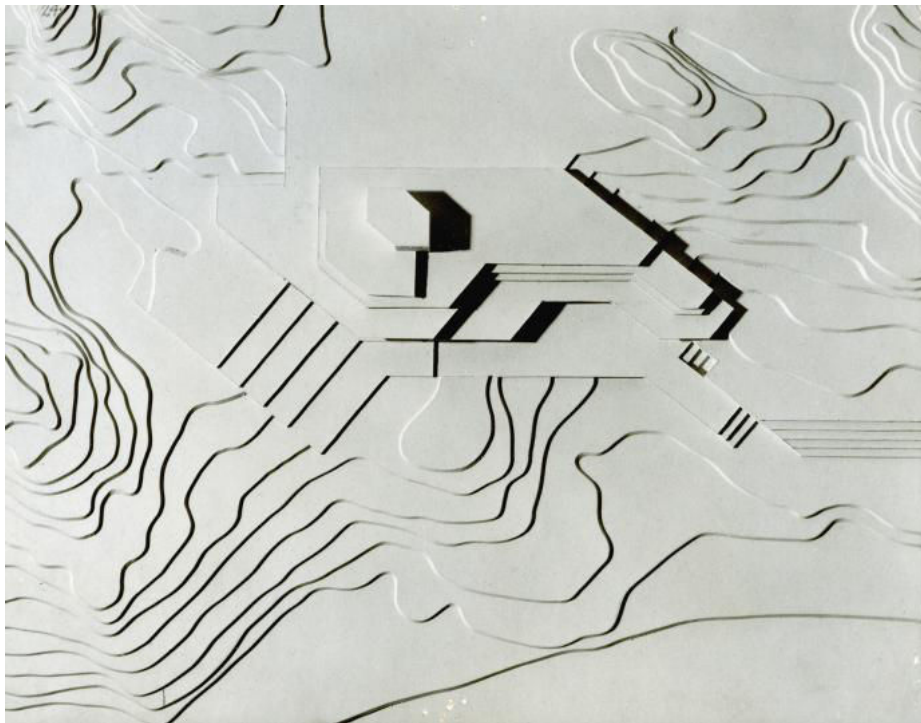
SUUNNITTELUN OSAPUOLET

Arkkitehti Kilpailuliite 1/1961
Leikkaus suuresta näyttämöstä.
Leikkaus pienestä näyttämöstä.

Jatkosuunnittelun pienoismalli. Valokuva Timo Penttilän arkisto SRM

Kilpailumalli v. 1960. Nimim. Arlecchino, tekijät: Timo Penttilä ja Kari Virta. Valokuva Pietinen. Timo Penttilän arkisto SRM

SUUNNITTELU

Uuteen teatteritaloon kohdistui monenlaisia odotuksia. Kilpailun päättymistä seurasi monivaiheinen tutkimus- ja suunnittelutyö.

Teatterin edustajat ja suunnittelijat tekivät suunnittelutyön aikana opintomatkoja Euroopan teatterikeskuksiin. The Timesin kirjeenvaihtaja kirjoitti keväällä 1965 Kansanteatteri-Työväenteatterin johtajan Sakari Puurusen olleen innoissaan tulevasta talosta ja pitäneen sitä Euroopan moderneimpana, suorastaan unelmateatterina. (Korsberg-Lylykangas 2007)

ARKKITEHTI- JA SISUSTUSSUUNNITTELU

Arkkitehtisuunnitteluun osallistuneista Timo Penttilä ilmoitti, että Pekka Salminen ja Juhani Siivola olivat osallistuneet suunnittelutyöhön alusta asti huolehtien mm. yhteyksistä muihin suunnittelijoihin ja urakoitsijoihin. Maija Ruoslahti oli hoitanut vastaavat työt sisustuspuolella. Lisäksi suunnittelutyöhön olivat eri vaiheissa osallistuneet Andrew Davies, Werner Finke, Noah Greenberg, Esko Koivisto, Pirjo Makkonen, Kari Pääkkönen ja Annikki Tiirikkala. (Penttilä 1967)

ERIKOISSUUNNITTELU

Rakennesuunnittelu
Insinööri-toimisto Bertel Ekengren

LVI-suunnittelu
Insinööri-toimisto J. Saarto & Kumpp.

Sähkösuunnittelu
Insinööri-toimisto Risto Mäenpää

Akustinen suunnittelu
Insinööri-toimisto P. Arni & Co

PIHASUUNNITTELU

Kaupunginteatterin ympäristön pihasuunnitelmat laadittiin Helsingin kaupungin rakennusvirastossa. Suunnittelusta vastasi taitavana suunnittelijana tunnettu puutarha-arkkitehti Auli Hietakangas. (HKR ViO)

TIMO PENTTILÄ (1931 – 2011)

Timo Penttilä valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1956 ja työskenteli valmistumisen jälkeen Arkkitehtitoimisto Aarne Ervillä vuosina 1957-1959. Vuodesta 1959 Penttilällä oli oma arkkitehtitoimisto. Toisena osakkaana oli alkuvaiheessa Kari Virta. Heikki Saarela, Kari Lind ja Sakari Tilantera olivat myöhemmin osakkaina toimistossa, jonka toiminta jatkui vuoteen 1996 saakka.

Penttilä voitti Kari Virran kanssa Sampolan työväenopiston ja kansalaiskoulun suunnittelukilpailun vuonna 1958 sekä Tampereen kauppaoppilaitoksen kilpailun vuonna 1960. Penttilä sai vuonna 1961 tehtävän suunnitella Tampereen Ratinan stadionin, joka valmistui 1966. Ratinan stadionin asema urheilurakentamisen historiassa on merkittävä toisena suuren mittakaavan ja edistyneen betoniarkkitehtuurin urheilustadionina Helsingin Olympiastadionin jälkeen. (RKY 2009-kuvaus)

Helsingin Kaupunginteatterin kilpailun voittoa vuonna 1961 pidetään Penttilän uran läpimurtona. Kaupunginteatterin ohella Penttilän tunnetuimpia rakennuksia ovat voimalaitokset Hanasaaressa (1976) ja Salmisaaressa (1979-1985, yhdessä Heikki Saarelan ja Kari Lindin kanssa). Hanasaaren B-voimalaitos sai heti valmistuessaan runsaasti huomiota. Hanasaari B:n suunnittelusta Timo Penttilälle myönnettiin rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinto vuonna 1976.

Penttilä toimi Kaliforniassa Berkeleyn yliopiston vierailevana professorina vuosina 1968-69 ja Wienissä Akademie der Bildenden Künsten professorina vuosina 1980-1998. Hän oli Suomen Arkkitehtiliiton varapuheenjohtaja vuonna 1968 ja Suomen rakennustaitteen museon hallituksen puheenjohtaja vuosina 1976-1980. Penttilä tuli tunnetuksi voimakkaista kannanotoistaan arkkitehtuurin kysymyksiin.

Penttilän toimisto voitti vuonna 1976 Bahrainin kulttuurikeskuksen suunnittelusta järjestetyn kansainvälisen kutsukilpailun (toteuttamatta). 1980-luvulla Penttilä suunnitteli Tapiolaan Suomen Sokerin pääkonttorin (1980) ja Perusyhtymä Oy:n Makrotalon (1986) vesimonumentteineen. (Arkkitehti 2/2011; Korsberg – Lylykangas 2007, 58-59)

TIMO PENTTILÄN NÄKEMYKSIÄ TEATTERISTA JA ARKKITEHTUURISTA

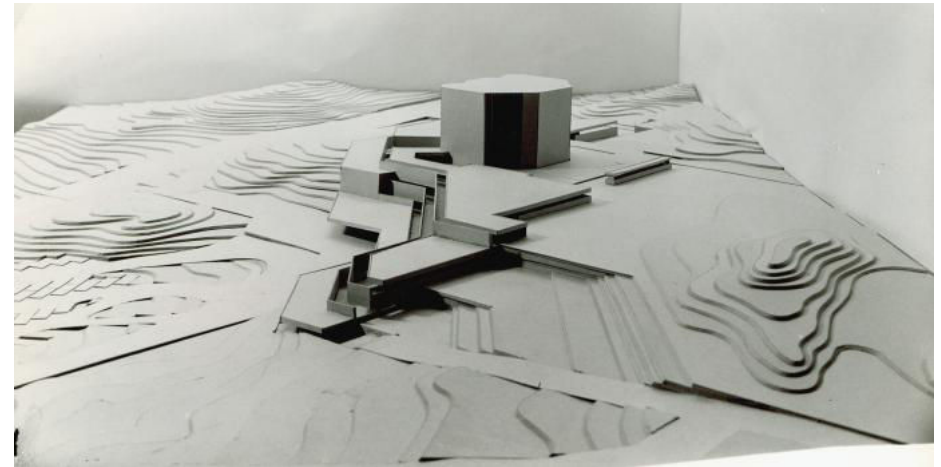
Timo Koho on väitöskirjassaan *Teatteriarkkitehtuurin merkitysarvot* (1991) vertaillut eri arkkitehtien, kuten Heikki Sirenin, Helmer Stenrosin, Timo Penttilän, Alvar Aallon, Pentti Pihan, Jan Söderlundin ja Pekka Salmisen näkemyksiä teattereista ja arkkitehtuurista yleensä. Penttilän arkkitehtuurinäkemystä hän analysoi seuraavasti:

Timo Penttilän lähtökohtana Helsingin kaupunginteatterin suunnittelussa on erottaa toisistaan kaupunkimiljööseen liittyvät dimensiot sekä rakennusvolyymien jäsentäminen erityisesti esitys- ja työtilana. Hän painottaa huomattavasti enemmän kuin Siren ja Stenros teatteritalon sidonnaisuutta kaupunkikuvaan. Samalla Penttilä on nostanut julkiseen keskusteluun kysymykset monumentaalirakennuksen arvoista ja niiden suhteesta demokratiaan. Toisaalta määritellesään teatteritoimintaa hän on korostanut resurssien lisäämistä näyttämö- ja varastotilojen osalta, mutta vastustanut jyrkästi kulttuuriradikaalisin esille nostamaa muunneltavan teatteritilan vaatimusta. Hänen teatterirakennuksensa merkitysarvot perustuvatkin teatterin käyttämiseen sosiaalisena tapahtumana, jolloin arkkitehtuuria ei tule alistaa yksinomaan teatteria varten. (Koho 1991)

”Penttilä huomauttaa sodanjälkeisessä Euroopassa vallinneen monumentaalirakentamisen vastustamista. Ratkaiseva käänne tapahtui arkkitehtuurin arvottamisessa, kun Aldo Rossi julkaisi vuonna 1966 kirjan L'Architettura della Citta, jossa tuotiin esille ajatus monumentin asemasta kollektiivisen muistin ilmentymänä ja kaupunkirakentamisen perusyksikkönä.”

”Monumentin identiteetti muodostuu Penttilän mukaan siitä, että se on kaupunkilaisten suuren enemmistön tuntema ja kaupungin hahmottamisen tärkeäksi elementiksi tunnustama. Hänen mielestään Suomessa funktionalismin perinteet ovat siksi voimakkaat, että uskomme osaavamme määritellä käytännölliset tarpeemme. Siten suunnittelemme aina ja yksinomaan »hyötyaloja». Hän toteaa monumenttien rakentamisen olevan ilmiö, joka on syntynyt ihmisen historian aikana ja mahdollisesti häviävän sen kuluessa. Demokraattisen yhteisön on siksi itse ratkaistava, haluaako se monumentteja.” (Koho 1991)

SUUNNITTELURATKAISUT

Jatkosuunnittelun pienoismalli. Valokuva Timo Penttilän arkisto SRM

ARKKITEHTISUUNNITTELU

Arkkitehti Timo Penttilä kuului v. 1967 kaupunginteatterin tilaratkaisuja seuraavasti.

”Rakennus käsittää pääpiirteittäin seuraavat huonetiilat: kaksi näyttämöä, suuren ja pienen, katsomoineen 920 ja 220-300 hengelle, näihin kumpaankin liittyvine lämpiötiloineen, vaatehalleineen sekä näyttämöihin liittyvinä kullissivarastot, kullissimaalaamo ja puutyöpaja. Lisäksi tarpeelliset tilat talon henkilökunnalle teatterin johdosta suutaariin.

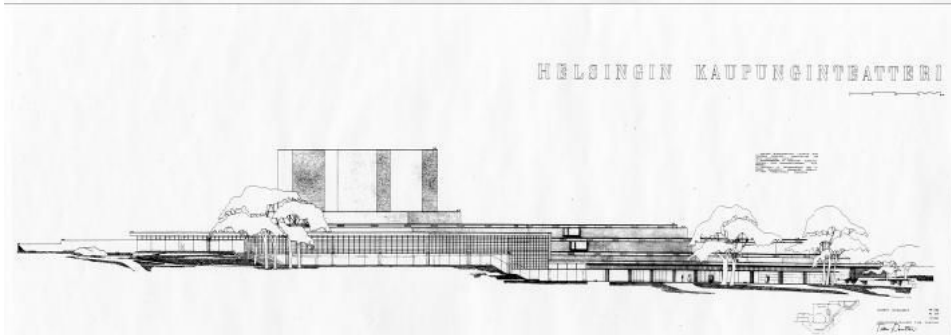
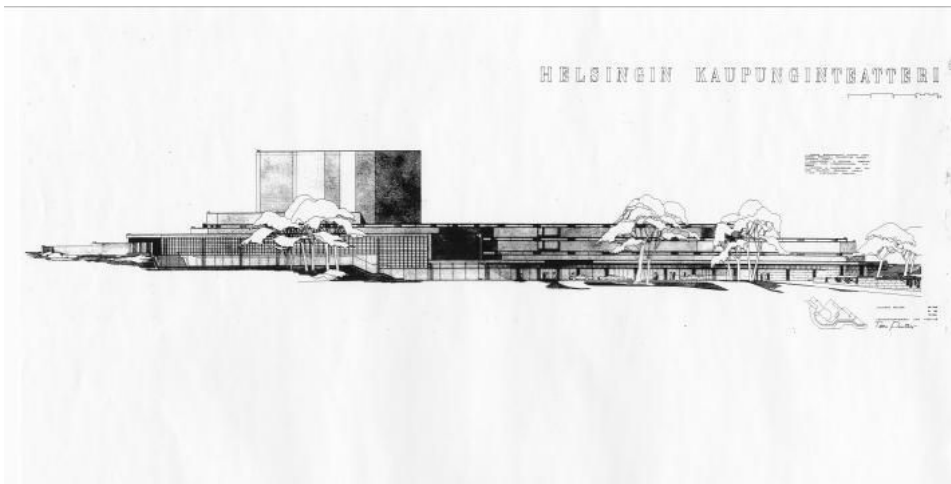
Suunnittelulähtökohtana oli näyttämötilojen sijoittaminen niihin liittyvine yhteisine tiloineen samaan tasoon sekä koko rakennuksen sijoittaminen tontille niin, että komea puusto mahdollisimman hyvin säilyisi. Tämän takia rakennus on tonttialueen pohjoisosassa osittain upotettuna jyrkkään kalliorinteeseen, jolloin pimeät näyttämö- ja varastotilat sijoittuvat vasten kalliota. Yleisötilat ovat rakennuksen eteläisivulla pitkänä nauhana, jolloin suuren näyttämön vaatehallista ja lämpiötiloista on näköala puistoon. Pieni näyttämö lämpiötiloineen on rakennuksen sisäosassa ilman nä-

köalaa luonteeltaan intiiminä. Sisäänkäynti kummallekin näyttämölle tapahtuu rakennuksen eteläisivulta.

Henkilökunnan tilat, toimistot, harjoitusluoneet, puuvasto sekä henkilökunnan ruokala ovat ylemissä kerroksissa, käynti näihin tapahtuu rakennuksen pohjoispuolelta 4. kerroksen tasolta, jolta on hissi- ja porasyhteys alempiin kerroksiin.

Teatteritekniillisesti suuri näyttämö ja katsomo on hallittu saattaa mahdollisimman kiinteään vuorovaikutukseen. Katsomo on leveä ja kaartuu etunäyttämön ympäri. Näyttämön painopiste lavastuksineen on pyritty tuomaan mahdollisimman eteen (...)

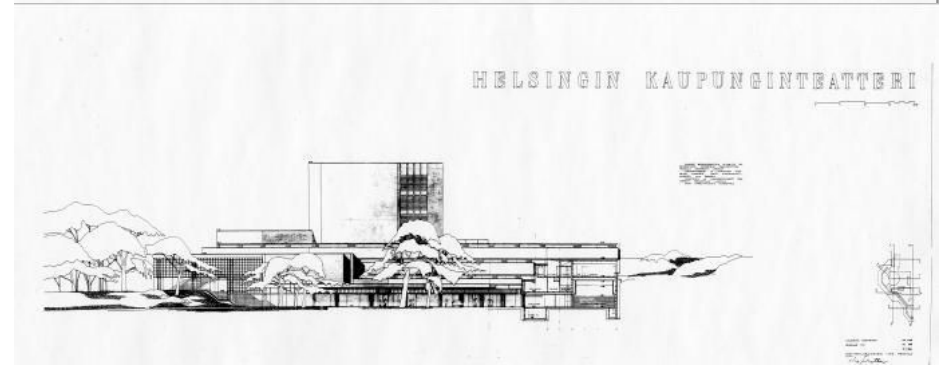
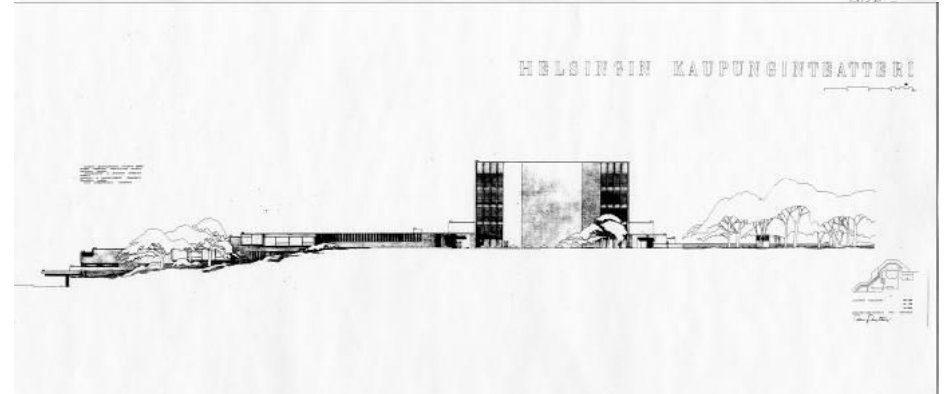
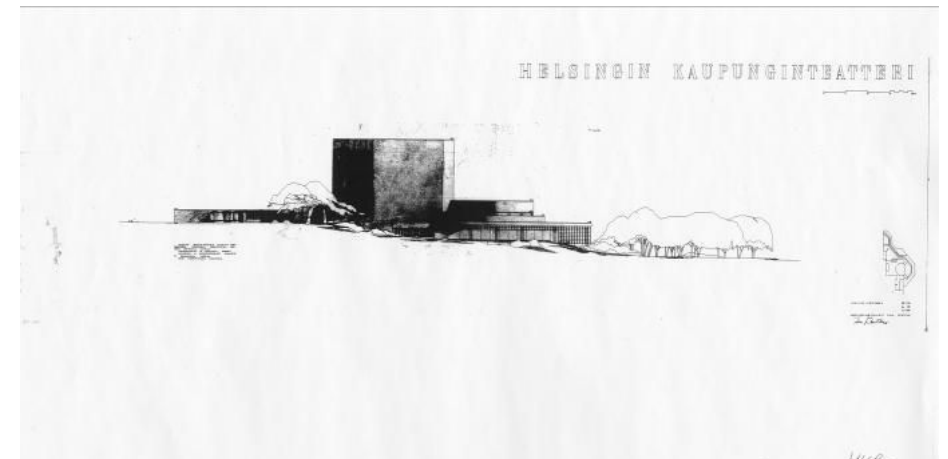
Pieni näyttämö katsomoineen on laajasti muunneltava. Muunneltavuuden perustekijät ovat seinäsyvennyksiin työnnettävät sivurajoittimet, koko katon yli ulottuva yhtenäinen työsiltajärjestelmä sekä neljästä osasta muodostettu, liikkuva katsomo. (...) (Penttilä 1967, Rakennustaito, 783-785)

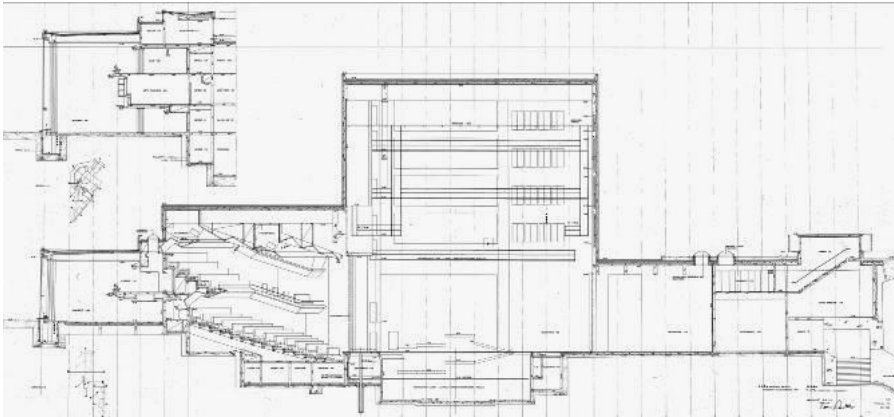
Julkisivupiirustukset 1964, HKR.

Suuren näyttämön lämpion kolmen kerroksen läpi nouseva porrasteema hallitsee Eläintarhanlahden puoleisen julkisivun somittelua. Penttilä on suunnittelussaan painottanut avoimen ja suljetun tilan kontrastia: lasiseinillä avatut yleisötilat muodostavat vastakohtaan työtilojen vaaleilla keraamisilla laatoilla verhotuille, umpinaisille muuripinnoille. Julkisivun vaakalinjoja korostavat puku- ja työhuoneiden matalat nauhaikkunat, jotka on sijoitettu ylös katonrajaan.

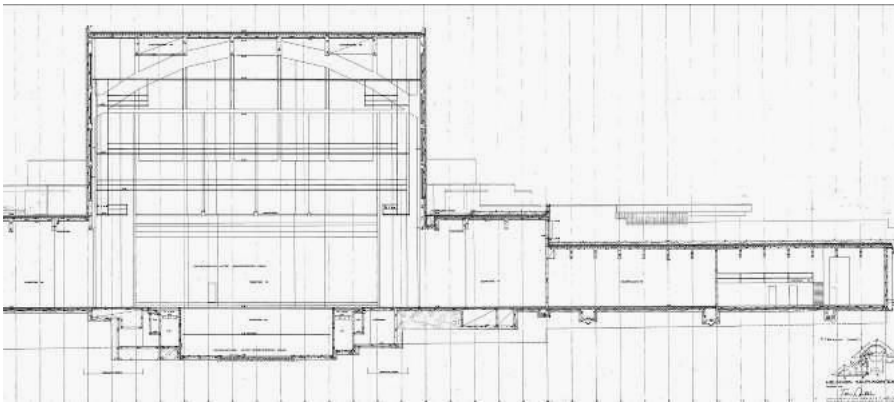
Näyttämötornin kulumistaan viistetty monikulmio erottuu muuten horisontaalisesta, maisemaan sopeutetusta rakennusmas-
sasta.

Julkisivupiirustukset 1964, HKR.

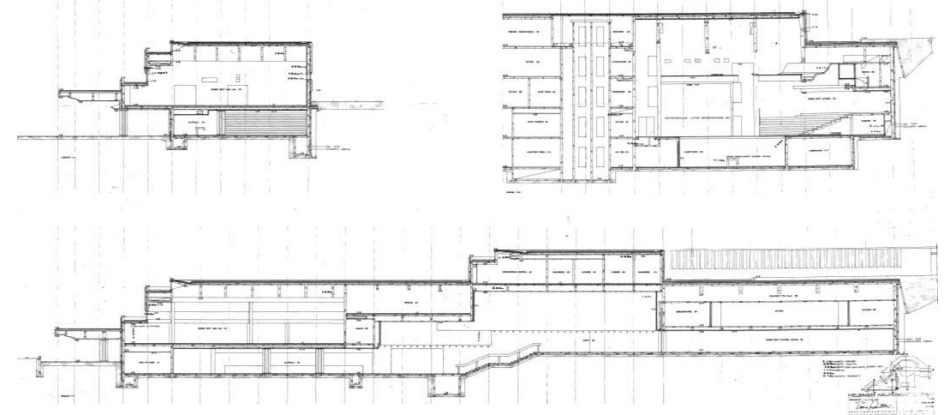
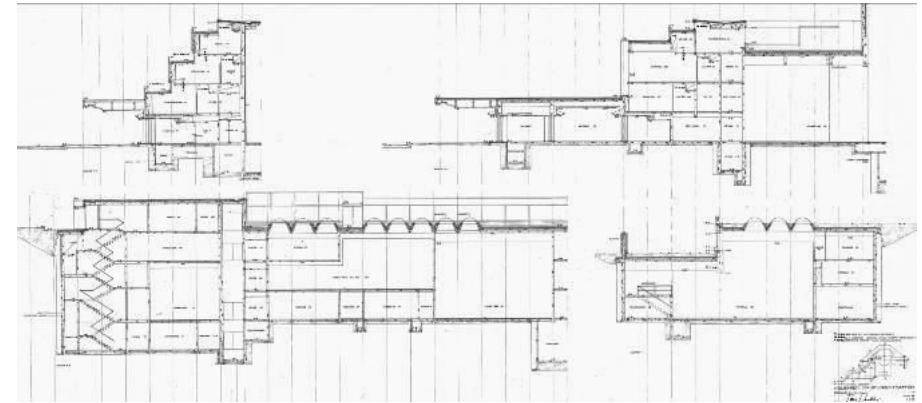

Timo Penttilä. Leikkaukset E-E, J-J. 15.8.1964, päivitetty heinäkuussa 1965.

Timo Penttilä. Leikkaus D-D. 15.8.1964, päivitetty toukokuussa 1965.

Tornin katon pääkannatteena on esijännitetty vetotangollinen kaari, jota katon lisäksi kuormittaa riippuva (myös esijännitetty) poimuileva tornin etuseinä ja 17,5 tonnia painava paloeririppu sekä monet katosta riippuvat laitteet ja köysiulakko. Kaaren jännemitta on 34,4 m. Katsomon katon pääkannatteena näyttämöaukon päällä on teräsristikko, jonka jännemitta on 29 metriä. Vertailtaessa esijännitettyä, teräsbetonista ja teräksistä rakennetta osoittautui teräsristikko edullisimmaksi.

Timo Penttilä. Leikkauksia 15.8.1964, päivitetty maaliskuussa 1966.

RAKENNESUUNNITTELU

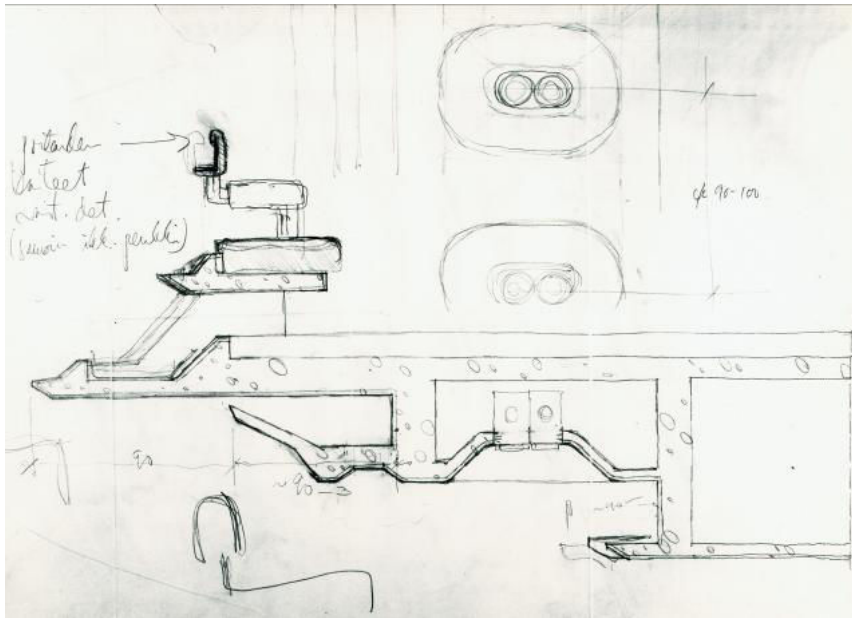
Insinööri Rauno T. Majander kirjoitti v. 1967 kaupunginteatterin rakennesuunnittelusta, teräsbetonirungosta ja ratkaisuista seuraavaa.

”Rakenteiden suunnittelu kesti noin viisi vuotta. Luonosten teko aloitettiin v. 1961, työpiirustusaste saavutettiin v. 1964, jolloin piirustukset lähetettiin urakalaskentaan vuoden lopussa. Rakennustyössä tarvittiin rakennepiirustuksia n. 500 kpl, betonia 12500 m³ ja terästä 1260 tonnia.

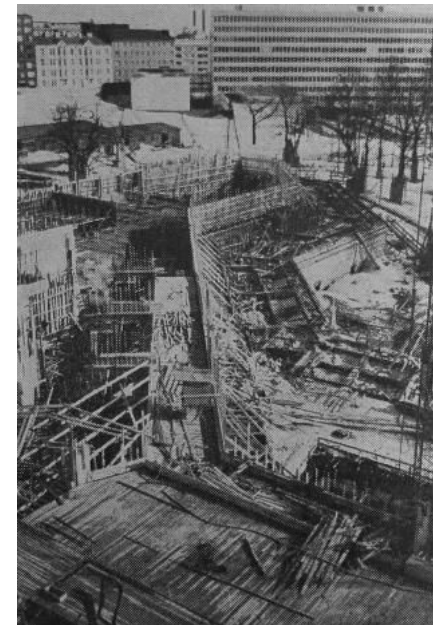
Rakennuksen runko jaettiin liikuntasauvoilla kuuteen lohkokon. Peruspohja oli kauttaaltaan kalliota. Rintee-

seen sovitettuna rakennuksen koillisivu tuli kolmen kerroksen korkeudelta pystysuoraksi louhittua kallioseinämää vasten. Seinän ja kallion väli jätettiin täyttämättä ja suljettiin ylhäältä teräsbetonilaatalla. Pääjulkisivun 2,5 metrin kerroksittainen porrastus aiheutti erikoislaatuisia mutkia kantavaan teräsbetonirunkoon ja kattodetaljeihin. Avarammassa sisätiloissa tulivat rakenteet selkeiksi. Yleensä käytettiin väli- ja yläpohjissa tavallista ylälaattapalkistoa tai massiivilaattaa. (...)

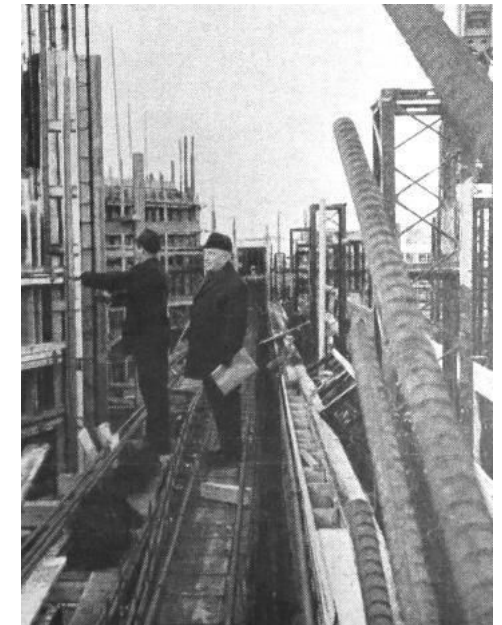
Sisäänkäyntikatoksen lähes 7-metrinen ulokepalkisto laskettiin mitoittavalla tietokoneohjelmalla, joka antoi myös taipumat, näin voitiin järjestää palkeille oikeat ennakkokorotukset.

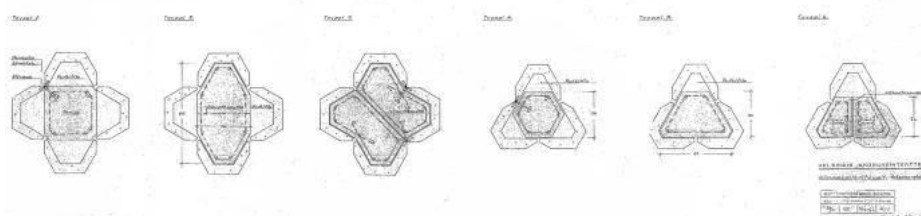
Täsmällistä ja osaavaa toteuttamista vaativat yksityiskohdat, kuten lämpion 3. kerroksen kaiteen leikkaus, ovat teat-
terirakennukselle ominaisia suunnitteluratkaisuja. Suunnitelmaan on integroitu valaisimet. SRM

Kuva työmaalta. Rakennustaito 1967 / 21

Kuva työmaalta. Rakennustaito 1967 / 21

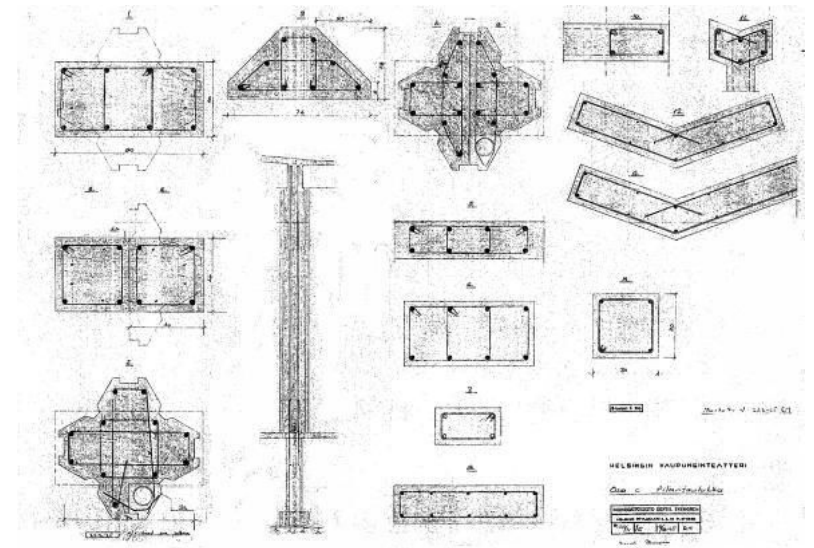
Kimpupilarityypit - rakenne-ehdotus 1962. Insinööritoimisto Bertel Ekengren

Rakennuksen mittavin osa on näyttämötorni. 20-
metrinen näyttämöaukko vaatii raskaiden kattokuor-
mien siirtämistä pitkäjänteisillä kannatteilla pielpila-
reille.

Tornin katon pääkannatteena on esijännitetty veto-
tangollinen kaari, jota katon lisäksi kuormittaa riippu-
va (myös esijännitetty) poimuileva tornin etuseinä ja
17,5 tonnia painava paloerisrappu sekä monet katosta
riippuvat laitteet ja köysiullakko. Kaaren jännemitta
on 34,4 m, poikkileikkaus $h \times b = 160 \times 70 \text{ cm}^2$. (...)

Katsomon katon pääkannatteena näyttämöaukon
päällä on teräs rakenne, jonka jännemitta on 29 met-
riä.

Vertailtaessa esijännitettyä, teräs betonista ja teräksis-
tätä rakennetta osoittautui teräsristikko edullisimmaksi
tässä tapauksessa. Päädettiin »teräslaudoista»
koottuun ristikkoon joka sidottiin monileikkeisenä
toimivilla korkealuokkaisilla pulteilla (HV-
Schrauben).” (Majander 1967, 786-789)

Pilareiden rakenne, pilaritaulukon liite. 4.8.1965. Insinööritoimisto Bertel Ekengren

LVI-SUUNNITTELU

Insinööri Olof Lundell kuvaili v. 1967 kaupunginteatterin LVI-tekniikan ratkaisuja seuraavasti.

”Rakennusten lämmitys tapahtuu pääasiallisesti kolmella eri lämmönluovutuselimellä: lämminvesipattereilla, suutinkonvektoreilla sekä anemostaattien kautta tapahtuvalla lämminilmapuhalluksella. Teatterin tapaisessa rakennuksessa vaihtelee lämmöntarve huomattavasti vuorokauden eri aikoina. Kokonaislämmöntarvetta määriteltäessä on lämmöntarvevaihtelut huomioonottaen voitu automatiikan avulla huippuavosta supistaa 850 Mcal/h. Liitäntätehoksi on näin ollen saatu 3500 Mcal/h.

Lämpö saadaan HKS:n kaukolämpöverkostosta ja se jakautuu neljään lämmönjakohuoneeseen, joista kaareva päälämmönjakohuone sijaitsee pienen näyttämön alla. Lämmitysverkosto on pumppukiertoinen ja kierto tapahtuu yhden pääpumpun sekä useamman patteriverkostopumpun avulla. Kaukolämpöpuolen automatiikka on pneumaattinen, kun taas toisiopuolen automatiikka on sekä pneumaattinen että elektronis-pneumaattinen, johtuen siitä että pari patteriryhmää toimii yhdessä suutinkonvektorien kanssa. Paisuntajärjestelmä koostuu paineenkorotuspumpusta, jonka teho on 15 l/min, 30 mvp ja 1700 litran säiliöstä sekä ylivirtausventtiilistä, jonka avautumisarvo on 26 mvp.

Pääosa raitisilmasta otetaan rakennuksen koillisosassa sijaitsevan hyvin »naamioidun» kuilun kautta. Ilma esilämmitetään glykoolipattereilla, joiden kokonaispinta-ala on n. 13 m². Patterit on mitoitettu siten, että ulkolämpötila voidaan nostaa —20°C + 5°C kokonaislämmöntarpeen ollessa 1000 Mcal/h ja ilmantarpeen n. 136.000 m³/h. Esilämmitetty ilma johdetaan suureen ilmastointipäätökseen, joka sijaitsee välittömästi raitisilmakuilun alla. Pääkeskuksesta jakautuu esilämmitetty ilma seitsemälle eri kojeelle, joissa osittain ilma käsitellään lopullisesti, osittain taas primäärisesti ts. esi- ja jälkilämmitetään, esisuodatetaan ja johdetaan tämän jälkeen eri alakeskuksiin joissa lopullinen käsittely tapahtuu. Suuren näyttämön lämminilmapuhallus ja pienen näyttämön suutinkonvektorit saavat mm. ilmansa suoraan käsi-

teltynä pääkeskuksesta. Molemmilla edellä mainituilla kojeilla sekä kerrospuhallusilman esikäsitteilykojeella on kahdella nopeudella toimivat puhaltimet.

Ilman poisto tapahtuu osaksi kojehuoneiden kautta yhteiseen poistokanavaan, osaksi huippumureilla, jotka on sijoitettu neljään kattosyvennykseen. Poistokanavan aukko sijaitsee saman naamiointirakennelman takana kuin raitisilman ottoaukko. Rakennuksessa on kaiken kaikkiaan 67 puhallinta.

Suuren näyttämön katsomopuolen lämmitys tapahtuu lämminilmapuhalluksella. Katossa olevien anemostaattien kautta puhalletaan näytäntöjen aikana 30.000 m³/h ja väliaikoina kaksinkertainen määrä. Katsomoissa on pyritty 70 m³/h ilmanvaihtuvuuteen henkilöä kohti. Raitisilman osuus on 30 m³/h. Ilman lämpötilan pitäisi olla 21-22°C ilman kosteuden ollessa 50 %. Ilma poistetaan penkkirivien alla olevan yhteisen poistoilmakammion kautta. Penkkien alla sijaitsee lisäksi lämpöjohtoputkisto, jolla lämmittämällä 1/2 tuntia ennen näytäntöä aikaansaadaan istuimissa miellyttävä lämpöisyyden tunne.

Suuren näyttämön lämpiössä, korkean ja pitkän ikkunarivin juuressa, puhalletaan lämminilmaa konvektorien kautta. Näitten konvektorien ilma johdetaan primäärikäsiteltynä pääkeskuksesta yhteiseen alakeskukseen, jossa lopullinen käsittely tapahtuu. Viimeiseen käsittelyvaiheeseen johdetaan lisäksi lämpiön kiertoilmaa. Kiertoilman hyväksi käyttö näyttää parhaiten etunsa talvisin ja silloin kun ei ole käytettävissä ylijäämälämpöä, toisin sanoen melkein vuorokauden ympäri paitsi huikan ennen ja jälkeen näytäntöjä sekä tauoilla.

Ilmajäähdytyspatterit saavat jäähdytysvetensä jäähdytyskompressorilta, joka sijaitsee rakennuksen alla olevassa väestönsuojassa. Suuren näyttämön katsomon ja teknillisten tilojen jäähdytystarve on 28.000 l/h vesilämpötilan ollessa 7/12°C ja ilmanlämpötilan 20/15°C. Jäähdytyspatteri on mitoitettu siten, että ulkoilmaa voidaan jäähdyttää 1,5°C.

Lämminkäyttövesiverkosto on jaettu kahteen ryhmään, joista toinen saa vetensä päälämmönjakohuo-

neessa sijaitsevasta lämmönvaihtimesta jonka teho on 350 Mcal/h ja jolla peitetään sen ryhmän jatkuva vedentarve sekä ladataan 5000 litran varastoisvaraaja. Toisen ryhmän lämpimän käyttöveden tarve tyydytetään 1500 litran läpivirtausvaraajalla.

Sprinklerijärjestelmä on nk. märkää mallia ja suuttimien lukumäärä on n. 1350 kpl. Järjestelmä on jaettu kahteen eri ryhmään, joilla on yhteinen paineenkorotuspumppu. Rakennuksen kattopinta-ala on melko laaja, joten useista kattosuppioloista lähtevät sadevesiliinat päätyvät lopullisesti 800 mm sadevesiviemäriin.

Kaikki pumput ja muut ääntä synnyttävät kojeet on värinävaimentimilla eristetty rakenteista sekä joustavin liitoksien putkistoista. Näin onkin voitu täyttää n. 30 db:n suurin sallittu häiriötasoavaimus.

Tällainen rakennus vaatii LVI-teknilisiltä töiltä erittäin paljon mutta on samalla työteknilisessä mielessä opettavainen ja uusia näkemyksiä luova. Rakennuttajan kireät suiset sekä urakoitsijoiden hyvä yhteistyö ovat ne päätekijät, joilla näin erikoislaatuinen rakennus on voitu toteuttaa laaditun ajallisen ohjelman puitteissa.”
(Lundell 1967, 790-791)

HUONEAKUSTIIKKA JA ÄÄNENERISTYS

Akustisesta suunnittelusta vastasi Insinööri-toimisto P. Arni & Co: ”Teatterisalien jälkikaiunta-ajat on suunniteltu siten, että salin ollessa täynnä yleisöä on suuren salin jälkikaiunta-aika n. 1,1 sek. ja pienen salin n. 0,7 sek. Ilman vaikutuksesta johtuen on jälkikaiunta-aika korkeilla jaksoilla jonkun verran lyhyempi. Matalia jaksvoja on vaimennettu vähemmän siten, että jälkikaiunta-aika 100 Hz:n kohdalla on n. 1,5-kertainen keski-

määräiseen arvoon verrattuna. Erityisesti on kiinnitetty huomiota näyttämötilojen vaimentamiseen, jotta niiden jälkikaiunta-aika olisi suurin piirtein sama kuin vastaavien salitilojen. Tuolit on pehmustettu, jotta yleisön määrä ei oleellisesti vaikuttaisi jälkikaiunta-aikaan. Yleisön muodostaman absorption lisäksi on vaimennusmateriaalia sijoitettu salien seinille ja katon valaistusaukkojen taustapintoihin; salien kattopinnat on tehty ääntä heijastaviksi ja muotoiltu siten, että äänen jakautuminen koko saliin olisi mahdollisimman tasainen. Korkeiden jaksojen vaimennusaineena on käytetty rei'itetyllä levyllä suojattua 5 cm mineraalivillaa, joka rakenne on vielä verhottu kankaalla. Matalien jaksojen vaimentamiseen on käytetty seinissä myötävärähteleviä levyntojoja, joissa ominaisjaksoluku vaihtelee, ja korokkeilla olevaa puulattia. Yleisön oleskelu- ja sisääntulotiloissa on jälkikaiunta-aikaa pyritty lyhentämään, jotta siirtyminen ulkotilasta melkoisesti valmennettuihin salitiloihin kävisi luontevasti ja melutaso samalla alenisi.

Jotta hyvä häiriötön kuuluvuus saavutettaisiin, on ryhdytty laajoihin meluntorjunnallisiin toimenpiteisiin. Suunnittelun lähtökohdaksi on ollut n. 30 db (A):n suurin sallittu häiriötaso salitiloissa. Yleisen rakennuksessa syntyvän runkoäänen eristämiseksi on rakennus jaettu saumoilla osiin siten, että salitilat on erotettu toisistaan ja rakennuksen meluisista osista. Samasta syystä on muutamissa työtiloissa käytetty kelluvia lattioita. Ilmaaeristävänä seininä toimivat raskaat betoniseinät, jotka samalla ovat kantavia rakenteita. Lavastepajan ovet, näyttämötornien savunpoistoluukut, ohjaamoiden ikkunat ja salien sisääntulo-ovet on suunniteltu riittävästi ääntä eristäviksi. Kaikki rakennukseen tulevat koneet asennetaan värinävaimentimien varaan. Ilmastointikoneiden aiheuttama, kanavien kautta tuleva melu on poistettu kanavien vaimennusverhouksilla ja ilman nopeus on valittu siten, ettei häiritsevää ääntä synny. Näyttämöteknilisten laitteiden kuten pyörönäyttämön, nostolaitteiden ja paloeripurujen koneistoissa on äänen syntymistä pyritty estämään. (Huoneakustiikka ja ääneneristys. Rakennustaito 1967 / 21, 791)

TEATTERITEKNIikka JA TEKNIikka NÄYTTÄMÖLLÄ

VALAISTUSSUUNNITTELU

Sähkötekniisiä ratkaisuja kuvailtiin seuraavasti v. 1967:

Suuren näyttämön valaistuslaitteet

”Näyttämövalaistuksen ohjauslaitteista sisältää 200 elektronista, tyristorilla toimivaa himmenninpiiriä, joista 180 kpl on 2 kW:n ja 20 kpl 5 kW:n tehaisia.

Jotta laitteistoa voitaisiin käyttää tehokkaasti ja jotta käytön voisi suorittaa vain yksi mies, on Suomessa kehitetty em. laitteistoon sisältyvä elektroninen reikänauhaohjaus- ja rekisterikoneisto. Suunnittelussa on erikoisesti pyritty ottamaan huomioon laitteiden monipuolisuutta ja käyttövarmuutta koskevat näkökohdat. Valonheittimiä ja pistorasioita on noin 350 kpl. Valonheittimistä varustetaan n. 40 kauko-ohjatuilla väriliasenvaihtokoneistoilla ja n. 20 kpl suuntauksen ja valokartion kauko-ohjatuilla moottoreilla.

Eri tarkoituksiin tarkoitettuja projektoreita on 5 kpl Xenon-projektoreita. Lisäprojektoreina käytetään 1000 W:n 24 V:n lampulla varustettuja projektoreita.

Pääosa taustavalaisimista on loistelamppuvalaisimia. Valaistuksen ohjaamo, samoin kuin äänihuone ja projektiohuone, on sijoitettu katsomon taakse. Katsomon katossa on kaksi valaisinparvea ja katsomon sivuilla valaisinsyvennykset. Näyttämölle tulee kiinteiden siltojen lisäksi liikutettavat porttaali- ja horisonttisillat sekä kolme valaisinansasta.

Tässä yhteydessä emme puutu lähemmin sähkötöihin. Todettakoon vain, että työn aikana sähköurakoitsija oli pakoitettu lopettamaan toimintansa. Kuitenkin saavutettiin tehostetulla valvonnalla hyvä lopputulos.” (Rakennuslehti 1967/21)

SUURI PYÖRÖNÄYTTÄMÖ

”Pyörönäyttämö-, rengasnäyttämö- ja etunäyttämörakenteet ja -koneistot muodostavat yhtenäisen laiteryhmän.

Pyörönäyttämön halkaisija on 16 m. Sen ympärillä on rengasnäyttämö. Näiden yhteinen halkaisija on 22 m. Pyörönäyttämöä ja rengasnäyttämöä voidaan käyttää yksittäin, yhteenkytkettyinä tai samanaikaisesti eri suuntiin tai eri nopeuksilla. Kummankin nopeus on portaattomasti ja jatkuvasti säädettävissä. Suurin kehänopeus on n. 100—80 cm/sek. Sekä pyörö- että rengasnäyttämö on tehty erikoisrakenteisten liukulakereiden varassa kääntyviksi. Suunnittelussa ja konstruktiossa on päämääränä ollut mahdollisimman äännettömästi toimiva laitteisto. Rengasnäyttämö sivuaa näyttämön etureunaa ja voidaan sillä vaihtaa lavastuksia katsomoon työntyvälle etunäyttämölle. Orkesterisyvennystä käytettäessä on rengasnäyttämöstä poistettu nostimilla syvennyksen aukon kokoinen segmentti, jolloin sen alla olevilla kolmella hydraulisella etunäyttämön nostimella voidaan muodostaa tarvittavat tasot halutulle korkeudelle.”

(Rakennuslehti 1967/21)

Risto Mäenpää 1967, Tekniikka näyttämöllä. Arkkitehti 10-11/1967, 22-26

Näyttämötekniikan tehtävänä on luoda monipuoliset mahdollisuudet ja hyvät olosuhteet taiteelliselle toiminnalle antamalla välineet ja menetelmät, joiden avulla taiteelliset ideat ja näyttämön käyttö voidaan toteuttaa joustavasti ja taloudellisesti.

Voidaan sanoa, että mitä monipuolisemmat ovat teatteritekniset laitteet, sitä enemmän ne laajentavat taiteellisen toiminnan mahdollisuuksia, ja mitä käytännöllisemmiksi ne on suunniteltu, sitä taloudellisemmin voidaan toteuttaa näyttämön käyttö.

Aivan eri asiasta on kysymys silloin, kun näyttämötekniillisten laitteiden mahdollisuuksia käytetään väärin, esim. kun aiheettomasti erehdytään leikittämään teknillisillä mahdollisuuksilla. Tällöin voidaan sanoa mekanisoitavan taidetta. Syy on silloin käyttäjissä, ei tekniikassa. Jos joku syö itsensä kipeäksi voileipäpöydän antimista, ei syy ole suinkaan voileipäpöydässä, vaan syöjän arvostelukyvyyssä.

Teatterin teknilliset laitteet voidaan jaotella käytötarkoituksen mukaan seuraavasti:

1. rakennuksen saniteetti-, lämmitys- ja ilmanvaihtolaitteet,
2. palotekniset laitteet, joihin kuuluvat mm. paloeripurut, savuluukut, sammutus- ja hälytyslaitteet,
3. normaalit henkilö- ja tavarahissit,
4. rakennuksen sähkönjakelulaitteet ja muut kuin näyttämövalaisimet sekä turvallisuusvalaistuslaitteet,
5. näyttämörakenteiden, kulissien, pukujen ja tarpeiston valmistukseen käytettävät koneet ja välineet (sekä menetelmät),
6. näyttämön kiinteät sillastot, kiinteät ja liikkuvat valaisinsillat ja -ansaat, köysiullakko sekä kiinteät valaisintelineet katsomossa olevilla valaisinparvilla ja -syvennyksissä,
7. näyttämöaukon rajoitinlaitteet, joihin kuuluvat kiinteät ja liikkuvat ylä- ja sivurajoittimet niihin liittyvine portaalisiltoineen ja valaisintorineen,
8. esirippuradat ja koneistot, esiriput, näyttämöverhot, tyylit ja matot,
9. taustat (eli horisontit); näihin kuuluvat kiinteät ja taipuvat ilmataustat, joita käytetään myös taustoina edestäpäin tapahtuvalle projisoinnille, mustat taustat sekä taustat takaapäin tapahtuvalle projisoinnille; lisäksi kuuluvat tähän näiden vaatimat koneistot,
10. lavasteiden vaihtokoneistot: lavasteiden nostolaitteet,
11. lavasteiden vaihtokoneistot: näyttämövaunut,

12. lavasteiden vaihtokoneistot: pyörönäyttämöt ja rengasnäyttämöt,
13. lavasteiden vaihtokoneistot: näyttämön ta-
sossa olevat nostimet,
14. näyttämön tason muutoskoneistot,
15. etunäyttämön ja orkesteritilan koneistot
16. lavasteiden siirto-, nosto- ja säilytyslaitteet,
17. näyttämövalaistuksen ohjaus- ja himmennyslaitteet,
18. näyttämövalaisimet ja projektorit sekä erilaiset näyttämövalaisimien apulaitteet,
19. äänitehostelaitteet,
20. näyttämökäytön vahvistin ja komentolaitteet, kuiskauslaitteet, soittojohto-, puhelin- ja kellolaitteet sekä TV-laitteet,
21. huoltotekniset laitteet, kuten siirrettävät nostimet ja telineet, siivouskoneet yms.

Edellisistä voidaan osaa nimittää teatterirakennuksen yleisiksi laitteiksi ja osaa varsinaisiksi teatteritekniilliseksi laitteiksi.

Edellä esitetyn määritelmän perusteella voidaan varsinaisille näyttämötekniillisiin laitteille asettaa seuraavat yleiset vaatimukset:

- monipuoliset ja joustavat,
- oikein mitoitettut, riittävän nopeat ja säädettävät nopeudet,
- äännettömät,
- työvoimaa säästävät.

Teatterin talous on ratkaisevasti riippuvainen käyttökustannuksista ja nämä puolestaan palkkamenoista. Kun keskieurooppalaisilla näyttämöillä on näytännöissä teknillistä henkilökuntaa n. 60—100 henkilöä, on meillä vastaavasuuruksilla näyttämöillä n. 15—20 henkilöä. Voidaan laskea, miten pitkälle on edullista ja suotavaa tekniikalla korvata työvoima.

HELSINGIN KAUPUNGINTEATTERIN VARSINAISET NÄYTTÄMÖTEKNILLISET LAITTEET

SUURI NÄYTTÄMÖ

NÄYTTÄMÖVALAISTUKSIEN OHJAUS- JA SÄÄTÖLAITTEET

Katsomon taakse on sijoitettu valaistus- ja ääniohjaamot, kuiskajantila ja projektoritila. Valaistusohjaamossa ovat kaikki tarvittavat ohjauspöydät, -pulpetit ja reikänauhakoneistot. Täältä yksi henkilö voi vaivatta ohjata 200 tyristorihimmennyspiiriä käsittävää koneistoa silloinkin, kun näytelmässä on satoja suuria valaistusvaihtoja. Tämän mahdollistaa käytännöllinen reikänauhaa käyttävä elektroninen rekisterilaitteisto.

Laitteisto on suunnittelultaan ja rakenteeltaan kotimaista valmistetta. Lisäksi kauko-ohjataan ohjaamosta mm. 40 valonheittimen värinvaihtokoneistot ja 21 valonheittimen suuntaus- ja fokusointikoneistot.

ÄÄNILAITTEET

Näyttämöiden äänitehostelaitteiden tarkoituksena on äänitehosteiden antaminen kaiuttimien välityksellä näyttämölle ja katsomoon, äänitehostenauhojen valmistus, alku- ja väliaikaohjelmien sekä tiedotusten välittäminen katsomoon ja lämpiötiloihin, äänen vahvistaminen erikoistapauksissa sekä kuiskausten välittämisen katsomon takana olevasta kuiskaajan tilasta näyttämölle. Laitteiden laatuvaatimuksena on ollut moitteeton äänentoisto jaksoalueella 40—15 000 Hz.

Suuren näyttämön järjestelmässä on yhteensä 88 kpl kaiuttimia, jotka on sijoitettu näyttämölle, katsomoon ja lämpiötiloihin. Kaiutinkanavia on 9 kpl. Ääninauhujen valmistusta varten on sekoituspöydässä 8 sisäänmeno- ja 3 ulostulokanavaa. Jokaisessa sisäänmenokanavassa on korkeiden ja matalien äänien korjain sekä kaiunnan sekoitusmahdollisuus. Ääniohjaamossa on ohjauspöydän ja useiden mikrofoniliitäntämahdollisuuksien lisäksi 4 studio- ja 1 reporterimagnetofoni, 2 levysoitinta sekä yleisradiovastaanotin.

NÄYTTÄMÖAUKON RAJOITINLAITTEET

Ylärajoin on näyttämön etuseinän muotoinen; yläasento on katsomon katon korkeudella, ala-asento 4,5 m.

Rajoittimessa on kaksi sen mukana liikkuvaa valaisinsiltaa, joiden pituus on n. 12 m. Rajoitin on kannatettu ruuveilla ja tuettu sivuista kiinteisiin sivurajoittimiin, jotta saavutettaisiin sillalla olevien projektoreiden käytön kannalta riittävä tukevuus.

Kiinteät sivurajoittimet rajaavat näyttämöaukon maksimileveyden 20m ja ovat samalla ylärajoinnien johteina. Kiinteässä sivurajoittimessa on n. 20 cm:n etäisyydellä näyttämöaukon reunasta oviaukot, leveys 2 m, korkeus n. 4 m. Kaksoisovet avautuvat näyttämölle päin ja ovet ovat päällystetyt samalla sametilla kuin rajoittimen pintakin. Ovia voidaan käyttää lavastettuihin sisääntuloaukkoihin koko leveydeltään silloin, kun liikkuva sivurajoitin on toisessa ääriasennossaan (vastaa kapeinta näyttämöaukkoa). Koska liikkuvat sivurajoittimet ovat toistensa asennoista riippumattomat, voidaan käyttää myös epäkeskeistä näyttämöaukkoa.

Liikkuvilla sivurajoittimilla voidaan näyttämöaukon

leveyttä rajata 20—12 m.

Sivurajoittimen reuna on vain n. 15 cm paksu (samoin ylärajoinnien alareuna), joten näyttämöaukon kehkeyksellä ei ole kehystävää syvyyttä. Edellisestä johtuu sivurajoittimien eli valaistustornien muoto. Tornien syvyys on valittu siten, etteivät sinne sijoitetut valonheittimet näy katsomoon. Sivurajoittimia liikutetaan koneellisesti.

ESIRIPUT

Ensimmäinen esirippu eli ns. pilviesirippu peittää koko etunäyttämön, ja verho seuraa näyttämön reunaa. Esirippu nostetaan poimutettuna ylös näyttämötornin vieressä katsomon katossa olevaan verhotilaan. Toisen esiripun kulkee ylärajointia seuraten. Verho kootaan näyttämöaukon sivuille. Verhon nopeus on jatkuvasti säädettävä.

LAVASTENOSTIMET

Etunäyttämön yläpuolella on 10 lavastenostinta (nostintankoa), joista 4 on sähkökäyttöistä. Näyttämön yläpuolella on 30 käsikäyttöistä ja 12 sähkökäyttöistä nostinta. Nostimet ovat Leonard-ohjattuja; nopeus on jatkuvasti säädettävä, käytettävissä on kaksi eri nopeutta samanaikaisesti liikuteltaville tangoille. Nostimien köysistöt ja vastapainoradat on sijoitettu näyttämön oikealle seinälle, sivunäyttämön aukon yläpuolelle.

TAUSTAT

Projektiio- ja ilmataustana on heijastuskyvyllään hyvä pyöröhorisontti. Kangas on molemmin puolin muovitettu, joustava ja paloa vastaan kyllästetty. Horisontti kootaan sylinteriksi näyttämötornin portaan viereen, missä se ei ole esteenä lavastusvaihdolle ja liikenteelle. Musta tausta on asennettu ilmataustan taakse. Sitä säilytetään ylhäällä viiteen osaan nostettuna.

PYÖRÖNÄYTTÄMÖ

Pyörönäyttämön halkaisija on 16 m. Näyttämö on tuotu niin lähelle katsomoa, kuin orkesteritilan leveys on sallinut.

Pyörönäyttämön nopeutta voidaan säätää jatkuvasti. Koneisto ja rakenne ovat niin äänettömät, ettei käytön ääni kuulu katsomoon.

Pyörönäyttämön kannessa ovat seuraavat liikuteltavat tasot:

Kaksi tasoa à 2x3 m, joiden korkeutta näyttämön tasoon nähden voidaan säätää -1,8 - +0,8 m.

Kaksi tasoa à 3x6 m, liikuteltavuus -1,8 - +0,8 m. Näiden tasojen kannet ovat pituusakselin suunnassa

lisäksi kallistettavat kumpaankin suuntaan.

Kaksi tasoa à 3x6 m, liikuteltavuus -0,3 m - +2,3 m. Tasojen kannet ovat samalla tavalla kallistettavat kuin edellistenkin.

Kaksi tasoa à 4x5 m, jotka voidaan kallistaa toiselta sivultaan näyttämön tasosta alaspäin n. 1 m ja ylöspäin n. 1 m.

Em. tasoilla voidaan saada aikaan mm. erilaisia yhteinäisiä tai osittaisia viistoja pintoja. Nostimien liikuteltavuuden ja nostinrakenteiden perusteena ovat olleet seuraavat näkökohdat:

nostimilla tulee aikaansaada halvalla mahdollisimman monipuolisesti vakiokorokkeet siten, että ne korvaavat suureksi osaksi erikseen koottavat ja säilytettävät korokkeet,

korokkeet ovat jäykät ja turvalliset, näyttämön suuruuden ja näyttämöaukon korkeuden mukaan on arvioitu korkeimpien korokkeiden olevan n. 3 m.

RENGASNÄYTTÄMÖ

Pyörönäyttämön ympärillä on 3 m leveä rengasnäyttämö, jolla voidaan mm. järjestää myös etunäyttämön käsitteitä lavastusvaihtoja. Rengasnäyttämön liike ja koneistot ovat samoin äänettömiä.

Rengasnäyttämön käyttö edellyttää n. 17 m leveää näyttämöaukkoa. Myöskään orkesterisyvyyden ei voi olla silloin käytössä.

Rengasnäyttämöä voidaan pyörittää pyörönäyttämöstä riippumatta, mutta se voidaan kytkeä myös pyörönäyttämöön, jolloin ne yhdessä muodostavat läpimitaan 22 m:n pyörönäyttämön.

Kun orkesteritila tai orkesteritilassa olevat etunäyttämön nostimet otetaan käyttöön, nostetaan vastaava rengasnäyttämön segmentti näyttämötornin takaseinälle takasillan alle.

ETUNÄYTTÄMÖN NOSTIMET

Etunäyttämön tasosta, silloin kun rengasnäyttämön segmentti on poistettu, muodostaa osan kolme orkesteritilan hydraulisella koneistolla varustettua nostinta.

NÄYTTÄMÖVAUNUT

Kulloinkin tarvittavat näyttämövaunut (lavat ja lavalautat) kootaan kahdesta eri vaunukoosta. Vaunustoja siirretään sähkökäyttöisillä ja kauko-ohjatuilla sähkökötüreilla, jotka kytkettyvät vaunustoon sähkömagneetin avulla. Vaunustojen ohjaamista varten on näyttämön lattiasa ohjausjarrut, joihin muoviset ohjauspyörät tukeutuvat.

NÄYTTÄMÖVALAISIMIA JA NÄYTTÄMÖN KÄYTTÖÄ VARTEN TARVITTAVAT TELINEET JA SILLAT

Katsomon puolella:

Valaistuksien ohjaamon vieressä katsomon takana on huone valonheittimiä varten, joilla voidaan valaista kohtisuoraan näyttämöaukkoa vastaan. Samaan huoneeseen on sijoitettu projektori, jolla projisoidaan harsolle.

Katsomon takaosassa katossa kiertää taaempi ja etu-osan yläpuolella etummainen valaisinparvi.

Parvilla ovat kannatusputket valonheittimien kiinnittämistä varten.

Katsomon sivuilla ovat pystysuorat valaisinsyvennykset tasoinen ja valaisimien kannatuslaitteineen.

Näyttämön puolella:

Etunäyttämön yläpuolella paloesiripun vieressä ja esirippuradan yläpuolella on koko etuseinän mittainen n. 60 cm leveä silta.

Ylärajoinnissa on kaksi sen mukana liikkuvaa 12 m:n pituista siltaa. Johtuen ylärajoinnien reunan muodosta on alin silta sijoitettu rajoittimeen sellaiselle korkeudelle, ettei se näyttämöaukon ollessa korkeimmallaan näy katsomoon.

Valaistustornin eli sivurajoittimet on selostettu edellä. Tornien yläpuolella ovat kiinteät sillat, joihin tornien yläpää tukeutuvat liukukiskojen välityksellä. Näyttämötornien kaikilla sivuilla, n. 2,5 m köysiullakon alapuolella, ovat ns. yläsillat.

Näyttämötornien alasillat ovat sivunäyttämöiden aukkojen yläpuolella. Nämä alasillat yhdistävä takasilta on sijoitettu sellaiselle korkeudelle, että sen alle jää säilytystila rengasnäyttämön irrotettavaa segmenttiä varten.

Näyttämötornin välisillat ovat em. ylä- ja alasillat välillä.

Näyttämön kummallakin puolella n. 3 m:n korkeudella ovat tasot, joista oikealle on sijoitettu näyttämökoneistojen ohjauspulpetti ja vasemmalle palovartijan paikka.

Järjestäjän tila on sijoitettu oikean valaistustornin ensimmäiselle tasolle.

RAKENTEET PALOVAARAA VASTAAN

Näyttämöaukkoon on asennettu näyttämön reunan muotoa noudattava paloesirippu ja taka- sekä sivunäyttämöiden aukkoihin nostettavat palo-ovet.

Näyttämö on varustettu paloviranomaisten hyväksymillä savuluukuilla.

PIENI NÄYTTÄMÖ

NÄYTTÄMÖVALAISTUKSIEN OHJAUS- JA HIMMENNINLAITTEET

Katsomon taakse parvelle on sijoitettu valaistus- ja ääniohjaamot sekä kuiskaajan tila. Valaistushjaamossa laitteet ovat samanlaiset kuin suurella näyttämöllä, mutta tyristorihimmenninpiirejä on 90.

ÄÄNILAITTEET

Pienen näyttämön laitteet ovat muuten samanlaiset kuin suurella näyttämöllä, mutta kaiuttimien lukumäärä on pienempi.

NÄYTTÄMÖAUKON RAJOITINLAITTEET JA SILLAT

Ylärajoitin on vastaavanlainen kuin suurella näyttämöllä, paitsi että rajoitin on suora. Rajoittimen yläasento on n. 5,5 m ja ala-asento 4 m.

Rajoitin on tuettu molemmilta sivuiltaan sivusiltoihin johteiden välityksellä.

Rajoittimessa on yksi n. 11 m pitkä valaisinsilta ja rajoitin on kannatettu ruuveilla.

Sivurajoittimet liikkuvat kumpikin erikseen n. 6,7 m, ja niillä voidaan rajata näyttämöaukko n. 23 m-9,6 m.

Sivurajoittimen leveys on valittu siten, että mikäli halutaan poistaa rajausta kokonaan, työnnetään rajoittimet niitä varten tehtyihin syvennyksiin. Sivurajoittimen ja sivuseinän välinen aukko peitetään esiripulla, jota käytetään yleensä vain silloin, kun näyttämöaukko on rajattu.

Sivu- samoin kuin ylärajoitinkin on tehty siten, että kehyksellä ei ole syvyyttä. Syvyyssuunnassa oleva pystylevy ei tästä syystä ole rajoittimen reunassa, vaan se on kiinnitetty saranoilla sivumalle.

Sivurajoittimia liikutetaan työntämällä ja ne tukeutuvat yläpäästään liukukiskon välityksellä kiinteisiin siltoihin.

Näyttämön yläpuolella on kolme kiinteää siltaa ja tarvittavat käsikäyttöiset katteet.

LAVASTENOSTIMET

Näyttämön yläpuolella on 68 moottorikäyttöistä pistenostinta, joita voidaan käyttää yksitellen tai ryhmissä. Moottorit ovat oikosulkumoottoreita, joita ohjataan jaksolukua säättämällä.

PYÖRÖNÄYTTÄMÖ

Osan näyttämöä muodostaa pyörönäyttämö (hal-kaisija 11 m), jota käyttää tyristoriohjattu tasavirtamoottori.

Lavassa ei ole nostimia, mutta sen kansi on siten luukutettu, että alla olevaa sylinterinmuotoista tilaa voidaan käyttää alanäyttämönä.

VALAISINPARVET

Näyttämövalaisimia on sijoitettu em. silloille ja rajoittimiin, mutta tärkeimmät sijoituspaikat ovat katsomon yläpuolella olevat kaksi kaarevaa valaisinparvea.

RAKENTEET PALOVAARAA VASTAAN

Sivunäyttämön aukkoon on rakennettu kipattava palo-ovi ja katsomon yläpuolelle vesipaineella sulkeutuvat ja avautuvat savuluukut.

PYÖRÖNÄYTTÄMÖ

Nykyaikainen pyörivä näyttämö tuo esitykseen jatkuvan liikkeen ja sallii joustavat näyttämövaihdot näyttämönkin aikana. Edellytyksenä on koneistojen äänettömyys. Tämä on johtanut näyttämön kannatussa liuku- ja vierintälaakerien käyttöön kantopyörin sijasta.

Pyörönäyttämöä ympäröivällä liikkuvalla rengasnäyttämöllä voidaan vaihtaa etunäyttämön lavasteet, ja näyttämössä oleva toinen, alempi taso lisää käyttömahdollisuuksia.

Näyttämöiden pyörimisnopeus on portaattomasti säädettävissä esimerkiksi tyristoriohjauksella kitkapyörin, kierukkavaihteen tai köysivedon välityksellä.

Näyttämötaso voi osittain muodostua nousevista ja laskevista, tarvittaessa myös kallistuvista lavoista. Korvaamalla suuren osan siirrettäviä korokkeita lavat vähentävät huomattavasti lavastustyötä. Lisäksi niillä saadaan esitykseen pystysuora liike- ja näyttämöön tarvittava orkesterisyvennyksen.

Koneisto on yleensä hydraulinen ja erityisesti äänettömäksi konstruoitu. Lavat liikkuvat erikseen tai keskenään tahdistettuina.

Lavastevaihtoihin voidaan käyttää myös näyttämövaunuja, jotka voidaan tarvittaessa laskea näyttämön tasoon em. nostimilla.

Risto Mäenpää 1967, Tekniikka näyttämöllä. Arkkitehti 10-11/1967, 22-26

RAKENTAMINEN

Helsingin uuden teatterisäätien tehtäväksi määriteltiin kaupunginteatterin perustaminen ja hoitaminen. Rakentaminen alkoi toukokuussa 1965 ja teatterirakennuksen peruskivi muurattiin 12.6.1965.

PÄÄURAKOITSIJA

Rakennustoimisto Arvonen Oy, työpäällikkönä vastaava rakennusmestari Mauri Kivikoski

SÄHKÖURAKOITSIJA

Sähkö Oy

ALI- JA SIVU-URAKOITSIJAT, HANKKIJAT

Sähkötyöt	Oy Strömberg Ab
Ilmastointityöt	Oy Aerator Ab
Putkityöt	Vesijohtoliike Onninen Oy
Pyörönäyttämöt	Oy Wärtsilä Ab Helsingin tehdas
	Veljekset Suominen Konepaja
	H. Saastamoinen Oy
Näyttämöiden rajoitinrakenteet ja sillat	
Paloesiriput ja savuluukut	
Tekstiilit	Metsovaara Oy
Peilit	Lahden Lasitehdas
Nahtatyöt	Verhoiluliike E. Kataja Ky
Puovillat	Oy Kymarno Ab
Maalaustyöt	Kaipaisen Maalausliike Oy
Pronssikaiteet	Veikko Nyström Oy
Pronssiset vetimet ja vaatekourut	Oy Aar-Mal Ab
Teräksiset erikoisovet	Rontu Oy
Kokolasiovet	Kesko Oy / Oy Vitriifer Ab
Jalopuu- ja kangaspintaiset seinät ja katot	Komerotyö Oy
Lasitustyöt	Lasitusliike R. Karhinen
Puuovet	Höyrypuuseppä Oy
Kalusto	Harjavalta Oy
Asfalttityöt	Rakennus Oy Laine
Teräsrakenteiset ikk. ja ovet	Rakennustakomo J. Saajos
Palo-ovet ja teräskarmit	Insinööri-toimisto Ene
Pronssi- ja alumiinirakenteiset ikkunat ja ovet	Oy G.W. Sohlberg
Villanukkamatot	Oy Wuorio & Co Ab
Peltityöt	Kattaja Oy
Puupalo-ovet	Osuuskunta Metsäliitto
Huopakatot	Asfaltti Oy Lemminkäinen
Graniittityöt	Suomen Kiviteollisuus Oy
Julkisivulaatat	Oy Wärtsilä Ab, Arabia
Julkisivuelementit	Vihdin Elementti Oy
Marmorityöt	A.W. Lijeborg Osakeyhtiö
Hissit	Kone Oy
Esijännitustyöt	Aino Sallinen Ky
Esijännitetty betoni	
Painer Telineistöt	Kauko Kataja & Co

(Rakennustaite 1967 / 21, s.792)

Rakennusvaihe. Oikealla 4. kerroksen yläikkunanauha. Valokuva Pietinen. SRM

VASTAAVAN MESTARIN KOKEMUKSIA

Rakennustyöt Eläintarhanlahden puistossa etenivät vuodessa harjannostajaisiin. Harjannostajaisissa oli läsnä tasavallan presidentti Urho Kekkonen. (Korsberg-Lylykangas 2007)

Työmaakokemuksistaan kirjoitti v. 1967 rakennusmestari Mauri Kivikoski:

”Vastavaan rakennusmestarin näkökulmasta katsottuna Kaupunginteatterin rakennustyömaa oli erittäin monivaiheinen ja vaikeusasteiltaan ns. monimutkainen rakennus. Teatterin muoto poikkesi mm. mittaus-tavoiltaan huomattavasti totutuista muodoista. Esimerkiksi kaikkien suureen näyttämöön liittyvien katsonon, lämpiöiden ynnä muiden mitoituksien lähtökohta perustui näyttämön keskiöön ja siitä avautuviin säteittäisiin kulmiin, jolloin muodot levenivät mitä

kauimmaksi keskiöstä edettiin.

Työaikataulu tehtiin pääaikataulun lisäksi erittäin tarkasti eri pää- ja sivu-urakoitsijoiden työsuoritusten osalta mm. pienen näyttämön teknillisistä huonetiloista sekä näyttämöön ja näyttämötorniin liittyvistä teatteri- ja rakennusteknillisten laitteiden asennusajoista.

Suuren näyttämön teknillisten laitteiden ollessa erittäin pitkäaikaisia kiirehdyttiin rakennuksen runkovaiheessa erikoisratkaisulla näyttämötorni nopeasti ylös vesikattoon ja siihen liittyvät holvit rakennettiin jälkeinpäin. Näin pääsivät kaikkien näyttämötorniin liittyvien sivu-urakoitsijoiden työvaiheet alkamaan aikaisemmin.

Näyttämötornin, jonka korkeus oli 34 m, muottiteli-

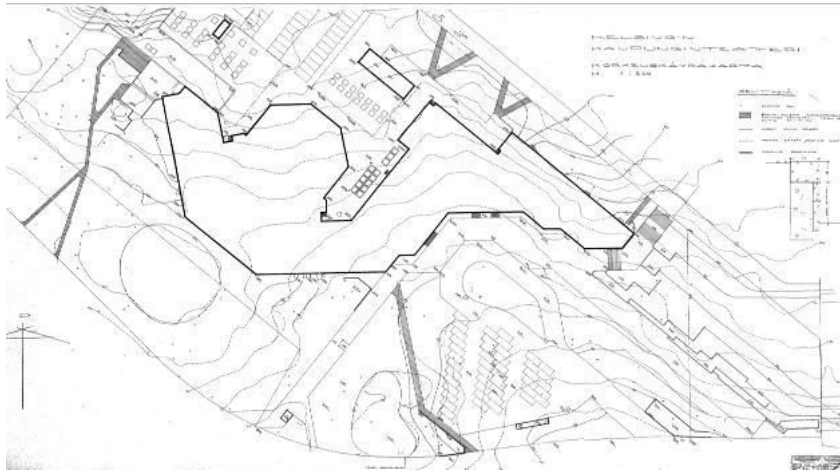
Rakennusvaihe. Kuva on otettu sisäänkäyntikatoksen päältä. Oikealla harjoitusalin yläikkunanauha. Valokuva Pietinen SRM Ulkopuolen verhouksena käytettiin Arabian valmistamia keraamisia laattoja, jotka muuraamalla kiinnitettiin aikaisemmin valettuihin betonielementteihin. Elementit kiinnitettiin ulkoseiniin hitsaten runkovaiheen aikana asennettuihin ruostumattomiin terästartuntoihin.

neistä ratkaistiin nk. painer-telineistöä käyttämällä. Täten päästiin tornin alaosaan työskentelemään aikaisemmin kuin puutelineistöä käyttämällä.

Työn vaikeudesta johtuen oli rakennustarkastus määrännyt lisäksi tiettyihin rakenneseisiin vaikeatekoisten rakenteiden johtajan.

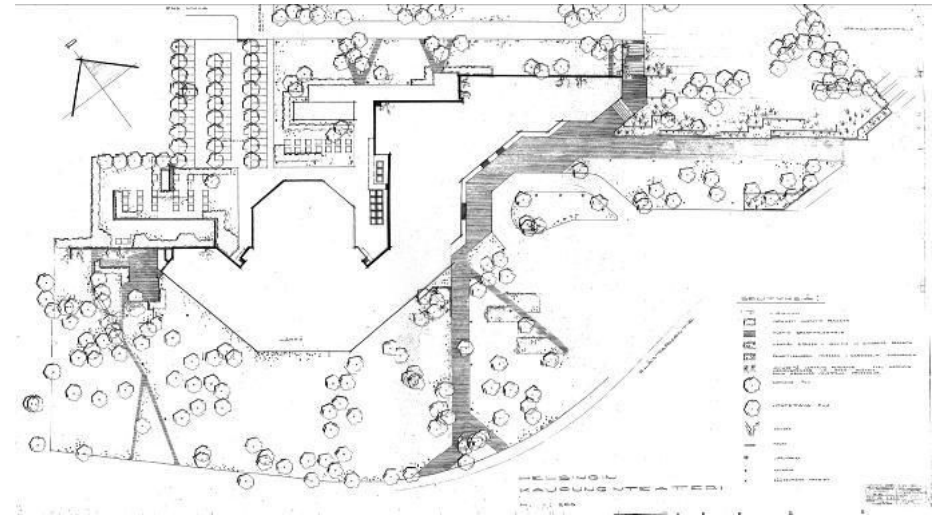
Ulkopuolen verhouksena käytettiin Arabian valmistamia keraamisia laattoja, jotka muuraamalla kiinnitettiin vähintään kuukautta aikaisemmin valettuihin betonielementteihin. Elementit kiinnitettiin ulkoseiniin hitsaten runkovaiheen aikana asennettuihin ruostumattomiin terästartuntoihin. Rakennuttajan taholta oli kyseistä muurauksen menetelmää VTT:llä kokeiltu eri sääolosuhteissa jo ennen teatterityömaan alkamista ja todettu käytettyä tapaa hyväksi.” (Kivikoski 1967, 792)

YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

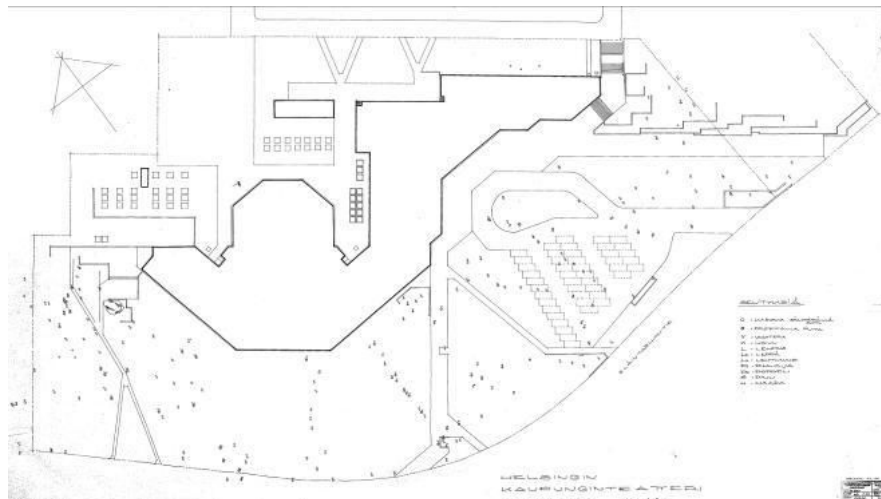

Korkeuskäyräkartta (1/200) 10.1. 1965 selityksineen sekä tukimuurin leikkaus. Auli Hietakangas. HKR PUO 809-65

- Merkkien selityksiä:
- Kasvava puu
 - ▬ Puisto-osaston kustannusarvioon kuuluvat käytävät, mustaa graniittia 50x100 cm
 - Uudet suunn. käytävät
 - Vanhat käyrät / nykyinen maasto
 - ▬ Tukimuri graniitista

Pihasuunnitelma 15.1. 1965, Auli Hietakangas. HKR PUO 806-65

Puustokartta (1/200) 19.1. 1965, korj. 7.5.1965 selityksineen Auli Hietakangas. HKR PUO 810

Merkkien selitykset:

- O Kasvavia säilytettäviä puita
- (x) Poistettavia puita

- V Vaahtera
- K Koivu
- L Lehmus
- Le Leppä
- La Lehtikuusi
- Pi Pihlaja
- Po Poppeli

PIHASUUNNITTELU

Kaupunginteatterin pihasuunnittelusta vastasi puutarha-arkkitehti Auli Hietakangas Helsingin kaupungin rakennusvirastosta. (HKR ViO)

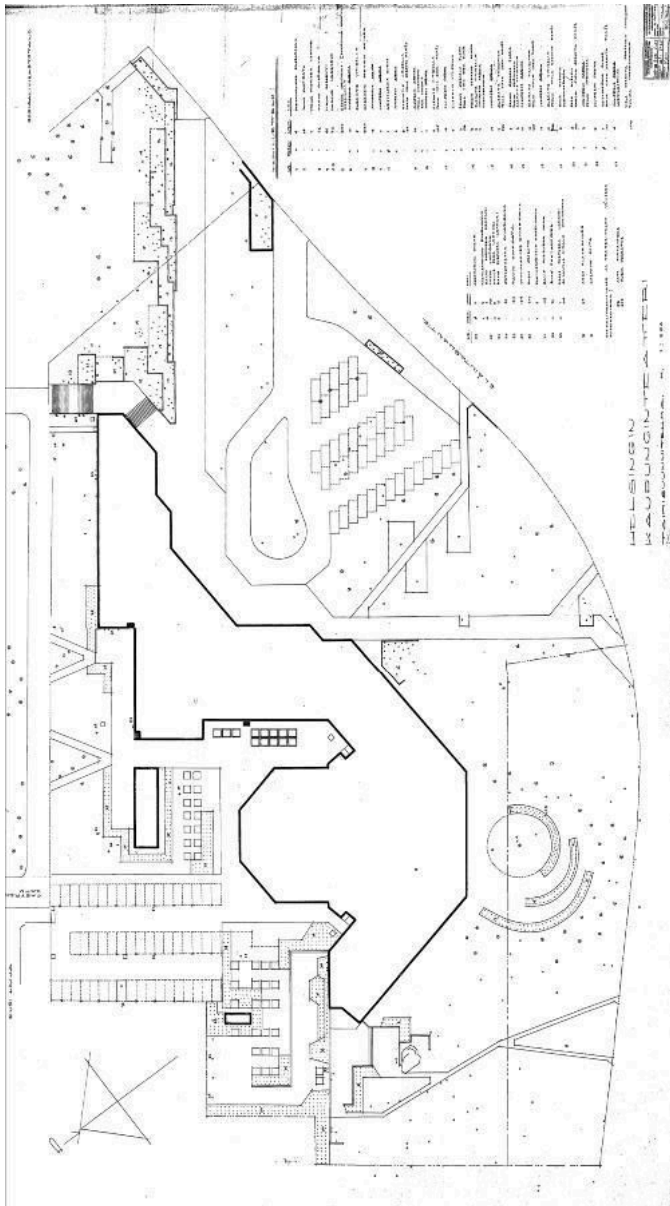
Ympäristöä pyrittiin muodostamaan saumattomaksi osaksi uutta arkkitehtonista kokonaisuutta. Puistoksi muutettavan entisen huvila-asutuksen puustoa hyödynnettiin suunnittelussa. Lähtökohtana olivat olevan puuston kartoitus. Arkkitehdin asemapiirroksat ja terrassimuurisuunnitelmat loivat puitteet uusille istutuksille.

Uusia istutuksia ryhmiteltiin jäsentämään sisäentulo-alueita ja sommiteltiin terrassimuurin varaan. Yleisilme oli Frank Lloyd Wrightin arkkitehtuurinäkömyksen ja maisema-arkkitehtuurin modernismin inspiroima— tavoitteena oli nurmikolta kohoava rakennus, joka sijoittuu puistopuiden lomaan muodostaen vaakalinjoinen kontrastin puiden runkojen vertikaaleille.

PUO 806-65
1/200 15.1. 1965 Auli Hietakangas

Merkkien selityksiä:

- ▬ Nurmikko
- ▬ Vapaasti kasvavia pensaita
- ▬ Mustia graniittilaattoja
- ▬ Lämpimön edessä – kukkivia ja ikivihreitä pensaita
- ▬ Paikoitusalueen vieressä – narsisseja nurmikolla
- ▬ Ikivihreitä lamoavia pensaita, joku lamoava kirsikkapensas ja Rosa Hugonis. Pohja hehkuva violetteja orvokkeja.
- Kasvava puu
- Istutettava puu
- Köynnös
- ▬ Muuri
- ▬ Lipputanko
- ▬ Valaisin
- ▬ Säädeltävä valaisin

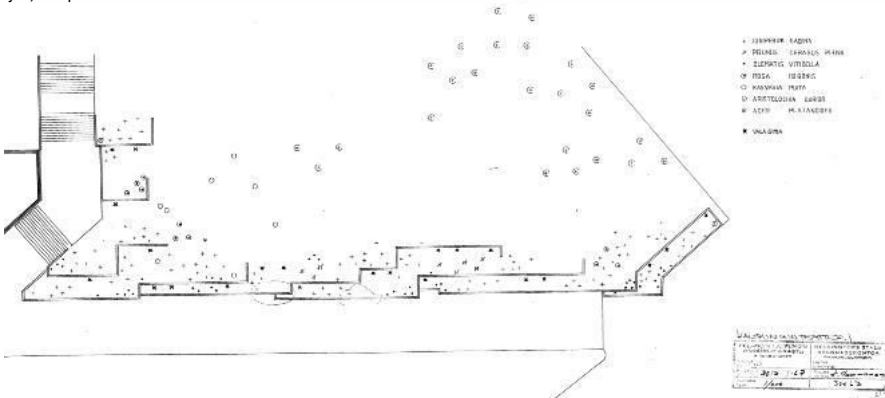

Taimisuunnitelma 18.1.1965, Auli Hietakangas. HKR PUO 808-65. Tässä julkaistavan suunnitelmapiirustuksen pienen mittakaavan vuoksi taimien tarkempi ryhmittely ei näy. Taimiluettelo antaa kuitenkin hyvän käsityksen istutusten ominaispiirteistä. Kaikkien yksityiskohtien toteutumisesta ei ole tietoa.

21	3	Aristolochia Durior	10	1	Aristolochia Durior
	9	Parthenocissus Engelmannii		6	Juniperus Sabina
	1	Malus Purpurea Lemoini		8	Clematis Viticella
25	196	Taxus Cuspidata		16	Pohja Viola Cornuta Famös
	2	Malus Purpurea Lemoini	11	0	Juniperus Sabina, pohja nurmikko
26	10	Malus Purpurea Lemoini		1	Rosa Hugonis
27	56	Cotoneaster Divaricata	12	11	Juniperus Sabina
30	205	Rubus Odoratus		6	Clematis Viticella
	6	Parthenocissus Engelmannii		22	Pohja Viola Cornuta Famös
31	44	Salix Purpurea Nana		5	Juniperus Sabina
32	31	Acer Platanoides	13	12	Clematis Viticella
33	1	Malus Purpurea Lemoini		5	Clematis Viticella
	500	Galantus Nivalis nurmikolla		2	Prunus Cerasus Plena
©	67	Acer Platanoides		51	Pohja Viola Cornuta Famös
O		Kasvavia puita	14	6	Prunus Cerasus Plena
				3	Clematis Viticella
				2	Juniperus Sabina
					Nurmikkopohja
			15	19	Juniperus Sabina
				5	Clematis Tangutica
				53	Pohja Viola Cornuta Famös
				2	Prunus Cerasus Plena, pohja nurmikko
21	3	Aristolochia Durior	16	3	Clematis Viticella
	9	Parthenocissus Engelmannii		3	Clematis Viticella
	1	Malus Purpurea Lemoini	17	15	Juniperus Sabina
25	19	Taxus Cuspidata		11	Clematis Tangutica
	6	Acer Platanoides		52	Pohja Viola Cornuta Famös
	52	Acer Platanoides		0	Juniperus Sabina
	27	Rubus Odoratus	18	13	Juniperus Sabina
	5			4	Clematis Viticella
				38	Pohja Viola Cornuta Famös
1	4	Parthenocissus Engelmannii		0	Rosa Hugonis, nurmikkopohja
2	66	Taxus Cuspidata	19	6	Rosa Hugonis
	1	Malus Purpurea Lemoini	20	4	Rosa Hugonis
3	72	Taxus Cuspidata		17	Pohja Viola Cornuta Famös
4	46	Malus Sargentii		0	Juniperus Sabina, nurmikkopohja
48	73	Daphne Mezereum	21	3	Juniperus Sabina
			22	8	Juniperus Sabina
5	50	Crocus Speciosus (syksyllä kukkivia) nurmikolla		1	Aristolochia Durior
6	10	Juniperus Sabina		12	Pohja Viola Cornuta Famös
7	15	Narcissus Poeticus Actaea	23	0	Juniperus Sabina, nurmikkopohja
	50			4	Juniperus Sabina, nurmikkopohja
8	13	Juniperus Sabina		10	Viola Cornuta Famöksen joukkoon Tulipa Turcestanica
9	11	Juniperus Sabina		00	Turcestanica

Valokuva 1960-luvulta. Etualalla polveileva, veistoksellinen terrassimuurisommitelma. Terrassimuurin päällä kasvaa rohtokatajaa, *Juniperus Sabinaa*.

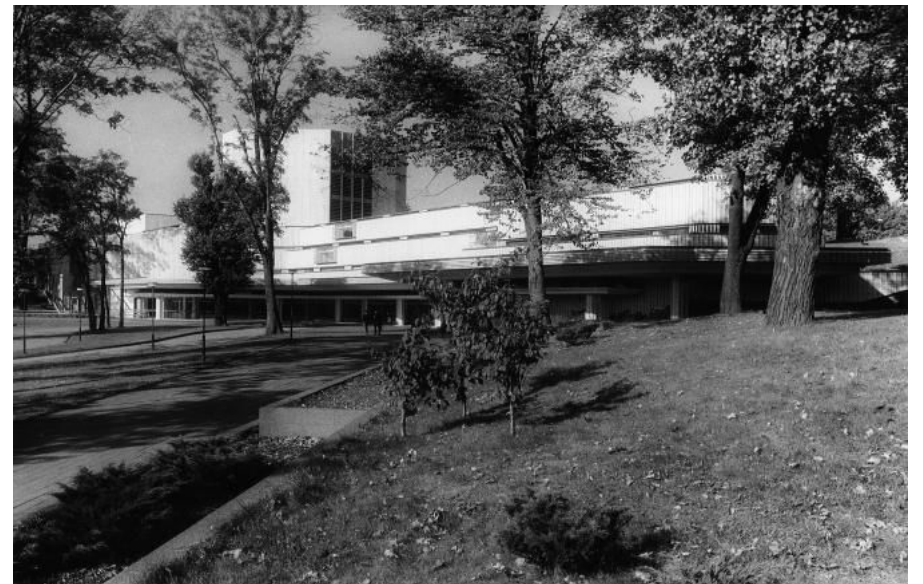
Terassimuureihin liittyvä istutuspiirustus 1967.
PUO Vihreä Sarja istutus. 30.3.1967 Piirt. K. Paananen
(koskee terrassimuurialueen istutuksia)

Merkkien selitys:
Juniperus Sabina
Prunus Cerasius plena
Clematis Viticella
Rosa Hugonis
Kasvavia puita
Aristolochia Durior
Acer Platanoides

Kuva oikealla
Terrassimuurin päällä olevat istutukset. Valokuva ajalta ennen nykyisten, sisäänkäynnin edessä kasvavien harmaapihtojen istuttamista. Eero Heinonen, HKM

Lämpöön parveketason kahvion jatkeena on umpinaisen muurin suojaama kivetty terassi, jonka loivat maastoaskelmat liittävät puistonurmikkoon. Kuva 1960-luvulta. Martti I. Jaatinen. SRM

Helsingin Kaupunginteatteri RHS

VALMIS TEATTERIRAKENNUS YMPÄRISTÖINEEN

Viistokuva 1980-luvun vaihteesta (ei vuosilukua). Simo Rista. SRM

Valokuva 1960-luvulta. Eero Venhola. SRM

Teatterirakennus luovutettiin Helsingin teatterisäätiön hallintaan 7.9.1967. Vuonna 1967 valmistuneen rakennuksen kuutiotilavuus oli 102 000 m³. Suuren näyttämön katsomossa oli 920 paikkaa, joista 303 parvekkeella. Pienen näyttämön katsomoa voitiin muunnella 230–300 katsojalle.

Sanomalehdissä kerrottiin rakennustyön aikana tulevasta teatterista, sen yleisötiloista ja näyttämöistä. Suuresta näyttämöstä todettiin, että sen katsomosta oli tulossa poikkeuksellisesti leveä. Ratkaisun ansiosta etäisyys katsomoon oli lyhyempi kuin mitä muuten samansuuruisessa katsomossa olisi ollut.

Pienen näyttämön katsomosta oli puolestaan tulossa muunneltava. Sen oli tarkoitus mahdollistaa eri katsomoratkaisuja amfiteatterista puolipyöreään.

Kaikkiaan uuden teatteritalon todettiin tarjoavan valmistuttuaan Kaupunginteatterille mahdollisuudet ajanmukaisen teatteritaiteen luomiseen. Ratkaisevimaksi tekijäksi mainittiin se, että uusi talo kokoaisi

teatterin koko henkilökunnan työskentelemään saman katon alle aiemman seitsemän eri työpisteen sijaan. (Korsberg-Lylykangas 2007)

Valmistunutta teatteria esiteltiin lukuissa arkkitehtuuri- ja rakennusalan julkaisuissa, Suomessa ja ulkomailla. Ruotsalainen Mats Edblom totesi Helsingin olevan pohjoismaiden pääkaupungeista ensimmäinen, joka oli saanut ajanmukaisen, uuden teatterirakennuksen. (Edblom 1967, 24)

RAKENNUKSEN JA TONTIN YLEISRATKAISU

Timo Penttilä kuvaili vuonna 1967 valmistuneen teatterirakennuksen ja tontin yleisratkaisua:

Koska teatteritaloa varten oli käytettävissä tarkemmin rajoittamaton ja suhteellisen laaja tonttialue, oli mahdollista jo tämän takia ottaa eräksi lähikohdaksi suunnittelussa kummankin näyttämön tärkeimpien tilojen sijoittaminen samaan tasoon. Tämänlaatuinen ratkaisu mm. helpottaa näyttämötiloissa

tapahtuvia siirtoja ja vähentää mekaanisten kuljetuslaitteiden tarvetta. Toisaalta on pyritty säilyttämään alueen puistomaisuus. Tämän vuoksi rakennus on sijoitettu tontin pohjoisreunaan osittain jyrkkään kalliorinteeseen upotettuna, niin että näyttämö- ja varastotilat sijoittuvat vasten kalliota.

Teatterin suunnittelu perustui laajemman ympäristön analyysiin ja Penttilän lähtökohdaksi oli rakennuksen soveltaminen Eläintarhanlahden rantaan viettävään puistoon. Ratkaisuna oli teatterirakennuksen volyymin upottaminen suurimmaksi osaksi kalliorinteeseen siten, että Eläintarhanlahdelle päin teatterirakennus on kolmikerroksinen, kun taas Ensimmäisen linjan puolella ainoastaan yksikerroksinen.

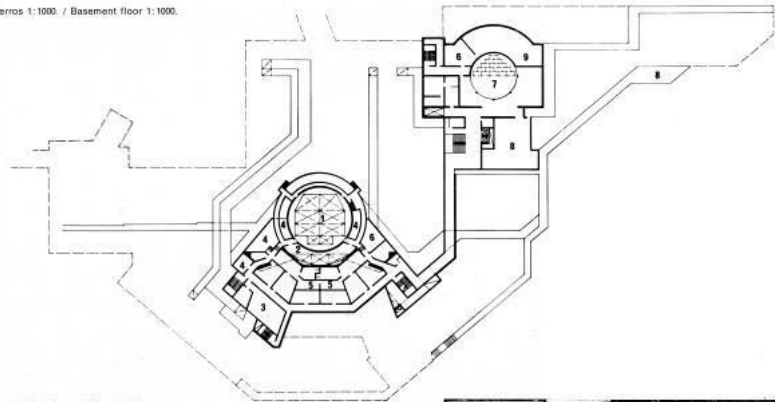
Näyttämötorni, joka nousee voimakkaasti rakennusvolyymin keskeltä, on kulumistaan viistetty monikulmio. Timo Kohon sanoin ”se karakterisoi institutionaalista teatterirakennusta ja luo sille samalla sekä tunnistettavuuden että suunnitettavuuden merkitykset”. Näyttämötornin suunnittelu puistomaisessa ympä-

ristössä sijaitsevaan rakennukseen oli Penttilän mielestä ongelmallista, koska torni saisi helposti liian korostetun aseman. Tiiviissä kaupunkiympäristössä tätä ongelmaa ei olisi ollut. (Koho 1991)

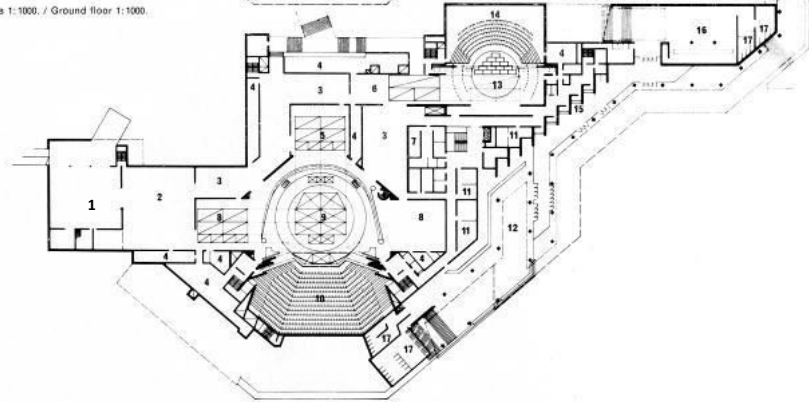
Suuren näyttämön lämpimän kolmen kerroksen läpi nouseva porrasteema hallitsee Eläintarhanlahden puoleisen julkisivun sommittelua, jossa kerroksittain mataloituva lämpioosa ikään kuin kasvaa kiinni rinnemäiseen puistoympäristöön. Tutkija Timo Koho korostaa, että Penttilä on suunnittelussaan painottanut avoimen ja suljetun tilan kontrastia: lasiseinillä avatut yleisötilat muodostavat vastakohdan työtilojen vaaleilla keraamisilla laatoilla verhotuille, umpinaisille muuripinnoille. Näin arkkitehti on luonut yleisölle mahdollisuuden saada vaikutteita teatterin ulkopuolelta teatteriesitysten yhteydessä, kun taas työtiloista on poistettu kontaktit ulkomaailmaan. Julkisivun vaakalinjoja korostavat puku- ja työhuoneiden matalat nauhaikkunat, jotka on sijoitettu ylös katonrajaan. (Koho 1991)

POHJAPIIRROKSET 1967

Kellarikerros 1:1000 / Basement floor 1:1000.

1. kerros 1:1000 / Ground floor 1:1000.

Kellarikerros (Ark 1967)

- 1 alanäyttämö/ suuri näyttämö
- 2 orkesterisyvennyks
- 3 virityshuone
- 4 konehuone
- 5 pukuhuone
- 6 konemestarin huone
- 7 alanäyttämö / pieni näyttämö
- 8 ilmastointikonehuone
- 9 lämmönjakuhuone

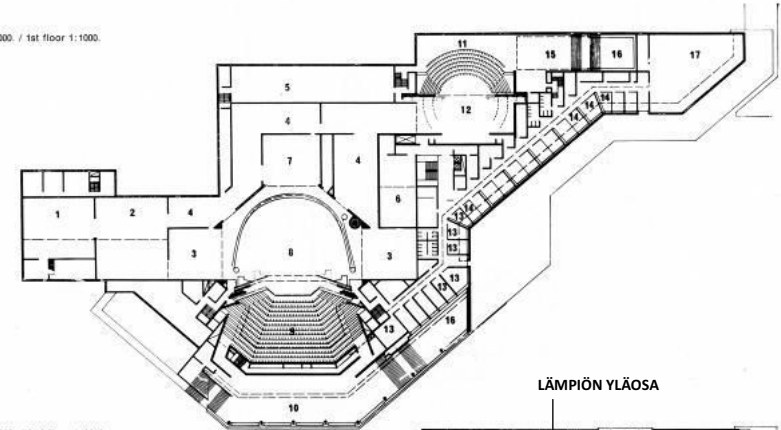
1. kerros (Ark 1967)

- 1 puutyöpaja
- 2 kulissimaalaamo
- 3 kulissivarasto

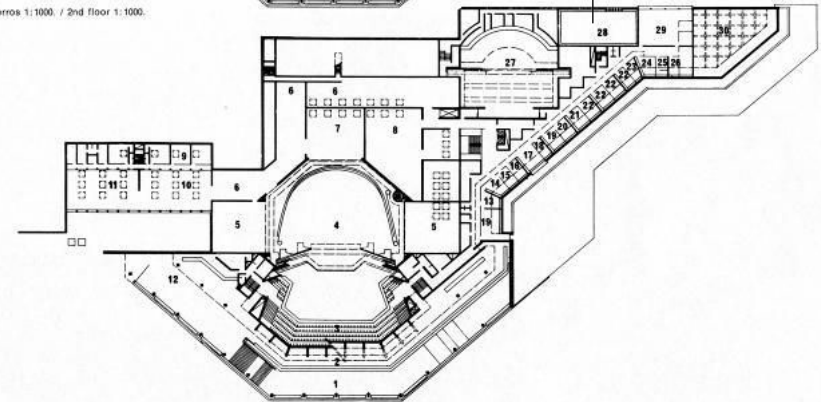
4 varasto

- 5 takanäyttämö
- 6 kulissivarasto, sivunäyttämö
- 7 näyttämömiesten oleskeluhuone
- 8 sivunäyttämö
- 9 päänäyttämö
- 10 permantokatsomo
- 11 näyttelijöiden ja avustajien oleskeluhuone
- 12 vaatehalli, suuri näyttämö
- 13 pieni näyttämö
- 14 tuolivarasto
- 15 kassahalli
- 16 vaatehalli, pieni näyttämö
- 17 yleisön WC-tilat

2. kerros 1:1000 / 1st floor 1:1000.

3. kerros 1:1000 / 2nd floor 1:1000.

2. kerros (Ark 1967)

- 1 puutyöpajan yläosa
- 2 kulissimaalaamon yläosa
- 3 sivunäyttämön yläosa
- 4 kulissivaraston yläosa
- 5 ilmastointikonehuone
- 6 pienen näyttämön harjoitussali
- 7 takanäyttämön yläosa
- 8 päänäyttämön yläosa
- 9 permantokatsomo
- 10 alalämpö
- 11 katsomo, pieni näyttämö
- 12 pienen näyttämön yläosa
- 13 näyttelijöiden pukuhuoneet, naiset

14 näyttelijöiden pukuhuoneet, miehet

- 15 lämpö
- 16 vaatehallin yläosa
- 17 suuren näyttämön harjoitussali

3. kerros (Ark 1967)

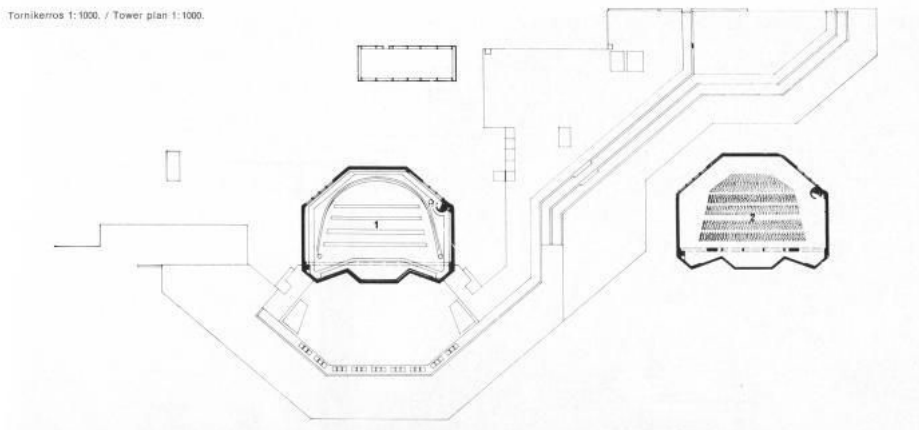
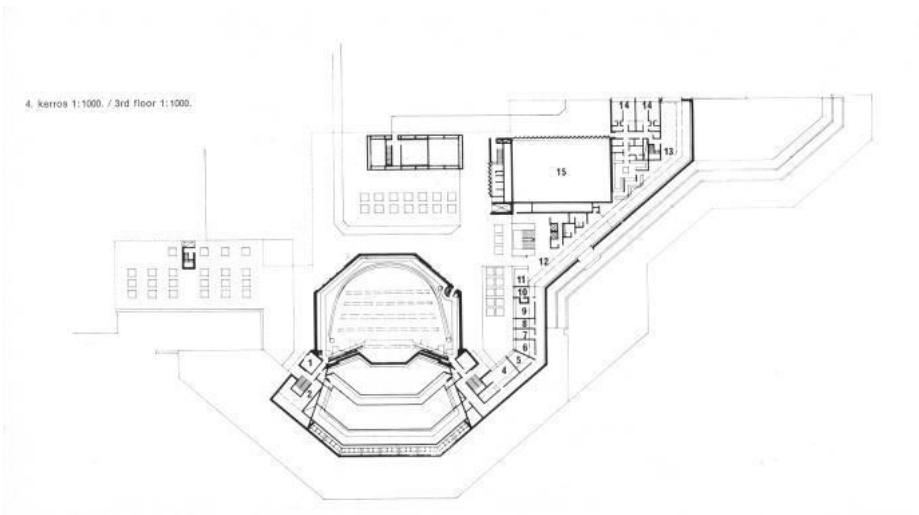
- 1 alalämpö yläosa
- 2 ylälämpö
- 3 parveke katsomo
- 4 päänäyttämön yläosa
- 5 sivunäyttämön yläosa
- 6 kulissivaraston yläosa
- 7 takanäyttämön yläosa

LÄMPIÖN YLÄOSA

8 huonekaluvarasto

- 9 lavastajien huoneet
- 10 puutyöpajan yläosa
- 11 kulissimaalaamon yläosa
- 12 kahvio
- 13 johtaja
- 14 sihteeri
- 15 johtaja
- 16 dramaturgi
- 17 seurustelu
- 18 koreografi
- 19 neuvottelu
- 20 teknillinen johtaja
- 21 kapellimestari
- 22 ohjaaja

POHJAPIIRROKSET 1967

4. kerros

- 1 muuntamo
- 2 himmenninhuone
- 3 teknillistä tilaa
- 4 valokuvaamo
- 5 mainosmies
- 6 myyntimies
- 7 taloudenhoitaja
- 8 konekirjoittaja
- 9 kanslia

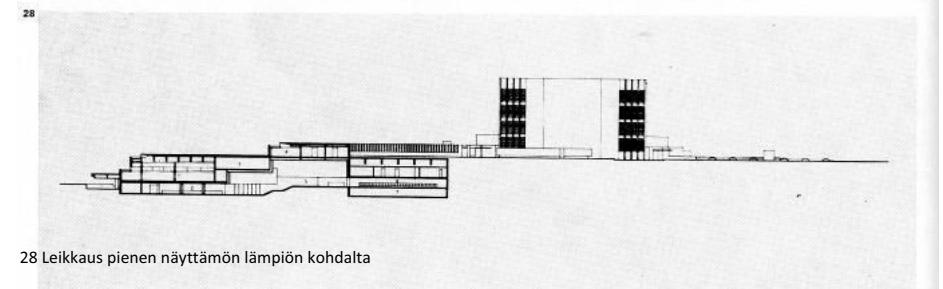
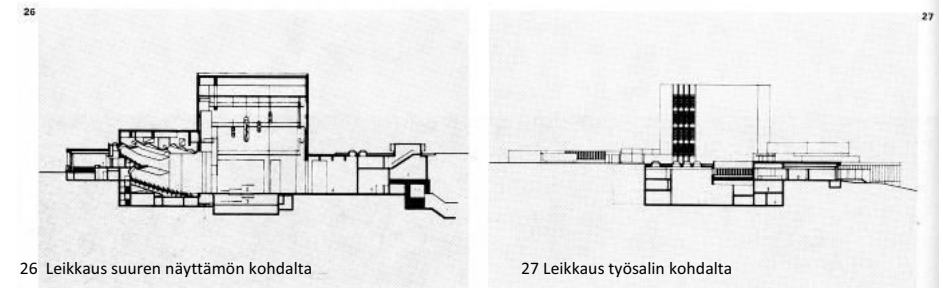
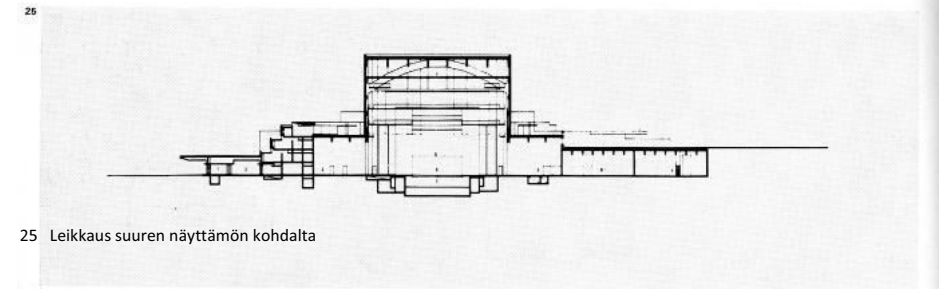
10 kassa

- 11 vahtimestari
- 12 henkilökunnan sisäntulohalli
- 13 henkilökunnan ruokala
- 14 vahtimestarin ja talonmiehen asunto
- 15 kulissiullakko

Tornikerrokset (Ark 1967)

- 1 näyttämötornin yläosa
- 2 köysiullakko

LEIKKAUKSET 1967

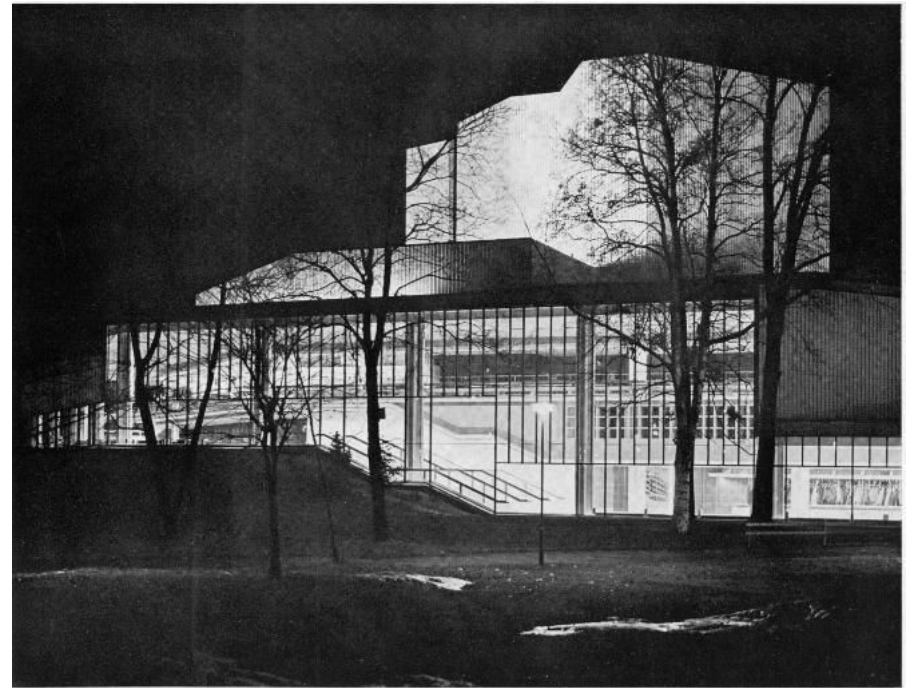

Piirustukset (Ark 1967)

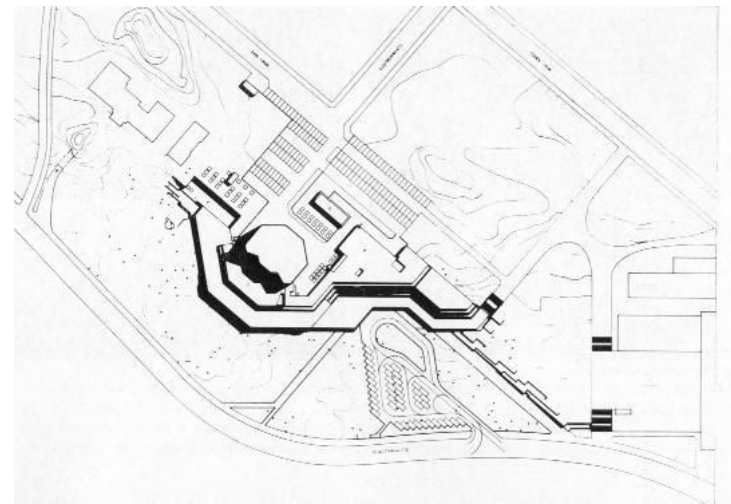
TEATTERI YMPÄRISTÖSSÄÄN

Kaupunginteatteri näyttäytyy valoveistoksena, jonka elementtejä ovat hienostunut julkisivuvalaistus, valon ja varjojen vaihtelu, lämпиön valaistu taustaseinä ja lämpiöportaiden kaiteisiin kiinnitetyt porrasvalaisimet. Kuva 1960-l. SRM

Teatteriyleisö esiintyy lämpiön valaistulla näyttömallä, joka avautuu puistoon. Kuva Arkkitehti 10-11/1967

SAAPUMINEN

Saapuminen teatteriin . Yleisö lähestyy teatteria graniittilaatoitettua käytävää pitkin , joka ohjaa leveän sisääntulokatoksen alle. Pintamateriaalien eri vyöhykkeet - kuten rakennuksen seinustan marmorilaatoitus - ja ohut lasiseinä häivyttää ulko- ja sisätilan värisen eron. Liike jatkuu samansuuntaisena aulaan ja portaita noustun lämpiöihin. Kari Hakli 1970-l.

Yleisön saapumista kohti U-muotoista sisääntulopihaa on ohjattu suoraa käytävää pitkin. Valokuva Eero Venhola. SRM

Sisäänkäynti lippukassalle ja lämpiöihin valaistun, ulkonevan lipan alta. Sisä- ja ulkotilojen välitön yhteys ja esimerkiksi samojen materiaalien käyttö sisä- ja ulkotilassa on teatterirakennukselle ominainen piirre, joka korostuu lämpiöseinän ohuiden lasirakenteiden avulla. Valokuva 1960-l. Martti I. Jaatinen. SRM

YLEISÖLÄMPIÖT

Vaatehalli. Valokuva Martti I. Jaatinen. SRM

Sisäänkäynti lippukassalle ja lämpiöihin. Valokuva 1960-l. SRM

Lämpöiden tilasarja alkaa jo sisääntulopihalta, jota kehystävän pilarihallin kirikkaat lasiseinät erottavat sisätiloista. SRM

YLEISÖLÄMPIÖT

Lämpöporras. Oikealla olevan ruudukon takana on huomaamaton sisäikkuna. Valokuva SRM

Yleisötiloista Penttilä kirjoitti:

Yleisötilat ryhmittyvät rakennuksen eteläisivulle pitkäksi nauhaksi, joten suuren näyttämön vaate-aulasta ja lämpiötiloista on näköala puistoon ja merenlahdelle. Näyttämöiden erilaisuutta on pyritty korostamaan myös sillä, että pienen näyttämön vaatehalli ja lämpiö ovat rakennuksen sisä-osassa ilman näköalaa, luon- teeltaan suljettuina ja intiimeinä. (Penttilä 1967)

Sekä suuren että pienen näyttämön yleisötilojen lähtökohtana on ollut tilasarja, joka yhdistää eteis- ja lämpiötasanteet toisiinsa portaiden välityksellä. Ilmeeltään ja valaistukseltaan lämpiöt ovat kuitenkin täysin erilaiset.

Suuren näyttämön lämpiöinteriööri on Timo Kohon mielestä voimakkaan monumentaalinen. Marmoripor- taat nousevat tasolta toiselle katsomon takaosan tait-

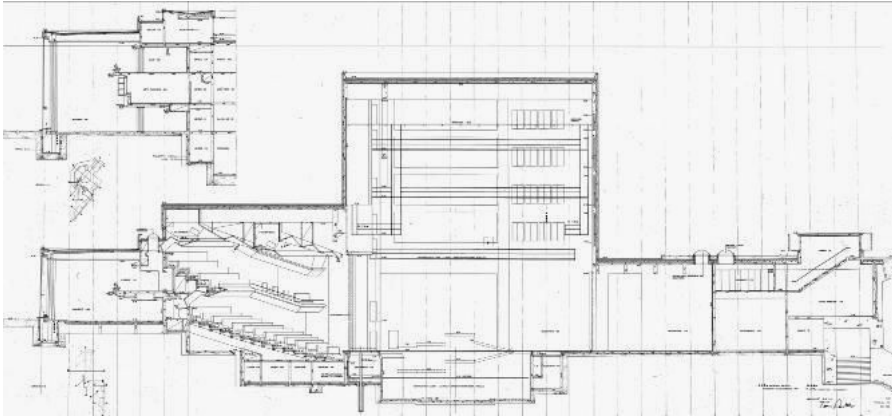
Ylälämpö. Valokuva julkaistu Arkkitektur 1968/2.

teista muotoa myötäillen ja lämpiötilat avautuvat ko- ko pituudeltaan sivulle puiston suuntaan.

Pienen näyttämön lämpiössä ei ole ikkunoita ja seiniä verhoavat tummat puupaneelit sekä mustaksi maalatut reikätiilipinnat. Tilaa hallitsee aksiaalinen porrastusjärjestelmä. Arkkitehdin pyrkimyksenä on ollut intii- min ja ehjän sisätilan luominen.

Vaikka lämpiöt ovat arkkitehtuuriltaan poikkeavia, sekä suuren näyttämön valoisassa avoimessa lämpiös- sä että pienen näyttämön hämärässä suljetussa lämpi- össä katsojalla on lähestyessään katsomoa vastaavan- lainen kokemus, joka perustuu korkean ja matalan huonetilan kontrastiin. "Penttilä painottaa teatterin sosiaalis-arkkitehtonisia aspektoja (...) Teatterissa- käynti ei siis ole pelkästään teatteriesityksen kokemis- ta, vaan se on myös monelle tapahtuma, juhla." (Koho 1991)

SUURI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

Timo Penttilä. Leikkaukset E-E. J-J. 15.8.1964, päivitetty heinäkuussa 1965.

SUURI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

Suuren näyttämön sektorin muotoisessa katsomossa on nouseva permanto ja parveke. Katsomossa on 920 paikkaa, joista 303 parvekkeella. Kaksikymmentä metriä leveää näyttämöaukkoa täydentävät viistetty, puoliareenan muotoinen etunäyttämö sekä katsomoon kiertyvät sivukäytävät.

Suuri näyttämö ja katsomo Penttilän mukaan: *Suuren näyttämön lähtökohtana on perinteellinen teatterisali—näyttämö -asetelma liikkuvine portaaleineen ja valoesirppuineen. Katsomo ja näyttämö on haluttu saada mahdollisimman kiinteään vuorovaikutukseen. Katsomo on muodoltaan levitetty ja kaartuu*

tavallaan etunäyttämön ympärille. Koska paloesirppu sulkee taakseen myös etunäyttämön, voidaan lavastus suunnitella ulottumaan aina etunäyttämölle saakka. Kun sen paremmin permannolla kuin parvekkeellaan ei penkkirivien lukumäärä kohoakaan kovin suureksi (permanto 14, parveke 5), jää etäisyys takimmaisistaakin riveistä pieneksi. Luopumalla teatterisalin leveydestä huolimatta keskikäytävistä normaalia väljempien rivivälien avulla on saavutettu katsomon tietynlainen yhtenäisyys. (Penttilä 1967)

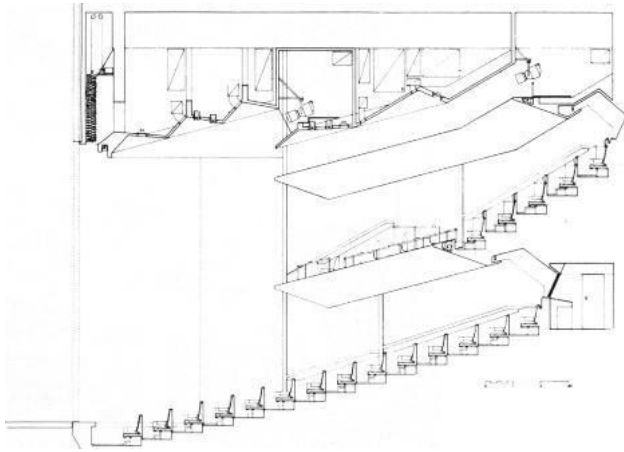

Suuren näyttämön katsomo. Jouko Könönen (Ark 1967)

Suuren näyttämön katsomo. Jouko Könönen (Ark 1967)

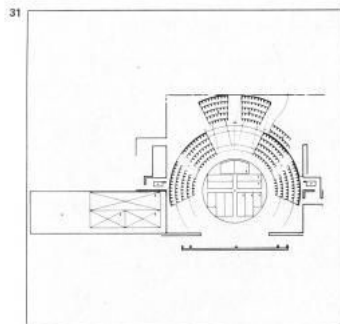
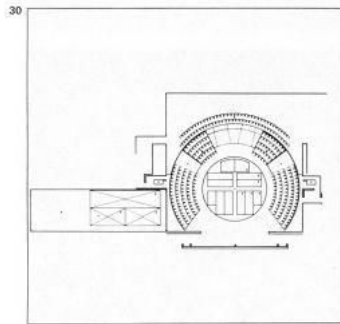
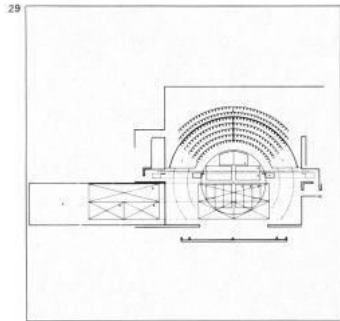
SUURI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

Suuren näyttämön katsomo. Valokuva Volker von Bonin 1973. HKM

PIENI NÄYTTÄMÖ

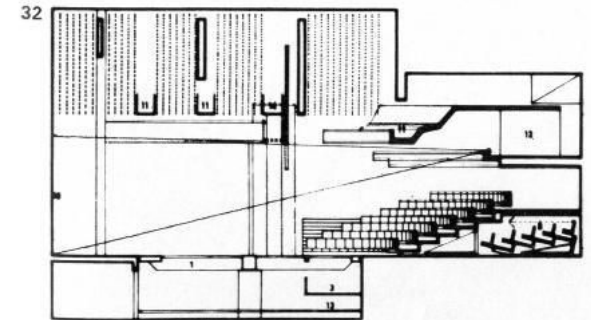
29—31
Pienen näyttämön muuntelukaavioita. (Ark 1967)

Pienen näyttämön leikkaus Selitys

- 1 pyörönäyttämö
- 2 lattialuukku
- 3 mahd. orkesteri
- 4 portaali
- 5 näyttämövaunu
- 6 sivunäyttämö
- 7 katsomovaunu, joka liikkuu ympyränmuotoisella radalla
- 8 katsomovaunu, joka liikkuu sekä ympyränmuotoisella että säteensuuntaisella radalla
- 9 kiinteitä katsojapaikkoja
- 10 maalattu projektioitausta
- 11 valaistussilta
- 12 tarkkaamo
- 13 pyörönäyttämön alataso
- 14 portaalisilta

Pienen näyttämön katsomoa voidaan alkuperäisen suunnitelman mukaan varioida 230—300 katsojalle.

Pieni näyttämö ja katsomo Penttilän mukaan:
Pienen näyttämön ratkaisussa on pyritty suureen muunneltavuuteen. Vaihdot suoritetaan nopeasti normaalista kurkistuskappinäyttämöstä, joka jatkuvasti soveltuneee suurelle osalle ohjelmistoa, aina 3/4 -areenaan saakka. Katsomo ja näyttämö ovat samaa tilaa ilman erottavaa paloerippua. Pienen näyttämön muunneltavuuden perustekijät muodostavat seinien syvennyksiin työnnettävät sivurajoittimet, yli koko katon ulottuva yhtenäinen portaalityösiltajärjestelmä sekä neljällä vaunulla liikkuva muunneltava katsomo. Tuolit on kiinnitetty katsomoporrastusten etureunassa olevaan kiskoon, jossa niiden asemaa voidaan portaattomasti säätää. Tällä tavalla voidaan toteuttaa vaihtelevia paikkajärjestelyjä, käytävien sijoitus on vapaa, ja osa tuoleista voidaan helposti siirtää pois esiintymis- tai orkesteritilan muodostamiseksi katsomoon.

32 Pienen näyttämön leikkaus (Ark 1967)

33
Pienen näyttämön lämpiö. Martti I. Jaatinen (Ark 1967)

34
Pienen näyttämön lämpiö. Martti I. Jaatinen (Ark 1967)

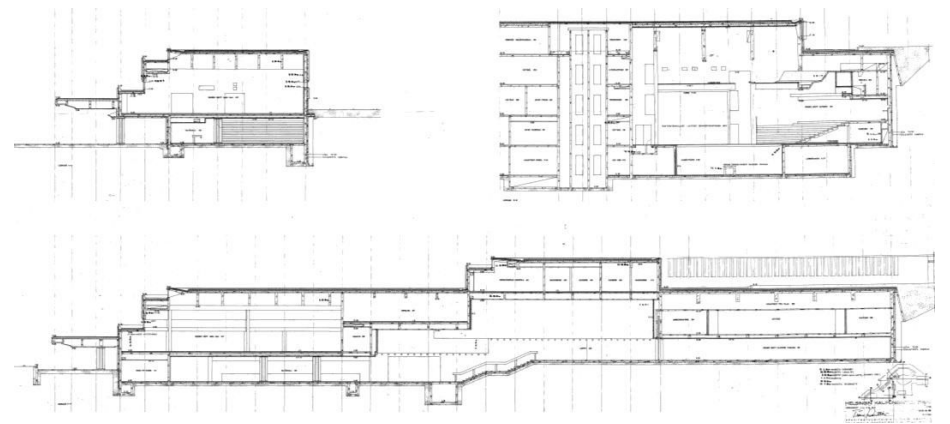
PIENI NÄYTTÄMÖ

Pieni näyttämö. Valokuva on julkaistu Arkitektur-lehdessä 1968/2.

Pienen näyttämön lämpiöportaat. Ylhäällä oikealla pohjoissivulle avautuvat yläikkunat. Kuva 1970-l. Kari Hakli

Timo Penttilä. Leikkaukset A-A, B-B, F-F. 15.8.1964, päivitetty helmikuussa 1966.

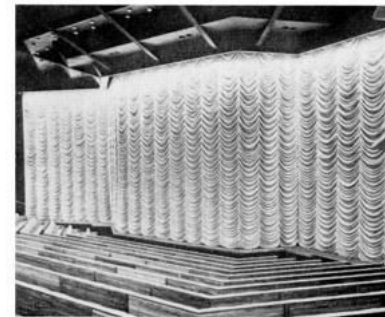
TUOTANTOA JA TEATTERITEKNIIKKAA PALVELEVAT TILAT JA LAITTEET

Oy Strömbergin mainos (Arkkitehti 1967)

Penttilän lähtökohtana oli sijoittaa vapaamuotoisessa tilaratkaisussa kaikki keikeiset versta- ja varastotilat molempien näyttämöiden kanssa samaan tasoon.

Suuren näyttämön suunnittelussa on ristinäyttämöperiaate korvattu selvästi avarammalla hallimaisella tilaratkaisulla, toisin sanoen ristinäyttämöstä on muunneltu monimutkaiseksi versta-tilojen, varastojen ja sivinäyttämöiden verkosto, jossa materiaalikuljetukset eivät noudata aksiaalista järjestelmää. Samoin tällä laajalla taustatilaratkaisulla on voitu yhdistää molemmat näyttämöt. Tämä sama joustavuutta painottava suunnitteluperiaate projisoituu myös studionäyttämöllä, jossa katsomo- ja näyttämöratkaisut voidaan varioida 1/4–3/4 areenanäyttämöiksi liikuteltavien katsomovaunujen avulla. (Koho 1991)

A Valaistusohjaamo./Lighting control room.

B Suuren näyttämön esirippu./Large stage drop curtain.

C Valaistusohjaamo./Lighting control room.

D Pyörönäyttämön rakenne./Revolving stage structure.

E Pyörönäyttämön rakenne./Revolving stage structure.

Kuvat on julkaistu 1967 Arkkitehti-lehdessä

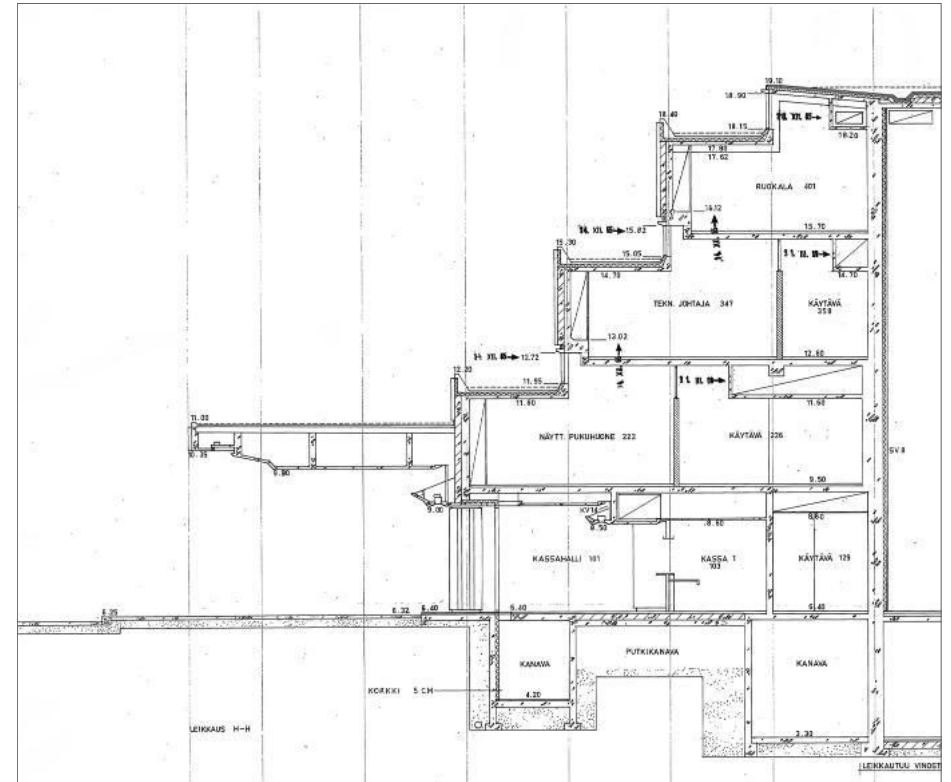
TYÖTILAT JA KÄYTÄVÄT

Teatterin henkilökunnan toimisto- ja pukutilat sijaitsevat sisäänkäyntipuolella, mutta kätkeytyinä katseilta korkealla katon rajassa olevien nauhaikkunoiden vuoksi. Huoneiden yläikkunariivi tuo valoa käytävän puolelle, josta on muodostettu aktiivinen käyttövyöhyke poimuilevan taustaseinän avulla. Alakatto on paikalla valettua, muottipintaista betonia, pintakäsittelynä maalaus. Lattiapäällysteenä on valkea vinyylimatto. Sisäikkunoiden ja ovien karmit ovat mustaksi maalattua teräsprofiilia. Kuva 1960-luvulta Martti I. Jaatinen. SRM

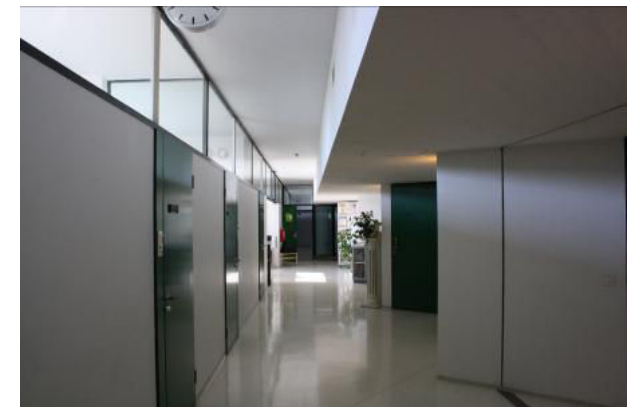

Toimistokerroksen oleskeluryhmä, jonka kohdalla on näköalaikkuna puistoon. Kuva 1967 Martti I. Jaatinen. SRM

Leikkaus (osa) 15.8.1964, päivitetty maaliskuussa 1966. Timo Penttilän kokoelma, SRM.

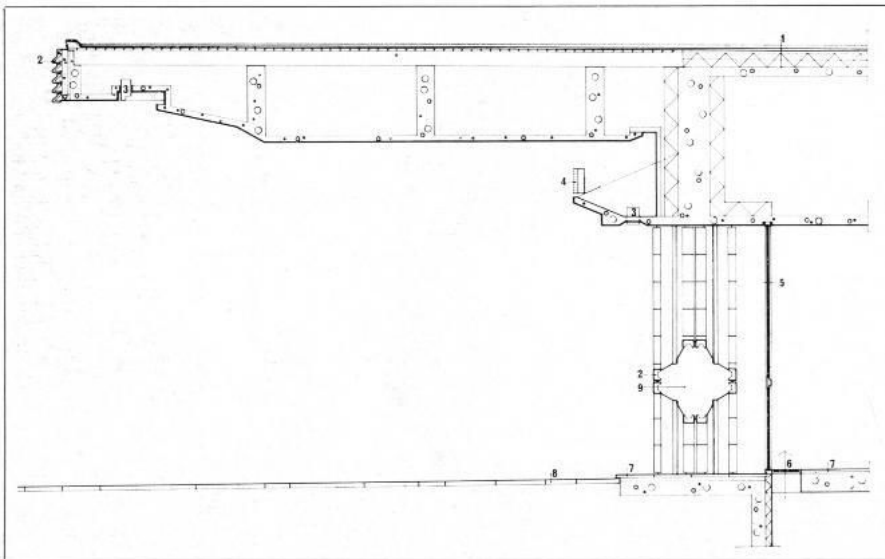
Nykytilanne.

Helsingin Kaupunginteatteri RHS

RAKENNE JA MATERIAALIT

Vuonna 1967 valmistuneen rakennuksen runko oli pääosin teräsbetonia. Julkisivuelementit oli verhottu erikoispiirustuksen mukaisilla keraamisilla, lasitetuilla laatoilla. Ikkunarakenteet oli verhottu pronssilla ja eloksoidulla alumiinilla.

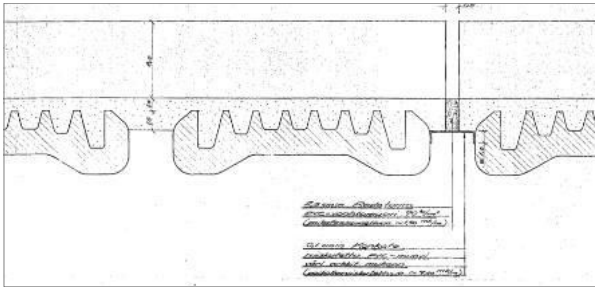

Sisäänkäyntikatoksen lähes 7-metrinen ulokepalkisto. Leikkaus (Ark 1967)

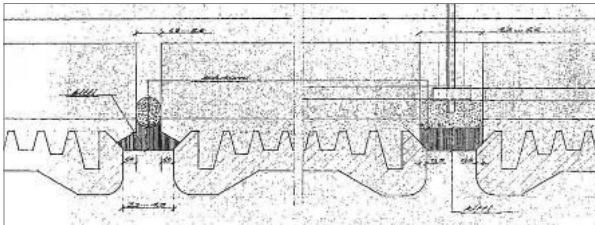
- 1 kolminkertainen huopakate, kallistus n. 1:50, lämpöeristyksenä vaakarakenteissa foamglass, jonka alla olevalla kevytbetonikerroksella muodostettu vesikallistukset
- 2 lasitettu laatta
- 3 valaisin
- 4 valotekstiaulu
- 5 lasiseinä, yksinkertainen belgialainen konelasi, näkyvät rakenteet pronssia
- 6 pronssisäleikkö, lämminilmapuhallus
- 7 marmorilaatta
- 8 graniittilaatta
- 9 pilari, vaakaleikkaus

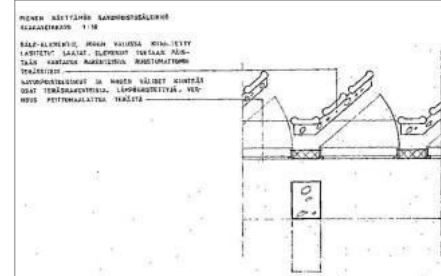
Valokuva Martti I. Jaatinen. SRM

Julkisivuelementtien pystysauma, ehdotus. 23.9.1965. Insinööritoimisto Bertel Ekengren.

Julkisivuelementtien pystysauma. 15.10.1965. Insinööritoimisto Bertel Ekengren.

Pienen näyttämön savunpoistosäleikkö, vaakaleikkaus. Säle-elementteihin on valussa kiinnitetty lasitetut laatat. Elementit on tuettu päistään kantaviin rakenteisiin ruostumattomien terässiin. Savunpoistoluukut ovat teräsrakenteisia, verhousterästä. Insinööritoimisto Bertel Ekengren

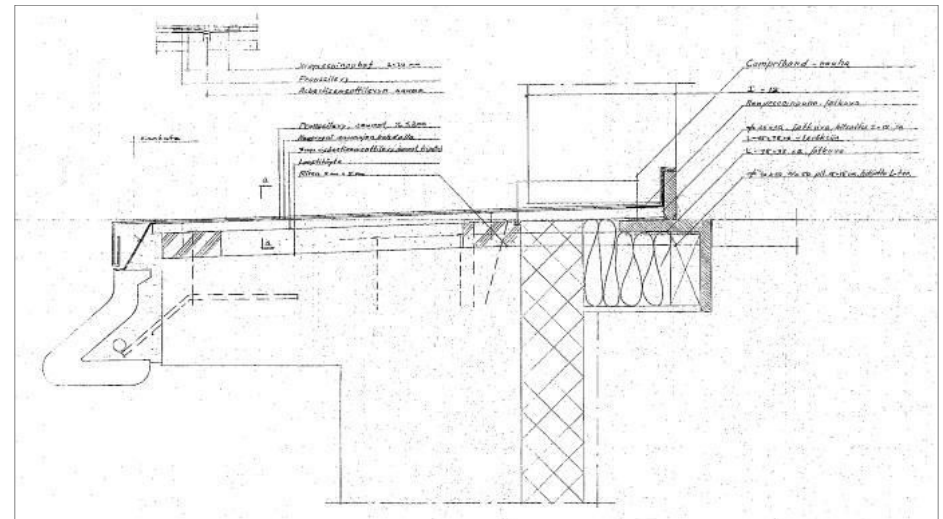

KERAAMINEN LATTAVERHOUS

Julkisivuverhouksena käytettiin Arabian tehtaan valmistamia keraamisia laattoja, jotka muuraamalla kiinnitettiin vähintään kuukautta aikaisemmin valettuihin betonielementteihin. Elementit kiinnitettiin ulkoseiniin hitsaten runkoviikkeen aikana asennettuihin ruostumattomiin terästaruntoihin. muurausmenetelmää oli kokeiltu VTT:llä eri sääolosuhteissa ennen teatterityömaan alkamista. (Kivikoski 1967, 792)

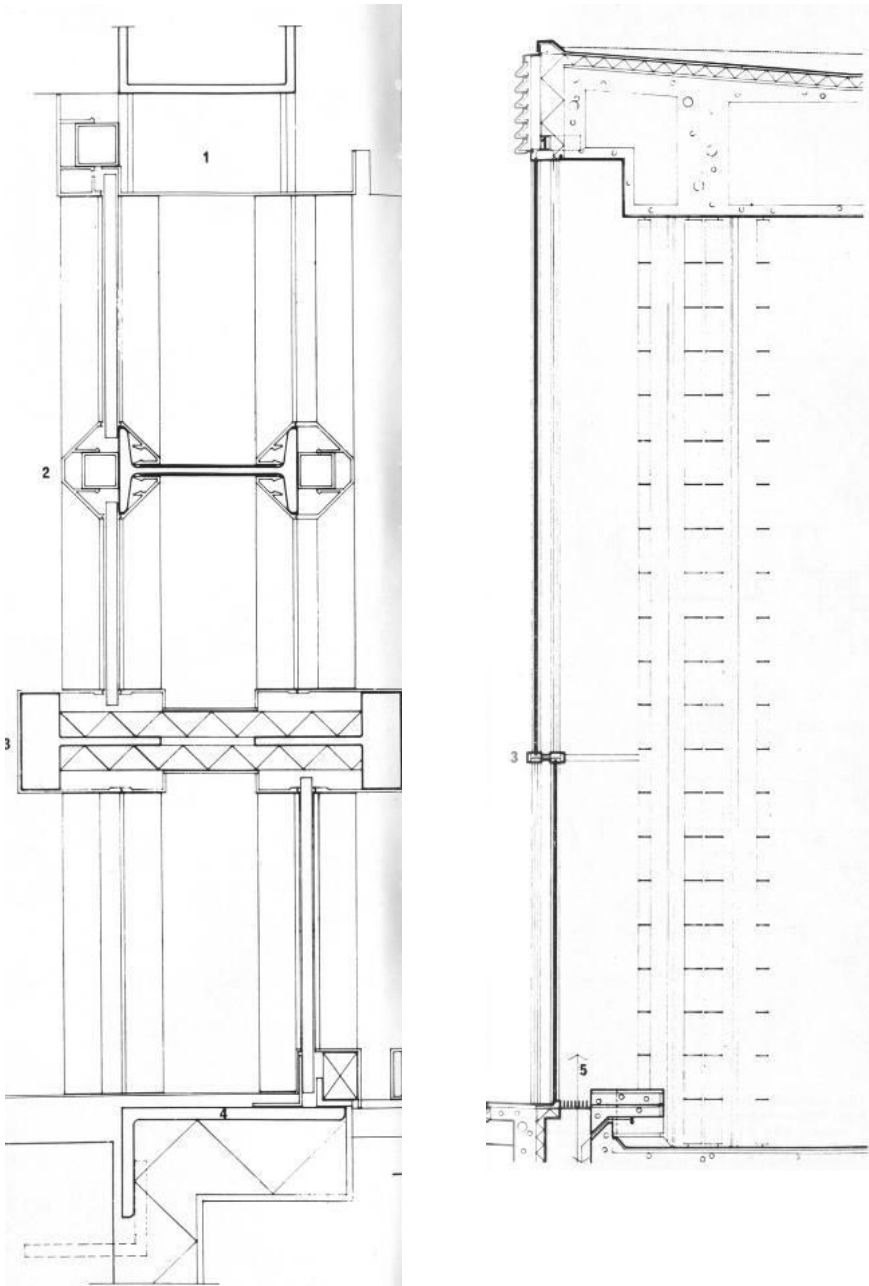

1990-luvun vaihteessa toteutetun laajennuksen, Elsan, julkisivussa on käytetty alkuperäisen kaltaisia keraamisia muotolaattoja.

Lämpöön ikkunaseinän "jalusta" -keraaminen muotoitu lista ja kuparinen vesipelti. Detalji. 21.6.1966. Vrt. seuraava aukeama. Insinööritoimisto Bertel Ekengren

LÄMPIÖN LASISEINÄ

Lämpöön lasiseinä 1960-l. Valokuva Jouko Könönen. SRM

LEIKKAUS LÄMPIÖN LASISEINÄSTÄ (1:1, 1:10) (ARK 1967)

- 1 ylävaakapuite, lasiseinän ripustus kantaviin rakenteisiin
- 2 lasiseinän pystypuite, pronssiverhous, teräsrunko; lasiseinän yläosassa jako k/k n. 70 cm, alaosassa k/k 140... 350 cm; lasit yksinkertaista belgialaista konelasia
- 3 vaakapuite, toimii palkkina pilarivälillä tuulikuormille
- 4 lasiseinän alapää kiinnitetty kantaviin rakenteisiin L-teräksen välityksellä joustavasti niin, että pystysuuntainen lämpöeläminen voi tapahtua
- 5 lämminilmapuhallus

LÄMPIÖN LASISEINÄ

Lämpöön lasiseinän liittyminen maantasoon on yksityiskohdiltaan hienostunut. Leveän ikkunapenkin reunan päättää valkea, keraaminen muotoiltu laatta, joka muodostaa täsmällisen varjoviivan sokkelin eteen. Arkkitehtuurin keinoin on onnistuttu tavoittamaan "leijuvaa" vaikutelmaa, joka korostaa lämpöön ulkotilasta erottavan lasikalvon keveyttä.

Valokuvat: vas. Martti I. Jaatinen, oik. valokuvaaja tuntematon. SRM 1960-luku

SÄILYNYT LASISEINÄ

Lämpöön siron ikkunaseinän vuoksi sisä- ja ulkotilojen raja on päiväsaikaan lähes huomaamaton. Kuvat Kari Hakli 2012

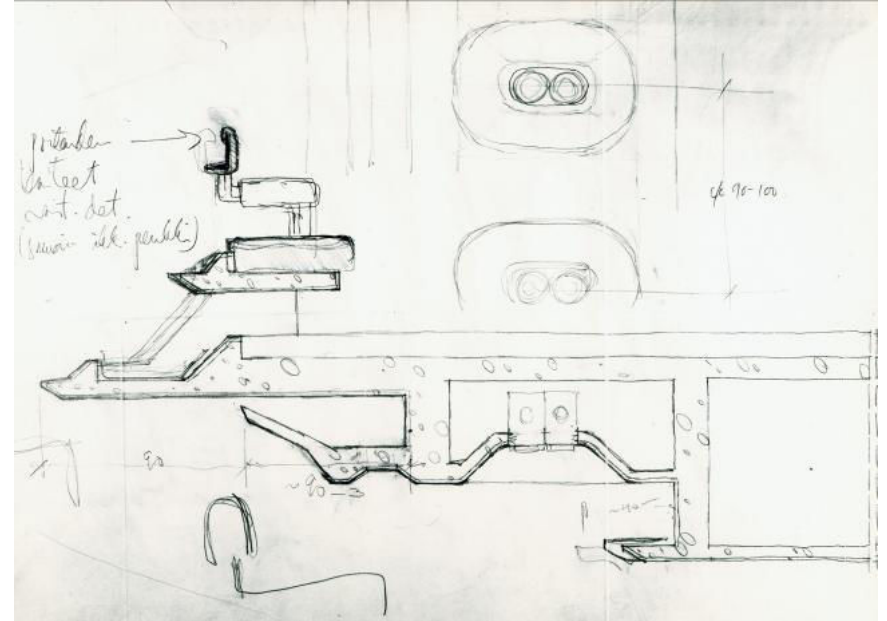

MUOTOILUN OMINAISPIIRTEITÄ

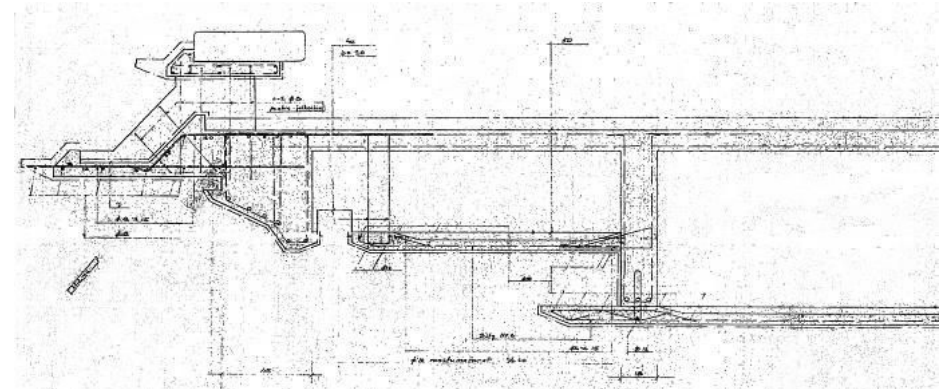

Ylälämpiön parven ulokelaataan liittyvien rakenteiden muotoilu korostaa horisontaalilinjoja. Kalusteiden muotoilu perustuu itsenäiseen teemaan, Maija Ruoslahden suunnitteleminen irtokalusteiden kuutiomaiseen putkikehiköön.
Kuva 1970-luvulta, Kari Hakli

Penttilä on valinnut suunnittelun keskeiseksi muoto-
teemaksi suuren näyttämön etunäyttämön reunan, ts.
rampin, murtoviivan muodon. Teema kertaantuu
näyttämötornin etuseinässä, katsomon takaseinässä
sekä lämpiön ulkoseinässä. Kulmikas muototeema
toistuu symmetrisesti käänteisenä teatterin eteistilo-
jen ulkoseinissä. Näin rakennusmassojen artikulointi
perustuu kahden voimakkaan volyymin ulos- ja sisään-
vetoihin.

Täsmällistä ja osaavaa toteuttamista vaativat yksityiskohdat, kuten kaiteen leikkaus, ovat teatterirakennukselle omia
suunnitteluratkaisuja. Valaisin- ja kanava-asennukset on integroitu. Arkkitehdin luonnos. Timo Penttilän kokoel-
ma. SRM

Arkkitehtiluonnoksen toteutuspiirustus. Parvekelämpiön rakenneleikkaus (osa). Insinööritoimisto Bertel Ekengren

SISÄPINNAT, PINTAKÄSITTELYT JA VÄRIT

Teatteriyleisön lämpiö- ja katsomotilojen pintamateriaalit ja väritys vaihtelevat ylellisestä valkeasta marmorista ja pronssista sekä valkeaksi maalatuista rapatuista pinnoista teak-paneelilla ja punertavalla kankaalla päällystettyihin seinäpintoihin. Värikköiden materiaalien ja pintojen väriskaala käsittää punaisen ja ruskehtavan eri sävyjä.
Kuva 1960-luvulta Martti I. Jaatinen. SRM

Teatterin henkilökunnan toimisto- ja pukutilojen käytävä. Alakatto on paikalla valettua, muottipintaista betonia, pintakäsittelyinä maalaus. Lattiapäällysteenä on valkea vinyylimatto. Sisäikkunoiden ja ovien karmit ovat mustaksi maalattua teräsprofiilia.
Ovien värikoodaus vihreän, keltaisen ja punaisen avulla, punaisella nahkalla päällystetyt nojatuolit sekä tummansinisiksi maalatut kiintokalusteet luovat selkeän ominaisleiman.
Kuva 1960-luvulta Martti I. Jaatinen. SRM

Vaateaulan yhteyteen rakennettuja yleisö-WC-tiloja sisustettiin erikoislaatoilla ja tummansävyisillä puupinnoilla. Tavoitteena oli selvästi tarjota teatteriyleisölle kokonaiselämys, joka ulottui jopa huoltotilojen viimeistelyyn ja väriskaalaan. Martti I. Jaatinen. SRM

Lämpö- ja katsomotilojen pintamateriaalit ja väritys vaihtelevat ylellisestä valkeasta marmorista ja pronssista sekä valkeaksi maalatuista rapatuista pinnoista teak-paneelilla ja punertavalla kankaalla päällystettyihin seinäpintoihin. Yleisötilojen lattiat ovat marmoria tai villanukkamattoa. Värikköiden materiaalien ja pintojen väriskaala käsittää punaisen ja ruskehtavan eri sävyjä. Korkeatasoinen sisustussuunnittelu ulottuu aina yleisön WC-tiloihin saakka.

Henkilökunnan seinä- ja kattopinnot olivat yleensä maalattuja betoni- ja rappauspintoja, näyttämöiden ja harjoitussalien lattiat laattaa, muut lattiat yleensä vinyyliä. Sisäikkunoiden ja ovien karmit ovat mustaksi maalattua teräsprofiilia. Ovien värikoodaus vihreän, keltaisen ja punaisen avulla, punaisella nahkalla päällystetyt nojatuolit sekä tummansinisiksi maalatut kiintokalusteet luovat selkeän ominaisleiman.

SISÄSEINIEN PINTAKÄSITTELYT JA PÄÄLLYSTEET (OTE RAKENNUSSELOSTUKSESTA 1965)

Rakennusselostuksen tekstiä siteerataan tässä koskien sisätilojen pintakäsittelijä ja materiaaleja. Kaikki ratkaisut eivät toteutuneet, vaan materiaalit ja yksityiskohdat saattoivat muuttua rakennustyön kuluessa.

09.02 SEINÄPÄÄLLYSTEET

Huoneselityksessä betoni-merkinnällä varustetut seinäpinnat jätetään rappaamatta. Näiden seinien pohjana on kohdassa 05.2 mainittu B-luokan betonipinta, jossa olevat epätasaisuudet poistetaan, saumat hiotaan ja kolot täytetään niin, että saadaan valmis maalausala, Jos jossakin huoneillassa tai tilaryhmässä esiintyy pintoja, jotka eivät täytä edellämainittuja B-luokan vaatimuksia on urakoitsija vaadittaessa velvollinen rappaamaan kyseisten tilojen kaikki seinä- ja kattopinnat.

Rappaus

--Pinnan hiertämisessä on sienen ja vaahtomuovin käyttö kielletty. Rappaus on suoritettava siten, ettei paikkajälkiä tai "karveja" ole havaittavissa eikä myöskään kohoutumia, kieroja pintoja tai painumia. Kahden metrin pituisella suoralla laudalla koetettaessa ei saa esiintyä 2mm suurempia painumia tai pullistumia.

Yleisötiloissa asetetaan rappaukselle erittäin korkeat laatuvaatimukset. Ennen maalaustöihin ryhtymistä on pinnat voitava tarkastaa lopullista valaistusta vastaavassa valaistuksessa ja niin etteivät telineet estä näkyvyyttä--

Myöskin sellaisissa huoneiloissa, joiden seiniä huoneselostus ei ole määrännyt rapattaviksi, voidaan ovi- ja ikkunasyvennysten pielet ja yläkappaleet kuitenkin rapata arkkitehdin määräyksestä tai suostumuksella.

Pystysuoriin ulkokuulmiin upotetaan sinkitystä pellistä tehdyt kulmavahvikkeet, jotka ulottuvat lattiasta n.200cm korkeuteen. Yleisötilojen rapattavien seinien jalkalistojen yläpuolelle upotetaan kulmateräs.

--

Teknillisissä tiloissa pyritään yleensä välttämään rapausta. Kuitenkin eräät huoneselityksessä ja erikoisselityksissä määrätty pinnat kuten esim. WC ja pesutilojen seinät ja katot rapataan.--

Laatoitus

(s.28)

Laatoitettaviksi määrätty seinät päällystetään ellei huoneselityksessä tai piirustuksissa ole erikseen toisin mainittu lasitetuilla seinälaatoilla, koko 150 x 150 x 7mm (Pukkila E-laatta, vakiolajitelma, värin määrää arkkitehti). Yli laattarivi ja ulkokulmat tehdään reunoistaan pyöristetystä laatoista.

Kaikkien pesualtaiden ja -pöytien yläpuolelle kiinnitetään 3 riviä ja liesien yläpuolelle 4 riviä samoja laattoja---

(s.29)

Lasitetut erikoislaatat
(huom. tällaisena laatoitus ei toteutunut, vrt. valokuvat ja huonekortit 2012)

Lasitetuilla, värillisillä muotolaatoilla (n. 20x20cm) päällystetään yleisön WC-tilojen ja naistenhuoneiden (make up) seinät sekä suuren että pienen näyttämön puolella.---

Yleisön WC-tilojen pesualtaat upotetaan pöytään, joka päällystetään lasitetuilla värillisillä erikoislaatoilla. Myös pöydän n. 20cm korkea etureuna päällystetään samoilla laatoilla.

Yleisötilojen kimpupilarien ulkokuulmiin upotetaan saumamaiset lasitetut laatat.

Huoneselityksessä tarkemmin mainitut seinät päällystetään 3 tai 5mm rei'itetyllä lujalevyllä. Kiinnitys sinkityillä ruuveilla.

Alumiinilevyt

Alumiiniaaltolevyllä, paksuus 1,2m, päällystetään jäähdytys- ja jätehuoneiden seinät. Kiinnitys alumiiniruuveilla kyllästettyyn puurunkoon.

Kennotiiliverhos

Pienen näyttämön lämpiön seinät n. 220cm korkeudelta ylöspäin sekä eräiden huoneselityksessä mainittujen tilojen (takanäyttämö) seinät päällystetään syjälleen muuratuilla 27 x 13 x 7,5 kennotiilillä, jotka

saumataan n. 1cm sisään. ---Muurauksen taakse tulee 3cm mineraalivilla vaimennukseksi.

Pienen näyttämön lämpiön yläosan taakse asennetaan lämpöpattereita (n. puolet seinäpinnasta). Pattereiden osalta tiiliverhouksen taustatila erotetaan poikkitailla tiili- ja betoniseinillä absorboivasta (3cm villa) taustatilasta. --

Jalopuuverhoukset

(s.30)

Pienen näyttämön vaatehallin, lämpiön, baarin ja katsomon seinät tai niiden alaosat, suuren näyttämön kahvion ja baarin seinät sekä alalämpöön katsomon vastainen seinä päällystetään erikoispiirustusten mukaisella sileällä jalopuupanelilla. Panelit muodostuvat kimpilevyistä (19mm), joiden päälle on liimattu jalopuuvilla (n. 3mm). Levyn takapuolelle on liimattava vastavilli tai muulla sopivalla tavalla estettävä kieruminen. Panelien saumakohtiin tulee listat samasta jalopuumateriaalista. Panelien taakse tulee osittain 3cm mineraalivilla akustisen selityksen mukaan.

Paneli kiinnitetään piiloruuvein metalliseen riittävän tiheään koolaukseen. Jalkalistat, valaistusrampeihin ym. liittyvät --liitokset tehdään panelimateriaalista.

Suuren näyttämön vaatehallin seinät sekä pienen näyttämön vaatehallin vaateisikin takana oleva seinä päällystetään pystysuoraan metallirunkoon (k/k n. 40cm) kiinnitetyillä jalopuusäle-elementeillä. Elementit muodostavat vaakasuorista jalopuulistoista n. 5 x 2 cm k/k 14cm ja näiden päälle pystysuoraan piiloruuveilla (vaakasuorien säleiden takaa) kiinnitetyistä, poikkileikkaukseltaan kolmion muotoisista jalopuuri-moista k/k 7cm (riman leveys n. 4,5cm). Elementit kiinnitetään em. metallirunkoon tukevasti piilokiinnityksellä siten, että vaakasuorien listojen jatkokset jäävät aina seinän korkuisten pystylistojen taakse. Verhouksen alle metallikoolausten väliin tulee 3cm mineraalivillamatto, joka peitetään harsokankaalla---

Suuren näyttämön ylälämpiön katsomon vastainen seinä päällystetään seuraavasti: pystysuoraan metallikoolaukseen (k/k n. 49cm) kiinnitetään vaakasuora jalopuuri-moitus (--2x3cm, etäisyys k/k 4,5cm). Rimojen jatkeet sovitetaan metallikoolauksen kohdalle, mihin tulee vaakasuoria rimanpäitä peittämään pystysuora jalopuulista. Rimoituksen alle, metallikoolauk-

sen väleihin tulee 3cm mineraalivillamatto, joka päällystetään harsokankaalla.

Kangasverhoukset

(s.31)

Suuren näyttämön katsomon takaseinät ja sivuseinien takaosat päällystetään kankaalla verhotuilla kaistoilla ja niitä erottavilla jalopuulistoilla (Listoituksen perusrakenne on sama kuin SV 18). Kankaan takana oleva akustinen rakenne on seuraava: rei'itetty lujalevy kiinnitetty 5cm pystysuoraan metallikoolaukseen (k/k 50cm), välissä 5cm pystysuoraan mineraalivilla. Tämän koolauksen alla on rei'ittämätön luja-levy, joka on kiinnitetty 4cm vaakasuoraan metallikoolaukseen (k/k 50cm), välissä 3cm mineraalivilla. Verhousrakenteeseen upotetaan jalopuurakenteiset käsi- ja valaistusrampeit erik. piir. mukaan. Jalka- ja kattolistat ovat jalopuuta. Suuren näyttämön katsomon etuosan seinäpinnat päällystetään erikoispiirustuksen mukaisella verhouksella. 4 cm metallikoolaukseen (k/k 60cm) kiinnitetään 16mm kimpilevy, joka verhoillaan kankaalla. Koolauksen väliin mineraalivilla---

2 ja 3 kerroksen käytävien katossa olevan ilmastointikanavan pystysuoraan etureunaan kiinnitetään liimamalla 3cm jäykkä mineraalivillalevy.

Alanäyttämöiden, konehuoneiden, katsomoiden--ym...seiniin ja kattoihin tulee verhoukseksi rei'itetty luja-levy ja sen taakse 3cm mineraalivilla.

Henkilökunnan tilojen porrastetun julkisivun osuudella kulkevan carrier-elementin etuseinä tehdään 22mm rei'itetystä kimpilevyistä reunalistoitettuna ja peitto-maalattuna. Levy kiinnitetään kromatuilla liissikanta-ruuveilla teräskoolaukseen--- Reikien tai rakeje koko ja muoto arkkitehdin ja erikoisliikkeen ohjeiden mukaan--

Huoneissa 209, 259, 339, 344 em.kimpilevy päällystetään jalopuuvillulla.

Suuren näyttämön seiniin tulee 1800m2 seuraavaa; --puukoolaus, mineraalivilla, 5mm lujalevy, 5x5cm koolaus ja mineraalivilla, rei'itetty lujalevy

Pienen näyttämön seinäverhous samalla tavalla, mutta lujalevyn päälle pingoitetaan kangas.

MATERIAALIT JA TEKNISET VARUSTEET

FINNPLANO

Käytännöllinen ja esteettinen olemus. Kestävyyttä ja helppoa puhdistusta. Finnplano on päätyttyä Kymmön Pöytäkirjaan.

Tuotteen valmistusmenetelmä PVC-materiaalin valmistuksen pääperiaate etäpä on erittäin korkealaatuista ja kestävästi valmistettua materiaalia.

Finnplano on erittäin helppokäyttöinen ja erittäin kestävä materiaali. Käytännöllinen ja esteettinen olemus. Kestävyyttä ja helppoa puhdistusta.

Käytännöllinen ja esteettinen olemus. Kestävyyttä ja helppoa puhdistusta.

KYMARNO AB

Tunnusomaisia lattiapäällysteitä ovat lämpö- ja katsomutilojen villamatto, alun perin mallia Twist Wilton, sekä toimisto-, puku- ja aputilojen kevyesti kuvioituiden valkeat vinyylipäällysteet. Arkkitehti 10-11/1967

3.500
neliometriä

korkealaatuista
Twist Wilton
villamattoa
Helsingin
Kaupunginteatterissa

toimittanut ja
kiinnittänyt

**MATTOTALO
WUORIO**

Unionink. 30 H:ki 10 61 056

VALAISIMET

STOCKMANN - ORNO

Myynti ja varasto: Pöytäkirja, Kaupunginteatteri 1, Helsinki 07, p. 40 18 01

Näyttämötekniikan lisäksi valaistus ja ilmanvaihto olivat merkittäviä erikoissuunnittelun alueita, joilla oli merkittävä vaikutus myös arkkitehtoniseen kokonaisuuteen. (Arkkitehti 10-11/1967)

Siellä, missä ilmanvaihdon säätö on tärkeää — kuten esim. **KAUPUNGINTEATTERISSA**

FARFLEX

VENTTIILIT ovat paikallaan — ja miksei muualakin.

FARFLEX-venttiilit asennetaan kehyksiin jousilla ilman ulkonäköä rumentavia ruuveja.

FARFLEX-venttiileissä on säädettävät säleät monin eri yhdistelmin. Materiaalina on poltto- maalattu teräs tai alumiini. 250 eri kokoa (10 x 7,5 — 200 x 60 cm). Täydellinen ääniervo- taulukko. Sulkijat ja ohjausjärjestelmät mahdollistavat tarkan ilmanvaihdon säätämisen.

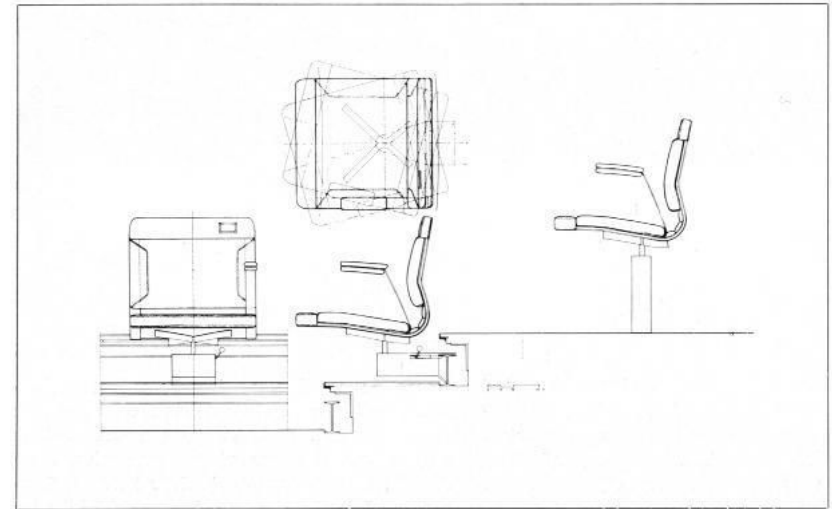
Tiedustelkaa esitteitämme ja esittelyä

Osakeyhtiö **ALGOL** Aktiebolag
Eteläranta 8, Helsinki 13
Myynti ja varasto: Kilon Teollisuusalue p. 400 144

SISUSTUS, KIINTO- JA IRTOKALUSTEET

Toimistokerroksen oleskeluryhmä, jonka kohdalla on poikkeuksellisesti näköalaikkuna puistoon. Tuolit ovat Yrjö Kukkapuron tuotantoa. Kuva 1967 Martti I. Jaatinen. SRM

Pienen näyttämön tuoli (1:25) (Ark 1967)
runko muotopuristettua vaneria, ulkoreunassa lattia-terästuet
verhoilu: vaahtokumipehmuste kankaalla päällystettynä

Ylälämpiön alkuperäiset irtokalusteet vuonna 1981. Kuva Marica Schalin

SÄILYNEISYYS

Kaupunginteatterin vuonna 2012 laadittu rakennushistorian selvitys palvelee kaupunginteatterin ominaispiirteiden tunnistamista ja toimii tietolähteenä kiinteistöön kohdistuvissa toimenpiteissä sekä päätöksenteossa, mm. tulevien korjausten suunnittelussa sekä asemakaavan laatimisessa.

Selvitystyön yhteydessä on koottu tietoja rakennuksen alkuperäisistä suunnitteluperiaatteista, ratkaisuisista ja myöhemmistä muutoksista. Selvitykseen sisältyy säilyneisyystarkastelu, lähiympäristön kuvaus sekä nykytilanteen dokumentointi huone- ja tilaryhmäkortteineen.

SÄILYNEISYYS-KÄSITE

Säilyneisyys-käsite esiintyy nykyään yleensä rakennus- ja ympäristöhistorian selvitysten yhteydessä kuvaamaan sitä, miten rakennus- ja muutosvaiheet ovat havaittavissa nykytilanteessa.

Rakennushistorian selvitys käsittää sekä suunnittelu-, toteutus- että muutoshistorian. Säilyneisyyden tarkastelulla pyritään kohteen historian kannalta relevantin alkuperäisen tilanteen tai sitä vastaavien varhaisen toteutushistorian piirteiden lisäksi tunnistamaan ja analysoimaan kohteen ”vuosirenkaita”, ts. eri vaiheissa tehtyjen muutosten luomia ajallisia kerrostumia.

Museoviraston julkaisemassa rakennushistoriaselvityksen oppaassa todetaan, että tilojen, rakenteiden tai rakennusosien säilyneisyyden osoittaminen ei ole arvoluokitusta (Talon tarinat 2010). Säilyneisyyden tarkastelun avulla voidaan analysoida rakennuksen ominaispiirteitä ja niiden ”luettavuutta” nykytilan-

teessa. Teoreettisena lähtökohtana ei ole se, että kaikki tehdyt muutokset alentaisivat kohteen kulttuurihistoriallista arvoa.

Modernin arkkitehtuurin kohdalla alkuperäinen tilanne tarkoittaa yleensä sekä vastavalmistunutta rakennusta sisustuksineen että siihen liittyviä arkkitehtonisia pyrkimyksiä. Näistä on yleensä mahdollista löytää hyvin dokumentoitua tietoa, piirustuksia, toteutusasiakirjoja, valokuvia ja julkaistua materiaalia, joiden perusteella voidaan tunnistaa kohteen arkkitehtuurin ominaispiirteitä.

Koska modernia arkkitehtuuria edustavan kohteen merkittävyys usein perustuu ensisijaisesti arkkitehtonisiin arvoihin, saatetaan säilyneisyyden arvioinnin perusteella todeta, että tehdyt muutokset hämärtävät kohteen arkkitehtuurin alkuperäisiä ominaispiirteitä.

Kohteen nykytilanteen ja muutosvaiheiden arvottaminen tapahtuu parhaimmillaan eri asiantuntijatahojen yhteistyönä. Rakennushistorian selvitykseen sisältyvä säilyneisyystarkastelu on käytettävissä esimerkiksi laadittaessa kohteelle suojelutavoitteita.

Käsitteet:

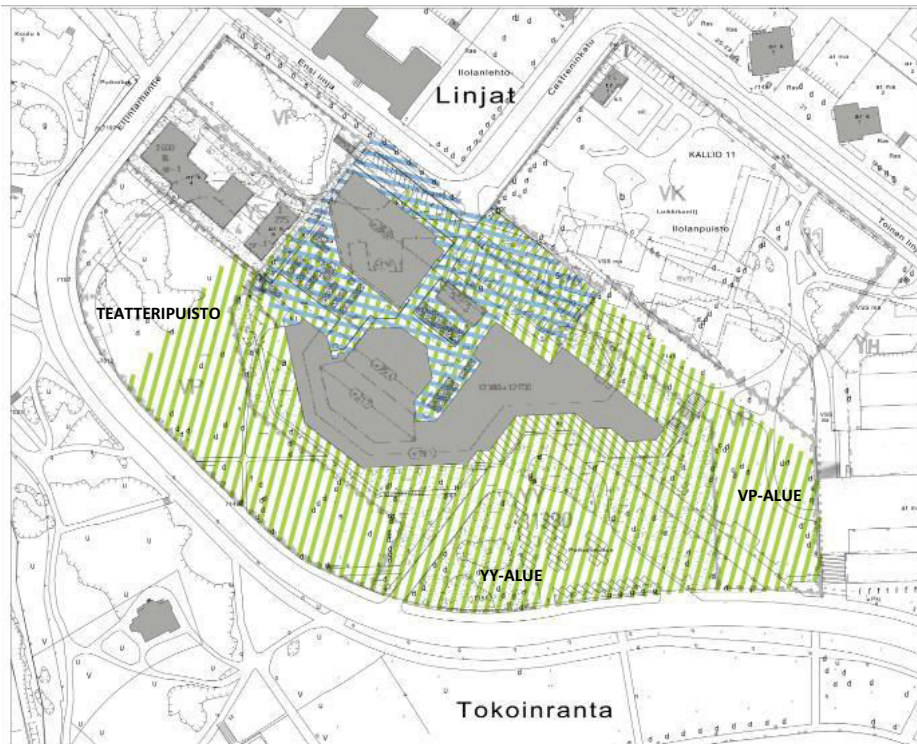
Hallituksen esitys laiksi rakennusperinnön suojelemisesta.

www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=90354

Talon tarinat

www.nba.fi/fi/File/1112/talon-tarinat-opas.pdf

LÄHIYMPÄRISTÖN SÄILYNEISYYS

 KAUPUNGINTEATTERIN v. 1965 PIHA- JA ISTUTUSSUUNNITTELMAN ALUERAJAUS

 MUUTOS- JA LAAJENNUSALUEEN RAJAUS PIHASUUNNITTELMAN MUKAAN 1987

Kaaviopiirroksessa on harmaalla esitetty nykyisen asemakaavan VP- (puisto-) ja Y-alueiden rajat.

Teatterin alkuperäisen pihalueen laajuus ei vastaa nykyistä kiinteistöjakoa. Maisemallinen kokonaisuus on jakautunut siten, että osa kuuluu asemakaavan mukaiseen puistoalueeseen, osa teatterin tonttialueeseen.

Auli Hietakankaan laatima pihasuunnitelma, 15.1. 1965, projisoituna nykyisen ortokuvan päälle. Ortokuva © Helsingin kaupungin paikkatieto.

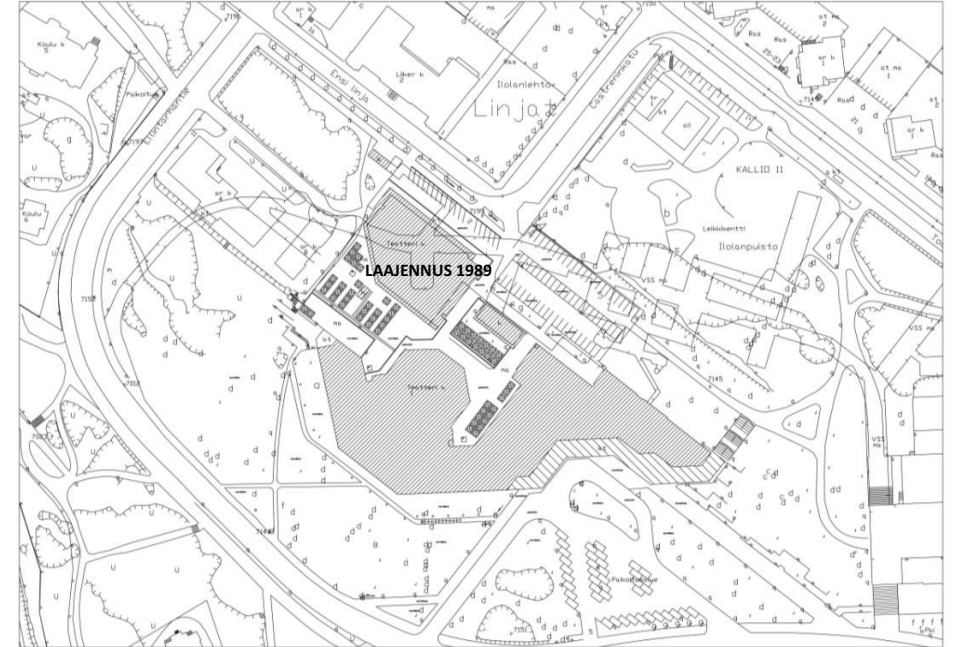
NYKYISET PUISTOALUEET

Eläintarhantien lounaispuolella sijaitseva Tokoinrannan puisto (rek.nro 33020) rajautuu pääraataan ja Eläintarhanlahden rantaan. Puistoalue ulottuu pääradan itäpuolella pohjoiseen lähes Helsinginkadulle asti. Lehtipuustoltaan ja -pensaistoltaan runsaslajinen puisto sijaitsee pääosin alueella, jonne Knut Forsberg 1860-luvulla suunnitteli huvila-alueen.

Kaupunginteatterin länsi- ja lounaispuolella sijaitseva puistoalue on nimeltään Teatteripuisto (rek.nro 33023). Puisto on enimmäkseen nurmikko, jossa kasvaa suurehkoja lehtipuuryhmiä. Puiston kasvierikoisuuksia ovat laakeripoppelit (*Populus laurifolia*), muusta puustosta suurin osa on metsävaahtereita, joita on istutettu lisää Eläintarhantien reunaan vuonna 2006. Puistossa sijaitsee Kari Juvan veistos Thalia ja Pegasos (1970). (HKR 2007:8, 75-78)

Viistokuva 1980-Luvun vaihteessa. Simo Rista (ei vuosilukua). SRM

Asemapiirros© Helsingin kaupunkimittaus

MUUTOKSET

Kaupunginteatterin piha-alueen suunnittelussa hyödynnettiin 1960-luvulla huvilapuutarhojen säilynyttä puustoa. Eläintarhantien rajaaman, lehtipuuvaltaisen puistoympäristön myöhempiä lisäyksiä ovat 1970-luvulla istutetut havupuut, jotka nyt peittävät muutamia keskeisiä näkyviä teatterirakennuksen suuntaan.

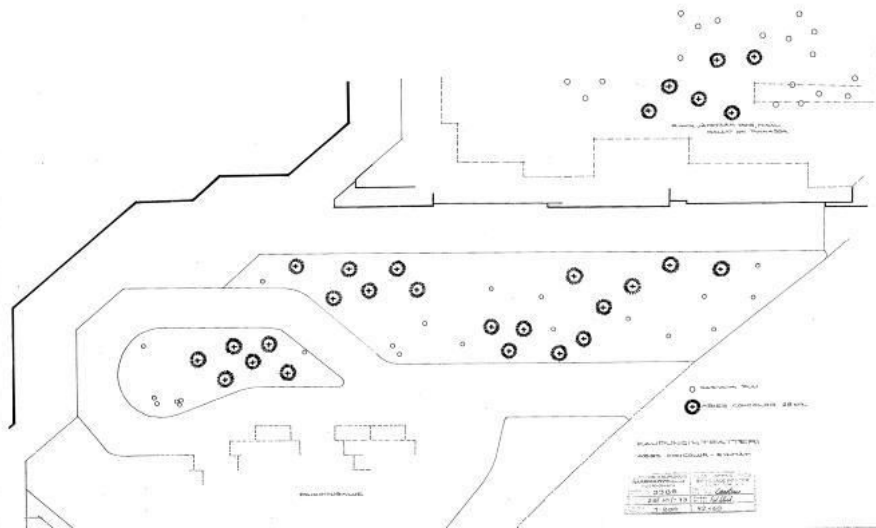
Pääsisäänkäyntiä kohti johtava, kivetty käytävä reuustavine terassimuureineen on kokonaisuutena säilynyt hyvin. Terassimuuriin kiinnittyvät nykyiset mainoskaapit ovat uusia. Terassialueen alkuperäisiä, harkittuja istutusperiaatteita ei ole noudatettu uudistusten yhteydessä.

Koillissivun piha- ja pysäköintialueita on uusittu.

Kaupunginteatterin laajennusosa valmistui vuonna 1989 vanhemman teatterirakennuksen luoteispuolelle, Ensimmäisen linjan tuntumaan.

Laajennuksen sisäänkäynti on pohjoispuolella. Lähiympäristössä korostuvat kestopäällysteiset pinnat, betonikiveys ja uudet pysäköintijärjestelyt.

ALKUPERÄISEN PIHAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET 1970-LUVULLA

Istutussuunnitelma 29.10.1973 Carstens, piirt. S-L .S., PUO-2388 , HKR. Suunnitelmaan kuuluu Abies Concolor-ryhmien istuttaminen sisääntuloväylän varelle teatterin eteen. Abies Concolor- harmaapihta on pienenä hyvin kaunis puu. Suunnitelma poikkesi Auli Hietakankaan istutusperiaatteista.

Valokuva puiston suunnalta 1970-luvulla. Etualalla ylälämpiön eteen istutettuja kuusentaimia. Kari Hakli

Viereisen sivun istutussuunnitelma vuodelta 1973 projisoituna nykyisen ortokuvan päälle. Ortokuva © Helsingin kaupungin paikkatieto

Helsingin kaupunki julisti vuonna 1966 kilpailun Kaupunginteatterin puistoon sijoitettavasta taideteoksesta. Määräaikaan mennessä jätetystä 54 ehdotuksen joukosta valittiin voittajaksi kuvanveistäjä Kari Juvan ehdotus "Thalia ja Pegasos". Pronssista tehty veistos pystytettiin vuonna 1970.

Kuvanveistäjä Kari Juvan pronssiveistos "Thalia ja Pegasos" vuodelta 1970. Kari Hakli 2012

Kalliomuodostelmat, nurmikko ja harva lehtipuusto. Oikealla näkyvät nuoret kuusentaimet. Kuva 1970-luvulta Kari Hakli

Kuusiryhmä on kasvanut peittämään lämpiön lasiseinää. Kuva 2012 Kari Hakli

Vuoden 1973 istutussuunnitelmasta periytyvät tuuheat kuuset sisäänkäynnin edessä vuonna 2012.

YMPÄRISTÖN NYKYTILANNE

Pääsisäänkäyntiä kohti johtava, kivetty käytävä reunustavine terassimuureineen kokonaisuutena säilynyt hyvin. Terassialueen alkuperäisiä, harkittuja istutusperiaatteita ei ole noudatettu uudistusten yhteydessä.

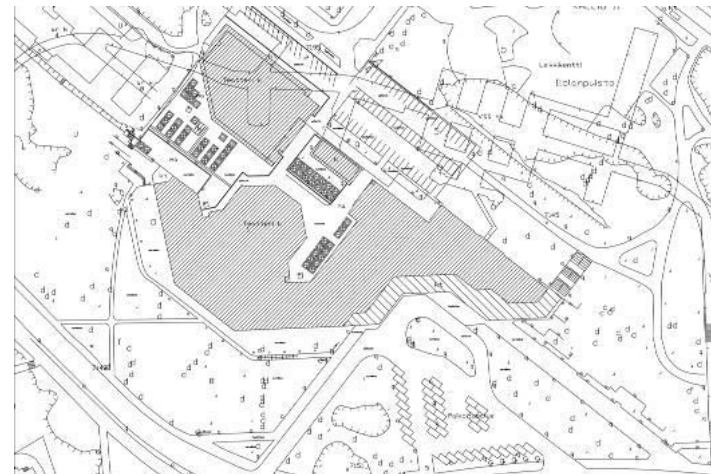
Alkuperäiseen pihasuunnitelmaan kuuluivat huolella rajatut nurmialueet ja nurmikoilla kasvavat, säilyneet suuret lehtipuut, joiden lomaan istutettiin uusia. Puistovalaisinmalli on vaihdettu.

Luoteis-kaakkoissuuntainen, graniittilaatoilla laatoitettu käytävä.

Luoteis-kaakkoissuuntainen, graniittilaatoilla laatoitettu ja vesikourulla varustettu käytävä on teatterin alkuperäisen pihalueen hyvin säilyneitä elementtejä.

Asemapiirros © Helsingin kaupunkimittaus

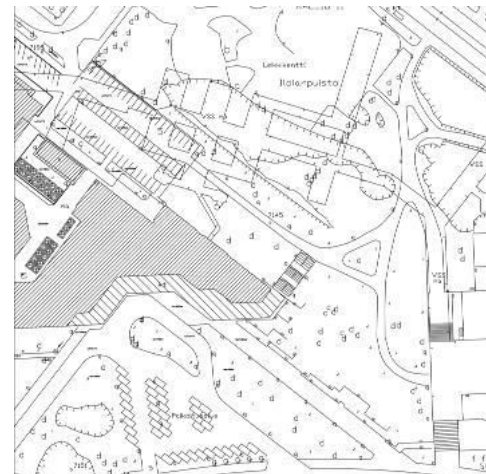
Rinteen nurmikko liittyy kauniisti teatterirakennuksen julkisivuun saakka koillispuolella. Kuvassa näkyy ompelimon iso ikkuna.

Teatterin ja Kallion virastotalon välinen puistoalue.

Tekniseen huoltoon liittyvät asennukset on sijoitettu rakennuksen luonteeltaan "arkisemmalle" koillisivulle.

Asemapiirros © Helsingin kaupunkimittaus

Sisäänkäynti- ja puolella ja Studio Elsan ympäristössä korostuvat kestäväpäälysteiset pinnat, betonikiveys ja pysäköintijärjestelyt.

Näkymä kohti Studio Elsan päätyä ja koillisivua.

Studio Elsan lounaisjulkisivu ja 1. kerroksen työpajatilojen kattoikkunat.

RAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS

Timo Penttilän suunnittelema teatterirakennus valmistui vuonna 1967. Samaan aikaan rakennettiin kalliosuoja sosiaaliviraston ja teatterin yhteyteen. Teatterin pohjoispuolelle valmistui 1989 laajennusosa, joka käsitti uuden harjoitussalin, toimisto- ja työpajatilat. Laajennusosan julkisivuissa ja sisätiloissa toistettiin osin alkuperäisen teatterirakennuksen ratkaisuja, osin käytettiin poikkeavia materiaaleja ja yksityiskohtia.

Vuonna 1967 valmistuneen kaupunginteatterin ulkoisia muutoksia ovat laajennusosan rakentamisen lisäksi olleet ikkunoiden osittainen uusiminen ja uuden jättekätkön rakentaminen. Julkisivujen keraamiset laattaverhoukset ovat lähes kokonaan säilyneet, samoin on säilynyt teatterin arkkitehtuurin kannalta olennainen piirre, lounaissivun korkea lasiseinä yksityiskohtineen.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet, toiminnalliset ratkaisut ja materiaalit ovat osoittautuneet kestäviksi. Tämä näkyy siinä, että sisätilojen muutokset ovat olleet lähes huomaamattomia tai ne ovat pääosin kohdistuneet huolto- ja aputiloihin, varastoihin ja työpajatiloihin. Työpajoja on laajennettu huomattavasti

vuonna 1989 Studio Elsan rakentamisen yhteydessä. Yleisötilojen esteettömyyttä on parannettu rakentamalla hissi pienen näyttämön lämpöön ja esteetön WC-tila 1. kerrokseen.

Kiinteän sisustuksen muutokset ovat koskeneet lämpöiden tarjoilujärjestelyjä, kokolattiamattojen uusimista, toimisto- ja työhuoneiden kalustusta sekä henkilökunnan kahviota.

Rakennuksessa on säilynyt varsin paljon alkuperäistä kiinteästä sisustuksesta myös henkilökunnan tiloissa, kuten pukeutumishuoneissa ja osassa toimistohuoneista. Suuren näyttämön alkuperäiset tuolit ovat edelleen käytössä kunnostettuina ja uudelleen päällystettyinä. Ainakin osa Yrjö Kukkapuron suunnitelmista nojatuoleista on kunnostettu. Sen sijaan vielä 2000-luvun alussa käytössä olleista, sisustusarkkitehti Maija Ruoslahden suunnittelemissa messinkirunkoisista lämpökalusteista on enää jäljellä muutamia pöytiä.

Vuonna 1967 valmistuneen kaupunginteatterin säilyneisyystarkastelu osoittaa, että rakennus on varsin hyvin säilyttänyt ominaispiirteensä.

Lämpö 1970-luvun alussa - puistoon avautuva näkymä ja Maija Ruoslahden suunnittelemat irtokalusteet, jotka 2000-luvulla korvattiin uusilla kalusteilla. Kuva Kari Hakli

KESKEISET SUORITETUT KORJAUSTYÖT JA MUUTOKSET; RAKENNUSLUVAT

KAUPUNGINTEATTERIA KOSKEVAT RAKENNUSLUVAT

(lähde: RVV/Arksa + HKR)

Rakennuslupatunnus: ke-0903-64-A, Vahvistettu 21.1.1965
Kaupunginteatterin rakentaminen (piirustukset 1964)

Rakennuslupatunnus: 11-0326-65-A, Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa
Kalliosuoja (yhteydet sosiaalivirastoon ja teatteriin)

Rakennuslupatunnus: 11-0018-66-C, Päätöspäivämäärä: 27.1.1966
Kalliosuoja, sisäänkäynnit

Rakennuslupatunnus: 11-2161-67-C, Päätöspäivämäärä: 11.6.1968
Kaupunginteatterin rakentaminen (piirustukset 20.9.1967)

Rakennuslupatunnus: 11-2227-69-C, Päätöspäivämäärä: 2.12.1969
Kalliosuoja

Rakennuslupatunnus: 11-2371-69-C, Päätöspäivämäärä: 27.11.1969
3. ja 4. kerroksessa muutoksia (?), ulkoaluiden muutoksia

Rakennuslupatunnus: 11-0058-70-C, Päätöspäivämäärä: 27.11.1969
Kalliosuoja

Rakennuslupatunnus: 11-2332-76-C, Päätöspäivämäärä: 20.1.1977.
Taukhuone 2. kerrokseen työpajan parvelle

Rakennuslupatunnus: 11-0686-87-B, Päätöspäivämäärä: 25.8.1987.
Kaupunginteatterin laajennus ja yhdyskäytävän rakentaminen

Rakennuslupatunnus: 11-3507-88-B, Päätöspäivämäärä: 28.10.1988
Asemapiirros, varastotaso

Rakennuslupatunnus: 11-3507-88-C, Päätöspäivämäärä: 28.10.1988
Teatterin laajennusosalla väliseinämuitoksia

Rakennuslupatunnus: 11-4892-97-C, Päätöspäivämäärä: 13.1.1998.
Ikkunamuutoksia ja jättekätkön rakentaminen.

Rakennuslupatunnus: 11-2993-00-C, Päätöspäivämäärä: 22.8.2000.
Vanhojen mainoskaappien purkaminen ja uusien rakentaminen.

Rakennuslupatunnus: 11-0294-04-D, Päätöspäivämäärä: 30.3.2004.
Pienen näyttämön lämpöön rakennetaan invahissi 1. ja 2. kerroksen välille. Inva-WC:n rakentaminen 1.kerrokseen. Saap. 3.2.2004

Rakennuslupatunnus: 11-2745-04-RAM, Päätöspäivämäärä: 2.8.2004.
Rakennusaikainen muutos: hissikuilun yläosaan (2.kerr) on tehty hissin huoltotila ja siihen johtava huolto-ovi.

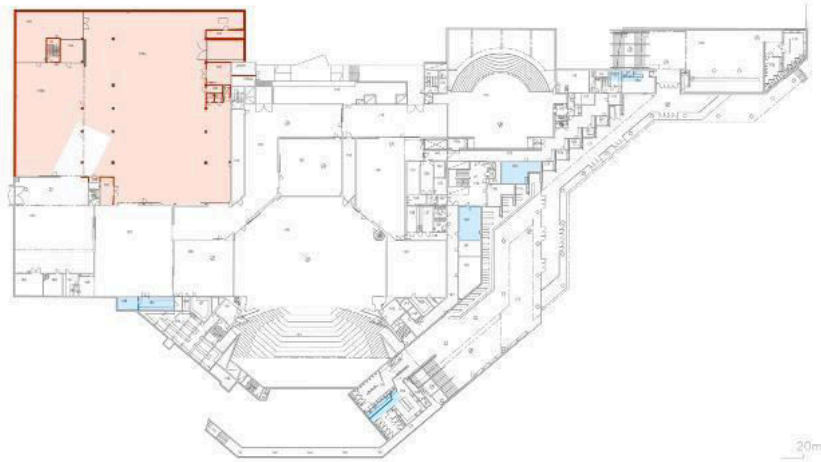
MUITA KORJAUSTÖITÄ JA MUUTOKSIA

1990-luvulla : katsomotuolien päällysteen uusiminen

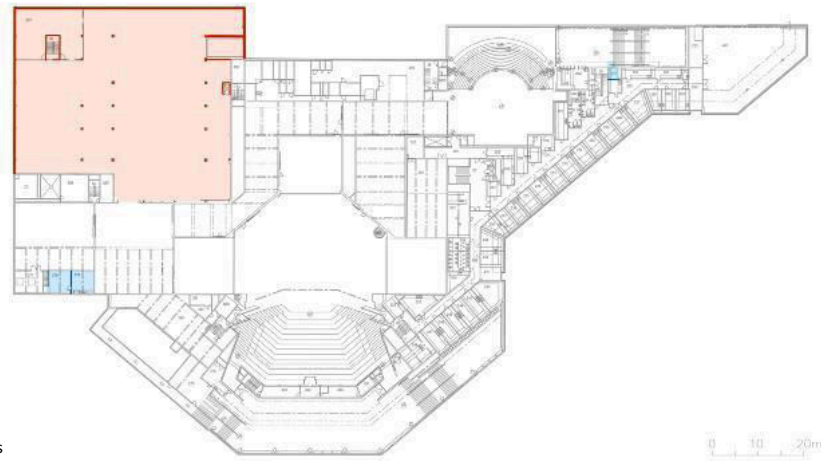
2011 Sisäpöytäkalusteen uusiminen

SÄILYNEISYYSKAAVIOT 1. - 5. KERROS

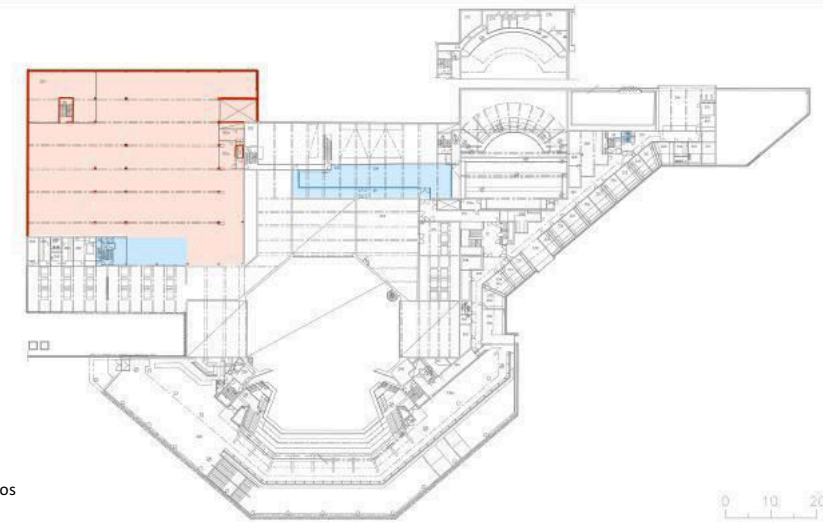
Aukeamalla esitetään kerrosten 1.-5. muutoskaaviot. Punaisella on merkitty 1990-luvun vaihteessa suoritettua tila- ja seinämuutoksia. Sinisellä on merkitty muut, eri vaiheissa suoritettuja tilamuutoksia.

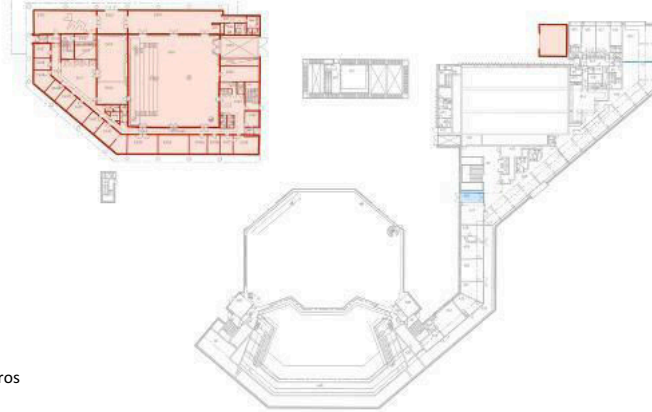
Seinä- ja tilamuutokset. 1. kerros. Punaisella on merkitty 1990-luvun vaihteessa suoritettuja tila- ja seinämuutoksia. Sinisellä on merkitty ajoittamattomia, luultavasti viime vuosikymmeninä suoritettuja tilamuutoksia.

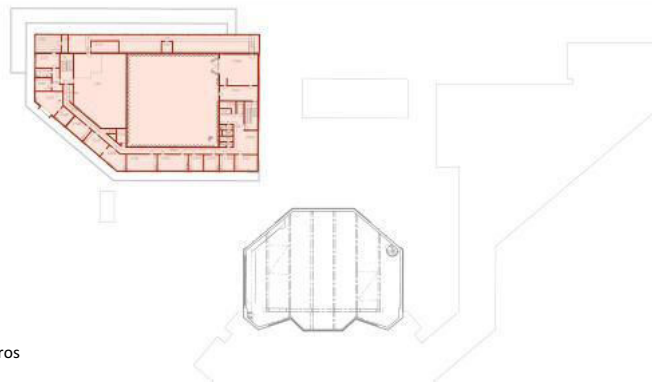
2. kerros

3. kerros

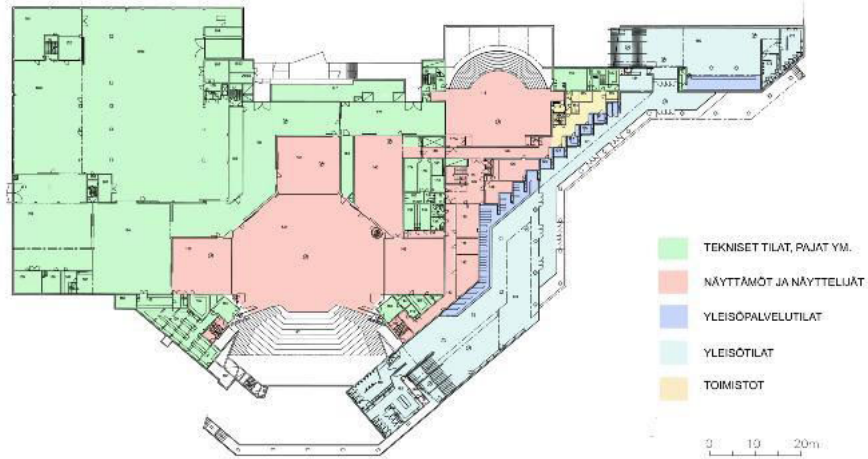

4. kerros

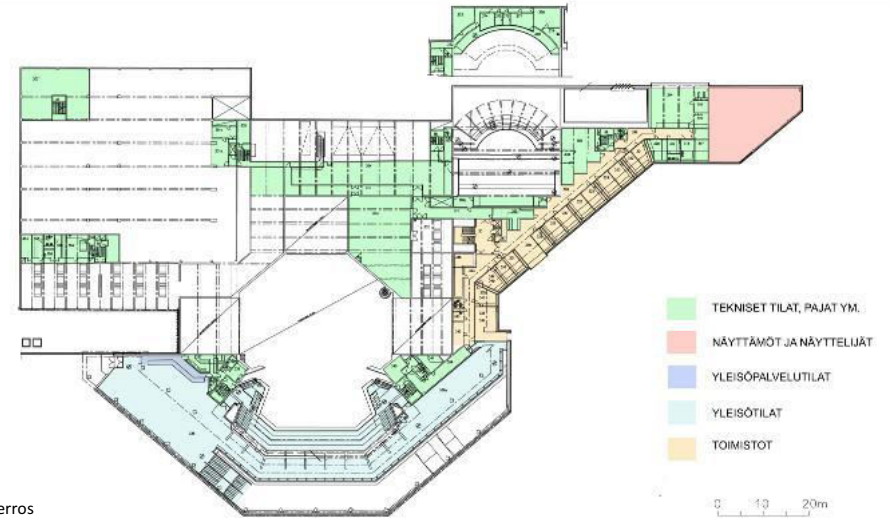

5. kerros

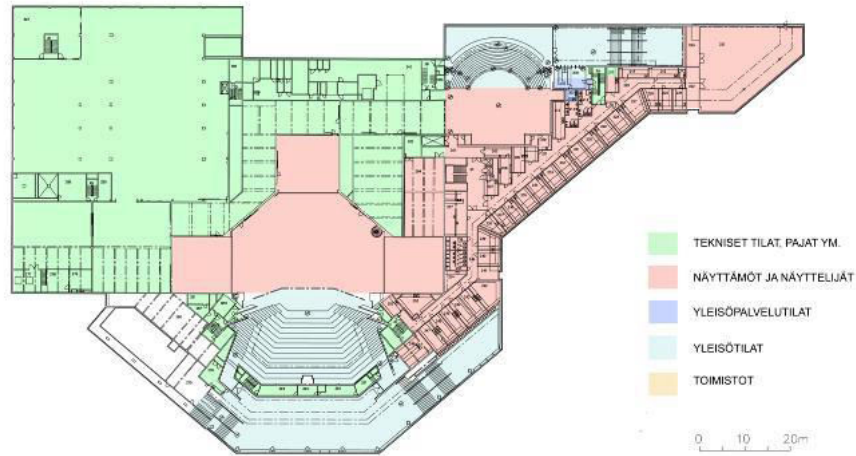
RAKENNUKSEN NYKYTILANNE TOIMINNALLINEN KAAVIO 1.-5.KERROS

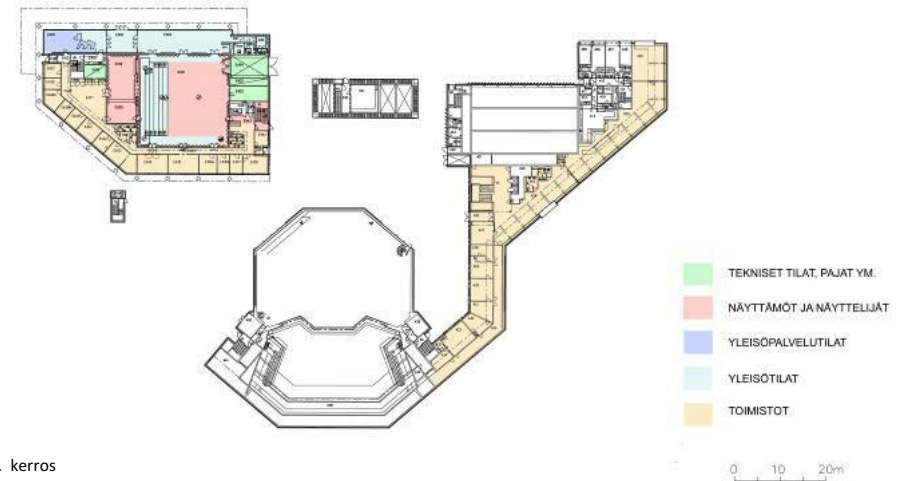
1. kerros.

3. kerros

2. kerros

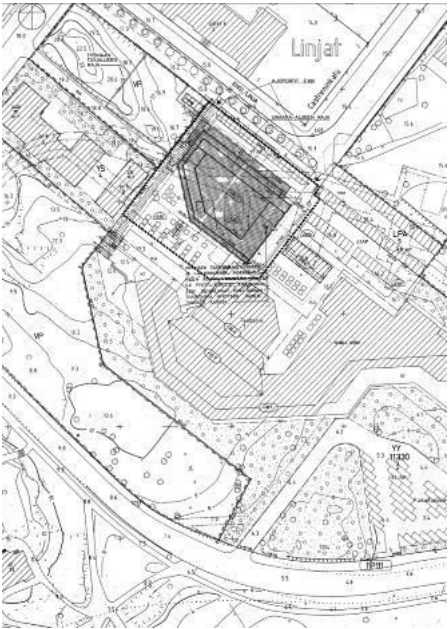

4. kerros

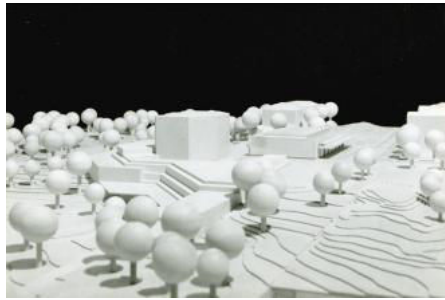

5. kerros

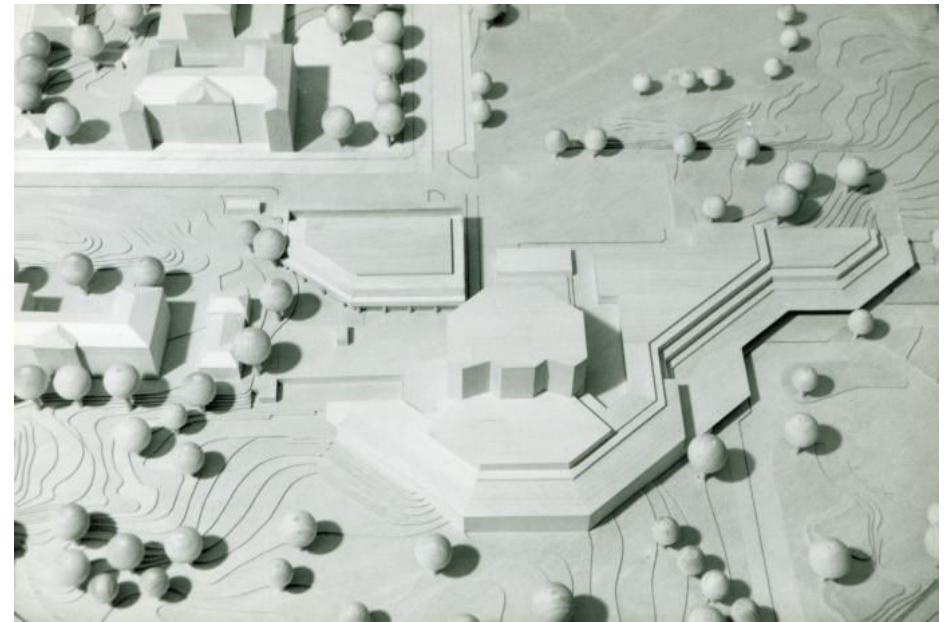
MUUTOKSET JA LAAJENNUS 1987-1989

Asemapiirros (osa)—laajennuksen urakka-alue. 31.3.1987

Mallivalokuva. SRM

Mallivalokuva. SRM

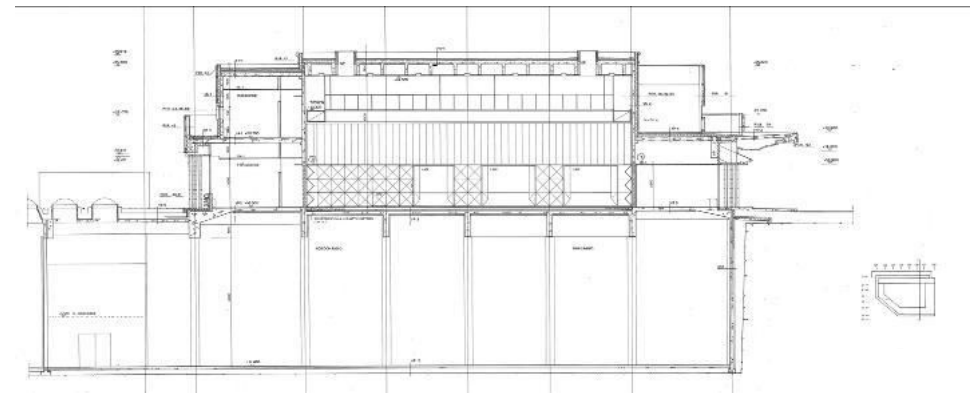
MUUTOS JA LAAJENNUS 1987-1989

ELSA

Helsingin Kaupunginteatterin laajennusosan suunnittelivat Arkkitehdit Oy Timo Penttilä—Kari Lind—Sakari Tilanterä.

Laajennuksen yhteydessä avattiin teatterin kolmas näyttämö, teatterin pitkäaikaisen näyttelijän Elsa Turakaisen mukaan nimensä saanut Studio Elsa. Tila oli alun perin harjoitussali. Esitystoiminta käynnistyi syksyllä 1991.

Laajennusosan julkisivuissa ja sisätiloissa toistettiin osin alkuperäisen teatterirakennuksen ratkaisuja, osin käytettiin poikkeavia materiaaleja ja yksityiskohtia.

Helsingin kaupunginteatterin laajennus. Timo Penttilä - Heikki Saarela - Kari Lind Arkkitehdit
Leikkaus A-A, 31.03.1987, muutettu 25.1.1988

LAAJENNUSOSA "STUDIO ELSA", JULKISIVU. NYKYTILANNE

Elsan julkisivu koilliseen. Kari Hakli 2012

Elsan julkisivu lounaaseen. Kari Hakli 2012

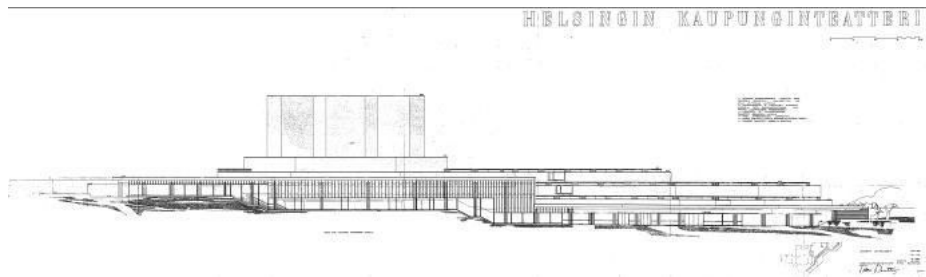

Elsan sisäänkäyntipylväikkö koilliseen v. 2012.

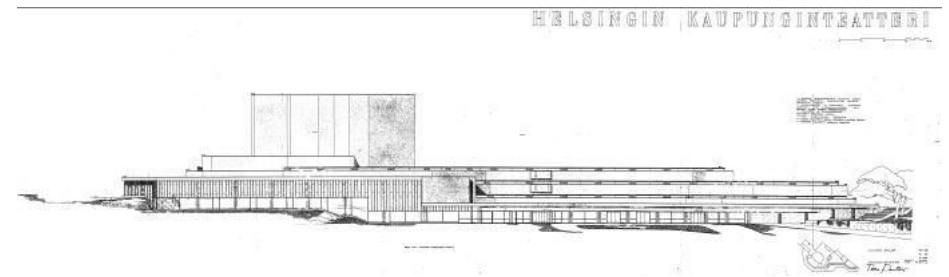

Elsan päätyjulkisivu kaakkoon 2012.

NYKYTILANNE: JULKISIVUT VUODELTA 1967. NYKYTILANNE

Julkisivupiirustus 1967. Julkisivu lounaaseen.

Julkisivupiirustus 1967. Julkisivu etelään.

Julkisivu lounaaseen. Valokuva Eläintarhanlahden suunnalta 1970-luvulla. Kari Hakli

Näkymä lämpion suuntaan 2012. Kari Hakli

Sisääntulopiha vuonna 2012. Kari Hakli

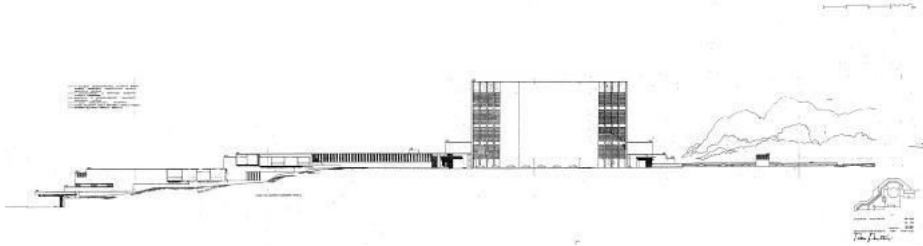
Julkisivu kaakkoon ja terassimuuri v. 2012. Kari Hakli

Sisääntulopiha vuonna 2012. Kari Hakli

Julkisivu kaakkoon v. 2012. Kari Hakli

Julkisivupiirustus 1967. Julkisivu koilliseen.

Julkisivupiirustus 1967. Julkisivu luoteeseen

Julkisivu koilliseen.
Kuvat 2012 Kari Hakli

Näkymä pohjoisesta kohti näyttämötornia, oikealla Elsa.
Kari Hakli 2012

Pohjoissivu. Pienen näyttämön yläosan koillissivu. Julkisivua elävöittävät keraamisilla muotolaatoilla päällystetyt savunpoistoluukut. Kuvat 2012 Kari Hakli

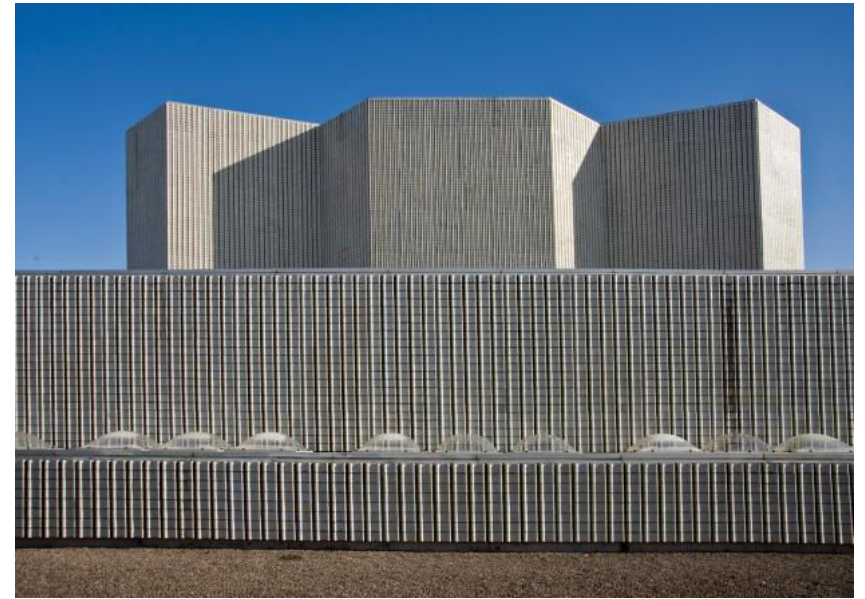
JULKISIVUJEN YKSITYISKOHTIA

Kaakkoiskulman kohdalla kohtaavat erilaiset laatoitetut seinänosat.

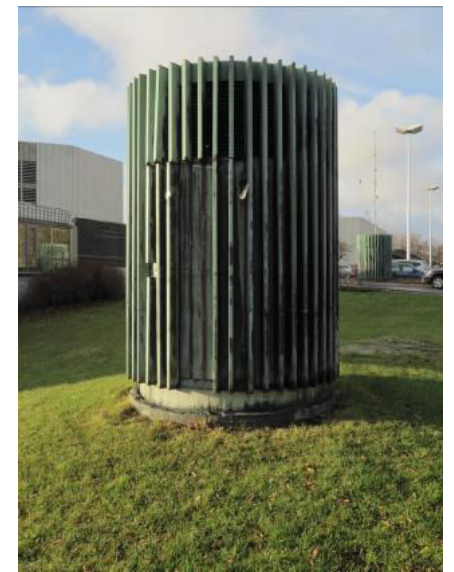
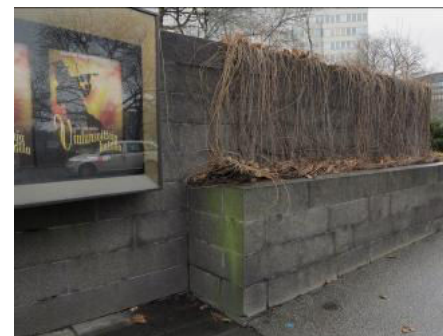
Näyttämötornin keraaminen säleikkö.

Julkisivut lounaaseen 2012. Kari Hakli

Tontin kaakkoisosan terrassimuuri ja uusitut mainostaulut v. 2012

Kuparipäälysteinen tornirakennelma teatterin koillispuolella liittyy väestönsuojaan.

Alalämpö 1970-luvulla. Kari Hakli

Alalämpö 2012. Irtokalusteet on vaihdettu uusiin ja ikkunan eteen on sijoitettu tarjoilutiski. Kuva Kari Hakli

Vaatehallin alkuperäisiä 1960-l.kalusteita. Kuva 1970-l. Kari Hakli

Vaatehallin uusine irt- ja tarjoilukalusteineen. Kuva Kari Hakli 2012

YLÄLÄMPIÖ

"Kaupunginteatterin (Timo Penttilä, 1967) sisustukset edustivat arkkitehtien ja sisustusarkkitehtien hienoja yhteistöitä, joita syntyi 1950-luvulta 1970-luvulle. Sisustusarkkitehti Maija Ruoslahden muodoiltaan kiinteät tuoli- ja pöytäryhmät messinkiä, mustaa nahkaa ja marmoria olivat piste I:n päällä Timo Penttilän elegantissa arkkitehtuurissa ja säestivät sen materiaalimaailmaa.", kirjoitti Aino Niskanen vuonna 2010.

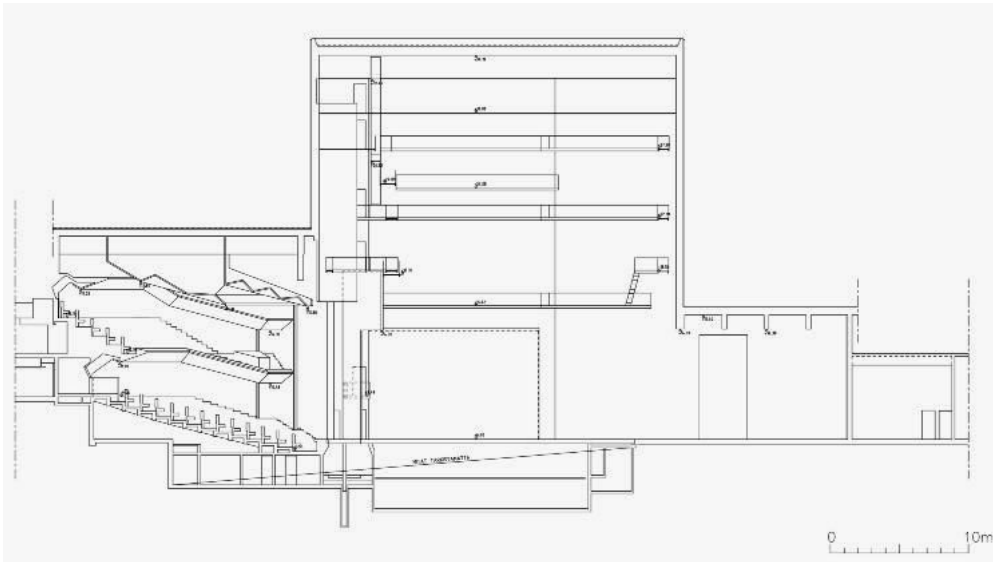
Ylälämpiö v. 1981 alkuperäisine kalusteineen. Marica Schalin

Sisustusarkkitehti Maija Ruoslahden suunnittelemat messinkirunkoiset tuolit ja pöydät on vaihdettu uusiin kalusteisiin, joiden kromattu metallipinta poikkeaa lämpiötiloille ominaisista materiaaleista.

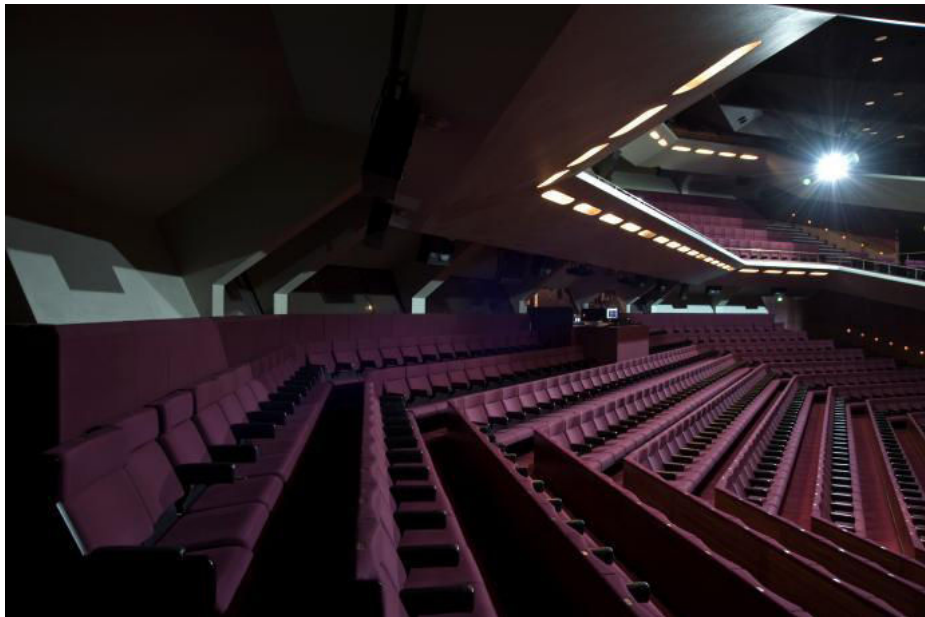

Lämpöön taustaseinä on verhottu puurimapaneeleilla. Parvikerros. Matto on vaihdettu. Kari Hakli 2012

SUURI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

Suuri näyttämö. Leikkaus 1997

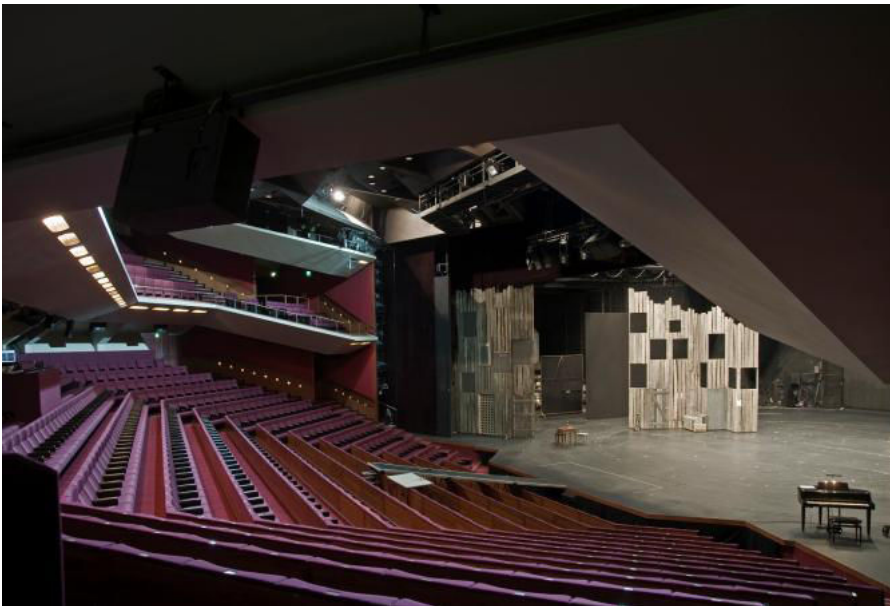
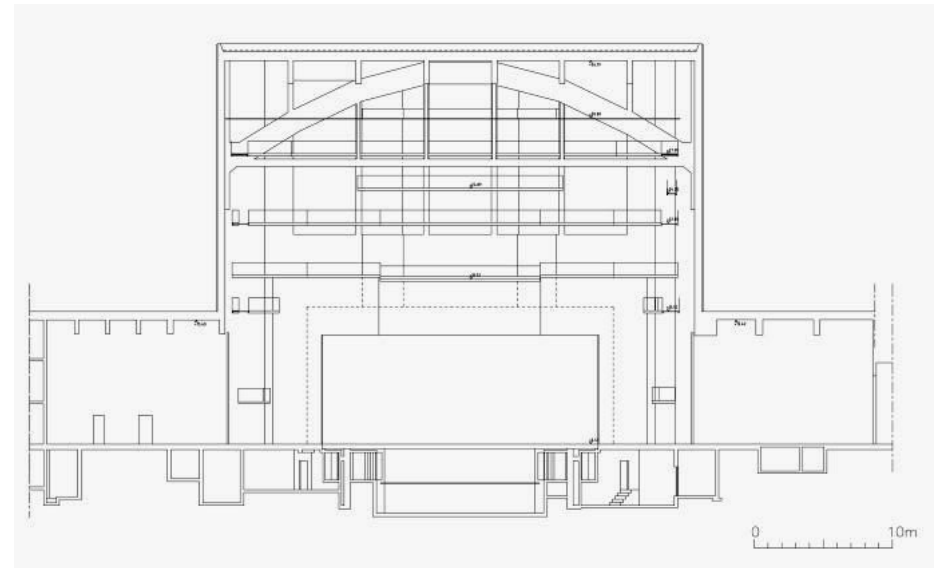
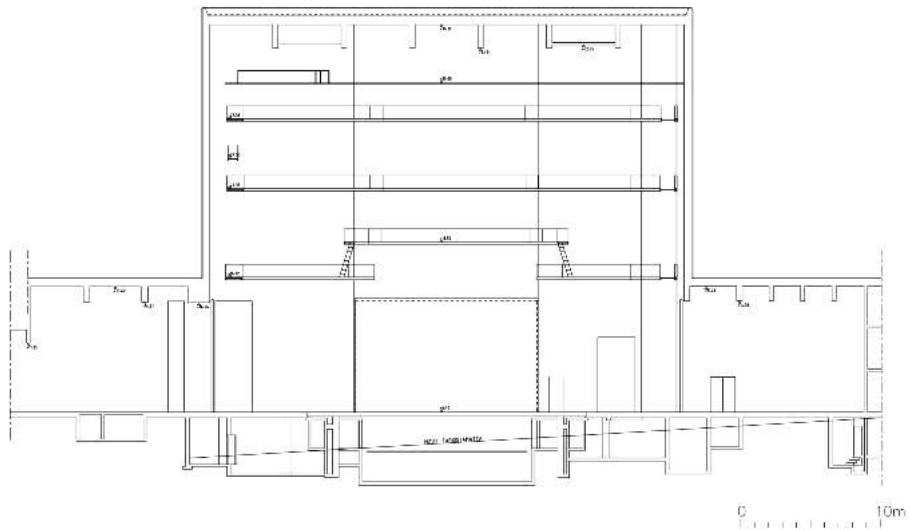
Suuren näyttämön katsomo. Kari Hakli 2012

Suuren näyttämön katsomo. Kari Hakli 2012

Suuren näyttämön alkuperäiset tuolit ovat säilyneet kunnostettuina. Nykyinen päällyste on 1990-luvulta.

SUURI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

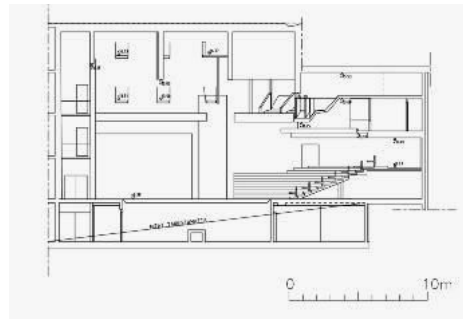
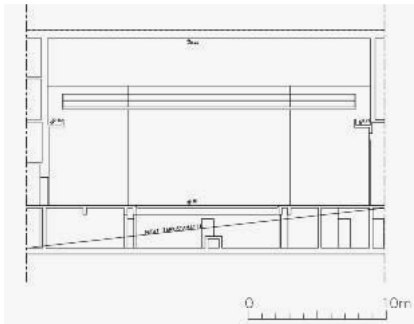

Suuri näyttämö. Kari Hakli 2012

Suuri näyttämö. Kari Hakli 2012

PIENI NÄYTTÄMÖ

Pienen näyttämön lämpiöportaat. Kuvat 1970-l. ja 2012. Kuvat Kari Hakli

Pieni näyttämö. Kuvat Kari Hakli 2012

TYÖTILAT

Ompelimoa valaisee iso ikkuna pohjoispuolella.

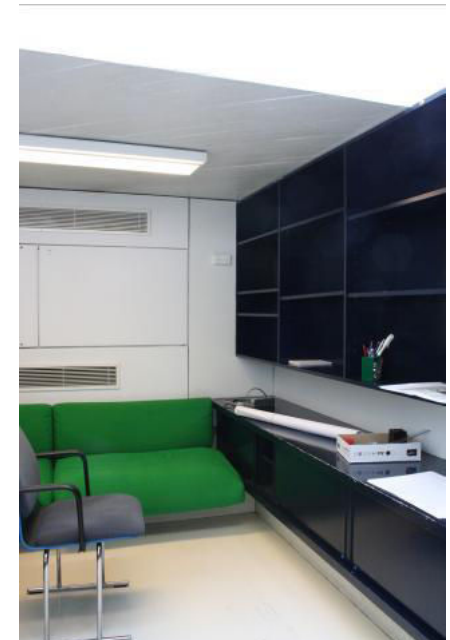
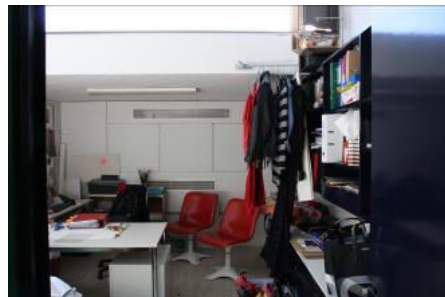

Työhuoneen alkuperäinen, säilynyt hylly-kaappikaluste. Taustaseinällä tekniikalle varattu alue.

Vasemmalla ompelimon alkuperäinen, seinän mittainen säilytyskaluste.

Toimistotyötiloissa on säilynyt alkuperäisiä peittomaalattuja kaappeja ja irtokalusteita, kuten Yrjö Kukkapuron suunnittelema tuoli "Junior".

NÄYTTELIJÖIDEN PUKUHUONEET

Pukuhuone 242 säilyneine kiintokalusteineen ja peileineen.

Pukuhuone 253, säilyneine kiintokalusteineen ja peileineen.

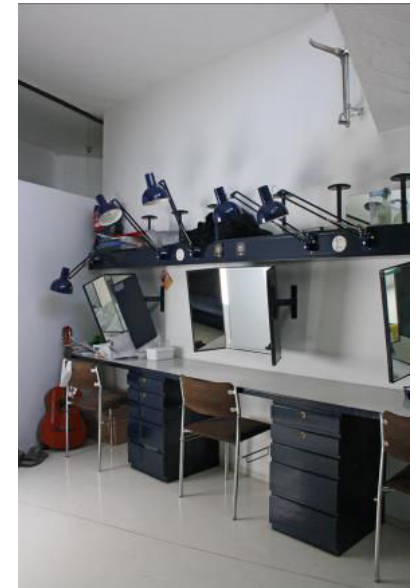
Pukuhuone 247, säilynyt kiintokaluste peileineen.

Pukuhuone 245, säilynyt kaapisto.

Pukuhuone 227, tuuletusikkuna avauslaitteineen.

Pukuhuoneen 227 valaisimet on uusittu.

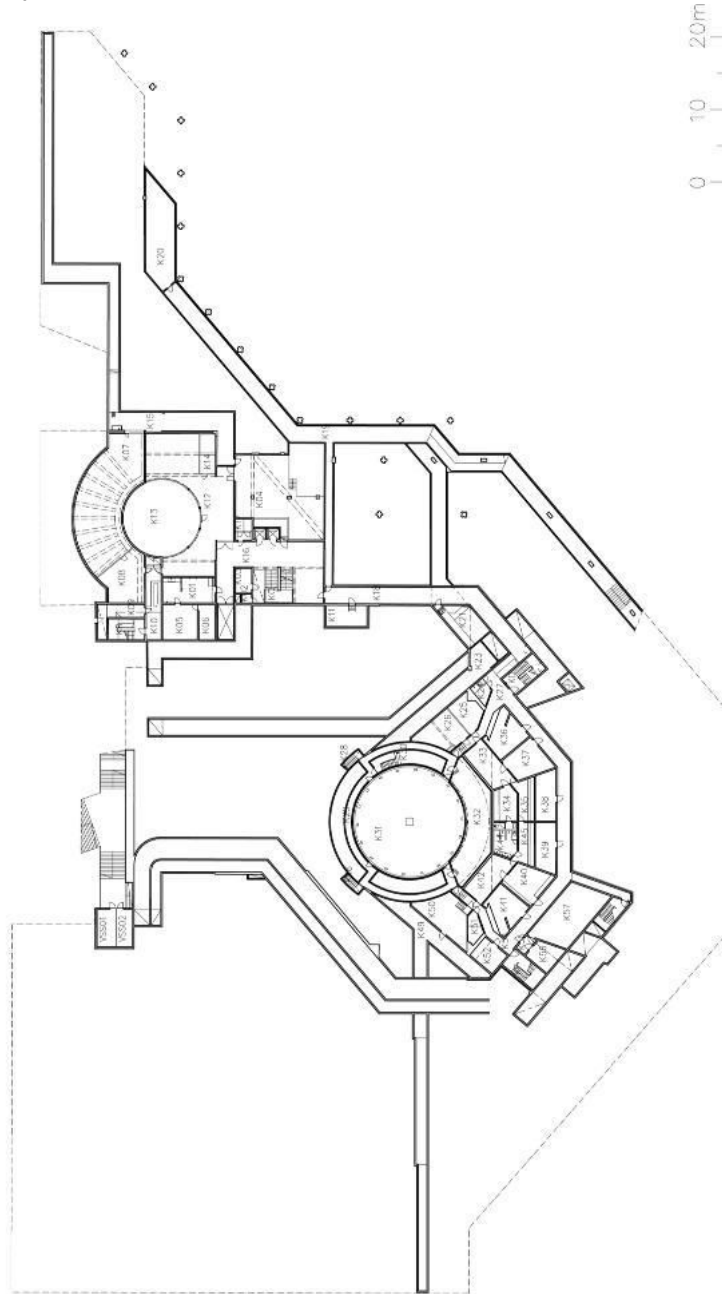
KÄYTÄVÄT 2.-4. KERROS

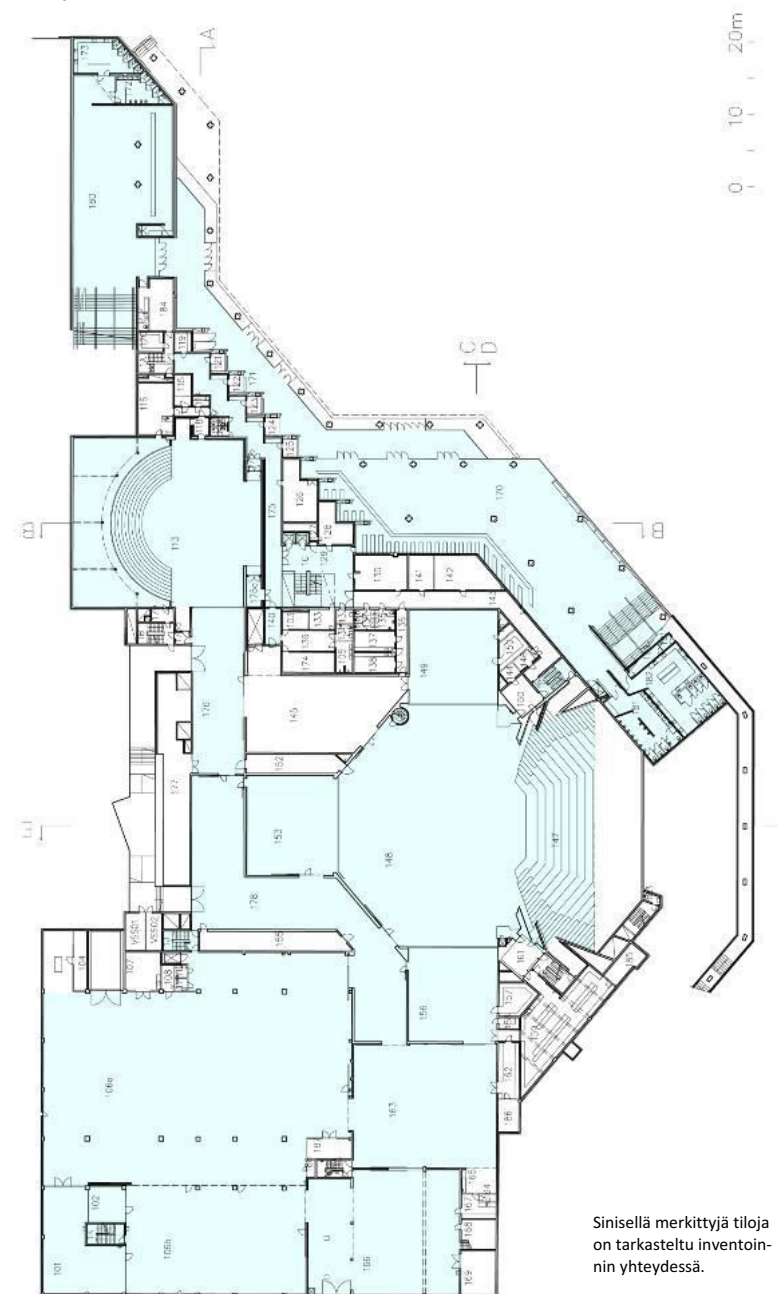
Sisäpinnat, väleseinärakenteet, betonialakatot ja tyypillinen väritys ovat säilyneet.

KELLARI (1997)

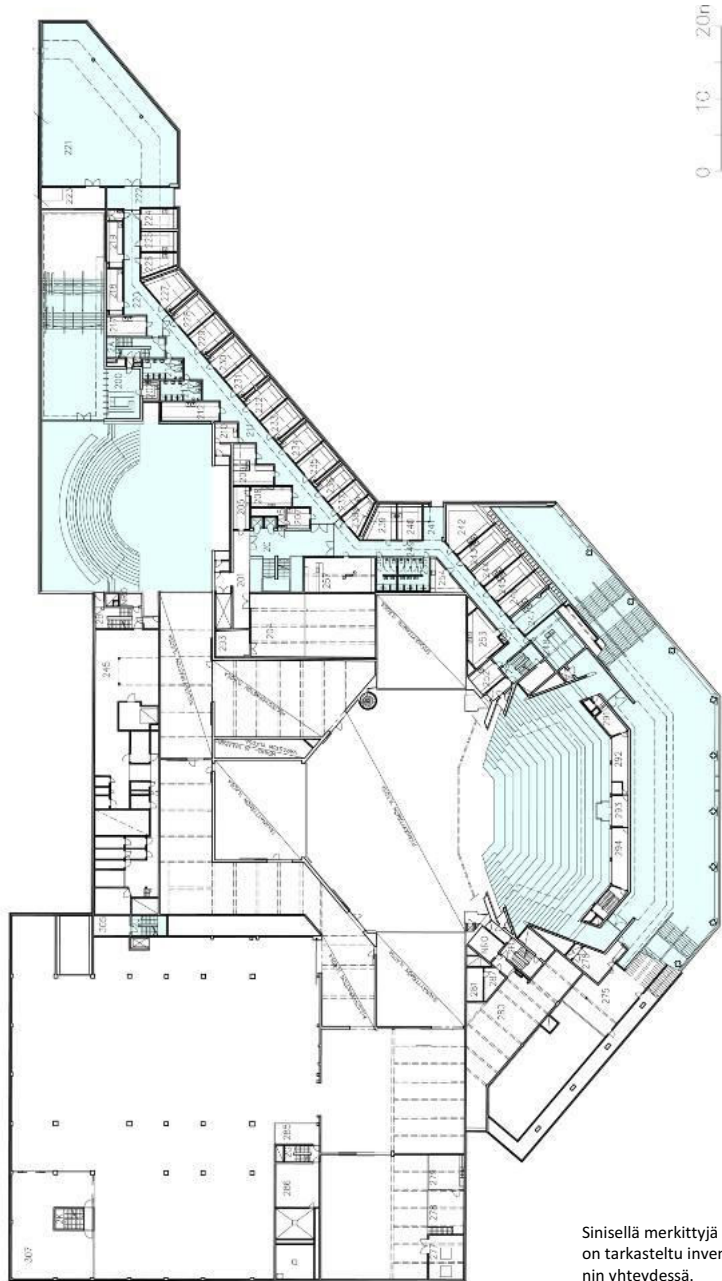

1. KERROS (1997)

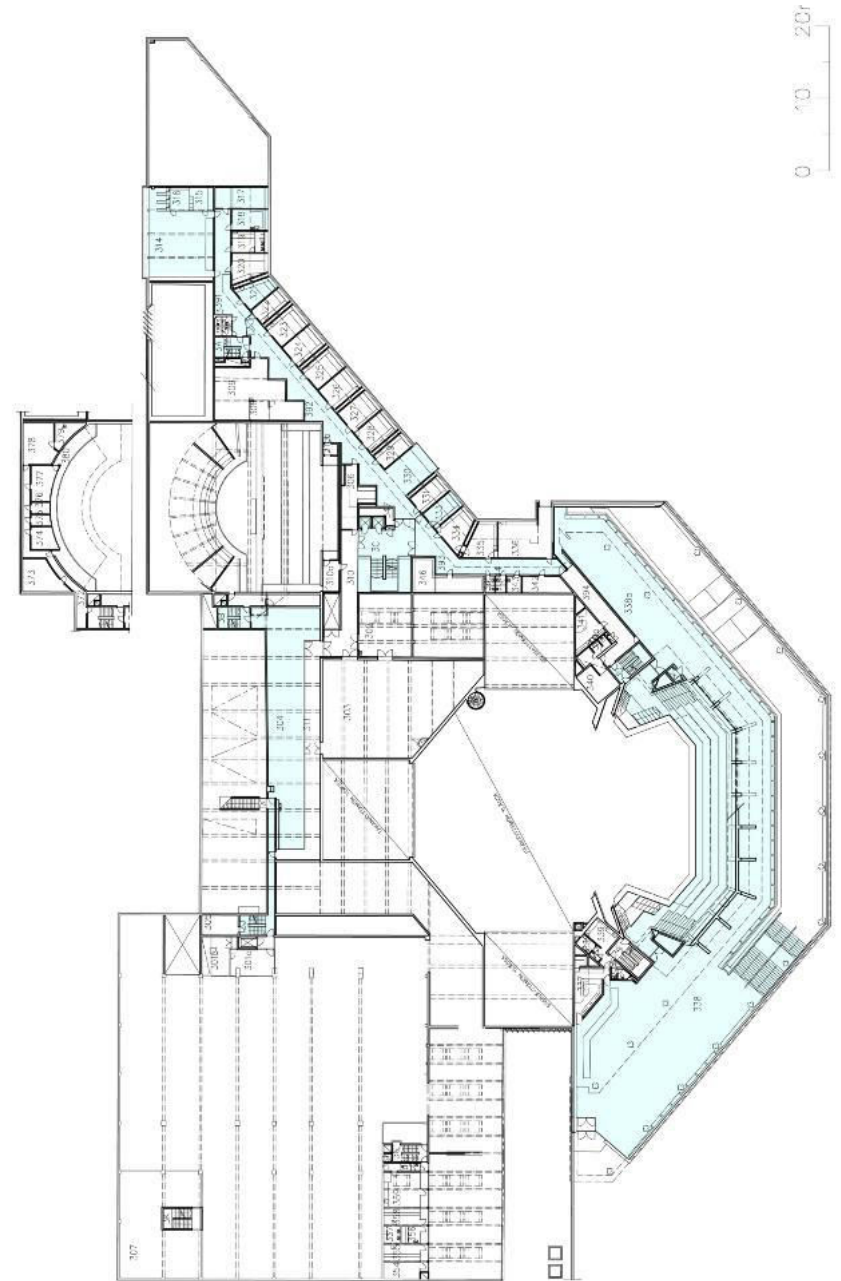
Sinisellä merkityt tiloja on tarkasteltu inventoinnin yhteydessä.

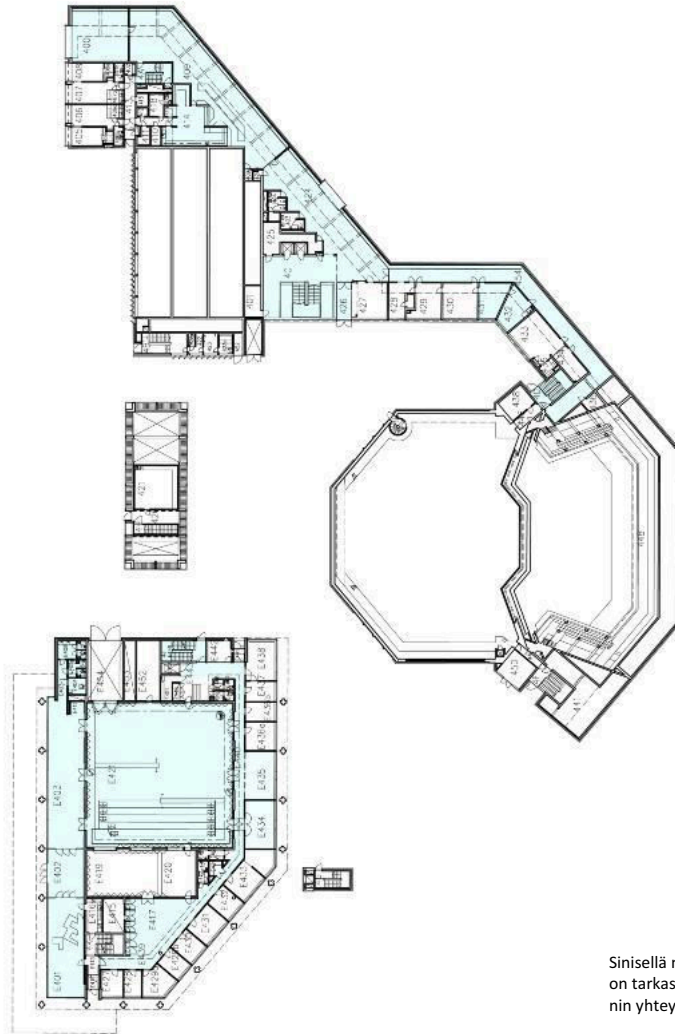
2.KERROS (1997)

Sinisellä merkityjä tiloja on tarkasteltu inventoinnin yhteydessä.

3.KERROS (1997)

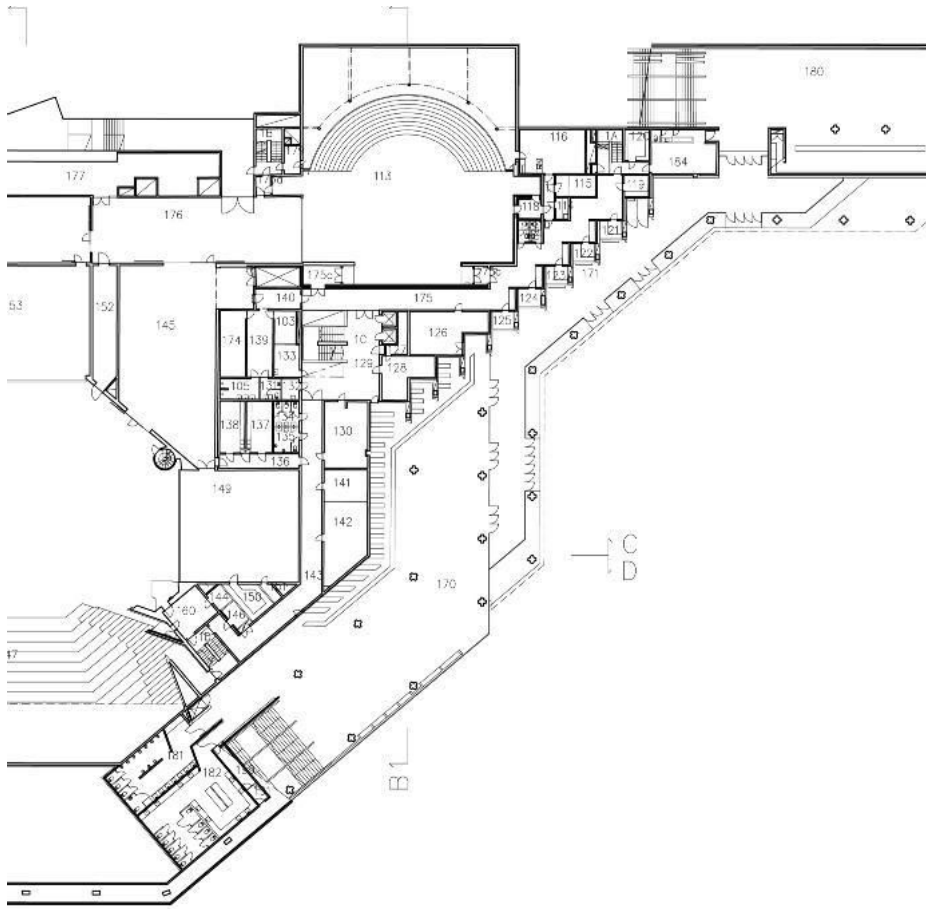
Sinisellä merkityjä tiloja on tarkasteltu inventoinnin yhteydessä.

HUONEINVENTOINTI 2012

Huonekortteihin on merkitty havaintoja nykytilanteesta v. 2012 ja tietoja vuoden 1964 rakennusselostuksesta.

1.KERROS - KASSAHALLI, VAATEHALLI JA YLEISÖ-WC:T	146
171 Kassahalli (ent. 101)	148
170 Vaatehalli (ent. 108)	152
Yleisö-WC:tilat 181 JA 182	158
2. KERROS—Suuren näyttämön alalämpiö	162
3. KERROS—Suuren näyttämön ylälämpiö 338	166
SUURI NÄYTTÄMÖ - 1.-2. KRS PERMANTO, 3. KRS PARVI	170
147 JA 148 Katsomo ja näyttämö (ent. 172)	174
Katsomon parvi	177
PIENI NÄYTTÄMÖ - 1. KRS - VAATEHALLI JA YLEISÖ-WC:T	178
2. KRS - LÄMPIÖ JA KATSOMO	
180 Vaatehalli (ent. 109)	180
Pienen näyttämön lämpiö ja baari (200)	182
172. 173 Pienen näyttämön yleisö-WC-tilat	184
113 Pieni näyttämö ja katsomo (ent. 138)	186
1.KERROS	188
- PAJATILAT JA NÄYTTÄMÖN APUTILAT	
- KÄYTÄVÄ 175	
166, ent. 187 Puutyöpaja, Metallityöpaja ym. vanhan puolen pajat ja aputilat	190
106a ja b Paja / Kokoonpanohalli	192
175 Käytävä pienen näyttämön takana (ent. 129)	194
2. KERROS - NÄYTTELIJÖIDEN TILAT JA HARJOITUSSALI	197
249 Pukuhuonehuonekäytävä	198
Näyttelijöiden pukuhuoneet (Huone 247)	200
Näyttelijöiden pukuhuoneet (Huone 248)	202
Näyttelijöiden ja avustajien pesuhuoneet	204
221 Näyttelijöiden suuri harjoitussali	206
3. KERROS	208
- PÄÄNÄYTTÄMÖN TAKAINEN VAATEVARASTO	
- HALLINTO- JA PUUVUSTOKÄYTÄVÄ	
- TOIMISTOHUONEET	
304 Pukuvarasto (ent. 373)	210
391-393 Käytävä	212
333 Toimistohuone (ent. 342)	214
314 Ompelimo (ent. 367)	216
317 ja 318 Työhuoneet	218
321 Peruukkimestarin huone	219
4. KERROS - HALLINTOTILAT, RUOKALA JA PORTAAT	221
424 Sisäntulohalli	222
409 Ruokala (ent. 401)	226
414 Keittiö (ent. 423)	228
4. krs Toimistokäytävä ja huoneet, Esimerkkihuone 432	230
Porras C — Aulaporras	232
Porras P2	234
Porras D	236
ELSA 4. KERROS	238
Elsa E401-3 Lipunmyynti, aula ja lämpiö	240
E404, 407-8 Lämpiö yleisö-WC:t	242
E421 Sali	244
Toimistotilat 4. Kerros	246
J—Porras	248

1. KERROS—KASSAHALLI

1. KERROS

KASSAHALLI, VAATEHALLI JA YLEISÖ-WC:T

171 (ENT. 101) KASSAHALLI

Osa 1960-luvun kuvasta. Kuva Martti I. Jaatinen. SRM

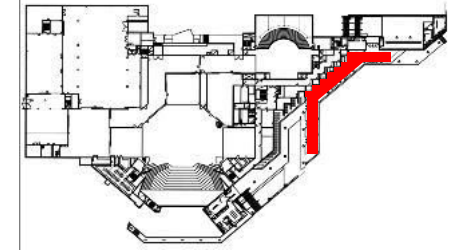
Kassahalli 1960-luvulla. SRM

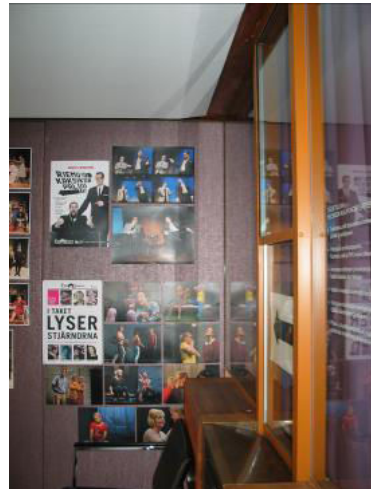
Kassahallin osa v. 1981. Marica Schalin

171 (ENT. 101) KASSAHALLI

Muovilevy ulko- ja sisätilojen liitoskohdassa.

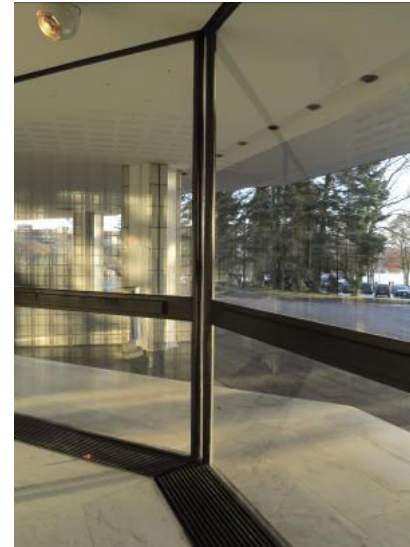
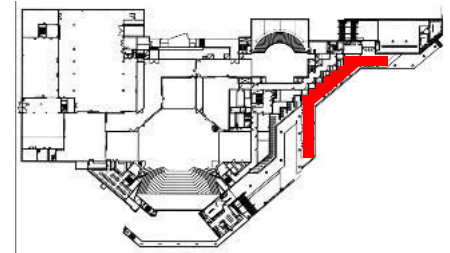
Marmorijalkalista

	Työselitys 1964	Havainnointi 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Marmorilaatta A5	Vaaleanharmaa marmorilaatta, n. 25cm leveä. Laatoitus ulkoseinän suuntaisesti seinän vieressä sekä diagonaalisesti, tuulikaapillisessa osassa seinän suuntaisesti ja kohtisuoraan. Laatoituksessa pitkiä halkeamia.
Lattia		Mattosyvennykset. Ulkoseinänmyötäinen lämmitys-/iv-ritilä pronssia.
Jalkalista	Marmori	Marmori, viistetty. Sävy kuten lattialaatoituksessa.
Seinät	Keraaminen laatta, lasitettu. Kiinnityslaasti noin 2cm	Lasitettu muotoiltu vaalea julkisivulaatta. Kassojen yhteydessä marmoriset etupinnat, jalopuupaneli- ja kangaspintaiset sivuseinät.
Seinät	Lasiseinä LS1	Lasiseinä, pronssikehykset ja -listat.
Katto	Eloks. alumiiniverkko, alla harsokangas ja mineraalivilla + U-teräsrunko	Betoni, rappaus ja maalaus. Pyörästetyt rakomaiset ritiläaukot ulko-ovien yhteydessä.
Katto	Rappaus LX10	Kassaseinän puolella alakatto, rapattu ja maalattu, jossa valaistuskouru ja keraamisia rei'itettyjä vaimennuselementtejä diagonaaliriveissä. Otsapinnassa kangaspintaiset kentät betonikonsolien välissä. Pronssilistat.
Ovet		Kehyksettömiä lasiovia, joissa eloksoitua alumiinia olevat listat (lukituslista) ja pronssivetimet.
Ikkunat		Lasiseinä. Sisäikkunat kassojen yhteydessä ilm. uudempaa oranssinruskeaksi maalattua teräsprofiilia.
Varusteet ja laitteet	Korkkilevystä tehty kiinnityspinta liukulaseilla, pronssilistat.	Muutamia säilyneitä sähkörasioita ja katkaisijoita, ruskeita.
Valaisimet		
Kalusto	Kassatiskit tehdään marmorista ja jalopuusta...kassojen ja kassahallin väliseen seinään tulee lasi tarpeellisine aukkoineen. Puhelinkopit.	Jalopuutiskit (teak), joissa pronssiset pinnat asiointiluukkujen kohdalla. Poikkileikkaukseltaan neliömäiset, kapeat roska-astiat. Puurakenteiset esitelokerikot pleksilevyillä.

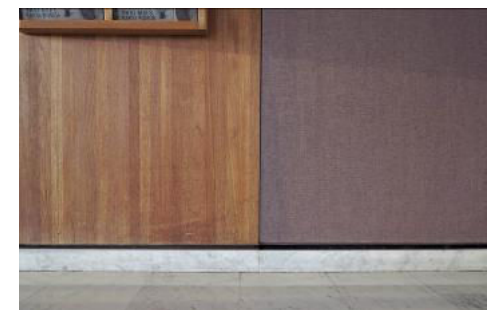
171 (ENT. 101) KASSAHALLI

Ovenvedin.

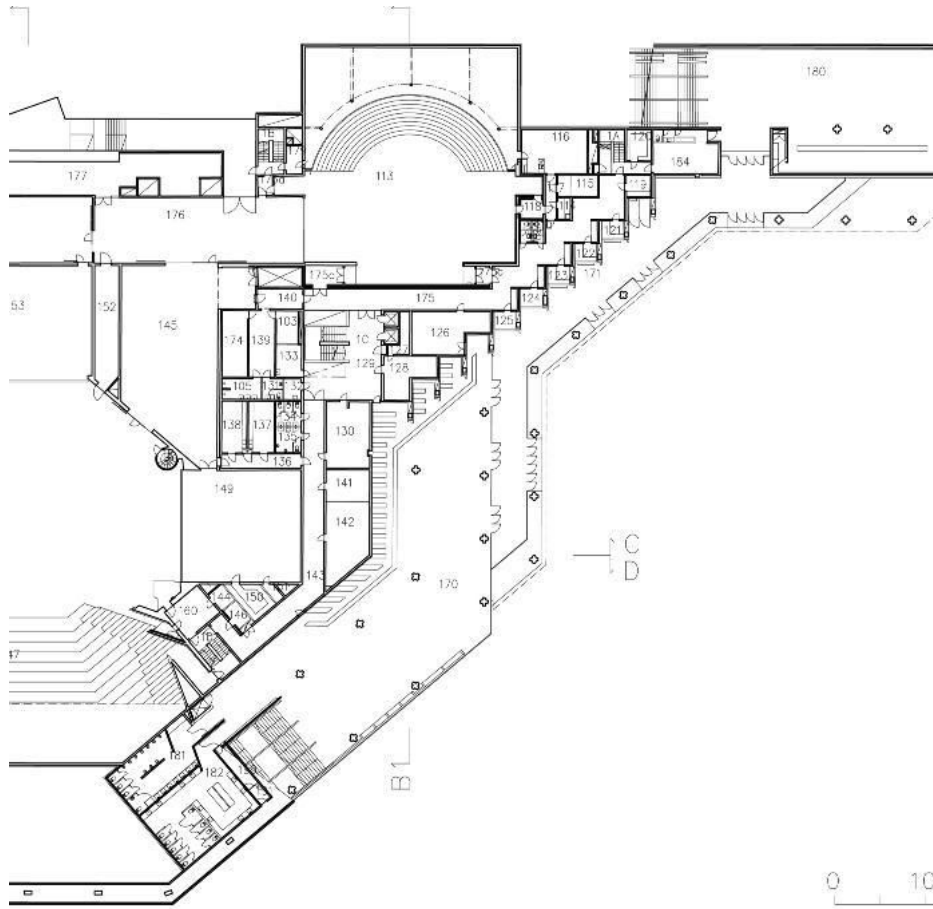

Kulmaliitoksessa on kapea muovilevy.

Jalopuu- ja tekstiilipinta, sisäseinän verhous.

1. KERROS—VAATEHALLI

170 (ENT. 108) VAATEHALLI

Vaatenaulakot 1970.
Kuva Martti I. Jaatinen, SRM

Vaatehalli 1981. Kuvat Marica Schalin

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

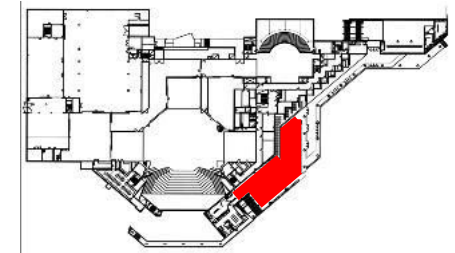

Vaatenaulakot ovat säilyneet alkuperäisinä. Kuvassa näkyy muutama säilynyt lämpiöpöytä. Kari Hakli 2012

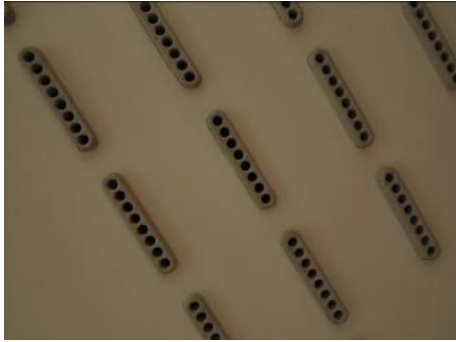

Kuvassa näkyy portaiden juurelle sijoitettu uusi kaluste. Kari Hakli 2012

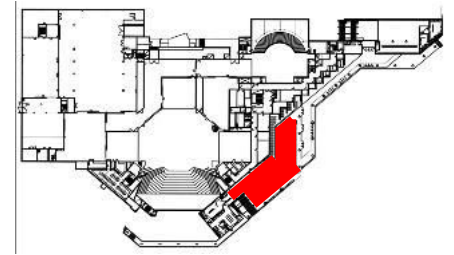
170 (ENT. 108) VAATEHALLI

	Työselitys 1964	Havaintoja 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Marmorilaatta A5	Vaaleanharmaa marmorilaatta. Ulkoseinänyötäinen lämmitysritilä pronssia.
Jalkalista	Marmori	Tiskin yhteydessä sekä naulakkotilassa marmori, viisitetty. Sävy kuten lattialaatoituksessa. Lasiseinissä ja pilareissa ei jalkalistaa.
Seinät	Rappaus LX7 "Yleisötilojen pilarit tehdään "kimppupilareina" teräs-betonista ja rapataan, kaikkiin ulkokulmiin upotetaan saumamaiset keraamiset laatat".	Pilarit rapattuja ja maalattuja, suorasärmäiset lasitetut keraamiset laatat. Joihinkin pilareihin lisätty peilit. Korkeassa tilassa betoniruudukko, jonka taustalla näkyy rautalankalaiset pukuhuoneikkunat.
Seinät	Jalopuupaneli SV15, SV18—L1 Lasiseinä LS1	Naulakkotilassa jalopuuroimotus, jonka taustalla kangas. Lasiseinä kuten kassahallissa.
Katto	Rappaus LX7 Alumiiniritilä, polttomaalattu KV12	Kuten kassahallissa, mutta 4 tasossa. Rapatuissa ja maalatuissa pintoissa valaistuskouruja ja keraamisia vaimennuselementtejä diagonaaliiriveissä. Otsapinnassa kangaspintaiset kentät betonikonsolien välissä. Pronssilistat. WC:iden edustalla jalopuupaneli (teak).
Katto	Eloksoitu alumiiniverkko, alla harsokangas ja mineraalivilla + U-teräsrunko.	
Kattolista		Ei varsinaista kattolistaa, mutta naulakkoseinät päätyvät jalopuupintaisiin kenttiin.
Ovet		Kehyksettömiä lasiovia, joissa eloksoitua alumiinia olevat listat (lukituslista) ja pronssivetimet.
Ovet		Naulakkotilan taustaseinässä rimoitettu ovi kuten ympäröivä seinä.
Ikkunat	Lasiseinä: teräsrunko ripustetaan kattorakenteesta, lasit kiinnitetään runkoon teräslistoilla, rakenne verhoetaan eloksoituilla alumiinilistoilla.	Lasiseinä, säilynyt.
Varusteet ja laitteet		Muotoillut pronssikoukustot, kepeat pronssiset suorasärmäiset roska-astiat, peilit pronssilistoilla ja loisteputkilla.
Valaisimet	Lasiseinän pystysäleiden vaakajakoon kiinnitetään lämpion päävalaistus.	Valaisinkourut kattokenttien reunoilla.
Kalusto		Marmorietupintainen jalopuupäällysteinen vaatehissi (teak), jonka sisäpuolella lokerikot. Kiinteät nahkapenkit, joissa marmoriset sivukappaleet ja marmorijalkalista, etupinta maalattu. Käsiuojat pronssiset, nahkapehmusteella. Pääosin uudehkoja kromattuja irtokalusteita.

170 (ENT. 108) VAATEHALLI

Vaatehallin säilyneitä alkuperäisiä irtokalusteita.

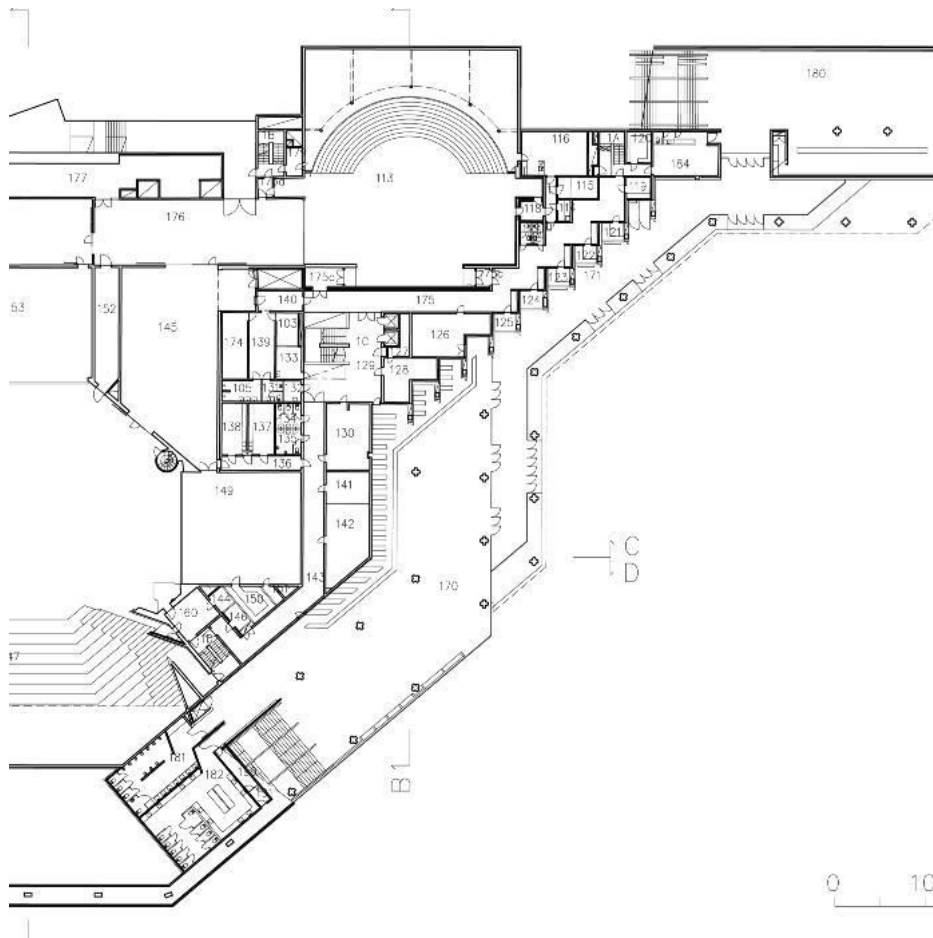

Hissin ovi

Sisäseinän vaimennusverhous ja marmorijalkalista.

YLEISÖ-WC:T 1. KERROS

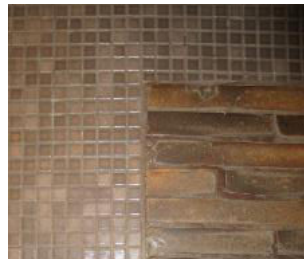
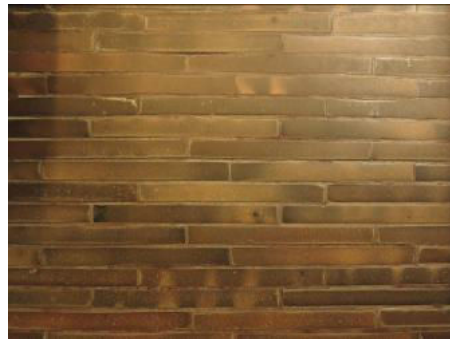
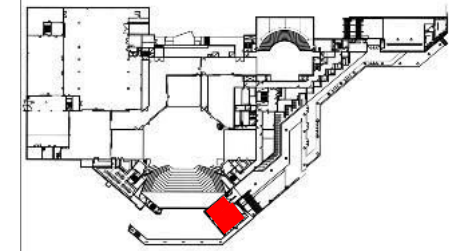

181 WC:T 1. KERROS

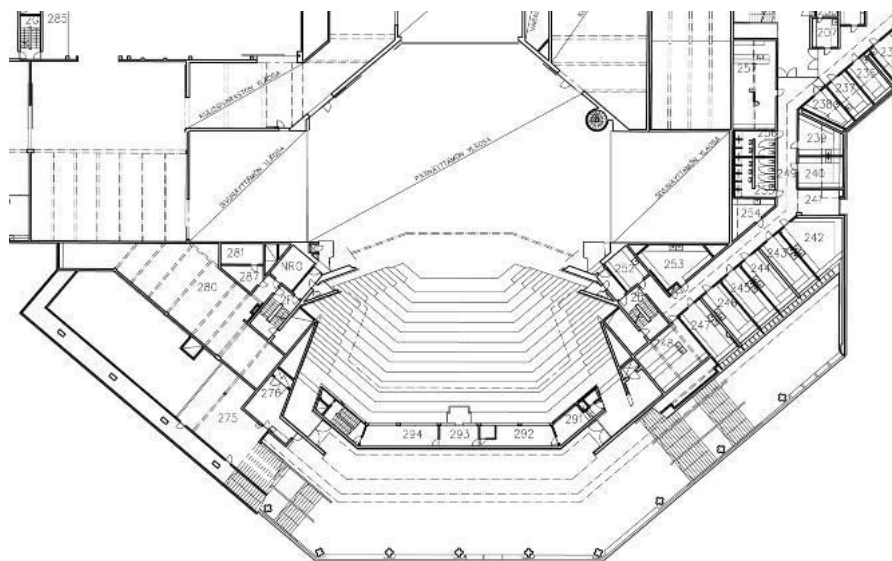
181 Yleisö-WC. Kuva Martti I. Jaatinen 1971, SRM

181 JA 182 WC:T 1. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Sintrattu laatta nelikulmainen	WC-aulassa saavamallinen sintrattu keraaminen laatta. Lattiakaivo. WC-kopeissa pienikokoista rusehtavaa neliölaattaa.
Lattia		WC:n aulan edustalla jatkuu aulatilojen marmorialattia.
Jalkalista	Sintrattu laatta	Laattapintaisten seinien yhteydessä ei jalkalista, ei myöskään allaskalusteen alla. Vain panelipintaisten seinäkkeen yhteydessä keraaminen laatta.
Seinät	Lasitettu laatta	Lasitettu tumma, syvänpunainen saavamallinen laatta pystysuoraan muurattuna. Harmaat saumat.
Seinät		WC-kopeissa pääsääntöisesti L-teräsrakenne sekä viilupintaisten oviseinäkkeet, sivuseinäkkeet valkoiseksi maalattuja. Sisäänkäynnin lähellä oleva kopperirakenne ilmeisesti vuodelta 1998, mm.inva-WC lisätty.
Katto	Alumiiniritilä polttoaalattu KV12	Leveä, sileä jalopuuviilupintainen paneli.
Kattolista		-
Ovet		WC-koppien ovet huoltamattomia jalopuupintaista, osin uusittu. Vanhoissa ovissa vanhat saranat ym. helat. WC:n eteisen ovi viilupintainen, huulitettu ovipari.
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet	WC-paperiteline Yhtenäiset peilit pöytien yläpuolella.	Allastason teräslistat, hanat, paperitelineet ym. uusia. Vanhat sähkökatkaisijat tummanruskeat. Kopeissa puuhyllyt.
Valaisimet		Valaisinsyvennyksissä upotetut uusitut pyöreät valaisimet, pesualtaiden yläpuolella upotetut lamellimalliset loisteputkivalaisimet.
Kalusto	Pesupöydät tehdään teak-puusta, koko rakenne tuetaan seinistä.	Teak-puiset muotoillut tasot, joissa upotetut ilm. uusitut pesualtaat ja alla jäteastiat. Metallirunkoinen pehmustettu vaalea sohva, kiinteä.

2. KERROS—SUUREN NÄYTTÄMÖN ALALÄMPIÖ

2. kerros—suuren näyttämön alalämpö, josta kulku permannon paikoille

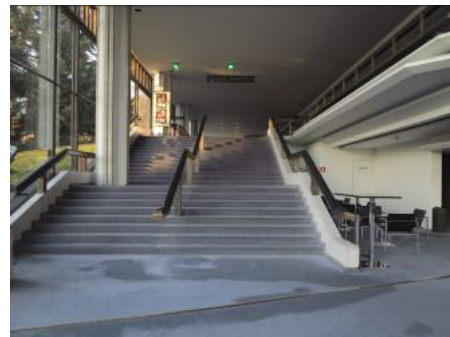
Alalämpö 1970-luvulla. Kari Haki

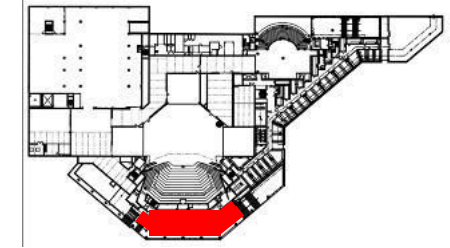
Alalämpö 1981. Marica Schalin

Alalämpio. Kuvat Kari Hakli 2012.

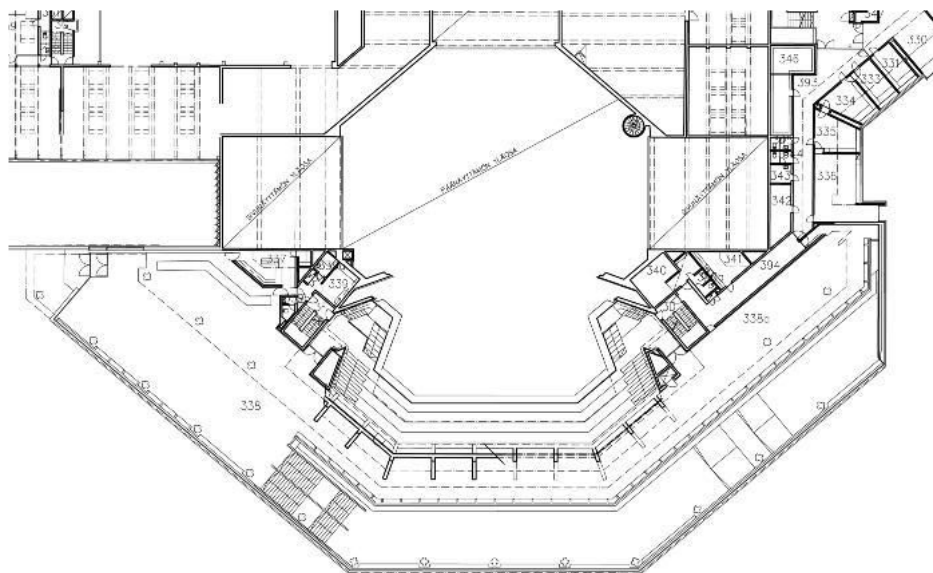

ALALÄMPIÖ 2. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Villanukkamatto	Sinertävä, uusittu nukkamatto. Lattiaassa penkkien taustalla lämmityspronssiäleikkö.
Lattia		
Jalkalista	Tammi L5	Nukkamattopäällysteinen viistetty lista.
Seinät	Rappaus LX7 Jalopuuviilu SV14, L1	Rappaus ja maalaus. Jalopuurimoitus (teak), taustalla kangas, haperunut.
Seinät		Pilareissa rappaus, maalaus sekä lasitettu suorasarmainen keraaminen laatta.
Katto	Rappaus LX 7	Porrastettu katto, valkoiseksi maalattu, rapattu betoni.
Katto	Jalopuuviilu KV9, L1	Rimaseinää myötäilevä jalopuupanelikenttä, jossa upotetut pyöreät valaisimet.
Kattolista		-
Ovet		Pääkatsomon ovet jalopuupintaiset, upotetut nelikulmaiset pronssivetimet, pronssilistat.
Ovet		
Ikkunat	Lämpöön lasiseinä: teräsrunko ripustetaan katorakenteesta, lasit kiinnitetään runkoon teräslistoilla, rakenne verhotaan eloksoituilla alumiinilistoilla...	Lasiseinä, säilynyt.
Varusteet ja laitteet		Pronssi-profiilikatteet, joissa nahkapäällysteiset käsijohteet. Ylälämpöön lähtevän portaan sivupinnassa tuolilmasäleikkö.
Valaisimet	Lasiseinän pystysäleiden vaakajakoon kiinnitetään lämpöön päävalaistus.	Upotetut valaisimet betonikatossa ja jalopuupanelikatossa. Lisätty rimaseinän yhteydessä valaisinkisko + spottivalot.
Kalusto		Ikkunaseinällä kiinteät penkit kuten ala-aulassa, osin ilman nahkapehmustetta, marmoripäällyys. Jonkin verran alkuperäisiä pronssi- ja kromivärisiä irtokalusteita.

3. KERROS—SUUREN NÄYTTÄMÖN YLÄLÄMPIÖ

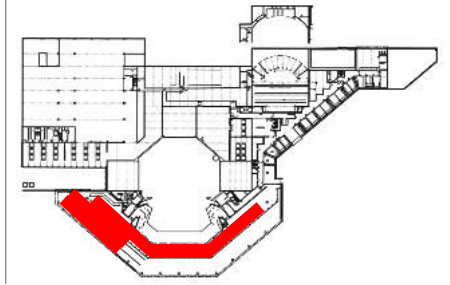
3. KERROS—SUUREN NÄYTTÄMÖN YLÄLÄMPIÖ

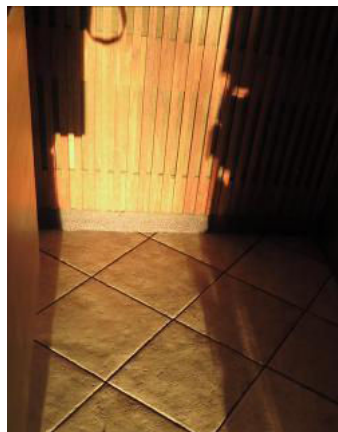
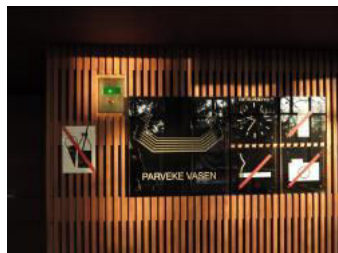
Ylälämpö v. 1981. Marica Schalin

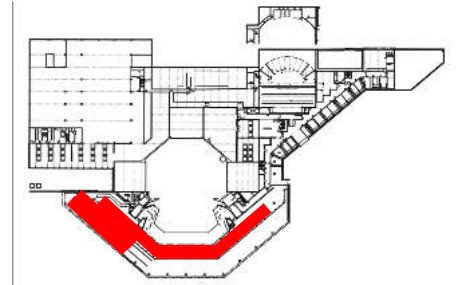
338 YLÄLÄMPIÖ 3. KERROS

	Työselitys 1964 ym. tiedot	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Villanukkamatto	Mattopäällyste kuten 2. kerroksen lämpiössä, uusittu. Baarinurkkauksen yhteydessä uudempi laatoitus.
Jalkalista	Jalkalista, tammi, L5	Matto nostettu viistetyn jalkalistan päälle.
Seinät	Rappaus LX7	Rapatut ja maalatut betonirakenteet, jotka jatkuvat konsoleina. Pilarit kuten alalämpioissä, suorasärmäinen laatta. Baarin kohdalla suorasärmäinen vaalea keramiininen laatoitus, joka jatkuu ulos asti.
Seinät	Jalopuuviilu SV14, L1	Rimaneloitu näyttämönpuoleinen seinä kahdessa tasossa.
Katto	Rappaus LX7 Eloksoitu alumiiniverkko KV14 (yliviivattu) Jalopuuviilu	Rapatut ja maalatut konsolipalkit. Rapattu ja maalattu alakatto.
Kattolista		-
Ovet		Viilupintaiset pronssiheloilla varustetut ovet. Säilynyt ovi myös baarin yhteydessä.
Ikkunat		Yläikkunat, rapattu ja maalattu betoni, suojaristikot, valaisimet.
Varusteet ja laitteet		Pronssikaide. Parvekkeen reuna kaiteen ulkopuolella muotoiltu, marmorilaatoitettu.
Valaisimet		Valaisinkouru kuten muuallakin yleisötiloissa, alakaton reunassa. Kattoikkunoissa valaisimia.
Kalusto	Alaosaltaan avoin baaritiski	Nahkapäällysteinen kiinteä penkki, joka myötäilee parvekkeen reunaa. Uusi tai muutettu kiinteä baaritiski, jalopuu-päällyste (teak). Pääosin irtokalusteet uudempiä, rungoiltaan kromattuja.

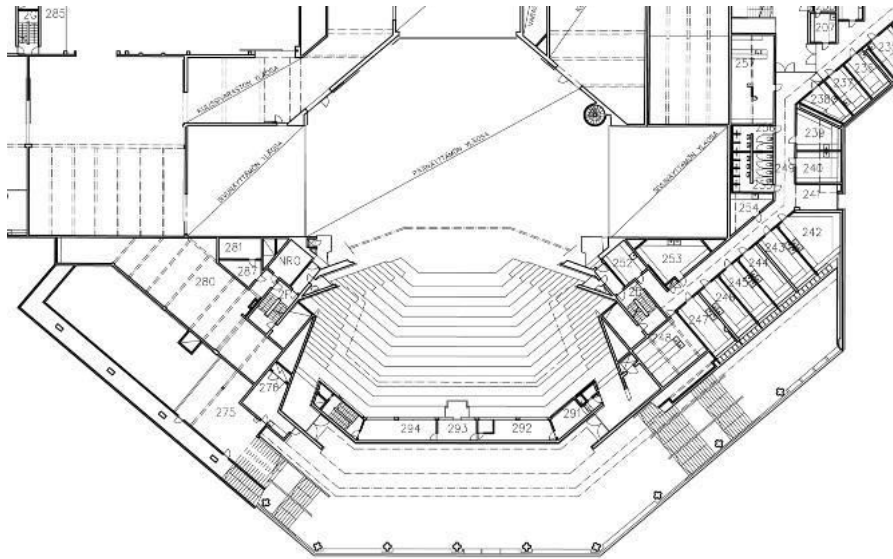
338 YLÄLÄMPIÖ
3. KERROS

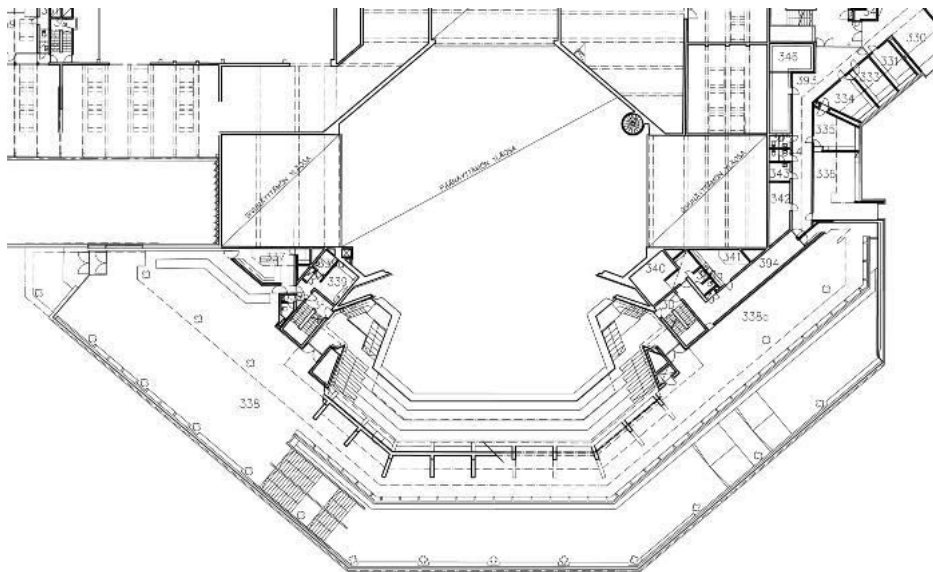
SUURI NÄYTTÄMÖ

1.-2. KERROS KATSOMON PERMANTO

3. KERROS KATSOMON PARVI

2. kerros—permanto

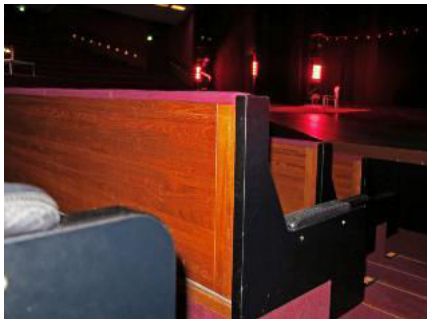
3. kerros—parvi

Katsomo v. 1973. Volker von Bonin, HKM

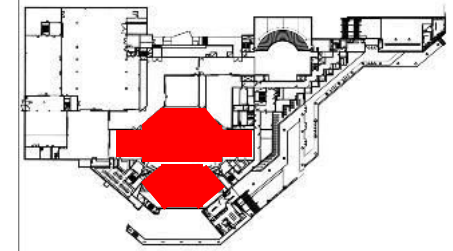
Näkymä näyttämöltä kohti katsomoa. Kuva Kari Hakli 2012

Permannon istuimia ja askelmia

147 JA 148 (ENT. 172) KATSOMO JA NÄYTTÄMÖ

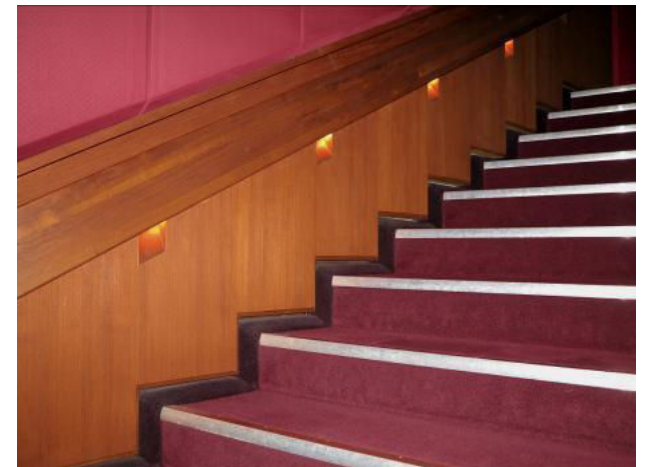
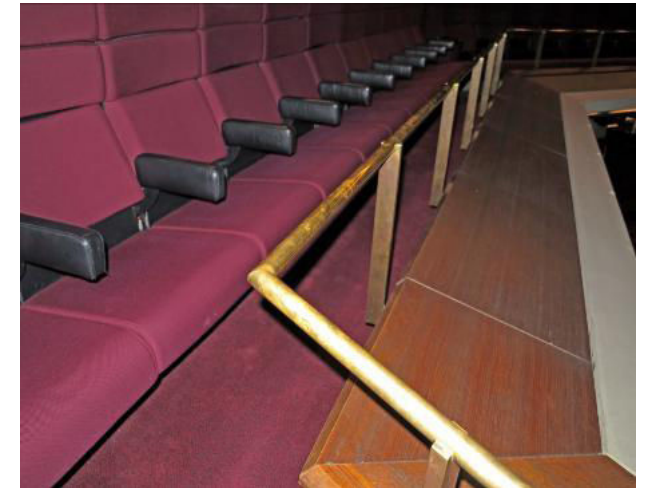
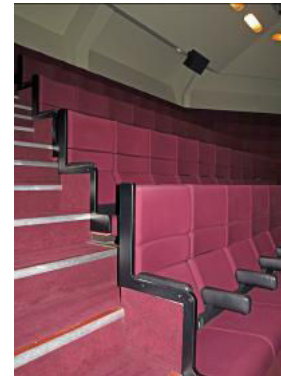
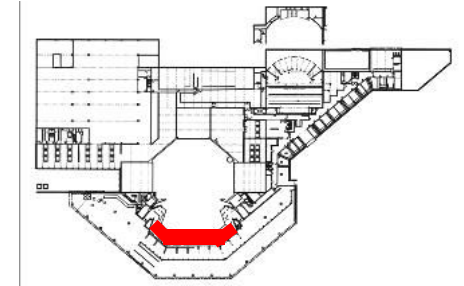
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Lautalattia A2, V7—E16	Näyttämöllä levyllä luukkuineen.
Lattia	Villanukkamatto... nostetaan etunäyttämön etureunan yläosaan ja päätetään reunan jalopuuverhoukseen.	Katsomon porrastuvassa lattiassa sinertävänpu-nainen nukkamatto, joka peittää askelmien kaikki pinnat. Kulmalistat askelmissa metallia ja puuta.
Jalkalista	Muovi	Mattopäällysteinen, lattian sävyä tummempi lista
Seinät	Betoni LX10 Lujalevy, rei'itetty SV4, SV9	Näyttämöllä betoni ja levy.
Seinät	"Näyttämötornin poimuseinä", teräsbetonirakenne. Käytävien sivuseinien upotetut kaiteet jalopuusta.	Katsomossa seinien alaosassa sileä jalopuupaneli, johon liittyy upotettu käsijohde sekä valaistus, yläosassa kangaspintainen paneli. Permannon taustatiloissa jalopuurimapintaisia ja kangaspintaisia rakenteita.
Katto	Lujalevy, rei'itetty, 5mm KV5 LX10	Betonirakenteet. Parvirakenteissa pyöristetetyt valaisinsyvennykset, joissa säleiköt.
Katto		
Kattolista		-
Ovet		Jalopuupintaiset ovet pronssihelein.
Ovet		
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet	Etunäyttämöllä villamatto. Parvekkeen kaiteen betoniosa päällystetään jalopuulla, kaide tehdään pronssi-profiileista. Pääesiripun syvennystä vastaan pronssi-profiilikaide.	Kaiteet, käsijohteet ym. varusteet ainakin pää- osin säilyneet.
Valaisimet		Upotetut numerovalaisimet ja turvalaisimet upotettuna pintoihin, lisäksi näyttämötekniikan monenlaiset säädettävät valaisimet.
Kalusto	Tuolit ovat massiivisia... lattian villanukkamatto nostetaan tuolin taustaa vasten.	Päällystetyt istuimet. Kangas uusittu 1998. Kä-sinojat nahkaa tai keino nahkaa, mustaa.

KATSOMON PERMANNON TAUSTA

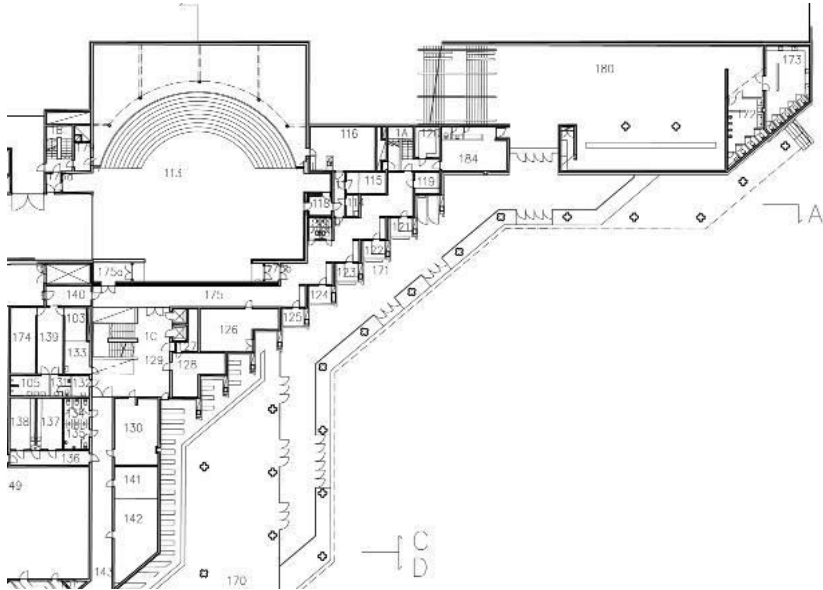

Permannon taustatiloissa on kangaspintaisia vaimennusseiniä. Pääosin pinnat ovat jalopuurimaverhottuja. Kuvassa näkyvät säilyneet, ruskeat pyöreät upotetut valaisimet.

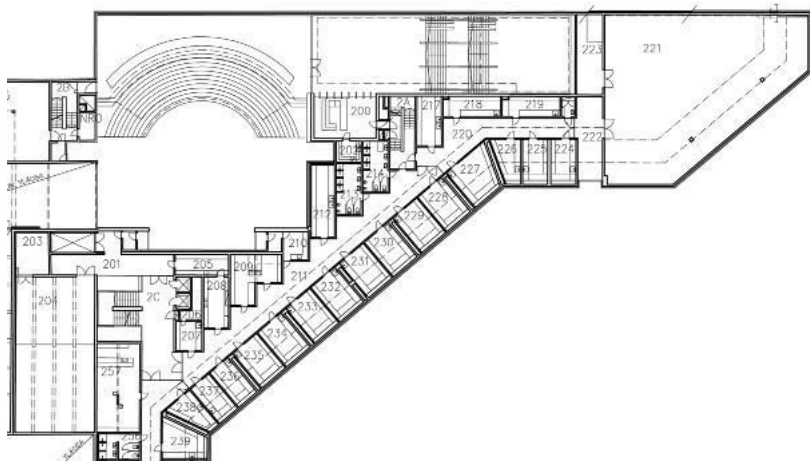
KATSOMON PARVIKERROS

1. KERROS—PIENEN NÄYTTÄMÖN VAATEHALLI JA YLEISÖ-WC:T
2. KERROS—PIENI NÄYTTÄMÖ, LÄMPIÖ JA KATSOMO

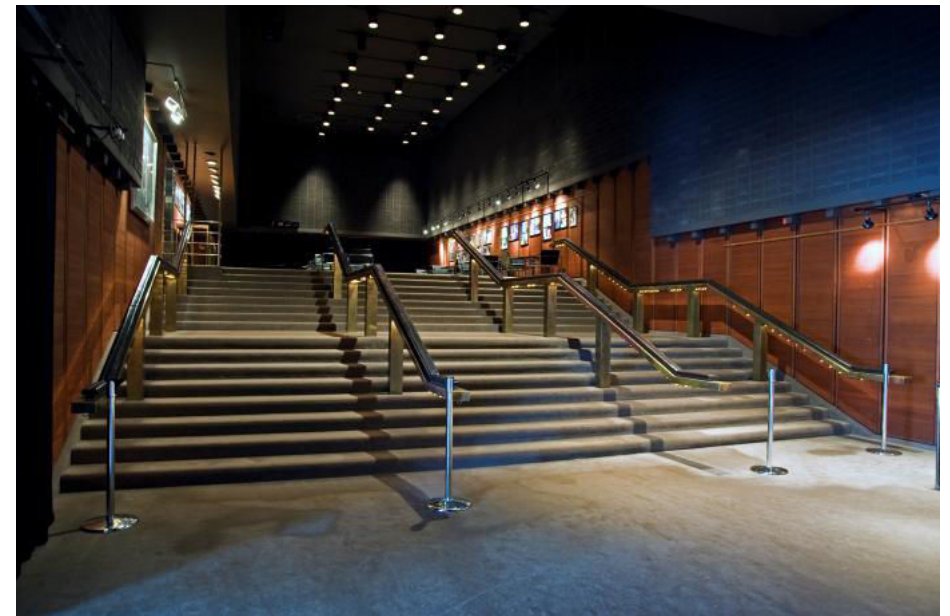
1. kerros—pienen näyttämön vaatehalli ja yleisö-WC:t

2. kerros—pienen näyttämön lämpiö, josta kulku katsomoon

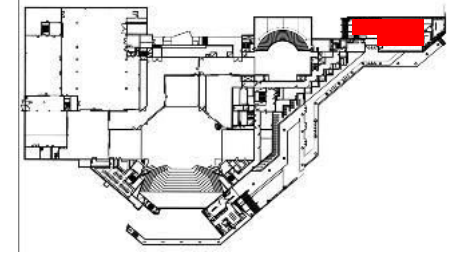
Portaat lämpiöön 1970-l. Lämpiön yläkkinat näkyvät ylhäällä oikealla Kari Hakli

Portaat lämpiöön vuonna 2012. Kari Hakli

180 (ENT. 109) VAATEHALLI

	Työselitys 1964	Havainnointi 2012
Yleiskuvaus		Ks. myös 2. kerros—pienen näyttämön lämpiö.
Lattia	Villanukkamatto	Harmaanruskea kokolattiamattopäällyste, samoin porrasaskelmien kaikki pinnat ja välitasanteet.
Jalkalista	Tammi L5	Viistetty lista, joka päällystetty lattiapäällysteellä.
Seinät	Keraaminen laatta, lasitettu. Kiinnityslaasti noin 2cm.	Tuulikaappiin liittyvissä seinissä muotoiltua ja lasitettua keraamista julkisivulaattaa. Pilareissa suorasärmäistä lasitettua keraamista laattaa ja tasoitettua, maalattua betonia.
Seinät	Jalopuupaneli SV15, SV18—L1 Jalopuuvilu SV14	Punertavanruskea jalopuupanelointi—pystykentät, joissa vaakasuuntainen säiekuviio. Reunoissa jalopuulistat. Portaani yhteydessä ja lämpiössä seinien yläosissa lappeelleen muurattu, tummanharmaaksi maalattu reikätiili akustisena verhouksena.
Katto	Jalopuupaneli KV10—L1 Alumiiniritilä, polttoaalattu KV12 (?)	Jalopuupanelointi rimakenttinä, joissa upotetut metalliset pyöreät valaisimet. Hissin yhteydessä alaslaskettu kenttä valaisimien. Valaisinkiskot, palohälyttimet ym. lisätty pintaan.
Kattolista		-
Ovet		Tuulikaapin lasiovet—eloksoitua alumiinia olevat listat (lukituslista), pronssivedin.
Ikkunat		Portaan yläikkunat peitetyt, ks. myös lämpiö.
Varusteet ja laitteet		Verhoja kiskoineen. Pronssiset koukustot. Osassa seinistä ripustuslistoja ym. kiinnikkeitä. Kaide koostuu pronssisista neliömäisistä ja suorakulmaisista profiileista, joihin on yhdistetty valaisimet. Käsihohteessa nahkapehmuste Uusi hissi.
Valaisimet		Upotetut valaisimet + lisätyt valaisinkiskot.
Kalusto		Alkuperäinen naulakotiskiki, jalopuupäällyste (teak) ja mattopintainen etupinta. Muutamia pronssin- ja krominvärisiä lämpiön irtokalusteita. Uudempi palvelutiskiki.

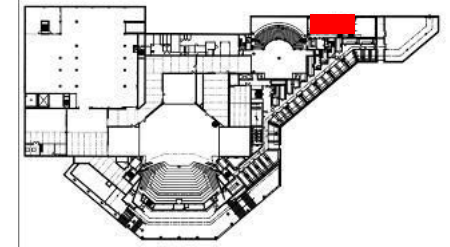

Lämpio. Yläikkunat ylhäällä vasemmalla on peitetty. Kuva Kari Hakli 2012

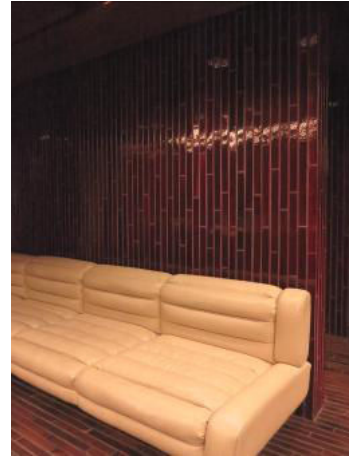

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

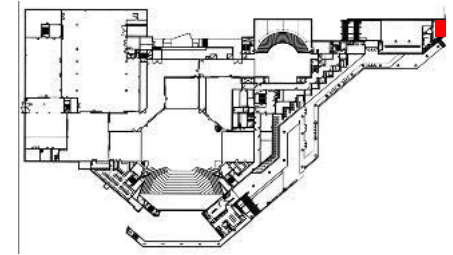
PIENEN NÄYTTÄMÖN LÄMPIÖ JA 200 BAARI

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		Ks. myös pienen näyttämön vaatehalli ja porras.
Lattia	Villanukkamatto	Harmaanruskea villanukkamatto, jota leikattu ja paikattu uuden hissin kohdalla.
Lattia		
Jalkalista	Tammi L5	Villanukkamatto nostettu viistetyille listalle.
Seinät	Jalopuuviilu SV14, L1	Jalopuuviilupintainen paneli puisilla reunalistoilta.
Seinät		Portaan yhteydessä ja lämpiössä seinien yläosissa lappeelleen muurattu, tummanharmaaksi maalattu reikätiili akustisena verhouksena.
Katto	Rappaus LX 10	Tummanharmaaksi maalattu sileäpintainen katto.
Katto	Baarin alueella betoni LX10 Jalopuupaneli KV10 L1 (<i>yljviivattu</i>) Eloksoitu alumiiniverkko, alla harsokangas ja mineraalivilla + U-teräsrunko (<i>epävarma</i>)	Baarin alueella kuitukuviainen harmaaksi maalattu levy sekä betoninen tasoitettu, maalattu kenttä lämpiön rajalla.
Kattolista		-
Ovet		Jalopuuviilupintaiset ovet.
Ovet		
Ikkunat		Yläikkunat osin ilmeisesti pysyvästi ummessa, osin peitetty.
Varusteet ja laitteet		Pääosin säilyneet, kaiteet ja käsijohteet ks. vaatehalli. Reunimmainen käsijohde katkaistu, jotta hissin edustalle on saatu levike uusine messinginvärisine kaiteineen, joiden pystyrakenteet ulottuvat kattoon.
Valaisimet		Kiskojen varassa olevat metalliset lieriömäiset valaisimet, hissin edustalla alakattokentässä upotetut suunnattavat valaisimet.
Kalusto		Uusi tai muutettu kiinteä baaritiski, jalopuupinnat (teak). Muutamia pronssi- ja krominvärisiä alkuperäisiä irtopöytiä, jalopuukannet (teak).

172. 173 PIENEN NÄYTTÄMÖN YLEISÖWC:T

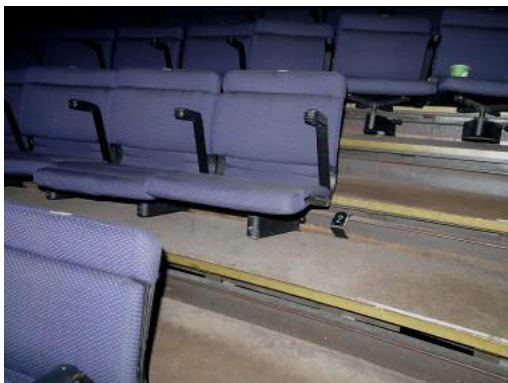
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Sintrattu laatta nelikulmainen. Ei toteutunut.	WC-aulassa saavamallinen sintrattu keraaminen laatta.
Lattia		
Jalkalista	Sintrattu laatta	Lasitetun laatoituksen yhteydessä ei erillistä jalkalista.
Seinät	Lasitettu laatta	Lasitettu tumma, syvänpunainen saavamallinen laatta pystysuoraan muurattuna. Harmaat saumat.
Seinät		WC-kopeissa pääsääntöisesti L-teräsrakenne sekä jalopuuviilupintaiset oviseinäkkeet.
Katto	Alumiiniritilä polttomaalattu KV12	Leveä, sileä viilupintainen puupaneli, jossa tilan muotoa myötäilevät listat ja valaisinkourut.
Kattolista		-
Ovet		WC-koppien ovet huultamattomia jalopuupintaisia, avautuvat sisäänpäin. Säilyneet helat.
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet	WC-paperitelineet Yhtenäiset peilit pöytien yläpuolella.	Allastason teräslistat, hanat, paperitelineet ym. uusia. Vanhat sähkökatkaisijat tummanruskeat Kopeissa naisten vessassa jalopuuhyllyt (teak).
Valaisimet		Valaisinsvennyksissä upotetut pyöreät valaisimet, pesualtaiden yläpuolella upotetut lamellimalliset loisteputkivalaisimet.
Kalusto		Teak-puiset muotoillut tasot, joissa upotetut ilm. uusitut pesualtaat ja alla jäteastiat. Metallirunkoinen pehmustettu vaalea (keino-) nahkasohva, seinäkiinnityksellä ilman jalustaa.

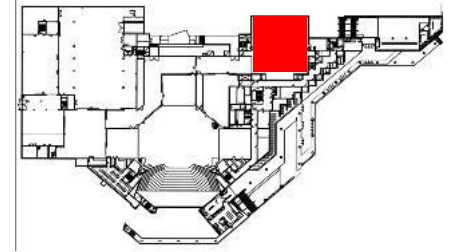
Kuva Kari Hakli

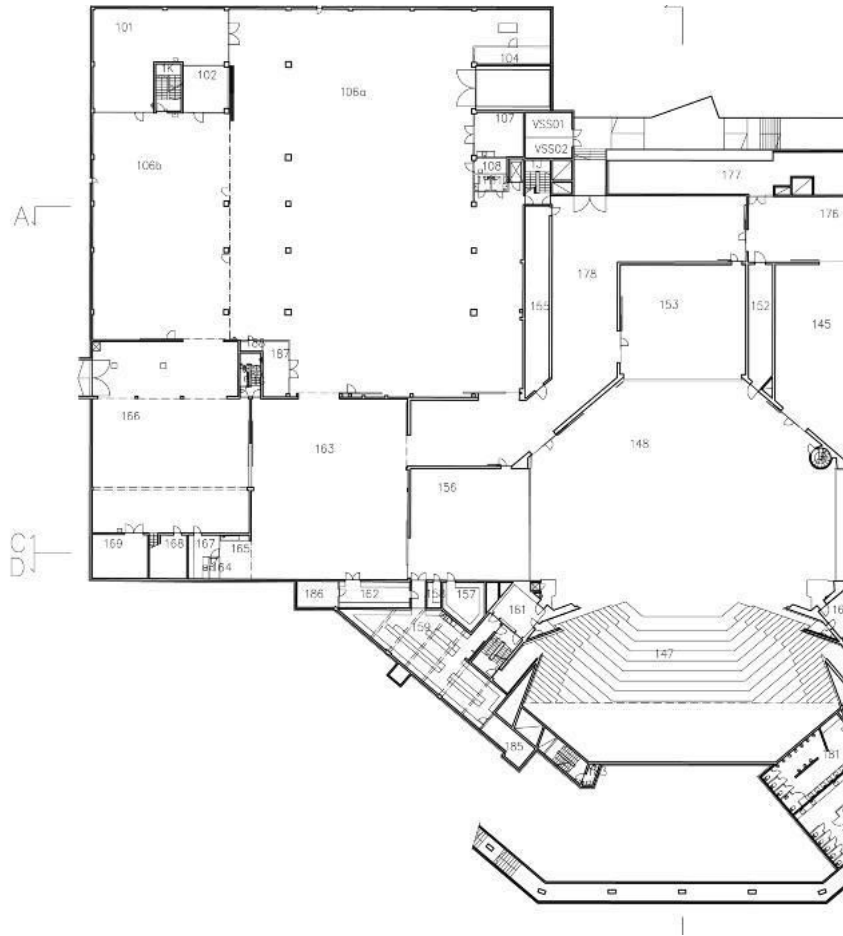
Pieni näyttämö. Valokuva Arkkitektur-lehdestä 1968/2.

113 (ENT. 138) PIENI NÄYTTÄMÖ JA KATSOMO

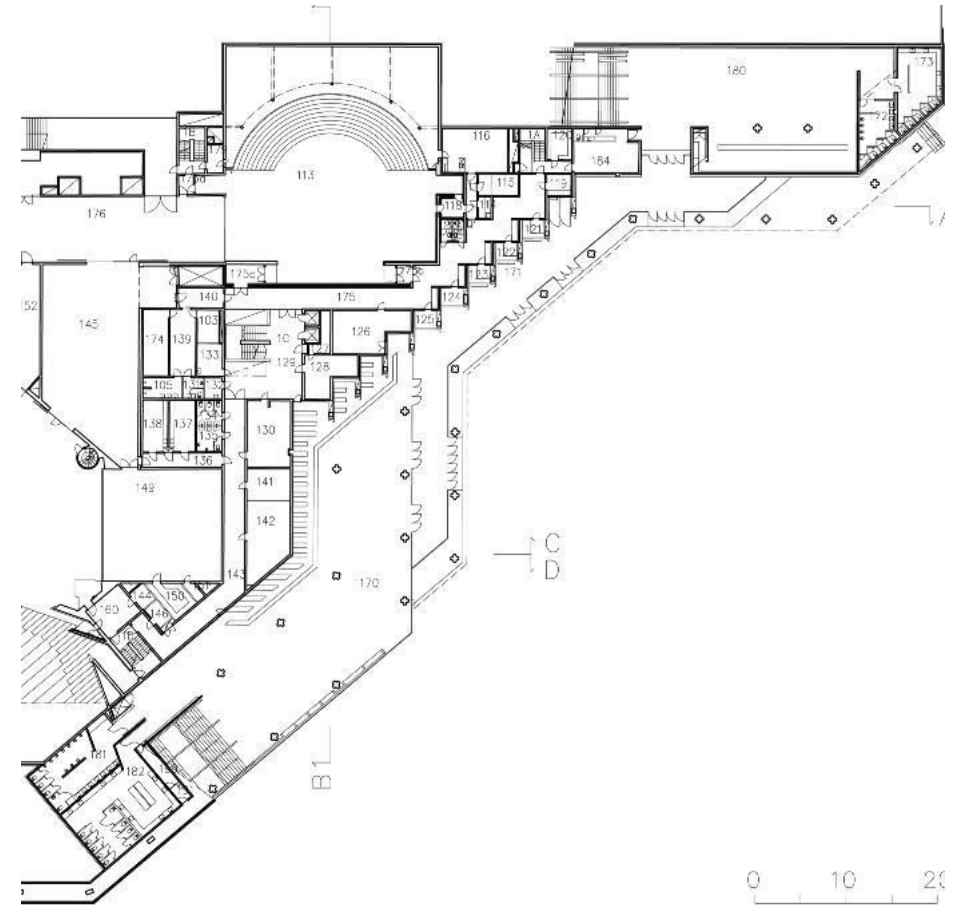

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Näyttämö: Lautalattia A2, V7—E16	Näyttämöllä levyllattia. Katsomossa villanukkamatto, harmaanruskea.
Lattia	Katsomo: Villanukkamatto	
Jalkalista	-, katsomo: Tammi L5	Mattopinta, ei kaikkialla.
Seinät	Näyttämö: Betoni LX10 Kangas SV5, SV8	Betoni. Tumma kangasverhoilu.
Seinät	Katsomo: Jalopuuviilu SV14, L1	
Katto	Lujalevy, rei'itetty, 5mm KV5	Katsomon ylätasossa jalopuurimapanelikatto, betonisen sivuseinän vierustalla sileä paneli.
Katto	Katsomo: Rappaus LX10, Jalopuupaneli KV10 L1	Katsomossa muottipintabetoni useassa tasossa, harmaaksi maalattu.
Kattolista		
Ovet		Jalopuupintaiset ovet, kangaspintaisten seinien yhteydessä kangaspintainen.
Ovet		
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		Metalliset käsijohteet.
Valaisimet		
Kalusto	Kääntyvät istuimet, kokonaan liikuteltavat katsomon osat.	Kiinteät, kääntyvät sinipunaisella kankaalla verhoillut istuimet, istuimien rakenne säilynyt.

1. KERROS

- PAJATILAT JA APUTILAT NÄYTTÄMÖN TAKANA
- LAAJENNUSOSAN UUDET PAJATILAT

1. KERROS

- KÄYTÄVÄ 175

Puupaja

Kulissikäytäviä

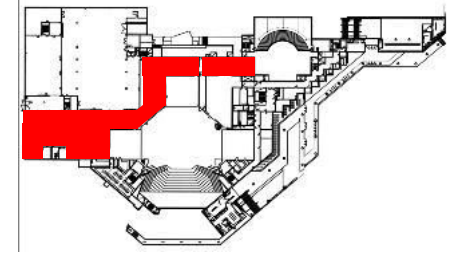
Puupajan katto

Käytävää näyttämön takana

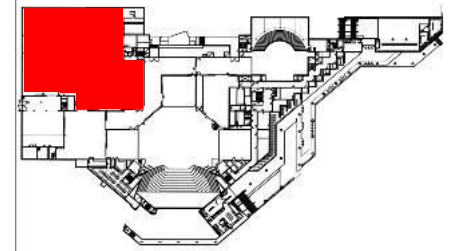

166, ENT. 187 PUUTYÖPAJA, METALLITYÖPAJA YM.VANHAN PUOLLEN PAJAT JA APUTILAT

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Vleiskuvaus		
Lattia	Pölkkylattia A3	Puupajassa pölkkylattia säilynyt.
Lattia	Betoni	Betoni; linoleumipäällysteet käytävillä.
Jalkalista	-	-
Seinät	Betoni, betoni LX10	Betoni, pääosin vaakasuuntaisesti muottilautapintainen, maalattu vaaleaksi; näyttämön takaisissa tiloissa mustaksi. Pilarit muottilautapintainen betoni.
Seinät	Lasitettu laatta	
Katto	Betoni, (187)	Betoni, muottilautapinta, maalattu seinien sävyyn. Palkit näkyvissä, puupajassa muottipintaiset ja muualla osin rapatut.
Katto	Mineraalivilla 40kg/m3, liimattu KV3—LX11 (190)	Muutamassa kohdassa vaimennuslevykenttiä.
Ovet		Aputilojen väliset ovet pääsääntöisesti maalattuja teräsovia, myös korkeita lavasteiden kuljetamiseen tarkoitettuja ovia. Puupajassa teräksiset liukuseinäkkeet.
Ikkunat		Puupajassa ylä- ja kattoikkunat.
Varusteet ja laitteet		Mm. puupajassa vanhat lautasventtiilit.
Valaisimet		Valaistuskiskot, pinta-asennettuja valaisimia.
Kalusto	Komerot, kimp- ja lautahyllytöt, työpöydät.	

ELSA
106A UUSI PAJA / KOKOON-
PANOHALLI

Havaintoja 2012:

Betonirakenne (pilarit ja palkit) näkyvissä, katossa runsaasti kiskoja, iv-vetoja, asennuksia. Paikoin akustoivia levykenttiä. Seinät tasoitettua ja maalattua betonia sekä maalattua kahi-tiiltä. Maalattua betonilattiaa ja kuvioitua liu-
kuestemattoa.

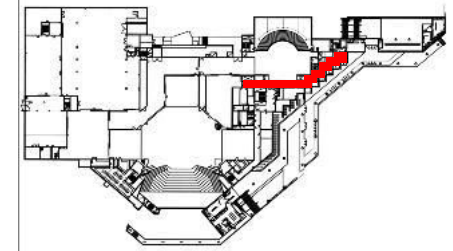
Halli 106 b, kuva kohti koillisseinää.

Halli 106 a, kuva kohti koillisseinää.

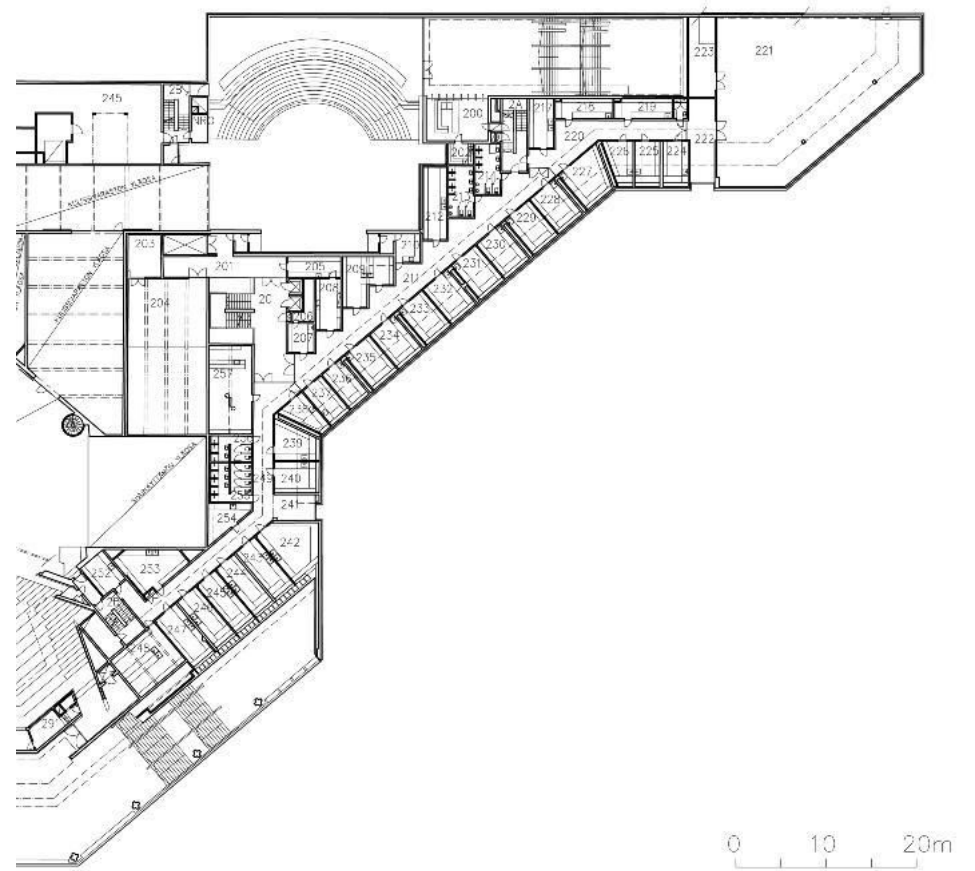
175 KÄYTÄVÄ PIENEN NÄYTTÄMÖN TAKANA (ENT. 129)

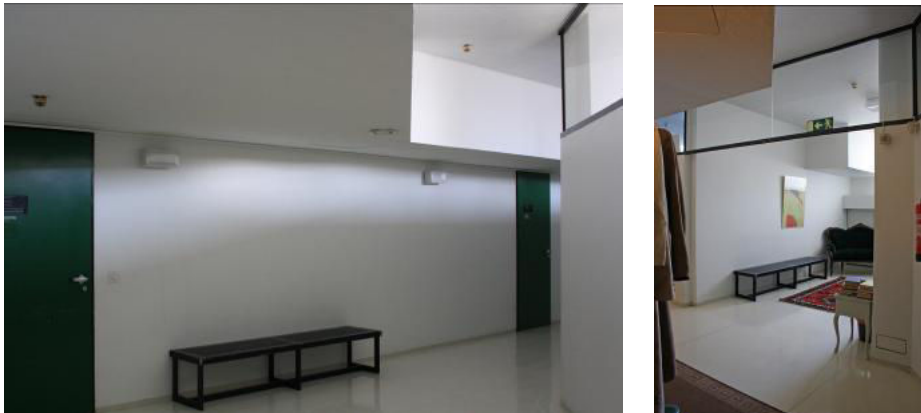
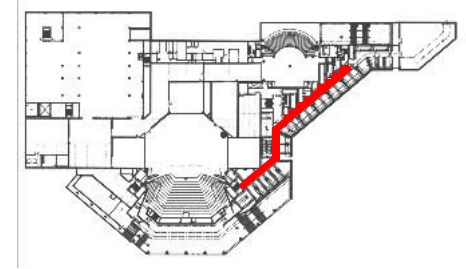
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyylilattia	Alkuperäinen vinyylilattia vaalea, juovikas.
Lattia		
Jalkalista	Muovi	Vaalea muovi, alkuperäinen.
Seinät	Betoni, LX10	Rapattu ja maalattu.
Seinät		
Katto	Mineraalivilla 75kg/m ³ , LX11	Levykatto listasaumoin, valkea.
Katto		
Kattoliista		-
Ovet		Peittomaalattuja alkuperäisiä ovia mustaksi maalatuissa teräsprofiilikarmeissa, pääosin vanhoja heloja. Merkkivärit.
Ovet		
Ikkunat		
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		
Kalusto	Komerot, hyllyt, laatikot, peili pintahiottu	Tummansinisiä alkuperäisiä peittomaalattuja kalusteita. Muutamia Kukkapuron Junior-tuoleja. Eri-ikäisiä irtokalusteita.

227 Näyttelijöiden pukeutumishuone, jonka valaisimet on vaihdettu uusiin.

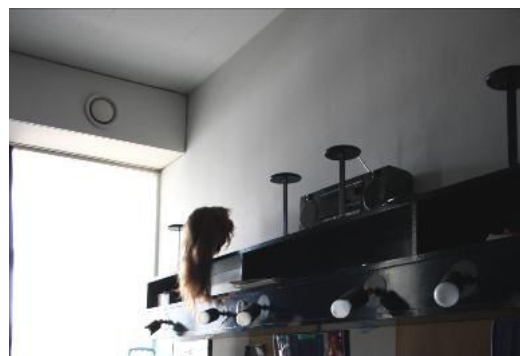

2. KERROS—NÄYTTELIJÖIDEN TILAT JA HARJOITUSSALI

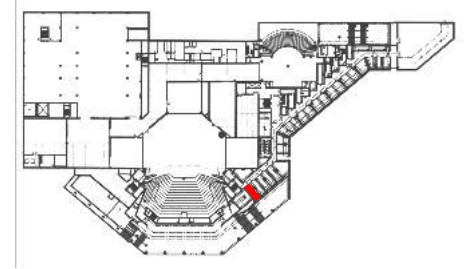
249 PUKUHUONEKÄYTÄVÄ
(ENT. 228) 2. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli lattia.	Diagonaalisaumattu vinyylilattiamatto, vaalea juovikas .
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea.
Seinät	Betoni LX10	Rapattu, maalattu vaaleaksi telalla.
Seinät	Kalkkikiekkatiili LX10	Väliseinä: metallirunko oven korkeuteen, mustaksi maalattuihin teräsprofiilikehyksiin asennettu yläikkuna, karmi jotakuinkin kattopintaan asti. Putkitettu sähköjohto tuotu yläkautta oviin sähköpieleeseen.
Katto	Betoni LX10	Kattopinta kahdessa tasossa, muottilaudoituskuvio diagonaalinen, samoin liikuntasaumot. Alakatossa tarkastusluukku, venttiileitä, sprinkleri- ja paloilmoinilaitteet, poistumisvalot. Alakaton otsapinta rapattu ja maalattu. Katto maalattu valkoiseksi.
Kattolista		-
Ovet		Kaksoisoven takana sähkökaappi / ryhmäkeskus, mustaksi maalatut teräskarmit, upotettu seinäpintaan. Tukevat saranat, tummanvihreäksi maalatut huulleet ovet. Muut ovet samantapaisia . Pukuhuoneiden ovien yhteydessä tummanvihr. maalattu sähkölista valonappeineen. Porrasovi (P1) keltainen.
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Kulmikkaita opaalivalaisimia seinässä, peltinen kannakeosa. Kuuluvat alkuperäiseen sisustukseen.
Kalusto		Muutamia säilyneitä irtokalusteita (penkkejä, sohvia, tuoleja).

Näyttelijöiden pukuhuoneet (Huone 247)
2. kerros

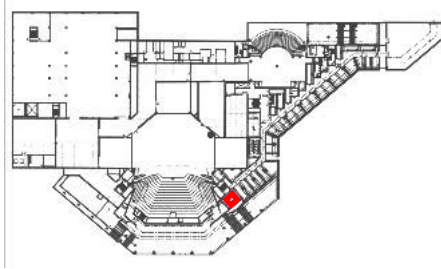

NÄYTTÉLIJÖIDEN PUKUHUONEET
(HUONE 247) 2. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyylilattia	Vinyylilattia taitettu valkoinen, tummanharmaa sauma.
Jalkalista	Muovi	Muovi, lattiamateriaalin värinen.
Seinät	Betoni LX10 Lasiseinä YL2	Betoni, tasoitettu ja maalattu. Käytäväseinä—lasiosasto, mustaksi maalattu teräsprofiili.
Seinät	Lasitettu laatta 0.3 Kimpilevy reititetty E4	Kalusteseinä: yläosassa venttiilit ritilöillä varustettujen liukuovien takana. Ikkunan alapuolella tuloilma-/lämmityspaketti, maalattu puupenkki, kromatuin ritilöin, edessä lastulevy tarkastusluukkuineen.
Katto	Betoni LX10	Betoni, lautamuottipinta, kohtisuora kuvio suhteessa käytäväseinään, valkoiseksi maalattu.
Kattolista		-
Ovet		Tummanvihreäksi kiiltäväksi maalattu. Sähköpieli, jossa polttomaalattuun metallilevyyn asennettu radio tms. laite.
Ikkunat		Koko huonelevyeltä sisäikkuna lämpiöportaisiin, kiinteä, hiottua rautalankalasia, mustaksi maalatut teräsprofiilikehykset. Ikkunan takana betoniruudukko.
Varusteet ja laitteet		Oviliinan yläpuolella kromattu tukeva ripustustanko. Tummansininen kangasverho. Sähkökalusteet vanhahkoa mallia, keskusradio poltto- maalattuun vihreään metallilevyyn upotettuna sähköpielen yhteydessä, poikkeuksellisesti ristipääruuvi kiinnitys.
Valaisimet		Peilien yläpuolella käännettävät valaisimet, katossa neliömäisiä alkuperäisiä opaalivalaisimia
Kalusto	Komerot, komerot pesualtaalla, kaapistot, laminaattipintaiset pöydät, pintahiotut peilit, kourut, peruukkinaulat	Tummansiniseksi maalatut kaapit, joissa tehdasmaalattu ilm. vaihdetut ovet. Pöydät, tummansiniseksi maalattu reuna, valkoinen laminaattipinta ja tummansiniseksi maalatut laatikot. Yläp. peilit, joiden välissä korkikiinnitys pinnat. Ikkunan edessä lepopenkki, tummansininen, samaa sarjaa muun kaluston kanssa.

Näyttelijöiden pukuhuoneet (Huone 248)
2. kerros

NÄYTTÉLIJÖIDEN PUKUHUONEET (ESIMERKKIHUONE 248)

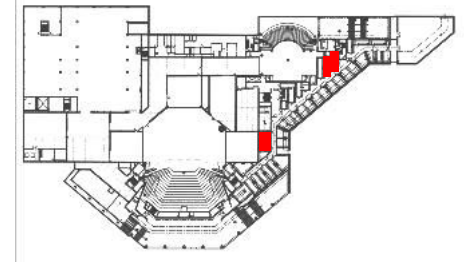
	Työselitys 1964	Havainnointi 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyylilattia	Vinyylimatto, vaalea, hieman juovikas, tumma saumamassa n. 3mm. Muovilista oven kohdalla (ei vars. kynnystä).
Jalkalista	Muovi	Muovi, lattiamateriaalin värinen.
Seinät	Betoni LX10	Seinät rapattu ja maalattu telalla, puolikiiltävä -puolihihmeä, tait. valkoinen, luult. lateksi.
Seinät	Lasitettu laatta 0.3 Kimpilevy rei'itetty E4	Kalusteseinä: yläosassa venttiilit ritilöillä varustettujen liukuovien takana. Ikkunan alapuolella tuloilmalaitepaketti, maalattu puupenkki, kromatuin ritilöin, edessä lastulevy tarkastusluukkuineen.
Katto	Betoni LX10	Katto - betoni, lautamuottipinta, palkit näkyvissä. Lämpöputkia. Ulkoseinässä venttiilisarja, lisäksi päätyseinässä tuloilmasäleikköjä levykotelossa.
Kattolista		-
Ovet		Tummanvihr. kiiltäväksi maalattu. Helat kromattuja, kiinnityslevy sektorimainen, ruuvattu perinteisillä kupukantaruuveilla. Sähköpieli, valkeaan metallilevyyn asennettu radio tms. Mustaksi maalattu teräskarmi.
Ikkunat		—
Varusteet ja laitteet		Pistorasia, pyöreä, neliömäisellä pohjalevyllä, kytkimet 4 kpl, suorakaidemainen vanhaa mallia oleva pohjalevy. Lisäksi palovaroitin tms hela oven vieressä ja pieni keskusradio, valkoiseksi maalattu peltilevy, rei'itys, säätimet, ristipäärüuvikiinnitys.
Valaisimet		Peilien yläpuolella käännettävät valaisimet, katossa neliömäisiä alkuperäisiä opaalivalaisimia.
Kalusto	Komerot, komerot pesualtaalla, kaapistot, laminaattipintaiset pöydät, pintahiotut peilit, koukut, peruukkinaulat.	Tilanjakaja - kattoon ulottuva kalustekokonaisuus, tummansin. maalattua levyä, avoimet lokerikot tangolla, hyllyillä ja koukuilla. Yläp. liukuovikaapit, katonrajassa peitelevy. Pöydät, joissa tummansiniset reunalistat ja valkoinen laminaattipinta. Peilit, teräksensolikiinnitys, yläp. hylly ja sähköasennuskalustelaita, tummansiniseksi kiilt. maalattua levyä. Kohdevalaisimet ja avolokerikot, peruukkitelineet. Keski-kaapiston päädyssä laminaattipintaisten seinien rajaama kahden pesualtaan kokonaisuus. Tummansiniset alakaapit, liukuovellinen peili-hyllykaappi. Vanhat altaat, muutetut hanat, valkoinen laminaattitaso. Irtokalusteet: muovituoleja, joissa kromatut putkijalat.

Näyttelijöiden ja avustajien pesuhuoneet
2. kerros

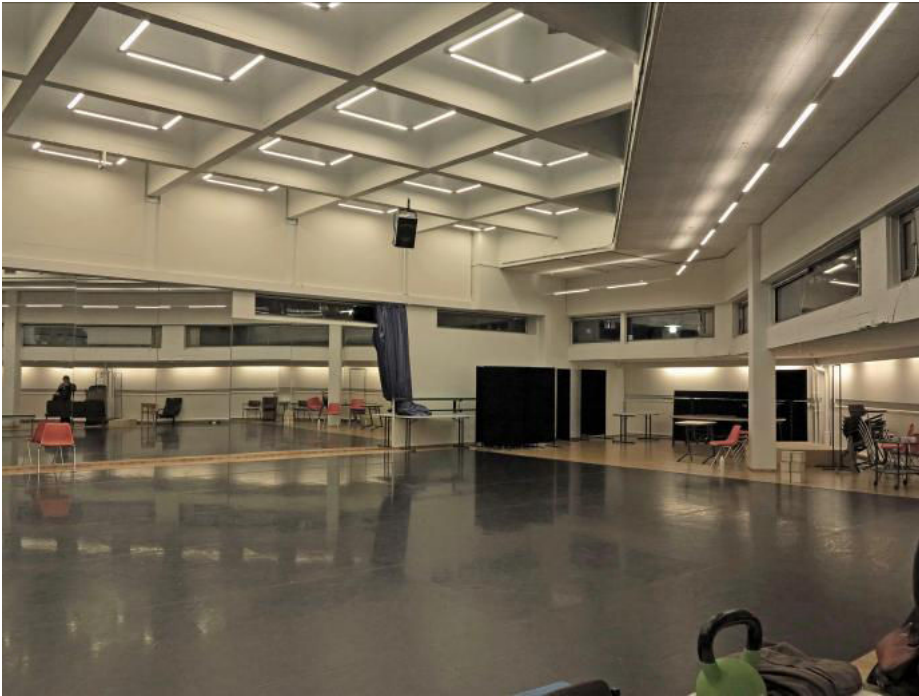
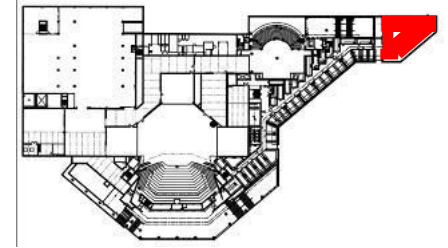

NÄYTTELIJÖIDEN JA AVUSTA-
JIEN PESUHUONEET
2. KERROS

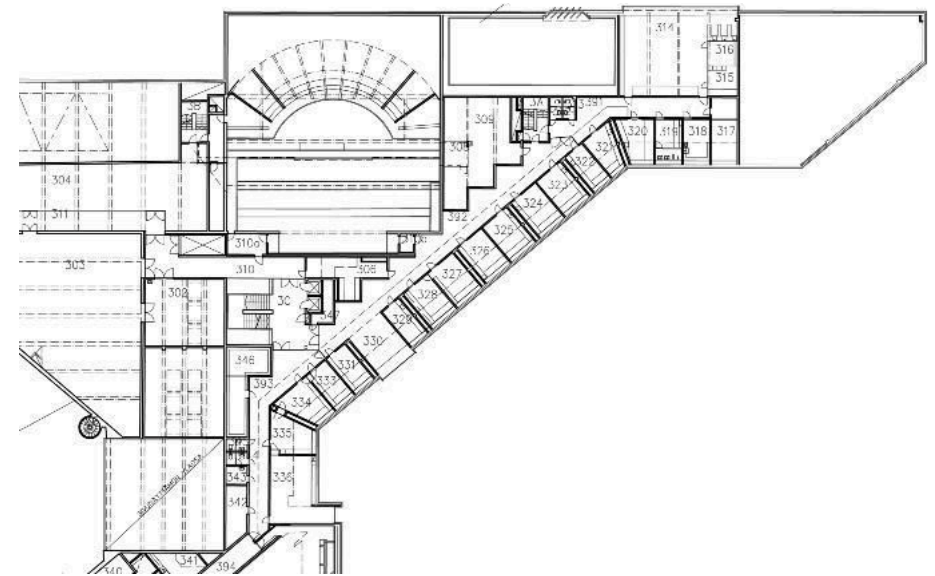
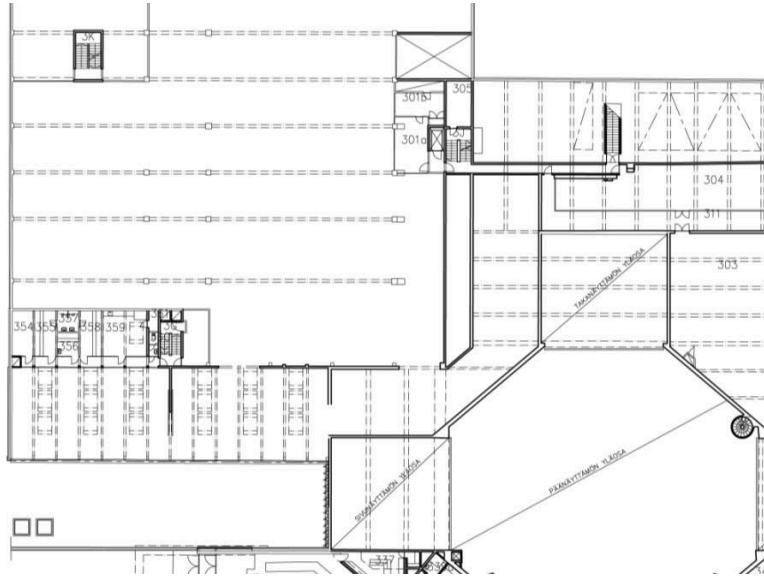

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		Paljon muutoksia, erityisesti suihkuhuoneissa.
Lattia	Sintrattu laatta, 6-kulmainen.	Lattia kuusikulmaista luonnonvalkoista keraamista laattaa. Saumat leveähkö vaaleat, lattia ilm. uusittu.
Jalkalista	Sintrattu laatta	Neliömäistä keraamista laattaa. Saumat leveähköt vaaleat.
Seinät	Rappaus LX8	Valkoiseksi maalatut rapatut seinät. Valkoisiksi maalatuilla väliseinillä toisistaan erotetut WC-kopit, runko ja teräskarmit tummaksi maalattua profiilia.
Seinät	Lasitettu laatta 0.9	Suihkuhuone, rst-profiileihin päättyvät keraamisen laatoin päällystetyt suihkukoppiseinät, alaosissa tummaksi maalattua (säilynyttä) teräsrunkoa.
Katto	Betoni LX1	Alakatto: kapeaa n. 30cm levyistä levyä tai peltikasettia, 5-7mm raot, l-reunalistoin. Kattoon upotettuja venttilejä.
Kattolista		-
Ovet		Mustaksi maalatuissa profiilikehyksissä, vihreäksi puoli kiiltäväksi alkydimaalatut ovet vanhoihin painikkein, eri-ikäisiä ruuvi kiinnityksiä.
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Valaisimet uusia.
Kalusto	Peilit, konelasia; peilihylyt, kromatut; pyyheliinakoukut; WC-paperitelineet.	Bideesuihku, ei lattiakaivoja. Levypeltinen patteri, suurehko. Pesuallasrivi, laminaattinen ristipääruuvi kiinnitteen hylly, uudet valaisimet.

221 NÄYTTELIJÖIDEN SUURI HARJOITUSSALI

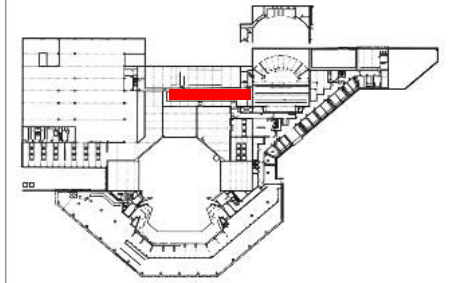

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Lautalattia A2, V7—E16	Lakattu puulattia ja synteettinen tanssialusta keskellä.
Lattia		
Jalkalista	Muovi	
Seinät	Betoni LX10	Betoni, akustoivat kentät.
Seinät		
Katto	Betoni Lx10	Betonipalkkiruudukko
Katto	Mineraalivilla 40kg/m ³ , liimattu KV3	Vaimennuslevykentät; alakatossa vaimennuslevyä.
Kattolista		
Ovet		Tummanvihreäksi peittomaalattu ovipari tummaksi maalatuissa teräsprofiilikehyksissä.
Ovet		
Ikkunat		Yläikkunanauha.
Varusteet ja laitteet	Peili, verhotanko.	
Valaisimet		Loisteputkineliöt luultavasti muutos.
Kalusto		1960-70-luvun muovituoleja.

3. KERROS
- PÄÄNÄYTTÄMÖN TAKAINEN VAATEVARASTO
 - HALLINTO- JA PUVUSTOKÄYTTÄVÄ
 - TOIMISTOHUONEET

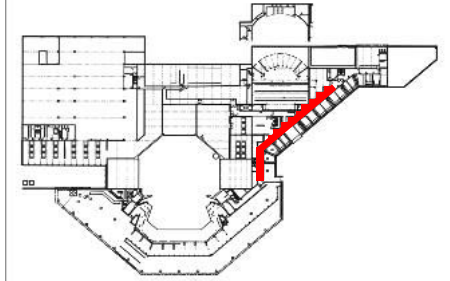
304 PUKUVARASTO
(ENT. 373) 3. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Betoni, teräshierretty E1	Harmahtavan vaaleanvihreäksi maalattu hierretty betoni.
Jalkalista	Jalkalista, betoni E1	
Seinät	Betoni LX10	Muottilautabetoni, maalattu.
Seinät		Kevyt väliseinä (mahd. muutos)
Katto	Betoni LX10	Muottilautabetoni, valkoiseksi maalattu. Poikittaiset korkeat palkit.
Kattolista		-
Ovet		
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		
Kalusto	Vaatekisko	Kiskot. Naulakot.

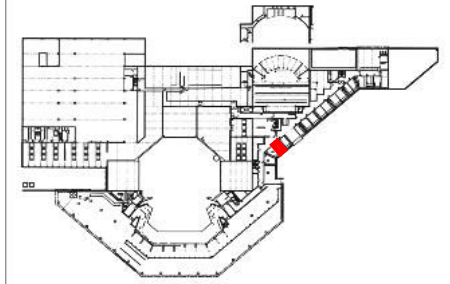
391-393 KÄYTÄVÄ 3. KERROS

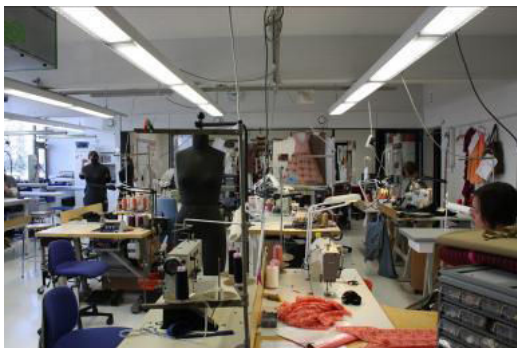
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli lattia.	Diagonaalisaumattu vinyylilattiamatto, vaalea juovikas .
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea.
Seinät	Betoni LX10	Rapattu, maalattu vaaleaksi telalla.
Seinät	Kalkkihiekkatiili LX10	Väliseinä: metallirunko oven korkeuteen, mustaksi maalattuihin teräsprofiilikehyksiin asennettu yläikkuna, karmi jotakuinkin kattopintaan asti. Putkitettu sähköjohto tuotu yläkautta oven sähköpöleeseen.
Katto	Betoni LX10 Betonialakatto	Kattopinta kahdessa tasossa, muottilaudoituskuvio diagonaalinen, samoin liikuntasaumot. Alakatossa tarkastusluukku, venttiileitä, sprinkleri- ja paloilmoinilaitteet, poistumisvalot. Alakaton otsapinta rapattu ja maalattu. Katto maalattu valkoiseksi.
Kattolista		-
Ovet		Kaksoisoven takana sähkökaappi / ryhmäkeskus, mustaksi maalatut teräskarmit, upotettu seinäpintaan. Tukevat saranat, tummanvihreäksi maalatut huulleet ovet. Muut ovet samantapaisia . Pukuhuoneiden ovien yhteydessä tummanvihr. maalattu sähkölista valonappeineen. Porrasovi keltainen.
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Kulmikkaita opaalivalaisimia seinässä, peltinen kannakeosa. Kuuluvat alkuperäiseen sisustukseen.
Kalusto		Muutamia säilyneitä irtokalusteita (penkkejä, sohvia, tuoleja).

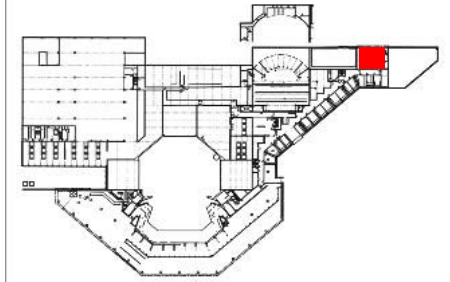
TOIMISTOHUONEET (ESIM. ENT.
342-NYK.333)
3. KERROS

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli (villanukkamatto h 340)	Vinyyli, taitettu valkoinen, juovikas.
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea. Maalaamatonta puulistaa.
Seinät	Betoni LX10 Kalkkihiekkatiili LX10	Rapattu ja maalattu
Seinät	Kimpilevy, rei'itetty SV13, E4 Lasiseinä Y12	Käytäväseinän lasiyläosa, mustaksi maalattua profiilia. Levytakaseinä avosauvain, venttiilisäleiköt ja luukku.
Katto	Betoni LX10	Alempi kattovyöhyke ikkunaseinän alapuolella—diagonaalinen muottibetonipinta.
Kattolista		-
Ovet		Mustaksi maalatuissa profiilikehyksissä, vihreäksi puolikiiltäväksi alkydimaalattu.
Ikkunat		Yläikkuna, eloksoitua alumiinia. Tuuletusluukku ja avauslaite. Ikkuna uusittu 1988?
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Loisteputki muovikotelossa.
Kalusto	Komero, ripustus; hyllystö korkea, kimp; hyllystö korkea, lauta; matala kaapisto; kiinnitystaulu	Alkuperäistä siniseksi maalattua kalustoa: tummansiniseksi maalattu kahdella laatikostolla varustettu pöytä, matala liukuovikaappi, muutettu ja uudelleen verhoiltu leposohva. Ilmoitustaulu.

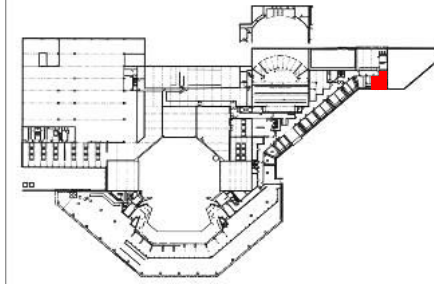

314 (ENT. 367) OMPELIMO 3. KERROS

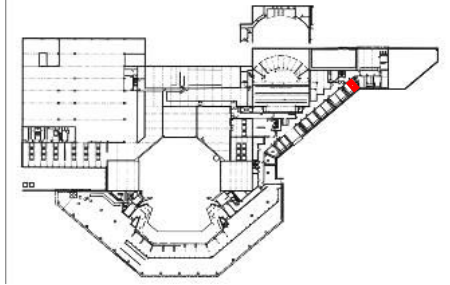

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli	Vinyyli, taitettu valkoinen, juovikas.
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea.
Seinät	Betoni LX10	Rapattu ja maalattu.
Seinät	Lasiseinä Y12	Erillishuoneiden lasiväliseinä.
Katto	Betoni LX10	Alempi kattovyöhyke ikkunaseinän alapuolella—muottibetonipinta.
Kattolista		-
Ovet		Mustaksi maalatuissa profiilikehyksissä, vihreäksi puoliikiiltäväksi alkydimaalatut ovet.
Ikkunat		Eloksoitua alumiinia. Tuuletusluukkuja avauslaitteineen.
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Loisteputket.
Kalusto	Komero, ripustus; komero, hyllyt, laatikot; hyllystö, matala, kimpä työp. yläp; kaapisto, työp. alla; työpöytä, laminaatti; matala hyssytö, työp alap; pyyheliinakoukku; verhotanko; vaatekisko.	Alkuperäistä siniseksi maalattua kalustoa: tummansiniseksi maalattu kaapistoseinä: laatikot, lokerot. Edelleen käytössä.

317 JA 318 TYÖHUONEET
3. KERROS

321 PERUUKKIMESTARIN H.
3. KERROS

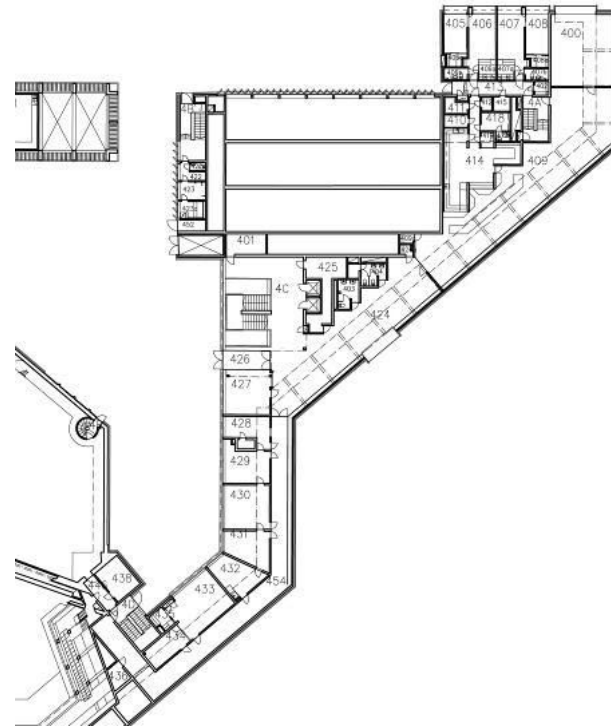
Huone 318

Osa työhuoneista on kalustettu uudemmilla vakiokalusteilla.

Huone 317

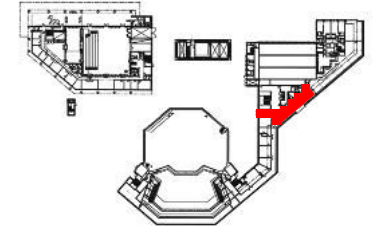

4. KERROS

- HALLINTOTILAT, RUOKALA JA PORTAAT

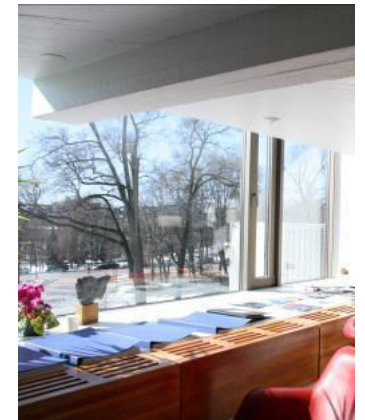
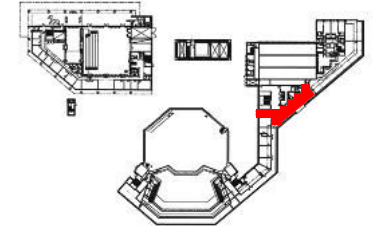

424 SISÄÄNTULOHALLI

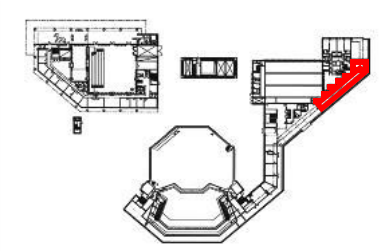
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli lattia	Vinyylilattia vaalea.
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea.
Seinät	Betoni LX10	Rapattu, maalattu vaaleaksi telalla. Ruokalan seinä lasiaukollinen seinä. Rautalankalasi ja mustaksi maalattu teräsprofiili.
Seinät	Kimpilevy, rei'itetty SV13, E4 Lasiseinä LS1	Sisempi seinä, jossa aputiloja, taitettu, rapattu ja maalattu hyvin vaaleanharmaaksi, melko kiiltäväksi. Ulkoseinä, valkoista pystyrimaa valkoiseksi maalatun puisen vaaka- ja mustaksi maalatun teräksisen pystyrungon varassa. Takana asennustila.
Katto	Betoni LX10	Katto kolmessa tasossa, taittavat Z-betonipalkit. Alaslasketuissa vyöhykkeissä myös katto diagonaalisesti muottilautapintainen, keskikäytävän alue rapattu ja maalattu, samoin otsapinnat. Venttiileitä, luokkuja, paloilmointilaitteita ym. erityisesti sisemmän alaslaskuvyöhykkeen yhteydessä. Maalaus melko kiiltävä valkoinen.
Ovet		Aputilat: mustaksi maalatuissa profiilikehyksissä, vihreäksi puolikiiltäväksi alkydimaalattu. Vaihtelevia heloja. Teräslasiovet, rautalankalasi.
Ikkunat		Yläikkunanauha valaisee keskikäytävää. Eloksoitu alumiini, avattavat luukut avauslaitteineen. Suuri ikkuna, jonka alapuolella ikkunapenkki, levy, laminaatti + lakattu puu.
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Suorakaiteen muotoiset "fasettikuvioiset" opaaliset valaisimet sisäseinässä. Ulkoseinällä pyöreät opaaliset kirkaslasureunalla (Jacobsen eklipta 1956?) Metallisia kohdevalaisimia.
Kalusto		Kukkapuron pehmustetut Juniorin kaltaiset tuolit, pienet pöydät. Ilmoitustaulut. Irtokalusteita 1980-90-luku.

424 SISÄÄNTULOHALLI

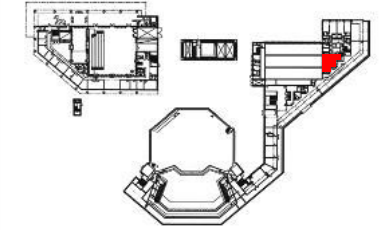
409 RUOKALA (ENT. 401)

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli	Lattia vinyylilaattaa, 30 x 30 cm, vaalea ja harmaa betonikuviot.
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea. Palvelutiski—potkulevy.
Seinät	Betoni LX10	Aulaseinä lasiaukollinen. Huoneen 400 seinä rapattu, maalattu vaaleaksi telalla. Yläikkuna, jossa betoniset seinästä ulkonevat pystytuet. Mustaksi maalattu teräsprofiilikehys ja kirkas lasi. Korkea ja kaksi matalampaa ikkunaa.
Seinät	Kimpilevy, rei'itetty SV13, E4 (Neuvottelutilan (400) väliseinä esitettiin paljeseinä 1960-luvun piirustuksissa)	Sisempi seinä (keittiöseinä) taitettu, rapattu ja maalattu vaaleaksi, melko kiiltäväksi. Ulkoseinä, valkoista pystyrimaa valkoiseksi maal. pui sen vaaka- ja mustaksi maal. teräksen pystyrungon varassa. (Keino)nahkainen pehmuste. Takana asennustila.
Katto	Betoni LX10	Katto kolmessa tasossa, taittavat Z-betonipalkit. Alaslasketuissa vyöhykkeissä myös katto diagonaalisesti muottilautapintainen, keskikäytävän alue rapattu ja maalattu, samoin otsapinnat. Venttiileitä, luukkuja, paloilmoin-laitteita ym. erityisesti sisemmän alaslasku-vyöhykkeen yhteydessä. Maalaus melko kiiltävä valkoinen.
Ovet		Mustaksi maalatuissa profiilikehyksissä, vihreäksi puolikiiltäväksi alkydimaalattu. Sähköpieli, varattu-nappi.
Ikkunat		Yläikkunanauha valaisee keskikäytävää. Eloksoitu alumiini, avattavat luukut avauslaitteineen.
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		Suorakaiteen muotoiset "fasettikuvioidet" opaalivalaisimet sisäseinässä. Ulkoseinällä pyöreät opaaliset kirkaslaseireunalla (malli: Jacobsen eklipta 1956?)
Kalusto		Uudehko palvelutiski rst-potkulevyineen, porrastettu reuna, musta pinta. Uudehko 1980-1990-lukujen irtokalustus. Linjaston taustalla mustaa laminaattipintaa, mustia kaappeja ruskeat muoviset lankavetimin, uudempia.

414 (ENT.423) KEITTIÖ

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus	Ks. suurkeittiöselitys	
Lattia	Sintrattu laatta nelikulmainen.	Akryylipinoitelattia.
Jalkalista	Sintratti laatta	
Seinät	Lasitettu laatta	15x15cm seinälaatat, valkoiset. Alaosaltaan vaaleanvihreät laatat.
Seinät		
Katto	Alumiinilevy rei'itetty KV13	
Ovet		
Ikkunat		-
Varusteet ja laitteet		
Valaisimet		
Kalusto		Rosteriset laitteistot ja suurekeittiökalusteet.

Taloushallinnon käytävä kohti aulaa

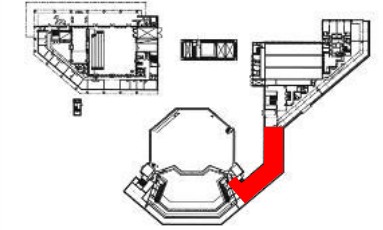

Taloushallinnon käytävä

Toimisto 432

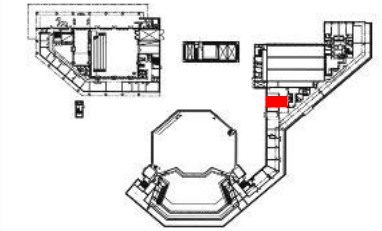
4. KERROKSEN TOIMISTOKÄYTÄVÄ JA -HUONEET ESIMERKKIHUONE 432 (ENT. 454 KÄYTÄVÄ, 440, 438 YM. HUONEET)

	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Vinyyli lattia Aputiloissa betoni, teräshierretty, E1	Vinyylilattia, vaalea juovikas. Käytävän aulanpuoleinen osa poikittaissaumaa, vinossa osassa diagonaaliset saumat ja kuvio. D-portaaseen liittyvällä osuudella 2 askelmaa.
Jalkalista	Muovi	Muovi, vaalea.
Seinät	Betoni, Betoni LX10	Rapattu, maalattu vaaleaksi telalla. Käytävällä toinen seinä vain aulan lähellä olevalla osuudella rapattu, maalattu alaosa, valkeaksi maalattu rimoitus, jonka taustalla asennustila.
Seinät	Kalkkikiekkatili LX10	
Katto	Betoni LX10	Käytävällä aulaan liittyvällä osuudella poikittaiskuvioista muottilautapintaista betonia, muualla diagonaalista. D-portaaseen liittyvällä osuudella suurempi huonekorkeus. Huoneissa kattopinta betonia, usein kahdessa tasossa, muottilaudoituskuvio alakatossa, muuten rapattu ja maalattu
Ovet		Mustaksi maalatut teräskarmit, upotettu seinäpintaan. Tukevat saranat, tummanvihreäksi maalatut huulleet ovet.
Ikkunat		Käytävällä sisäikkuna kassahuoneeseen, lasissa alumiinilistat. Huoneissa ikkunoissa eloksoidut alumiinikarmit ja -listat. Osassa huoneita sekä varsinainen ikkuna että yläikkuna.
Varusteet ja laitteet		Seinissä jonkin verran pinta-asennuksia. IV-vetoja.
Valaisimet		Aulaan liittyvällä käytäväosuudella seinävalaisimet rimaseinässä kuten ruokalassa. Muualla kulmikkaita opaalivealaisimia seinässä, peltinen kannakeosa. Kuuluvat alkuperäiseen sisustukseen.
Kalusto		Huoneissa säilyneitä kaappikalusteita, esim. 432 vaaleaksi maalattu kaappi sekä vesipiste, jonka yhteydessä komero ja peili.

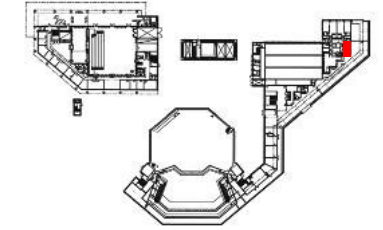

PORRAS C — AULAPORRAS

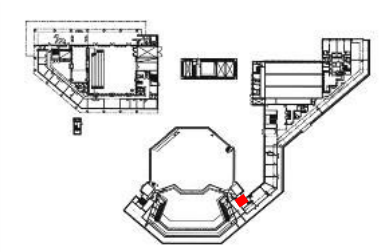
	Työselitys 1964	Havainnot 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Askelmat tehdään esivalmisteisista teräsbetonielementeistä ulokkeina syöksyjen välisestä betonilevystä. Vinyylimatto kuten vastaavat lattiat.	Vaalea vinyyli. Porrasaskelmat toisesta päästään seinään tuetuja palkkeja, joissa vinyyliä päällyste viety alapintaan asti.
Jalkalista		Muovi, vaalea, myös askelmissa.
Seinät	Betoni	Rapattu ja maalattu.
Seinät		
Katto	Betoni	Valkoiseksi maalattu betonikatto.
Kattolista		-
Ovet		
Ikkunat		
Varusteet ja laitteet	"Kaiteet tehdään teräsprofieileista, käsijohteet kuultokäsiteltävästä koivulistasta tai teräsputkesta."	Mustaksi maalattu teräsprofiiipystyrakenne, vihreäksi kiiltäväksi maalattu käsijohde. Uudet palovaroitimet ja poistumisvalot.
Valaisimet		Upotetut kattovalaisimet yläsanteella Fasettikuvioiset opaalisivalaisimet
Kalusto		

PORRAS P2
4. KERROS

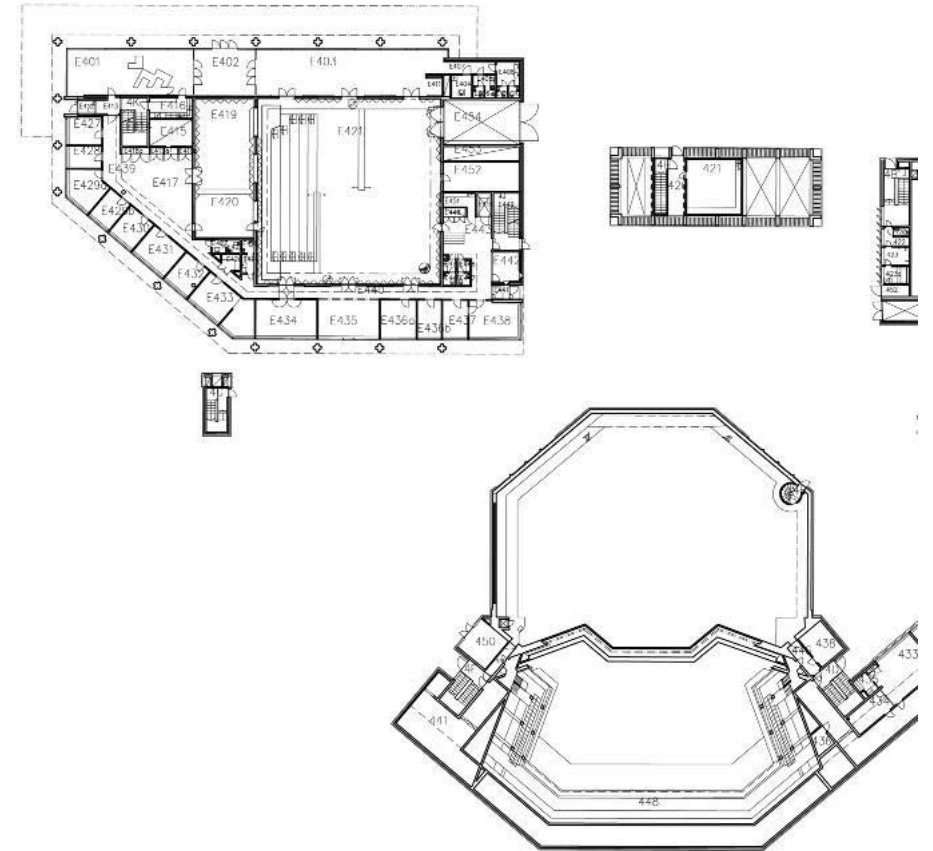
	Työselitys 1964	Havaintoja 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Askelmat tehdään esivalmisteisista teräsbetonielementeistä ulokkeina porrashuoneen sivuseinistä. Vinyylimatto kuten vastaavat lattiat.	Vaalea vinyyli. Porraskelmat toisesta päästään seinään tuetuja palkkeja, joissa vinyylipäällyste viety alapintaan asti.
Jalkalista		Muovi, vaalea, myös askelmissa.
Seinät	Betoni	Rapattu ja maalattu.
Seinät		
Katto	Betoni	Rapattu ja maalattu.
Kattolista		Ei, sähkölista muutamalla seinällä.
Ovet		Mustaksi maalatuissa teräsprofiilikehyksissä, vihreäksi puolikiiltäväksi alkydimaalattu. Erikkäisiä heloja (esim. uudet sulkijat).
Ikkunat		Yläikkuna, johon liittyy avauslaite ylimmällä porrastasanteella.
Varusteet ja laitteet	"Kaiteet tehdään teräsprofiileista, käsijohteet kuultokäsitteltävästä koivulistasta tai teräsputkesta."	Mustaksi maalattu teräsprofiilipystyrakenne, vihreäksi kiiltäväksi maalattu käsijohde. Säilyneet maalattua metallilevyä olevat kyltit. Paloletku ja luukku. Uudet palovaroittimet ja poistumisvalot. Litteä peltipatteri, valkoiseksi maalattu.
Valaisimet		Neliön muotoiset "fasettikuvioiset" opaalivalaisimet katossa.
Kalusto		

PORRAS D
4. KERROS

	Työselitys 1964	Havaintoja 2012
Yleiskuvaus		
Lattia	Askelmat tehdään esivalmisteisista teräsbetonielementeistä ulokkeina porrashuoneen sivuseinistä. Vinyylimatto kuten vastaavat lattiat.	Vaalea vinyyli. Porraskelmat toisesta päästään seinään tuetuja palkkeja, joissa vinyylipäällyste viety alapintaan asti.
Jalkalista		Muovi, vaalea, myös askelmissa.
Seinät	Betoni	Rapattu ja maalattu.
Seinät		
Katto	Betoni	Lautamuottipintainen valkoiseksi maalattu betonikatto.
Kattolista		Ei, sähköistä muutamalla seinällä.
Ovet		Mustaksi maalatuissa teräsprofiilikehyksissä, vihreäksi puolikiiltäväksi alkydimaalattu käytävälle, keltainen näyttämön suuntaan. Säilyneet painikkeet mutta uudet sulkijat. Pronssi-lasiovi ulos.
Ikkunat		Korkea ikkuna pronssinvärisin listoin.
Varusteet ja laitteet	"Kaiteet tehdään teräsprofiileista, käsijohteet kuultokäsiteltävästä koivulistasta tai teräsputkesta."	Mustaksi maalattu teräsprofiilipystyrakenne, vihreäksi kiiltäväksi maalattu käsijohde. Säilyneet maalattua metallilevyä olevat kyltit. Paloletku ja luukku. Uudet palovaroittimet ja poistumisvalot. Pöimupeltipatteri, valkoiseksi maalattu. Vanha iv-venttiili ulko-oven vieressä. Maalattu kisko, jossa verho.
Valaisimet		Neliön muotoiset "fasettikuvioidet" opaalivalaisimet katossa.
Kalusto		

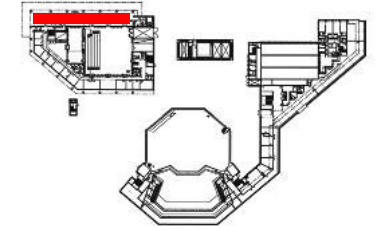
ELSA 4. KERROS

ELSA 4. KERROS

ELSA E401-3 LIPUNMYyntI, AULA JA LÄM- PIÖ

Havainnot 2012:

Marmorilaattalattia, laatoitusuunta kohtisuoraan suhteessa pitkään ulkoseinään. Sävy läheinen vanhan puolen laatoitukselle, vaaleanharmaa-valkea.

Lasiseinän pronssidetallit, myös vetimet, muistuttavat vanhaa puolta. Lasiseinässä ei kuitenkaan ole vaakajakoa, lasipinnat yhtenäiset. Väliovien lukituslistat tässä tapauksessa myöskin pronssia tms (ei eloksoitua alumiinia), muuten kehkeyttömät lasiovet kuten vanhalla puolella.

Seinissä sinipunertava kiiltävä kangaspinta kuten kassahallissa, jalkalista pronssi- tai messinginvärinen (ei marmorijalkalista). Lämpöön seinissä lähellä WC:itä jatkuu ulkoverhouksen muotoiltu vaalea keraaminen laatta.

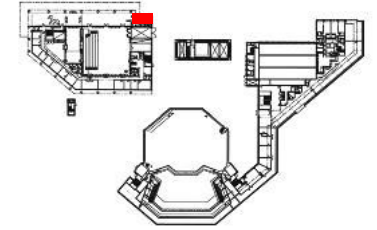
Alakatto poikkeaa vanhasta puolesta: kevytmetalliruudukko, jonka taustalla asennustila, ja johon liittyy upotetut valaisimet. Ikkunaseinällä kiinteät teräsrakenteiset penkit, mustaksi maalattu. Nahkapehmusteet. Salin ovet puuviilupintaisia, pronssivetimet.

Palvelutiskit lipunmyynnissä puuta. Marmoripäällysteinen palvelutiski lämpiössä luult. uudempi. Lämpöissä kolme pientä, säilynyttä vanhan puolen lämpiöpöytä, joissa pronssiväriset kulmakappalet ja kromattu runko, tässä tapauksessa marmoripäälliset. Irtonaulakot mustaksi maalattua terästä.

ELSA E404, 407-8 LÄMPIÖ YLEISÖ-WC:T

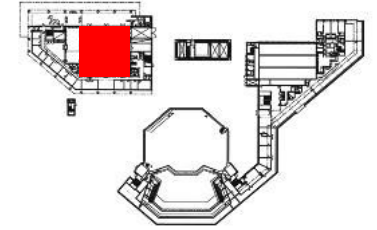
Havaintoja 2012:

Seinissä pystysuoraa, tummaa kuviopintaista lasitettua laattaa, lattiasa vaaleaa neliömäistä keraamista laattaa harmain saumoin, esteettömän WC:n kohdalla kynnyksen paikalla pieni "luiska". Katossa kevytmetalliruudukko, upotetut valaisimet. Puuovet messingin- tai pronssinvärisin heloin.
Naisten WC:ssä puupintaiset kalusteet ja tehdasmaalatut valkeat paperitelineet.
WC:tilojen eteisvälikössä seinät ovat muotoiltua vaaleaa keraamista julkisivulaattaa ja lattia marmorilaattaa.
Seinävalaisimet valkoista, kaarevaa peltiä, vakiomallistoa.

ELSA E421 SALI

Havaintoja 2012:

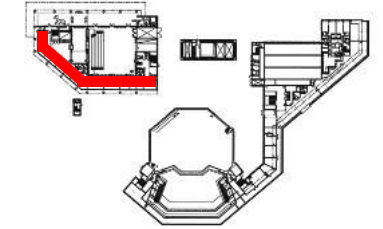
Levyrakenteiset katsomo- ja näyttämötasot, näyttämöllä muovipäällyste tms.

Seinissä neliökartiomaisia akustisia levyelementtejä sekä säädettäviä akustisia elementtejä, joissa on kangas- ja rimapinnat. Seinät ja katto maalattu tummanharmaaksi. Sali on muunneltava, ja siinä on irtotuolit sekä kankaiset siirrettävät verhot/kulissit akustisten elementtien ja ovien peittämiseksi. Näyttämön nurkassa on tummaksi maalattu metallinen kierreporras.

ELSA TOIMISTOTILAT 4. KERROS

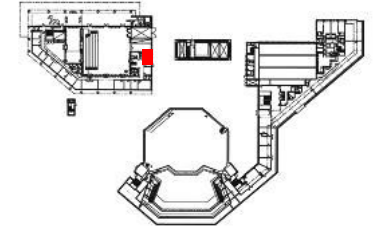
Havaintoja 2012:

Materiaalit, detaljit ja värit muistuttavat vanhan puolen toimistokäytäviä.

Lattiassa on vaalea vinyyli, jossa on samankaltainen kuviointi kuin vanhalla puolella. Muovinen jalkalista on paikoin saman mallista kuin vanhalla puolella, mutta enimmäkseen suoraa, paikalleen ruuvattua ja paksumpaa. Tauko- tai odotustilassa on mattopäällyste. Katossa on kevytmetalliruudukko, jonka taustalla on asennustila. Seinät sekä käytävän salinpuoleista sivustaa kiertävä betoninen alakattokenttä ovat rapattuja ja valkoiseksi maalattuja. Siniseksi peittomaalatus huulletut ovet liittyvät valoaukkoihin, joiden kohdalla sähköpieleen viedyt johdot on putkitettu samalla periaatteella kuin vanhalla puolella.

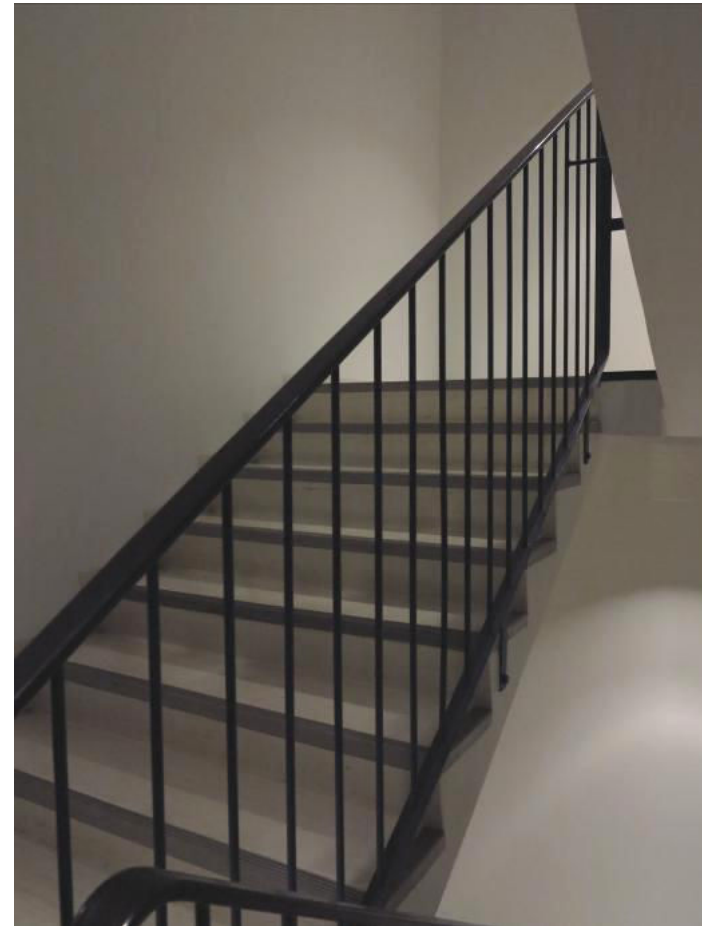

ELSA
J—PORRAS

Havaintoja 2012:

Betoniporras koostuu yhtenäisistä syöksyistä toisin kuin vanhalla puolella, standardi pinnakaiteet ja muovipäällysteiset käsijohteet sekä listat. Seinät rapattu ja maalattu.

YHTEENVETO

Selvityksen kohde, Eläintarhanlahden rannan puisto- maisessa ympäristössä sijaitseva, arkkitehti Timo Penttilän suunnittelema teatterirakennus on valmistunut vuonna 1967 ja laajennusosa 1989. Selvitystyön yhteydessä on koottu tietoja rakennuksen alkuperäisistä suunnitteluperiaatteista, ratkaisusta ja myöhemmistä muutoksista. Selvitykseen sisältyy säilyneisyys- tarkastelu, lähiympäristön kuvaus sekä nykytilanteen dokumentointi huone- ja tilaryhmäkorkeineen.

Sotien jälkeen Helsingin kaupunginhallitus ryhtyi selvittämään kaupunginteatterin perustamista ja teatteritalon rakentamista. Uuden kaupunginteatterin rakennuspaikaksi valittiin lopulta puistomainen alue, joka sijaitsi Eläintarhanlahden tuntumassa. Alueella oli vielä säilynyt useita huviloita puutarhoineen, jotka olivat osa 1800-luvun loppupuolella syntyneitä Eläintarhan huvila-alueita. Vuonna 1954 valmistuneen keskustasuunnitelman mukaan Töölön- ja Eläintarhanlahden rannat oli varattu kulttuurielämän ja julkisen toiminnan alueeksi, eräänlaisiksi kulttuuripuistoksi suurine julkisine rakennuksineen.

Valtio alkoi vuodesta 1960 tukea teatteritalojen rakentamista myöntämällä kaupungeille rakennusavustuksia. Kaupunginteatterin suunnittelusta järjestettiin 1960 yleinen arkkitehtuurikilpailu, jonka voittivat arkkitehdit Timo Penttilä ja Kari Virta. Tuomariston mukaan ensimmäinen palkinto annettiin omaperäiselle ja kauniille ehdotukselle, jossa rakennus sopeutui oivallisesti ympäristöönsä. Rakentaminen alkoi toukokuussa 1965, rakennustyöt etenivät vuodessa harjannostajaisiin ja teatterirakennus luovutettiin Helsingin teatterisäätiön hallintaan 7.9.1967.

Kaupunginteatterin arkkitehtisuunnittelusta vastasi Timo Penttilä yhteistyössä Pekka Salmisen ja Juhani Siivolan kanssa. Sisustusarkkitehti Maija Ruoslahden vastuualueena oli sisustus suunnittelu. Lähiympäristön suunnittelusta vastasi puutarha-arkkitehti Auli Hieta kangas Helsingin kaupungin rakennusvirastosta. Rakennustekniikkaan, akustiikkaan, valaistus- ja näyttämötekniikkaan liittyvä suunnittelu oli erityisen vaativaa. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööri-toimisto Bertel Ekengren, LVI-suunnittelusta Insinööri-toimisto J. Saarto & Kumpp., sähkösuunnittelusta Insinööri-toimisto Risto Mäenpää, akustisesta suunnittelusta Insi-

nööri-toimisto P. Arni & Co. Pääurakoitsijana oli Rakennustoimisto Arvonen Oy, vastaavana rakennusmestarina Mauri Kivikoski.

Uuteen kaupunginteatteriin kuuluivat seuraavat huone-tilat: kaksi näyttämöä katsomoineen, joista suuri näyttämö 920 hengelle ja pieni näyttämö 220-300 hengelle, kumpaankin liittyvät vaatehallit ja lämpiöt sekä näyttämöihin liittyvät kulissivarastot, kulissimaa- laamo, puutyöpaja ja puvustamo tuotantotiloineen, lisäksi henkilökunnan toimisto-, pukeutumis- ja harjoitustilat.

Alueen puistomaisen luonteen säilyttämiseksi rakennus sijoitettiin tonttialueen pohjoisosaan osittain upotettuna jyrkkään kalliorinteeseen. Pimeät näyttämö- ja varastotilat sijoituivat vasten kalliota. Suuren näyttämön yleisötilat sijoitettiin rakennuksen lounaissivulle pitkäksi tilasarjaksi siten, että vaatehallista ja lämpiötiloista avautui näköala puistoon. Luonteeltaan intiimimpi pieni näyttämö sijoitettiin lämpiöineen rakennuksen kaakkoispäähän. Kummankin näyttämön yleisön sisäänkäynti keskitettiin rakennuksen etelä- läisvulle. Henkilökunnan tilat, toimistot, harjoitushuoneet, puvusto sekä henkilökunnan ruokala sijoitettiin ylempiin kerroksiin ja niiden sisäänkäynti sijoitettiin rakennuksen pohjoispuolelle 4. kerroksen tasolle.

Toiminnallisena lähtökohtana oli näyttämötilojen ja niitä palvelevien keskeisten versta- ja varastotilojen sijoittaminen samaan tasoon. Suuren näyttämön suunnitteluperiaatteena oli katsomon ja näyttämön mahdollisimman kiinteä vuorovaikutus ja näyttämön painopisteen tuominen mahdollisimman lähelle yleisöä. Pieni näyttämö katsomoineen tehtiin ajankoh- taisten teatteri-ihanteiden mukaan muunneltavaksi monitoimitilaksi.

Vuonna 1967 valmistuneen rakennuksen runko oli pääosin teräsbetonia. Julkisivuelementit oli verhottu erikoispiirustuksen mukaisilla keraamisilla, lasitetuilla laatoilla. Ikkunarakenteet oli verhottu pronssilla ja eloksoidulla alumiinilla. Lämpiö- ja katsomotilojen pintamateriaalit ja värit vaihtelivat ylellisestä valkeasta marmorista ja pronssista sekä valkeaksi maala- tuista rapatuista pinnoista teak-paneelilla ja punertavalla kankaalla päällystettyihin seinäpintoihin. Yleisö-

tilojen lattiat olivat marmorista tai villanukkamattoa. Korkeatasoinen sisustus suunnittelu ulottui aina yleisön WC-tiloihin saakka. Henkilökunnan tilojen seinä- ja kattopinnat olivat yleensä maalattuja betoni- ja rappauspintoja, näyttämöiden ja harjoitussalien lattiat laataa, muut lattiat yleensä vinyyliä.

Kaupunginteatterin pohjoispuolelle valmistui 1989 laajennusosa, joka käsitti uuden harjoitussalin, toimisto- ja työpajatilat. Laajennus- ja muutostyön suunnittelivat Arkkitehdit Oy Timo Penttilä—Kari Lind—Sakari Tilanterä. Studio Elsa sai nimensä teatterin pitkäaikaisen näyttelijän Elsa Turakaisen mukaan. Studion esitystoiminta käynnistyi syksyllä 1991 uudella näyttämöllä, joka oli alun perin tarkoitettu harjoitussaliksi.

Laajennusosan julkisivuissa ja sisätiloissa toistettiin osin alkuperäisen teatterirakennuksen ratkaisuja, osin käytettiin poikkeavia materiaaleja ja yksityiskohtia.

Teatterirakennuksen ja sen lähiympäristön muutosten ja nykytilanteen tarkastelu osoittaa, että kaupunginteatteri on varsin hyvin säilyttänyt ominaispiirteensä. Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet, toiminnalliset ratkaisut ja materiaalit ovat osoittautuneet kestäviksi. Tämä näkyy siinä, että sisätilojen muutokset ovat olleet lähes huomaamattomia tai ne ovat pääosin kohdistuneet huolto- ja aputiloihin, varastoihin ja työpajatiloihin. Työpajoja on laajennettu huomattavasti vuonna 1989 Studio Elsan rakentamisen yhteydessä. Yleisötilojen esteettömyyttä on parannettu rakentamalla hissi pienen näyttämön lämpiöön ja esteetön WC-tila 1. kerrokseen.

Kiinteän sisustuksen muutokset ovat koskeneet mm. lämpiöiden tarjoilujärjestelyjä, kokolattiamattojen uusimista, toimisto- ja työhuoneiden kalustusta sekä henkilökunnan kahviota. Rakennuksessa on säilynyt varsin paljon alkuperäisestä kiinteästä sisustuksesta myös henkilökunnan tiloissa, kuten pukeutumishuoneissa ja osassa toimistohuoneista. Suuren näyttämön alkuperäiset tuolit ovat edelleen käytössä kunnostettuina ja uudelleen päällystettyinä. Ainakin osa Yrjö Kukkapuron suunnittelemissa nojatuoleista on kunnostettu. Sen sijaan vielä 2000-luvun alussa käytössä olleista, sisustusarkkitehti Maija Ruoslahden suunnittelemissa messinkirunkoisista lämpiökalusteista on

enää jäljellä muutamia pöytiä.

Julkisivujen keraamiset laattaverhoukset ovat lähes kokonaan säilyneet, samoin on säilynyt teatterin arkkitehtuurin kannalta olennainen piirre, lounaissivun korkea lasiseinä yksityiskohtineen. Ulkoisia muutoksia ovat laajennusosan rakentamisen lisäksi olleet ikkunoiden osittainen uusiminen ja uuden jätekatoksen rakentaminen.

Teatterin alkuperäisen piha-alueen laajuus ei vastaa nykyistä kiinteistöjakoa. Maisemallinen kokonaisuus on jakautunut siten, että osa kuuluu asemakaavan mukaiseen puistoalueeseen, osa teatterin tonttialueeseen. Koillissivun piha- ja pysäköintialueita on uusittu. Eläintarhantien rajaaman, lehtipuuvallaisen puisto- ympäristön myöhempiä lisäyksiä ovat 1970-luvulla istutetut havupuut, jotka nyt peittävät muutamia keskeisiä näkymiä teatterirakennuksen suuntaan. Pääsissäänkäyntiä kohti johtava, kivetty käytävä reunustavine terassimuureineen on kokonaisuutena säilynyt hyvin. Terassimuuriin kiinnittävät nykyiset mainoskaapit ovat uusia. Terassialueen alkuperäisiä, harkittuja istutusperiaatteita ei ole noudatettu uudistusten yhteydessä.

Helsinki oli 1900-luvun jälkipuoliskolla ensimmäinen pohjoismainen pääkaupunki, joka sai uuden, ajanmukaisen teatterirakennuksen. Vaikuttava arkkitehtoni- nen kokonaisuus horisontaalisuutta korostavine julkisivuineen ja katseenvangitsijana kohoavine näyttämötorneineen sai tunnustusta myös maan rajojen ulkopuolella ja kaupunginteatteria esiteltiin lukuisissa arkkitehtuuri- ja rakennusalan julkaisuissa.

Kaupunginteatteri sisältyy Suomen Docomomon modernin arkkitehtuurin merkittävien kohteiden luetteloon. Teatterirakennuksen kulttuurihistoriallinen ja rakennustaiteellinen merkittävyys ilmenee mm. siinä, että se kuuluu RKY 2009- kohdeluetteloon modernin teatterisuunnittelun edustavana esimerkkinä, osana laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat myös Finlandiatalo ja Kulttuuritalo.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

- Arkkitehtuuritoimisto Brantberg - Lindh – Lunikka. Helsingin kantakaupungin rakennuskulttuuriinventointi 1994. 11. KALLIO
- Edblom, Mats 1968. *Helsingfors stadsteater*. Arkitektur 1968/2, 24-35.
- Helsingin kaupunginteatterin suunnittelukilpailu. Otteita palkintolautakunnan pöytäkirjasta Arkkitehtieltä Kilpailuliite 1961 / 1. Toim. Kari Virta, Nils-Erik Fager
- Helsinki Stadsteater. Arkitekt: Timo Penttiä. Arkitektur DK 1969/4, 125-133
- Koho, Timo 1991. Teatteriarkkitehtuurin merkitysarvot. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 97. Helsinki.
- Korsberg, Hanna ja Lylykangas, Kimmo 2007. *Helsingin Kaupunginteatterin rakennus*. Teoksessa Koski, Pirkko ja Palander, Misa (toim.) 2007. Kansaa teatterissa. Helsingin Kaupunginteatterin historia.Like/Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Lindgren, Yrjö - Kråkström, Erik. Helsingin keskus. Keskusalueen asemakaavaehdotus 1954. Helsingin kaupungin julkaisuja N:o 3. Helsinki 1954.
- Lundell, Olof 1967: *LVI-tekniilliset työt*. Rakennustaito 1967 / 21, 790-791
- Majander, Rauno T. 1967. *Rakennesuunnittelusta*. Rakennustaito 1967 / 21, 786-789
Huoneakustiikka ja ääneneristys. Rakennustaito 1967 / 21, 791
- Mäenpää, Risto 1967. *Tekniikka näyttämöllä*. Arkkitehti 1967/10-11, 22-26.
- Niskanen, Aino 2010: *Uudemmat sisätilat uhattuina - Suomiko modernismin mallimaa?* Rakennettu ympäristö 2010/2, 22
- Timo Penttilä (1931-2011). Arkkitehti 2011/2
- Penttilä, Timo 1967. *Helsingin Kaupunginteatteri-Helsinki City Theatre*. Arkkitehti 1967/10-11
- Penttilä, Timo 1967 (Rakennustaito): (Teatterin kuvaus). Rakennustaito 1967 / 21, 783-785.
- Penttilä, Timo 1969. Stadttheater Helsinki. Bauen & Wohnen (München) 1969, no. 4, 136-137.
- Suuren näyttämön valaistuslaitteet*. Rakennustaito 1967/21, 791-792
- Suuri pyöränäyttämö*. Rakennustaito 1967 / 21, 792
- Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007–2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8 / Katu- ja puisto-osasto www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/Kallio_Hermanni_web.pdf
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

ARKISTOT, PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- SRM Arkkitehtuurimuseon arkisto
Valokuvat
Timo Penttilän piirustuskokoelma
Kilpailuarkisto
- HKA Helsingin kaupunginarkisto
Kaupunginteatteria koskevat asiakirjat
Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta, vuosittain
- Helsingin Kaupunginteatterin arkisto
Suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvä aineisto
Rakennusselitys 30.11.1964
- HKM Helsingin kaupunginmuseumuseo
Valokuvakokoelmat
- HKR Helsingin Rakennusviraston arkisto
Rakennuspiirustukset
Erikoispiirustukset
Rakennusselitykset
Rakennuslupa-asiakirjat
Istutussuunnitelmat
- RVV Helsingin Rakennusvalvontaviraston arkisto
Pääpiirustukset ja lupahakemukset
- Yksityisarkistot
- Kari Haklin valokuva-arkisto
Marica Schalinin valokuva-arkisto
- Helsingin kantakaupungin historiallisten puistojen kaavoitus- ja suojelutilanne 2011
Kohdekortti 48/54

HKR Helsingin Rakennusviraston arkisto Arkistoaineisto

- ARK-sarja
1964 Julkisivut, pohjat, kalliosuojan suunnitelma
- Rakennusluvut: asiakirjat ja pääpiirustusten kopiosarjat
4 kansiota 1967 alkaen
- LVI-piirustukset 1965–1987
- SÄH-piirustukset 4 kansiota
- RAK- piirustukset
- Rakennusselitykset
- VIO Istutus- ja puustopiirustukset, mikrofilmit

LÄHTEET: KERTOMUKSET HELSINGIN KAUPUNGIN KUNNALLISHALLINNOSTA
1930-1970

- 1949 s.274 (II) Helsingin kaupunginteatterin perustamiskysymys
1951 s. 52 Aloitteen käsittely valtuustossa ja mm. musiikkilautakunnassa
1958 s. 54 Teatterisäätiön perustaminen, teatterin sijoitus ym.
1961 s. 161 Suunnittelutoimikunnan asettaminen
1961 s.291 Suunnittelukilpailun ratkeaminen ja suunnittelijan nimeäminen
1962 s.49 Luonnospiirustusten hyväksyminen valtuustossa
1962 s.102 Lainojen ottaminen
1962 s.181 Louhintatöiden aloituspäätös
1962 s.246 Rahoituskysymykset
1963 s.260 Valtio ei rahoita hanketta kertomusvuonna
1964 s.216 Teatterisäätiön edustajiston jäsenet. Pääpiirustusten ja rakennusselityksen hyväksyminen kaupungin-
hallituksessa. Rahoituskysymyksiä.
1964 s.278 Asemakaavan muutos, erit. Eläintarhantien leveys
1964 s.274-275 (II) Talonrakennusosastoon liittyviä lautakuntapäätöksiä
1965 s.30 Määrärahoista ja Kansanteatteri-Työväenteatterin irtaimistosta.
1965 s.161-162 Teatterisäätiön edustajiston jäsenet. Rakennustoimikunnan asettaminen. Kuvanveistokilpailu.
1966 s.37 Kallion virastotalon ja teatterin yhteisen väestönsuojan käyttö. Ohjelmistosta.
1966 s.87 ja 309 Lainanottokysymyksiä ja lainaehdot
1966 s.200 Väestönsuojan käyttö. Teatterin sauna.
1967 s.16 (II) Kaupunginteatterin valmistuminen
1967 s.60 Viimeistelytyön rahoitus
1967 s.192 Väestönsuojan vuokraus
1967 s.260 Säätiön sääntöjen muutos ja talon vihkiäiset ym.
1968 s.216 Kaupunginhallitus: kiinteistöä ei palovakuuteta
1968 s.286 Autopaikkojen järjestäminen, asemakaavan muutos (1967)
1969 s.54 Väestönsuojan käyttö
1969 s.252 Thalia ja Pegasos-veistos

KAUPUNGINTEATTERIN KANSAINVÄLINEN ESITTELY ARKKITEHTUURIN AI-
KAKAUSJULKAISUISSA, ESIMERKKEJÄ

- 1971
Theatre Design & Technology
1971 Feb., p. 10-15.
- 1969
Arkitektur DK
1969, no. 4, p. 125-134.
- 1969
Bauen & Wohnen (München)
1969, no. 4, p. 136-137.
- 1969
Interior Design
1969 Mar., p. 174-178.
- 1968
Architektur & Wohnform
1968 July, p. 230-233.
- 1968
Arkitektur (Stockholm)
1968, no. 2, p. 24-35.
- 1968
Tabs
1968 Dec., p. 4-10.
- 1967
Arkitehti
1967, no. 10-11, p. 9-21.
- 1964
Bauen & Wohnen (München)
1964, no. 6, p. 226-228.

